Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository



Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

3076

27
4-16
1848

2010

Printed in Turkey
cr. 278
p. 2606

ՃԱՆԱՊԱՐՀ
ԵՐԿՆԻՑ

ԿԱՄ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ

Printed in Turkey

27 Ե.
4-16 ա

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ԵՐԿՆԻՑ

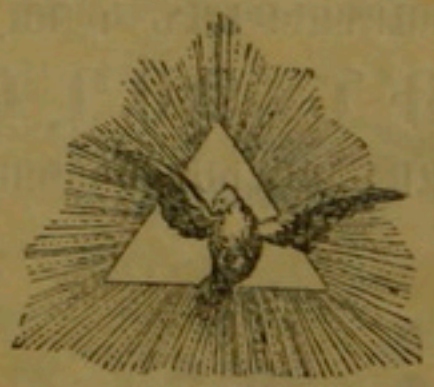
ԿԱՄ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ

ՈՒՍՈՒՄՆ ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՀԱՒԱՏՈՑ
ԵՒ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ
ՀԱՆԴԵՐՁ ՎԿԱՅՈՒԹԵԱՄԲ Ս. ԳՐՈՑ

ԱՐԱՐԵԱԼ
Ի Մ. ՄԱՆՈՒԿ ՎԱՐԺԱՊԵՏԷ ԿԱԿՈՍԵԱՆ ԿԻՒՐԻՆՑԻ

ԵՐՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻԻՆ



ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻԻՆ Ռ. Յ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ
— 1868 —

11248

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ՏԵԱՌՆ ՏԵԱՌՆ ԳԷՈՐԳԱՅ

ՍՐԲԱԶԱՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ԵՒ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ ՍՐԲՈՑ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

ՏԵԱՌՆ ԵՍԱՅԵԱՅ

ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ԵՒ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ Կ. ՊՕԼՍՈՑ

ՏԵԱՌՆ ՊՕՂՈՍԻ

ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՇԻՒԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Հայկ-ՍՕՊԱ
Ակ. Ա. Մանուկյան
Ա. ՄԱՏՈՒՆԱՐԱՆ ՀՆ.
2075
40

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Այս փոքրիկ գրքին անունը ՀԱՆԱՊԱՐՀ ԵՐԿՆԻՑ ըսուելուն համար՝ գուցէ ինձ նման տգէտներէն ըսող ըլլայ թէ ո՛վ անձիտ՝ երկրիս վրայ չիտակ կրնաս մի քալել որ երկինքն ալ կելլաս, եւ կամ երկինքը ինչ ունիս, երկինքը ճամբայ կ'ունենայ։

Այո՛, կ'ունենայ, վասն զի մէկ մարդ մը տեղ մը երթալու ըլլայ, անշուշտ այն երթալու տեղը ճամբայ մը կ'ունենայ որ անկէ երթայ ու իր նպատակին հասնի։ Նաեւ արքայութիւնն ալ երկինքը կ'իմանանք, անոր համար արքայութեանը ճամբան երկինքը փնտռել պէտք է։

Ուրեմն ո՛վ պարզամիտ եւ ջերմեռանդ քրիստոնեայ եղբայր, եթէ քու միտքդ գրեր ես երկինքին արքայութիւնը երթալ՝ այս փոքր գիրքը ձեռքդ առ ու այս ճամբային մէջ մտիր, եւ կը տեսնես որ ճամբային երկու կողմը 23 հատ գօրեղ եւ իմաստուն մարդիկ կայնած են. այսինքն՝ Մովսէս, Դաւիթ, Սողոմոն, Յոբ, Սիրաք, Եսայի, Երեմիա, Բարուք, Եզեկիէլ, Դանիէլ, Ամոս, Միքիա, Յովելիա, Զաքարիա, Մաղաքիա, Մատթէոս, Մարկոս, Ղուկաս, Յովհաննէս, Պօղոս, Յակոբոս, Պետրոս եւ Յուդա։ Եւ ասոնք միշտ

ընդուսդէ՝ անձերուն աչքին բան մը չերեւնար այս գիրքը, որովհետեւ ասիկայ շատ խոնարհ եւ շատ նեղ ճամբայ մըն է, բայց արեւելեան Հայոց քովը շատ աւելի յարգի պիտի երեւի ասիկայ, վասն զի իսկ եւ իսկ անոնց լեզուով գրուած է։

Թէպէտ ասիկայ այսքան երկար գրելու մտօք չսկսեցինք՝ հապա մէկ փոքր Քրիստոնէական տետրակ մը յօրինել Տաճկաստանի Հայոց պարզ լեզուովը՝ որ գպրոցի տղայքը աղէկ հասկընան Քրիստոսի մարդեղութիւնը եւ Աստուծոյ կամքը։ Բայց կ'երեւի թէ՝ հոգւով սրբով չարժելով այսքան երկարեցաւ։ Նախ՝ սկսեցինք Հոգին սուրբը կոչս Մարիամին արդանդը իջնելէն մինչեւ քանի տարի եաքը, Հոգին սուրբ Սիօն վերնատունը առաքելոց վրայ իջնելը, որքան մարգարէութիւններ որ կան, ամենքն ալ սուրբ գրքերէն ժողովելով մէկդմէկու բաղխեցնել։ Հարցման ընկիզը սուրբ Երրորդութիւնը հասկնալ կ'ուզէ, եւ երկրորդ՝ Քրիստոսի ալ ով ըլլալը եւ կամ քրիստոնեայ անունը կ'ուզէ հասկընալ. եւ երբ որ բաւական հասկըցուցինք, անկէ ետեւ մնդի հարկ եղաւ Քրիստոսի կամքն ալ հասկըցնել. անոր համար ճամբանիս երկարեցաւ մինչեւ՝ի կատարած աշխարհի Քրիստոսի միւսանգամ գալուստեան եւ արդարոց յաւիտենական կենաց հասաւ ճամբուն վերի գլուխը։ Եւ սուրբ Հոգւոյն չնորհացը ապաւինելով՝ մեր տկար միտքը որքան որ

այս ճամբուն վրայ կայնած են ու այս ճամբան գացողներուն կ'առաջնորդեն։ Եւ այս ճամբուն վերի գլուխը Քրիստոս նստած է ու կը կանչէ. «Եկէք իմ քովս բոլոր խօնջեցողներ, ես ձեզի պիտի հանգչեցնեմ». Թէպէտ դուն այս ձայնը կը լսես, բայց չես գիտեր թէ որու ձայն է. ուստի պէտք է որ դուն այս ճամբուն վրայ կայնող մարդոց հարցնես թէ այս ձայնը որու ձայն է, եւ կամ ուսկէ կ'երթացուի անոր քով։ Ան ժամանակը անոնք իրենց մատուռնին ցոյց կուտան ու կ'ըսեն։ Ան ձայնը Քրիստոսի ձայնն է, եւ անոր քով երթալու չիտակ ճամբան ալ ասիկայ է. եթէ անոր քով պիտի երթաս՝ այս ճամբան չիտակ բռնէ գնա որ անոր քով հասնիս։ Բայց անոնց ցոյց տուած ճամբան մէկ լայն ճամբայ մը չէ, հապա քարոտ, փշոտ ու նեղ ճամբայ մըն է. ուստի չըլլայ որ ճամբուն դժուարութիւնը նայելով վախնաս յառաջ երթալու, եւ երկու կողմդ խոտորիս մէկ լայն ճամբայ մը գտնելու համար. այնատեն կը նայիս որ ճամբուն վրայ կայնող մարդիկը՝ իրենց ձեռքի գաւազանօք քու ճակտիդ կը զարնեն։ Անոր համար դուն զքեզ կանչող ձայնը դիտելով եւ անոր յոյս դնելով յառաջ երթալու չանք ըրէ՝ որ երթաս քու նպատակիդ հասնիս. այն որ երկնից արքայութեան մէջ նըստած է։

Արդարեւ վիպասիրական գրքեր կարդացող

բաւեց, այնքան մեղայ զգուշանալիք խրատներ եւ օրինակներ գրեցինք, սուրբ գրքերէն հաստատ վկայութիւններով, հարց պատասխանի ոճով: Եւ վկայութիւններուն բոլորն ալ գլուխ եւ հանարովը նշանակուած, մարգարէից եւ առաքելոց խօսքերը գրաբար գրուած եւ յետոյ աշխարհաբար թարգմանուած ըլլալով եւ առանց վկայի խօսք հազիւ կը գտնուի մէջը. անոր համար կարծեմ քնաւ մէկ քրիստոնեայ ազգ մը այս գրքիս դէմ չի կայնիր, թէպէտ մեր երկրացիներէն հակառակողներ եղան, բայց չեմ գիտեր չէին կրցեր հասկնալ թէ նախանձու չարժեցան. ալ այն քննութիւնը արդար դատաւորին եւ անաչառ դատաստանին թողուցինք. եւ մենք առաջմ նոյն հակառակողները մեզի երախտաւոր եւ բարերար ճանչցած ենք, վասն զի եթէ հակառակողներ չըլլային՝ մենք ալ ասոր տպագրութեան հոգ չէինք տաներ ու այնպէս գծագրուած կը կենար, եւ կարելի էր որ կորսուէր ալ մեր բազմաւորը աշխատանաց պտուղը:

Եւ իմչ թէ պատուէրներուն խստութեանը համար գնդզ բամբասող ըլլայ աշխարհասէր եւ մարմնասէր մարդիկներէն, բայց իրաւունք մը չունին գլուխ բամբասելու, որովհետեւ իմ յօրինած խօսքերս չեն, հապա այս ճամբուն վրայ կայնող մարդոց չինած գոհարներն են. մենք մի միայն այն անգին գոհարներուն ամէն մէկ խօս-

քը սուրբ գրքերէն ծաղկաքաղ ընելով մէկտեղ բաղխեցնելու աշխատեցանք, եւ ասոր վրայ ալ պարծենալու իրաւունք մը չունինք, հապա աշխարհիս մէջի բոլոր մարդոցմէ աւելի պիտանարդ եւ մեղաւոր ճանչցած եմ, եւ թերեւս վերը գրուած սրբոց բարեխօսութեամբ մեր աշխատանքը ապաշխարանք համարելով մեր բազմաթիւ յանցանքները ներէ ամենակալն Աստուած:

Եւ եթէ մէկ մարդ մը աշխարհիկ իմաստութիւն չի փնտռեր ու միմիայն իրեն հոգւոյն փրկութեան եւ արքայութեան ճամբան կը փնտռէ, կարծեմ այս գրքէն ի զատ ուրիշ գիրք չի կարդայ ալ բաւական է, ուրիշ գրքի կարօտութիւն չունենար այս գիրքը ունեցող մարդը, վասն զի արքայութիւնը՝ քրիստոնէութեամբ պիտի երթայուի որ կը հաւատանք բոլոր քրիստոնեայ ազգս, եւ քրիստոնէից հարկաւոր իմդիրքները բովանդակ ասոր մէջ պարունակուած է որ կըրնան գտնալ:

Բայց եթէ այս աշխարհիս մէջ իմաստութեան, հարստութեան կամ մեծութեան, ուրախութեան եւ հանգստութեան ճամբայ կը փնտռեն անոնք այս տեղ չի կայ, հապա հարանիքին տունը կըրնաս գտնալ զանոնք, ասիկայ սուգի տուն է, այս ճամբային սկիզբի դռնէն մինչեւ վերջին գլխի դուռը լացով ու տրտմութիւնով լեցուն է, այս ճամբան մտնող մարդը՝ լալով ու սգալով

պիտի երթայ մինչեւ ճամբուն վերի ղմխի դուռը, եւ երբ այն գռնէն ներս մտնէ՝ այն տեղ պիտի գտնէ յաւիտենական յարատեւարձ ուրախութիւնը, վասն զի թագաւորաց թագաւորը անոր պիտի դիմաւորէ ու աչացը արցունքը սրբէ եւ կռնակի բեռը վար պիտի առնէ ու յաւիտեան հանգստացիր, աս տեղայ թագաւորը դուն ես պիտի ըսէ, ու յաւիտենից յաւիտենից պիտի ուրախանայ։

Եւ այս աշխարհիս մէջ ուրախութիւն վնտռող մարդն ալ կարծեմ ինձ նման ոչխար աղքատի կը նմանի, որ հարուստ դրացիէն լաթեր կ'առնէ կը հագուի կը կապուի ու հարսնիք կ'երթայ, մէկ օր եւ կամ երկու օր հարսնիքին տունը կ'ուտէ ու կը խմէ կ'ուրախանայ ու կը խաղայ, եւ իր աղքատութիւնը կը մոռնայ, եւ չատ դիշերներ անօթի պառկելը բոլորովին միտքը չի գար, եւ երբ որ հարսնիքը կը լմննայ՝ տրտմութիւնը կը կոխէ իր վրայ, վասն զի կը նայի որ այն երգերը եւ տեսակ տեսակ կերակուրները եւ խմիլիքները գնաց առաջէն, ինքը տրտմութեամբ տուն կը դառնայ, լաթերը կը հանուի տիրոջը կուտայ ու իր հին լաթերը կը հագուի կը նստի, ալ իրիկուան ուտելիքը կը մտածէ թէ ուսկէ պիտի գտնայ. փորը կ'անօթենայ կը նայի որ առաւօտեան անուշ կերակուրները չի կան, գարիէ հաց հազիւ կը գտնուի տունը. վասն զի երկու

օր է դործի չէ գացեր, հարսնեւտունը ուրախութիւն կ'ընէր. նաեւ քանի մը օր ալ դործի չի կրնար երթալ, կամ հոդնած է եւ կամ մէկ անդամը ցաւած կ'ըլլայ։ Եւ տանը մէջ մեծ սով մը կը պատճառի եւ սաստիկ կռիւներն ալ յայտնի է. եւ ան աղքատին վերջի նեղութիւնը առաջինէն չատ գէշ կ'ըլլայ. հարսնիք չի գացած այդքան նեղութիւն չունէր. անոր համար Սողոմոն կ'ըսէ. «Լաւ է երթալ 'ի տուն սդոյ քան 'ի տուն ծաղու» այսինքն՝ Սուգի տուն երթալը՝ հարսնիքի տուն երթալէն աղէկ է կ'ըսէ։ Ժողովող. Գ. 5 հմր։

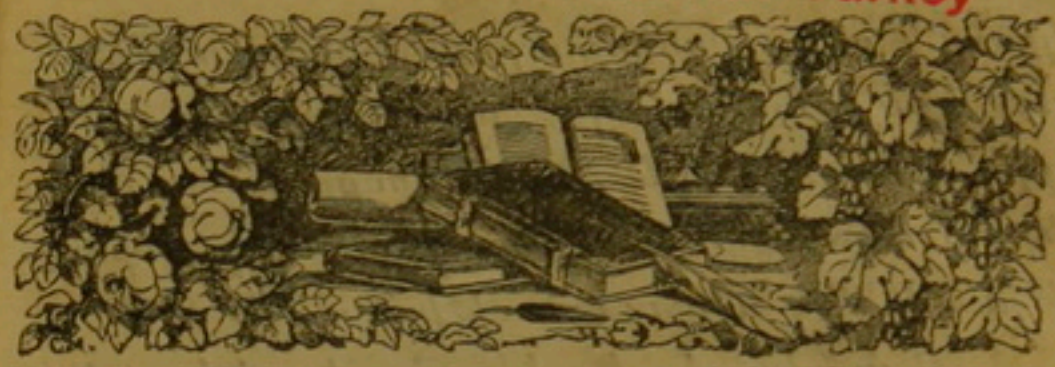
Եւ արդ՝ ով բարեմիտ քրիստոնեայ եղբարք, չըլլայ որ մեր լեզուին պարզութիւնը նայելով չընդունիք այս ձեր հոգւոյն փրկաւէտ խօսքերով գրուած գիրքը. վասն զի երբեմն կը պատահի որ լեռնային՝ հաստատելու գիւղացի մը լուսաւոր քար մը կը գտնէ ու մէկ աղնուականի մը ընծայ կուտայ, եւ այն գիւղացին որքան տգեղ եւ խոշոր լեզու ալ ըլլայ՝ այն պատուական ընծան կ'ընդունի աղնուականը։ Նոյնպէս մենք ալ այս պարզ լեզուով բաղխիւսեցինք այս հոգեշահ խրատներով անգին մարգարիտները՝ ու ձեր ազնուականութեան ընծայ մատուցինք։ Ուստի կը խնդրեմ ձեր աղնուականութենէն որ աս պրքիս լեզուին պարզութիւնը եւ միջի վրիպակները չի նայիք հապա խօսքերուն միտքը դիտելով ուշա-

դրութեամբ կարդաք ու սոյն ճամբուն հետեւելով մեղաց զգուշանաք, որ յաւիտենական փառաց եւ յարդարուարճ ուրախութեան եւ ցնծութեան արժանի ըլլաք, չնորհօք ամենակալին Աստուծոյ։

Խ. Ծ.

Մ. Մանուկ Վարժապետ Կոխոնեան
Կիւրինեցի չէզոք։

Printed in Turkey



ՀԱՆԱՊԱՐՀ

ԵՐԿՆԻՑ

ՇԱՒԻԳ Ա.

ՀԱՐՑ. Սիրելի եղբայր դու ինչ կաս։

ՊԱՏԱՍԽԱՆ. Ատուծոյ շնորհօքը քրիստոնեայ եմ։

Հ. Ինչպէ՞ս կաս եղեր քրիստոնեայ։

Պ. Երբոր սուրբ Երրորդութիւնն անուանով մկրտուեցայ ու սուրբ աւազանէն որ ծնեցայ քրիստոնեայ եղայ։

Հ. Սուրբ Երրորդութիւնը ինչ է, կրնա՞ս ինձի հասկնալ։

Պ. Սուրբ Երրորդութիւնը անճառելի է. իմ խելացս բանը չէ ճառել, բայց՝ ոգւոյն

կրնամ քեզ հասկցնել որ Երրորդութեան մէջ երեք անձն կայ. Հայր Աստուած, Որդին Աստուած, և Հոգին Սուրբ Աստուած. երեք անձինքը մէկ բնութիւն մէկ զօրութիւն և մէկ աստուածութիւն ունին։

Հ. Այդպէս չկրցեր էիր հասկցունել, մէկ օրինակ մը տուր որ խելքս հասնի։

Պ. Ահա քեզի օրինակ արեւը. նախ արեւին գունդը. երկրորդ լոյսը և երրորդ ջերմութիւնը. թէպէտ երեք անուն կայ, բայց՝ երեքն ալ արեւին անունովը կը յիշենք, այսինքն՝ արեւին գունդը. արեւին լոյսը և արեւին ջերմութիւնը, որ ամենը մէկ արեւ մըն է երեք արեւ չըսուիր. ինչու որ մէկզմէկէ բաժնուած չեն. նոյնպէս Երրորդութեան մէջն ալ երեք անուն կը յիշենք. Հայր՝ Որդի՝ Հոգի. բայց երեքն ալ մէկ Աստուծոյ անունով կը յիշենք, այսինքն՝ Հայր Աստուած, Որդին Աստուած և Հոգին Սուրբ Աստուած, որ երեքն ալ մէկ Աստուած մըն է, երեք Աստուած չեն, ինչու որ մէկզմէկէ բաժանուած չեն, երեքը մէկ բնութիւն մէկ կարողութիւն ունին։

Հ. Հիմայ քիչ մը խելքս հասաւ, բայց՝ առջի հարցմանս պատասխան տուիր թէ քրիստոնեայ եմ, ես ալ գիտնալ կուզեմ թէ քրիստոնեան ինչ է։

Պ. Քրիստոսի հաւատացող և Քրիստոսի աշակերտ ըսել է։

Հ. Կաղաչեմ զքեզ եղբայր՝ Քրիստոսի ով ըլլալը ինձի հասկցուր որ ես ալ Քրիստոսի աշակերտ ըլլամ։

Պ. Ինչպէս որ վերը ըսինք թէ Երրորդութեան մէջ երեք անձն կայ. Հայր, Որդի, Հոգի. Որդւոյ անձը՝ ի յաւիտենից հօրմէ ծնած ըլլալով, մէկ ժամանակի մը երկինքէն խոնարհեցաւ ու սուրբ կոյս Մարիամին արգանդը իջաւ՝ ինչպէս որ արեւին լոյսը ապակիէն (1) ներս կը մտնայ։

Հ. Աստր համար կանխիկ գրուած կայ մէ արդեօք։

Պ. Այո՛՝ Սաղմոս 71 գլուխ 6 համար կը գրէ թէ, «Իջցէ որպէս զանձրեւ՝ ի վերայ գեղման»։

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ. Բուրդին վրայ անձրեւ եկած ըլլալ պէս առանց ձայնի պիտի իջնայ կըսէ։

Հ. Եառնւ ինչ ըրաւ կոյս Մարիամին արգանդին մէջ։

(1) Ապակի (ճա

2016

Պ. Անկէց մարմին առնելով միաւորեց իրեն աստուածութեանը ու ինը ամիսէն ետեւ ծնեցաւ կոյս Մարիամէն՝ ու մեզ նման մարդ եղաւ։

Հ. Աստուած մարմինը միաւորեց իր աստուածութեանը ըսիր, հապա ինչու ոնանք կըսեն թէ լոկ մարդ ծնեցաւ։

Պ. Այդ բանը նեստորականները կըսեն, որ բոլոր քրիստոնէից եկեղեցին կը նզովէ նեստորական ազանդը։

Հ. Հապա մեզ ի՞նչպէս պիտի հաւատանք։

Պ. կատարեալ Աստուած և կատարեալ Մարդ, կուսութեամբ յղացաւ և ծնեցաւ, և կոյս Մարիամն ալ Աստուածածին կը դառնայինք և ոչ մարդածին։

Հ. Աստուած և մարդ ծնելուն համար կանխիկ գրուած էր մի։

Պ. Ահա Եսայի 7 գլուխ 14 համար կը գրէ. «Ահա կոյս յղասցի և ծնցի որդի և կոչեսցեն զանուն նորա Էմմանուէլ»։

Թ. Ահա կոյսը պիտի յղանայ ու զաւակ պիտի ծնի, ու անոր անունը Էմմանուէլ, այսինքն՝ Աստուած մեր հետ պիտի կանչուի։

Հ. Ո՞ր տեղ ծնեցաւ։

Պ. Բեթլեհեմ այրին և մսուրին մէջ։

Հ. Այդ տեղ ծնիլը կանխիկ գրուած էր մի։

Պ. Այո՛ Միքիա 5 գլուխ 2 համար կը գրէ «Եւ դու Բեթլեհեմ աւուն Եփրաթայ. ՚ի քէն ելցէ ինձ իշխան և հովուեսցէ զժողովուրդ իմ Իսրայէլ»։



Թ. Դուն Բեթլեհեմ Եփրաթայի տունը. քեզմէ իշխան մը պիտի ելլայ ինձի որ իմ Իսրայէլ ժողովուրդս արածէ։

Հ. Անունը ինչ դրին։

Պ. Անունը ՅԻՈՒՍ դրին։

Հ. Որովհետեւ այրին մէջ ծնեցաւ՝ մարգ իսկայաւ մի։

Պ. Երկինքէն հրեշտակները հովիւներուն աւետիս տուին ու ըսին «Ամենասիրելի աւետարանեմ ձեզ ուրախութիւն մեծ, որ ծը-

նաւ ձեզ այսօր փրկիչ որ է ծնեալ տէր ի քաղաքի Դաւթի Ղ-ւկ- Բ. Գլ. 10 Հմր.

Թ. Ահաւ ձեզի մեծ ուրախութեան աւետիս կուտամ որ այսօր ձեզի փրկիչ մը ծնեցաւ Դաւիթին քաղաքին մէջ, որ ծնեալ տէր ըսել է, այսինքն Քրիստոս.

Հ. Ալ ուրիշ մարդ իմացաւ մի արդեօք.

Գ. Աբեւելքէն մոգերը եկան Յիսուսին ընծայ բերին ու երկրպագութիւն ըրին.

Հ. Ուսկէց իմացան այդ մոգերը.



Գ. Երկինքին երեսը մեծ աստղ մը տեսան՝ որ անոնց առաջնորդելով մինչեւ Երուսաղէմ բերաւ.

Հ. Այդ աստղին համար կանխիկ գրուած կար մի արդեօք.

Գ. Մատթէս կը գրէ Թուոց 24 գլուխ 17 համար որ բառաղամ ըսաւ. „Ծագեսցէ աստղն Յակոբայ և ելցէ այր յԻսրայէլէ“.

Թ. Յակոբէն աստղը պիտի ծագէ ու Իսրայէլէն մէկ մը պիտի ելլայ.

Հ. Մոգերուն գալուն համար կանխիկ գրուած կար մի.

Գ. Սաղմոս ՀԱ. գլուխ 10 համար կը գրէ „Թագաւորք Արաբայ և Սաբա պատարագս բերցեն նմա“.

Թ. Արաբայի ու Սաբայի թագաւորները անոր ընծայ պիտի բերեն.

Հ. Մոգերը կրցեր էին չիտակ մը Յիսուսը գտնալ.

Գ. Ոչ, որովհետեւ երուսաղէմ որ եկան, աստղը ծածկուեցաւ՝ որ Հերովդէս թագաւորին հարցուցին թէ հրեից թագաւորը ո՞ւր տեղ ծնեցաւ. մենք անոր աստղը տեսանք արեւելքը ու անոր երկրպագութիւն ընել եկանք. և երբոր Հերովդէս ասիկայ լսեց՝ խռովեցաւ տակնուվրայ եղաւ, ու քահանայապետները կանչեց հարցուց թէ Քրիստոս ո՞ւր տեղ պիտի ծնի. անոնք ալ պատասխան տուին թէ Բեթլեհէմ պիտի ծնի, Մատթէս Բ. գլ. 2 հմր.

Հ. Հապա ինչ ըրաւ Հերովդէս։

Պ. Մոգերը Բեթլեհէմ խրկեց ու պատուիրեց որ երբ Ցիսուսը գտնան իրեն ալ իմացընեն, որ ինքն ալ երթայ երկրպագութիւն ընէ Ցիսուսին։

Հ. Ատկէց ես կը կասկածիմ. չըլլայ որ Հերովդէսին միտքը Ցիսուսը մեռցնել ըլլայ։

Պ. Այո՛ ինչպէս որ յետոյ նշանը ցոյց տուաւ։

Հ. Ինչ նշան ցոյց տուաւ։

Պ. Երբոր մոգերը Բեթլեհէմ դնացին, Ցիսուսը գտան նոր ծնած ու մսուրին մէջ դրած, երկրպագութիւն ըրին ու իրենց ընծաները տուին, բայց՝ հրեշտակը չը թողուց որ նորէն երուսաղէմ գառնան ու Հերովդէսին լմնացնեն Ցիսուսին եղած տեղը. Հապա մէկ ուրիշ ճամբայ մը ցոյց տուաւ որ անկէց ելան դնացին իրենց երկիրը. իսկ Հերովդէս երբոր լսեց որ մոգերէն խաբուեր է, շատ սաստիկ բարկանալով՝ վերջապէս մարդ խրկեց ու Բեթլեհէմին և անոր սահմաններուն եղած բոլոր արու զաւակները երկու տարեկանէն վար եղածները կոտորել տուց, որպէս զի Ցիսուս ալ անոնց մէջը մեռնի. Մ—թ. Բ. Գ. 16 հդ։

Հ. Մատթէոսին խօսքին որ նայինք, այն առենը Ցիսուս հինգ վեց աւուր ծնած պիտի

ըլլայ, հապա ինչու՞ երկու տարուան տղաքները կը մեռցնէ։

Պ. Թէպէտ Մատթէոսին խօսքէն շատ մօտ կերեւնայ՝ բայց երկու տարեկանէն վար եղածները կոտորելէն կիմացուի որ մէկ երկու տարի անցած պիտի ըլլայ Ցիսուսին ծնեալէն և մանկանց կոտորելուն միջոցը. ինչպէս որ Մատթէոսի մեկնութիւնը կը պատմէ։

Հ. Ո՛հ ատ ինչ քարտսիրա դէշ մարդ է եղեր Հերովդէս, յիրաւի որ ատ անմեղ տղայոց մեռնելուն իմ սիրտս շատ կսկծեց, բայց կանխիկ գրուած կ՚ըլլար մի։

Պ. Երեմիա կը գրէ Ա. գլուխ 15 համար. «Ձայն գութեայ՝ ի Հռամայ ողբոյի լալուիւն և աշխարհութիւն յոյժ, Հռաքէլ լայր զորդիս իւր և ոչ կամէր մխիթարիլ զի ոչ էին»։

Թ. Հռամայի մէջ լացի ու ողբի ձայնը շատ պիտի ըլլայ, Հռաքէլ իր զաւկները կու լար ու չէր ուզեր մխիթարուիլ՝ չունենալուն համար։

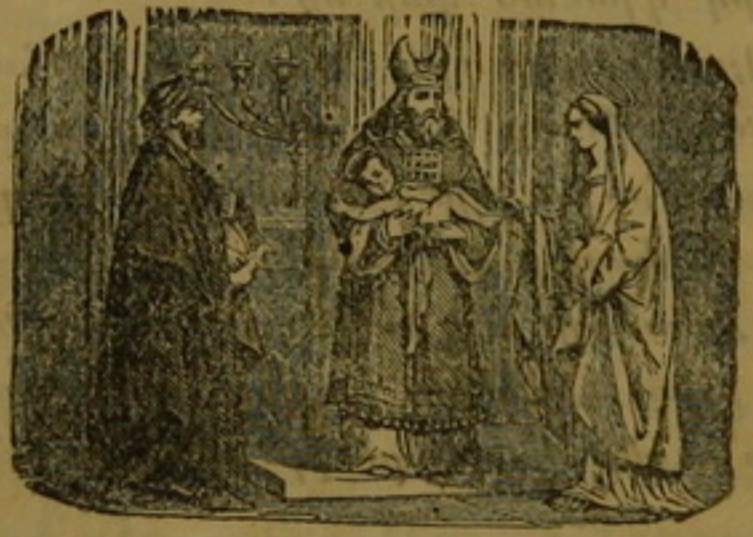
Հ. Հռամայ ըսածը մեր տեղ է. և կամ Հռաքէլ ով է։

Պ. Հռամայ ըսածը մէկ գեղ մըն է Բեթլեհէմի ճամբուն վրայ. սուրբ Եղիայի վանքին քով՝ որ Սրեմաթեա ալ կըսուի, Հերով-

դէս անտեղ կոտորեց տղայքը. որ տղայոցը ձայնը ու խեղճ մօրերնուն ձայնը իրար խառնուելով լսային ձայնը երկինքը ելաւ մանկունքները կոտորած տեսնալը. և Հռաքէլն ալ ցաւոր նահապետին կնիկն է. խառնուելած տեսնելին ան տեղ մեռաւ որ գերեզմանը Հռամայի ներքեւ է.

Հ. Ինչու համար կուլար արդեօք.

Պ. Ցիսուսին պատճառաւ մեռնող մանկունքներուն մէջ ինքն ալ զաւակ մը չունենալուն համար կուլար.



ՇԱԽԻՂ Բ.

Հ. Ետքը ինչ եղաւ Ցիսուս.

Պ. Երբոր քառասունքը լմնցաւ՝ Հայրը և Մայրը՝ Ցիսուսը առին տաճարը բերին.

Հ. Եղբայր միտքս չփոթցուցիր Ցիսուս Հայր ունի՞ մի.

Պ. Միտքդ թողչը չփոթի եղբայր, Ցիսուս երկրիս վրայ մարմնաւոր Հայր չունի. Ցիսուսին Հայրը երկինքն է.

Հ. Հապա այդ բաժդ ալ է որ Ցիսուսը տաճարը բերաւ.

Պ. Ցովսէփ անուն արդար մարդ մը կար՝ անոր հետ նշանուեցաւ կոյս Մարիամը. իբր իրեն պահապան ըլլալու ոչ թէ էրիկ. որովհետեւ երկուքն ալ կոյս էին.

Հ. Վերը աղէկ հասկըցանք կոյս Մարիամին հոգւով արբով յղանալը. ալ ուրիշ նշանած ինչ պէտք էր.

Պ. Երկու պատճառաւ շատ հարկաւոր էր. կոյս Մարիամը իր քով պահապան տէր մը ունենալ.

Հ. Ինչու համար տէր մը ունենալ պէտք էր.

Պ. Նախ՝ եթէ կոյս Մարիամը իր քով տէր մը չունենար ու ժողովուրդը անոր յղանալը որ իմանար, իսկոյն կը քարկոծէին կոյս Մարիամը՝ պղծութիւն կարծելով, որովհետեւ օրէնքը այդպէս կը հրամայէր. երկրորդ՝ եթէ հոգւով արբով յղանալն ալ որ

հասկընային՝ Յիսուսը չէին խաչերը. ու ասմարդկային բնութիւնը սատանային դերութեենէն չէր ազատեր. անոր համար Աստուած այնպէս անօրինեց ան բանը որ Յովսէփը իսկ Յիսուսին հայրը կարծելով, Մարիամին վրայօք կասկածի չէին երթար. բայց՝ Յիսուսին չէին հաւատար. ու կըսէին «Ո՞չ ասէ մանուկ հիւսան» այսինքն, ասիկայ նաճարին տգան չէ՞ մի. Մ-ում- Զ. Գ. 3 Հմ.

Հ. Աստուծոյ անօրինելը ի՞նչ դիտես ասբանը.

Պ. Ահա Յովհաննէս Եսայիէն առնելով կըդրէ 12 գլուխ 4 համար «Ափշեցոյց սիրտս նոցա և կուրացոյց զիհաս նոցա, զի մի տեսցեն աչօք և լուիցեն ականջօք, և դարձցին և բժշկեցիս զնոսա».

Թ. Անոնց սիրտը թմրեցուց ու միտքերնին ալ կուրացուց, որ չըլլայ թէ աչքով տեսնան ու ականջով լսեն ու դարձի գան որ ես ալ անոնց մեղաց վէրքերը բժշկեմ կըսէ.

Հ. Յիսուս տաճարը որ բերին մէկ հրաշք մը երեւցաւ մի.

Պ. Այ՛. երբոր Յիսուս տաճարը եկաւ, սրբութիւն սրբոց բառը սեղը արեւելքին կողմը դուռ մը ունէր որ շատ տարիներէ

հետէ փակուած էր. ան դուռը ինքնիրեն բացուեցաւ.

Հ. Ա՛ դրան համար կանխիկ գրուած կա՛ր մի արդեօք.

Պ. Եզեկիէլ կըդրէ 44 գլուխ 1 համար. «Եւ դարձոյց զիս ընդ ճանապարհ արտաքին դրանց սրբութեանցն որ հայէր յարեւելս՝ և այն էր փակեալ, և ասէ ցիս Տէր այդ դուռն փակեալ կացցէ և մի բացցի և մի ոք անցցէ ընդ դա. զի Տէր Աստուած Իսրայէլի մտցէ ընդ դա.

Թ. Դարձուց զիս սրբութիւն սրբոցին դրսի դրանը ճամբան որ արեւելքը կը նայէր ու անիկայ փակուած էր. Տէրը ըսաւ ինձի՝ ատդուռը փակուած պիտի կենայ ու պիտի չի բացուի ու մէկ մը չի պիտի անցնի ատկէ, ինչու որ Իսրայէլին տէրը պիտի մտնայ ատկէ կ՚ըսէ.

Հ. Ա՛դ դրանը բացուիլը մարդ իմացաւ.

Պ. Ա՛դ դրանը համար եզեկիէլին դրածը դիտէին ժողովուրդները. նաեւ դրանը գոյ ըլլալն ալ գիտէին որ Իսրայէլին տէրը երբ որ դար՝ պիտի բացուէր. և երբ Յիսուսը տաճարին բակը մտցուցին՝ ան դուռը մեծ ձայնով մը բացուեցաւ. ժողովուրդը ատ ձայ-

նը լսելնուն պէս՝ Իսրայէլին տէրը եկաւ ա-
ռաջը ելլանք լսելով վազեցին տաճարը և-
կան, որ մենք անոր համար ծննդէն քա-
ռասուն օր ետքը Տեառն ընդ առաջի տո-
նախմբութիւն կ'ընենք։



ՇԱԻԻՂ Գ.

Հ. Քիսուս ետքը ինչ ըրին և ուր տարին։

Պ. Հրեշտակը Յովսէփին տեսիլքին մէջ ե-
րեւցաւ ու ըսաւ. «Ել առ տղան ու անոր
մայրը փախիր դնա՛ Եգիպտոս ու անտեղ կե-
ցիր մինչեւ որ ես քեզի ըսեմ. վասն զի
Հերովդէս տղադ կը փնտրէ մեռցունելու
համար։ Յովսէփ ելաւ գիշերը գաղտուկ տը-
ղան ու անոր մայրն ալ առաւ Եգիպտոս գը-
նաց. ան տեղ ժամանակ մը կեցաւ մինչեւ
որ Հերովդէս մեռաւ։ Մատթէոս Բ. Գլ. 15 հդ։

Հ. Քիսուսին Եգիպտոս երթալը կանխիկ
դրուած էր մի։

Պ. Այո, Եսայի 19 գլուխ 1 համար կը գը-
րէ. «Ահաւասիկ տէր նստեալ՝ի վերայ թե-
թեւ ամպոյ և եկեսցէ յԵգիպտոս՝ և շար-
ժեսցին ձեռագործք Եգիպտացւոց»։

Թ. Ահա տէրը թեթեւ ամպին վրայ նըս-
տելով Եգիպտոս պիտի գայ՝ ու Եգիպտաց-
ւոց կուռքերը պիտի շարժին։

Հ. Թեթեւ ամպ որո՞ւ կ'ըսէ։

Պ. Աստուածամօնին համար կ'ըսէ. որով-
հետեւ Աստուածամօնն, Քիսուսը երբեմն
պրկելով և երբեմն չպրկելով տարաւ Եգիպ-
տոս։

Հ. Աստուածամօնինը ինչո՞ւ թեթեւ ամպի
նմանցուցեր է։

Պ. Թեթեւ ամպը՝ մէջը անձրեւ ու մեգ
չունեցող ճերմակ ու փայլուն ամպ մըն է, որ
Աստուածամօնին անարատ ըլլալը կը նշանա-
կէ, ինչպէս որ չարականն ալ կ'ըսէ «Ամպ
թեթեւ անընդունակ խոնաւութեան» այ-
սինքն՝ թացութիւն չունեցող թեթեւ ամպ։

Հ. Ետեւ Եգիպտոսէն եկա՞ն։

Պ. Այո, մէկ քանի տարի անցնելէն ետ-
քը երբոր Հերովդէս մեռաւ, տիրոջը հրեշ-

տակը եղիսաոսի մէջն ալ Յովսէփին տեսիլքին մէջ երեւցաւ ու ըսաւ. Ել առ տղադ ու անոր մայրը ու Իսրայէլին երկիրը գնայ. ինչու որ մեռան ան տղան փնտրողները. և Յովսէփ ելաւ Յիսուսը և Աստուածածինը առաւ ու եկաւ Գալիլեայի երկիրը Նազարէթ ըսուած քաղաքը բնակելու։ Մատթ. Գ. 23 հմր։ Յիսուս օր ըստ օրէ կը մեծնար. մինչեւ երեսուն տարեկան եղաւ ինքզինքը մարդոց չէր յայտներ՝ հապա հասարակ մարդոց պէս կը պտըտէր մինչեւ երեսուն տարին։



ՇԱԻԻՂ Դ.

Հ. Յիսուս երեսուն տարիէն ետեւ ինչ ըրաւ։

Պ. Յիսուս երբ երեսուն տարեկան եղաւ, իր հրեշտակը եկաւ։

Հ. Ա՛ս հրեշտակ ըսածդ ո՞վ է։

Պ. Յովհաննէս Մկրտիչն է որ մենք սուրբ կարապետ կ'ըսենք։

Հ. Սուրբ կարապետ ո՛ր տեղ էր և ուսկի՞ եկաւ։

Պ. Անապատներն էր, ինչպէս որ Ղուկաս կը գրէ 1 գլուխ 81 համար. «Մանուկն աճէր և զօրանայր հոգւով, և էր յանապատս մինչեւ յօր երեւելոյ նորա Իսրայէլի»։

Թ. Տղան կը մեծնար ու հոգւով կը զօրանար. և անապատներն էր մինչեւ Իսրայէլի երեւնալու օրը։

Հ. Սուրբ կարապետ ինչո՞ւ համար եկաւ։

Պ. Յիսուսին բնակելու տեղ պատրաստելու և անոր անցնելիք ճամբաները մաքրելու համար եկաւ։

Հ. Ատոր գալուն համար կանխիկ գրուած կա՞ր ու՞մ։

Պ. Ա՛յո, Եսայի 40 գլուխ 3 համար կը գրէ. «Ձայն բարբառոյ յանապատի պատրաստա՛ արարէք զճանապարհս տեառն՝ և ուղիղ արարէք զշաւիղս նորա»։

Թ. Անապատին ձայնով ո՞րոնք ճամբան

ը պատրաստեցէ՛ք ու անոր շաւիղները շըտ-
կեցէ՛ք կ՚ըսէ։ Երկրորդ՝ Մաղաքիա կը գրէ
3 գլուխ 1 համար. «Ահա ես առաքեմ զ
հրեշտակ իմ. և տեսցէ զճանապարհ իմ ա-
ռաջի իմ»։

Թ. Ահա ես իմ հրեշտակս պիտի խրկեմ
որ իմ առաջիս ճամբաները մաքրէ։

Հ. Մարդարէից խօսքին նայելով կ՚երեւի
որ աւուրը կարապետը խրկող մը եղեր է,
արդեօք ան է։

Պ. Աւուրը կարապետ խրկողը Աստուած էր,
ինչպէս որ ինքը կ՚ըսէ. «ես ոչ գիտեմ զ
նա՝ այլ որ առաքեացն դիս Մկրտել ջրով,
նա ասաց ցիս՝ ոյր վերայ տեսանիցես զՀո-
գին զի իջանիցէ և հանգչիցի՛ ի վերայ նորա
նա է որ մկրտէ Հոգւով սրբով. Յովհաննէս Ա.
Գլ. 33 հմր։

Թ. Ես զանիկայ չէի գիտեր, բայց՝ զիս
ջրով մկրտելու համար խրկողը ըսաւ ինձի.
որու վրայ Հոգին աւուրը իջնայ և անոր վրայ
հանգչիլը որ տեսնաս, անիկայ է Հոգւով
սրբով մկրտողը։

Հ. Աւուրը կարապետին պատրաստելիքը և
մաքրելիքը ինչպէս տեղ է և ինչպէս ճամ-
բայ է արդեօք։

Պ. Զը կարծես թէ աւուրը կարապետին
պատրաստելիք տեղը և մաքրելիք ճամբան,
երկրիս վրայի տուն և կամ ճամբայ է որ Հոգին
ու քարը մաքրէ. մարմնաւոր թագաւորնե-
րուն պէս, որ տեղ մը երթալու ըլլան առա-
ջէն մարդ կերթայ, ճամբաները կը մաքրէ
ու թագաւորին նստելու տարգաս կը պատ-
րաստէ, որովհետեւ աշխարհիս թագաւոր-
ները երկրիս Հոգէն ստեղծուած ըլլալովհետեւ,
անոնց անցնելիք ճամբան ալ Հոգէն, և նըս-
տելու տարգան ալ երկրիս Հոգէն քարէն
և կամ փայտէն կըլլան. բայց՝ աս գալիք
թագաւորը, մարմնաւոր թագաւորներուն
պէս Հոգէն քարէն և կամ փայտէն չինած
տարգասի մէջ չի բնակիր. Հապա ինքը Աս-
տուած է. բոլոր թագաւորներուն թագաւորն
է, իր աթոռը երկինքն է՝ մարդոց ձեռքով
շինուած տան մէջ չի բնակիր։

Հ. Ի՞նչ գիտես չը բնակիլը։

Պ. Ահա Աստուած ինքը ըսաւ. «երկինք
աթոռ իմ են և երկիրս պատուանդան ոտից
իմոց, զո՞րպիսի տուն շինեցիք ինձ ասէ տէր»
Եսայի Կ. Գլ. 1 հմր։

Թ. Երկինքը իմ աթոռս է, ու երկիրը իմ
ոտից տակն է. ինձի ինչպէս տուն շինեցիք
կըսէ տէրը։

Հ. Հապա ինչպէս տան մէջ կը բնակի.

Պ. Աստուած ինքը միշտ կենդանի ըլլալով կենդանի տան մէջ կը բնակի.

Հ. կենդանի տուն կըլլայ մի.

Պ. կենդանի տուն կըլլայ, ու մենք կենք կենդանի տունը. որ մեր սրտին մէջ կը բնակի, ինչպէս որ Պօղոս կըսէ «Ապաքէն դուք տաճար Աստուծոյ կենդանւոյ էք»։

Թ. Իրաւցընէ դուք կենդանի Աստուծոյ տաճարն էք կըսէ.

Հ. Պօղոս այդ խօսքը ուսկէ՞ ըսելով կըսէ.

Պ. Ղեւտացւոց ԻՉ. գլուխ 12 համար դըրուածը կարդացեր է որ կըսէ «Զնացից՝ ի՛նոսա և բնակեցայց՝ ի՛նոսա, և եղէց նոցա Աստուած՝ և նոքա եղիցին ինձ ժողովուրդ»։

Թ. Անոնց մէջ պիտի երթամ ու անոնց մէջ պիտի բնակիմ. ես անոնց Աստուած պիտի ըլլամ ու անոնք ալ ինձի ժողովուրդ կըսէ։

Հ. Հասկըցանք որ Աստուծոյ բնակելու տունը մեր սիրտն է. արդեօք անոյշելիք ճամբան ալն է.

Պ. Սրտին ճամբան բերանն ու ականջն է. որ անկէց կը մտնայ ու մեր սրտին մէջ կը բնակի.

Հ. Վայ ինձ եղբայր ինչպէս մաքուր բե-

րան և սուրբ սիրտ պէտք է որ՝ բոլոր աշխարհքը ոչինչէն գոյացնող ամենամաքուր Աստուած, որ հրեշտակները անորժէ վախերնուն իրենց երեսնին կը ծածկեն, այն Աստուած մեր բերանէն մտնայ ու մեր սրտին մէջ բնակի.

Պ. Իրաւի մեծ բան է, որովհետեւ մէկ սիրելի բարեկամ մը կունենաս որ քու տունդ կոչունքի (տավէթի) գալու ըլլայ արդեօք ո՛րքան կը ջանաս դռներդ և կամ ճամբաներդ մաքրելու, և մանաւանդ տունդ աւելի կը մաքրես թէ չըլլայ որ բարեկամդ չը հաւնի որ սիրտը նեղանայ և կամ բարկանայ, որ ան բարեկամդ բարկանայ ալ նէ, կարելի է որ անոր պէս բարեկամ մըն ալ գտնաս շուտով, ուստի այդ մեռնելու բարեկամիդ բնակելու տեղը և անցնելիք ճամբան մաքրելու այդքան կը ջանաս ու հոգ կունենաս. հապա ո՛րքան հոգ ունենալ պէտք է մեր կենդանի ու յաւիտենական բարեկամ և բարերար Աստուծոյ բնակելու տեղը և անցնելու ճամբան մաքուր և սուրբ պահելու, վասն զի եթէ բարկանալու ըլլայ քու վիճակդ ինչպէս կըլլայ, ալ անոր պէս բարեկամ մըն ալ չես կրնար գտնալ. ինչու որ անորմէ ուրիշ

Աստուած մըն ալ չի կայ որ զանիկայ քեզի բարեկամ ատանաս եղբայր։

Հ. Հապա մենք ի՞նչ պիտի ընենք, քու խօսքիդ որ նայինք, բնաւ մէկը Աստուծոյ բնակարան չի կրնար ըլլալ։

Պ. Այս բաներուն համար շատ խրատներ կան քեզի հասկցընելու, բայց՝ հիմայ ժամանակը չէ. ինչու որ դուն դեռ Քրիստոսը չը ճանչցար ով ըլլալը, որովհետեւ դուն մեզի առաջուց Քրիստոսը հարցուցիր որ ով ըլլալը գիտնաս ու անոր աշակերտ ըլլաս. անոր համար ճամբէն դուրս մի՛ ելլար որ ճամբանուսետ չը մնանք ու չիտակ երթալով անգամ մը Քրիստոսը հասկցիր ով ըլլալը ու անկէց ետեւ անոր ծառայութիւն ընելու խրատները քեզի կը հասկցնեմ աստուծով. դուն հիմայ սուրբ կարապետին համար ինչ որ պիտի հարցնես հարցուր։

Հ. Հասկցանք որ սուրբ կարապետին մաքրելիք սունը և ճամբան՝ մարդոց սիրտն և բերանն է. արդեօք կրցեր էր մաքրել։

Պ. Մարդոց սիրտը ու բերանը իր ձեռքովը պիտի չը լուանար ու մաքրէր. հապա սկսեց քարոզել ժողովրդոց թէ «Ապաշխարեցէ՛ք դի մերձեալ է արքայութիւն երկնից»։

Թ. Ապաշխարեցէ՛ք երկինքին թագաւորութիւնը մօտեցած է։ Մատթէոս Գ. Գլ. 2 հդ։

Հ. Ժողովուրդը մտիկ ըրաւ մի քարոզութիւնը։

Պ. Այո՛, ինչպէս որ կը գրէ Մատթէոս Գ. Գլ. 6 համար։ «Յայնժամ ելանէին առ նա ամենայն երուսաղէմացիք և ամենայն Հրէաստան և ամենայն կողմն Յորդանանու, մկրտէին՝ ի նմանէ՝ ի Յորդանան և խոստովան լինէին զմեղս իւրեանց»։

Թ. Ան ատեն կերթային անոր քով բոլոր երուսաղէմացիք ու բոլոր Հրէաստանը և բոլոր Յորդանանու կողմը եղողները, ու կը մկրտուէին անորմէ Յորդանանու մէջ, ու իրենց մեղքերը կը խոստովանէին։

ՇԱԲԱԹ Ե.

Հ. Այդ մկրտողը Յիսուս ինչ եղաւ։

Պ. Յիսուս ինքն ալ մկրտուեցաւ սուրբ կարապետէն. ինչպէս որ կը գրէ Մատթէոս. «Եւ իբրեւ մկրտեցաւ Յիսուս՝ ել վաղվաղակի ՚ի ջրոյ անտի»։

Թ. Երբոր Յիսուս մկրտուեցաւ շուտ մը ջուրէն դուրս ելաւ։ Մատթէոս Գ. Գլ. 16 հդ։



Հ. Յիսուսին համար ինչու կըսէ թէ շուտով դուրս ելաւ Յուրէն։

Պ. Յիսուս մեղք չունէր որ խոստովանելով Յուրին մէջը ուշանար, անոր համար շուտ մը դուրս ելաւ կըսէ։

Հ. Յիսուսին մկրտուած առենը մէկ հրաշք մը երեւցաւ մի։

Պ. Այո՛, երբոր Յիսուս Յուրէն դուրս ե-

լաւ երկինքը բացուեցաւ ու Հոգին սուրբ աղաւնիի պէս վրան իջաւ, և Հայրն Աստուած ալ կանչեց ամբոխին մէջէն. «Դա՛ է որդի իմ սիրելի ընդ որ հաճեցայ. դմա լսարո՛ւք»։

Թ. Ա՛տիկայ է իմ սիրելի որդիս որ առոր հաւնեցայ. առոր մտի՛կ ըրէք։ Մ-ՈՒԿ-Ե- Գ. Գլ. 17 հմ։

Հ. Յիսուս մկրտուելէն ետեւ ո՞ր գնաց։

Պ. Անապատը գնաց աստանայէն փորձուելու համար, 40 յորեկ ու 40 գիշեր ծոմապահելէն ետեւ որ անօթեցաւ, սատանան մօտեցաւ փորձելու համար. վասն զի Յիսուսն ալ Ադամին պէս մէկ մը կարծելով ատիկայ ալ կրնամ խաբել ըսաւ, բայց՝ ինքը յաղթուեցաւ ու անօթալէն ետեւ գնաց։ Մ-ՈՒ-ՂԵ- Գ. Գլ. 1 հմ։

Հ. Ետեւ ուր գնաց Յիսուս։

Պ. Անապատէն իջաւ եկաւ Զաբուղոնի և Նեփթաղիմայ երկիրը Տիբերիայ ծովուն ե-ղերքը կոփառնաում ըսուած քաղաքը կը բնակէր։ Մ-ՈՒԿ- Գ. Գլ. 14 հմ։

Հ. Ետեւ ի՞նչ ըրաւ Յիսուս։

Պ. Մկրտուելէն ու 40 օր ծոմ պահել և սատանան յաղթելէն ետեւ ինքն ալ սուրբ

կարապետին պէս քարոզել սկսեց. «Ապաշխարեցէ՛ք երկինքին թագաւորութիւնը մօտեցած է» ըսելով։

Հ. Յիսուս հրաշք ալ ըրա՞ւ մի։

Պ. Այ՛ն, շատ հրաշքներ ըրաւ. նախ՝ ջուրը գինի դարձուց, կաղերը քալեցուց, դիւահարները բժշկեց, կոյրերուն աչքերը՝ խուլերուն ականջները և համրերուն լեզուները բացաւ, բորոտները սրբեց, մեռելները ողջացուց, և շատ հրաշքներ ընելէն և Տիբերիայ ծովուն վրայ քալելէն՝ի ետք, հինգ հացով ու երկու ձուկով հինգ հազար մարդէն աւելի կերակրելէն՝ի ետք 12 զամբիւղ ալ հացի ու ձուկի կտորակ աւելցաւ։

Հ. Այդ ի՞նչ մեծ բարերարութիւն և ի՞նչ չնորհք է որ ըրեր է Յիսուս առ մարդկային բնութիւնը. բայց՝ այդ հրաշքներուն համար կանխիկ գրուած կա՞ր մի։

Պ. Այ՛ն, Եսայի ԼԲ. գլուխ 2 համար կը գրէ. «Յանկարծ աչք կուրաց բացցին և ականջք խլից լսիցեն. և պարզ լիցի լեզու ծանրախօսից և վազեսցէ կաղն իբրեւ զեղջերու (1)»։

Թ. Այնատեն կոյրերուն աչքերը, խուլե-

(1) Եղջերու (կեղիկ)։

րուն ականջները և համրերուն լեզուները պիտի բացուի՞ն՝ ու կաղը եղջերուի պէս պիտի վազէ։

Հ. Յիսուս մինա՞կ կը պտըտէր թէ աշակերտ ունէր։

Պ. Տասներկու աշակերտ ունէր. ոմանք ձկնորս և ոմանք մաքսաւոր էին. կանչեց Յիսուս ու ըսաւ. «Եկա՛յք զկնի իմ և արարից զձեզ որսորդս մարդկան»։

Թ. Իմ հասկցածս եկէ՛ք որ ձեզի մարդոց որսորդ ընեմ, անոնք ալ թողուցին գնացին, ու միշտ իր հետ կը պտըտէին։ Մ—ԹԷՈՍ Գ. ԳԼ. 19 հմր։

Հ. Աշակերտաց համար կանխիկ գրուած կա՞ր մի։

Պ. Այ՛ն, Երեմիա ԺԶ. գլուխ 16 համար կը գրէ թէ «Ահաւասիկ ես առաքեցից ձկնորսս բազումս և որսասցեն զնոսա, և յետ այնորիկ առաքեցից որսորդս բազումս և որսասցեն զնոսա»։

Թ. Ահա՛ ես շատ ձկնորսներ ու որսորդներ, պիտի խրկեմ որ զանոնք որսան կըսէ։

Հ. Աշակերտներուն անուննե՞րը ի՞նչ էին։

Պ. Պետրոս. Անդրէաս. Յակոբոս. Յովհաննէս. Փիլիպպոս. Բարթուղիմէոս. Թովմաս.

Մաաթէոս մաքսաւորը. Թադէոս. Ալփեային տղան Յակոբոս. Սիմոն կանանացի. Յուդա Իսկարիովտացի որ Յիսուսը մատնեց։

Հ. Աշակերտները իրարու ազգականութիւն ունէի՞ն մի։

Պ. Պետրոսն ու անդրէասը երկուքը եղբայր են. Յակոբոսն ու Յովհաննէսը եղբայր են. Թադէոսն ու Յակոբոս Ալփեան եղբայր են. Թադէոսին Յուդա ալ կըսուի, և Յակոբոս Ալփեային ալ տեառնեղբայր կըսուի։

Հ. Ամէնամ մըն ալ միտքս չվոխեցուցիր՝ եղբայր, Յիսուս եղբայր ունի՞ մի աս լինչպէս բան է։

Պ. Լինչո՞ւ շատ մը միտքդ կը չվոխեցունես, անգամ մը ականջ դիր տես լինչ պիտի ըսեմ քեզի վերջը. Յիսուս եղբայր չունի, ու հիմայ քեզի չեմ կրնար հասկցնել. վասն զի ժամանակը չէ, երբոր ժամանակը գայ կարգաս քեզի կը հասկցնեմ անհոգ եղիր՝ ու հիմայ ուրիշ հարցմունքիդ նայէ։

ՇԱԽԻՂ Զ.

Հ. Աշակերտներուն լինչ սորվեցուց։

Պ. Տէրունական աղօթքը սորվեցուց։

Հ. Տէրունական աղօթքը դիտե՞ս ըսէ որ լսեմ։

Պ. «Հայր մեր որ յերկինս ես. սուրբ եղիցի անուն քո, եկեսցէ արքայութիւն քո, եղիցին կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի։ Զհաց մեր հանապազորդ տո՛ւր մեզ այսօր. և թո՛ղ մեզ զպարտիս մեր որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց, և մի՛ տանիր զմեզ ՚ի փորձութիւն՝ այլ փրկեա՛ զմեզ ՚ի չարէ, զի քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս ամէն»։ Մատթէոս Զ. Գ. 9 հդ։

Թ. Ով հայր մեր որ երկինքն ես, քու անունդ սուրբ ըլլայ՝ ու քու թագաւորութիւնդ գայ, քու կամքդ ըլլայ. ինչպէս որ երկինքին մէջ ու երկրիս վրայ, մեր ամեն աւուր հացը այսօր ալ տո՛ւր մեզի. ու մեր յանցանքները մեզի ներէ, ինչպէս որ մենք՝ մեզի յանցաւորներուն կը ներեմք. ու մեզի փորձութեան մէջ մի՛ ձգեր ապա ազատէ մեզի չարէն. ինչու որ քուկդ է թագաւորութիւնը ու զօրութիւնը ու փառքը յաւիտեանս ամէն։

Հ. Այդ աղօթքին շատ կը ցանկայ իմ հոգիս, և եթէ կը հաճիս ինձի ալ սորվեցո՛ւր։

Պ. Նախանձութիւն չեմ ըներ կը սորվեցընեմ. բայց՝ հիմայ ատոր ժամանակը չէ, երբ-

բոր ժամանակը գայ քեզի կիմացնեմ. ինչու որ դուն դեռ Քրիստոսը չը ճանչցար, այդ աղօթքը Քրիստոսը ճանչնալէդ ետեւ պէտք է քեզի, հիմայ ատիկայ Թող ձնայ ուրիշ հարցմունքիդ նայէ որ մեր ճամբայէն ետ չը մնանք։

Հ. Ետեւ ալ ինչ ըրաւ Յիսուս։

Պ. Մկրտուելէն ետեւ երեք տարիի չափ շատ քարոզութիւն և շատ հրաշքներ ըրաւ։

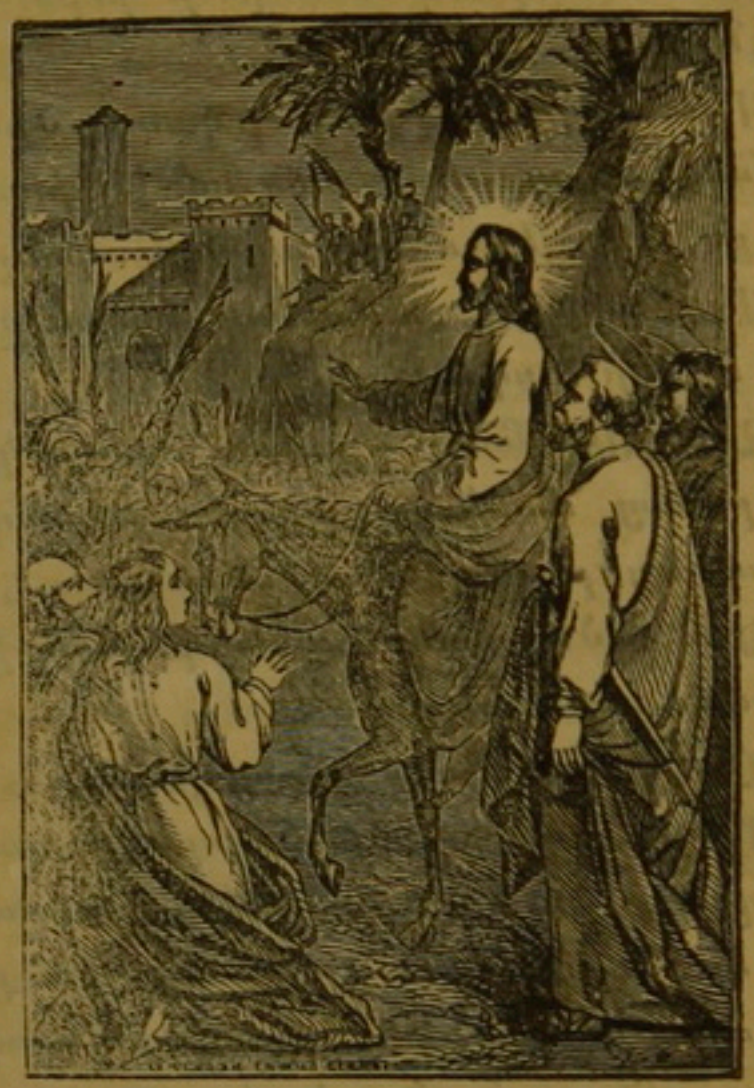
Հ. Հրէաները հաւատացին մի Յիսուսին հրաշքներուն։

Պ. Պարզամիտ ժողովուրդներէն հաւատաց ոմն եղաւ, բայց՝ քահանայապետներէն չէին հաւատար Յիսուսին, Յիսուս որքան հրաշք կընէր իրենց նախանձը օր ըստ օրէ կաւելնար, «Ատիկայ նազարին տղան չէ՞ մի» ըսելով կը նախանձէին, մինչեւ անգամ միտքերնին դրին որ Յիսուսը մեռցնեն։

Հ. Հապա Յիսուս ինչ ըրաւ։

Պ. Երեք տարի շատ քարոզութիւններ և շատ հրաշքներ ընելէն ետեւ Ծաղկազարդին կիրակին Բեթանիայէն եկաւ Յիսուս՝ ու էշը հեծնալով Երուսաղէմ եկաւ։

Հ. Ատոր համար կանխիկ պրուաժ կար մի արդեօք։



Պ. Այո՛, Զաքարիա կը գրէ Թ. գլուխ 6 համար։ «Ուրախ լեր յոյժ դուստր Սիոնի, ահա թագաւոր քո գայ առ քեզ հեծեալ՝ի մէրքայ իշոյ և յաւանակի նորոյ»։

Թ. Ուրախացիր ու շատ խնդա՛ Սիոնի աղջիկ ահա քու թագաւորդ քեզի կուգայ, էշը և անոր քուռակին վրայ հեծնալով։

Հ. Յիսուսը որ տեսան ինչ ըսին ժողովուրդները։

Պ. Մեծ մարդիկներէն ոմանք, ծից ծը. ծող մանր տղայքները անդամ «Ովսաննայ» այսինքն՝ ով Տէր մեզի ազատէ՛ կանչելին։

Հ. Այդ տղայոց Ովսաննայ կանչելը դըժուա՞ծ էր մի տրդեօք։

Պ. Այո՛, Սաղմոս Ը. գլուխ 1 համար կը դրէ «Ի բերանոց մանկանց տղայոց և ծանդեաց հաստատեցեր զօրհնութիւն»։

Թ. Ծից ծծող մանր տղայոց բերանով օրհնութիւնը կատարեցիր։

Հ. Անկէց ետեւ ուր գնաց Յիսուս։

Պ. Մինչեւ չորեքշաբթի՝ ցորեկը տաճարը կը քարոզէր ու գիշերը Բեթանիա ըսուած գեղը կը հանգստանար։ Այսպէս չորեքշաբթի Յիսուս տասներկու աշակերտներով Սիմոն բորոտին տունը նստեր էր, Մարիամ անուն կինիկ մը, մէկ հին պատուական և սընոց նարդոսի (1) եղ բերաւ ու բաղմակալնին (2) վրէ Յիսուսին գլուխէն վար թափեց, որ տանը մէջ լեցաւ եղին անուշահոտութիւնով։ Մ-ից ԺԴ. Գլ. 2 հմբ։

(1) Նարդոս (զիւմպիւլ չիչէյի)։ (2) Բազմական (մէճլիս)։

Հ. Յիսուս չը սրդոզեցաւ մի։

Պ. Յիսուս չը սրդոզեցաւ, բայց՝ աշակերտները սրդոզեցան։

Հ. Յիսուս որ չը սրդոզեցաւ, աշակերտները ինչու կը սրդոզին։

Պ. Այդ եղը պարապ տեղը կորսուեցաւ, կարելի է որ երէք ծախսուը 300 դահեկանէն աւելի բաներ, որ աղքատներուն կը տրուէր ըսելով սրդոզեցան։

Հ. Հապա Յիսուս ինչ ըսաւ։

Պ. Աղքատները ամեն տեղ ձեր քովն են, որ տեղ որ անոնց օգնութիւն ընել ուզէք կրնաք ընել, բայց՝ ինձ ամեն տեղ ալ չէք կրնար տեսնալ, տար համար աս կինկանը բան մի՛ ըսէք ու սիրտը մի՛ սխամէք, և մանաւանդ քարոզեցէք ամեն տեղ ատոր ըրած բանը, վասն զի այդ կինիկը մեծ բարեգործութիւն մը գործեց իմ վրայ եղ թափելովը, ինձ թաղելու նշանը ցոյց տուաւ։

Հ. Աշակերտներուն բարկութիւնը անցաւ։

Պ. Ամենուն բարկութիւնը անցաւ, բայց՝ Յուդային բարկութիւնը չանցաւ, որովհետեւ աղքատաց դանձանակը Յուդային քովն էր, այն եղն ալ որ ծախսուէր ստակը այն դանձանակը պիտի դրուէր որ Յուդա անոր մէ-

ջէն ուզածին չափ գողնար. անոր համար Յուդային բարկութեան կրակը չը մարեցաւ։

Հ. Այդպէս գող մարդը ինչո՞ւ դանձապետ ըրաւ Յիսուս։

Պ. Յիսուս գիտէր Յուդային արծաթասէր ու գող ըլլալը, անոր համար դանձապետը. րաւ որ աչքը կչտանայ ու գողութիւն չընէ բայց՝ օգուտ չըրաւ։

Հ. Շատ կը վախնամ եղբայր չըլլայ որ Յիսուսին ջնաս մը հասցնէ, որովհետեւ արծաթասէր և գող եղող մարդը, մարդ մեռցուցնելէն ալ չի վախնար։

Պ. Այ՛ո, այդ ըսածիդ պէս է, որովհետեւ Յուդան գիտէր որ հրէաներուն միտքը միշտ Յիսուսը մեռցնել է, բայց՝ իրենց առաջնորդ եղող ու Յիսուսին քովը ժողովուրդ չը գըտնուած առանձին ժամանակը ցոյց տուողի մը կարօտ էին, անոր համար Յուդա միտքը դրաւ որ երթայ հրեաներէն արծաթ առնէ ու Յիսուսը մատնէ։

Հ. Այդ միտքը դրածը կրցե՞ր էր ընել Յուդա։

Պ. Այ՛ո, ինչպէս որ Մատթէոս կը գրէ. «Յայնժամ գնաց մի յերկոտասանիցն անուանեալն Յուդա Իսկարիովտացի առ քահանա-

յապետսն և ասէ, զի՞նչ կամիք տալ ինձ և ես մատնեցից զնա ձեզ, և նոքա կշռեցին նմա երեսուն արծաթս» Մատթէոս ԻԶ. Գ. 17 հդ։

Թ. Այն ատեն տասներկու աշակերտներէն մէկը Իսկարիովտացի Յուդան գնաց քահանայապետներուն ու ըսաւ, ինձի ի՞նչ կուտաք որ զանիկայ ձեզի մատնեմ, անոնք ալ երեսուն արծաթ տուին։

Հ. Ատոր համար կանխիկ գրուած կա՞ր ի արդեօք։

Պ. Այո՛, Զաքարիա կը գրէ «կշռեցին զվարձս իմ երեսուն արծաթս»։

Թ. Իմ վարձքս երեսուն արծաթի արժեցուցին կըսէ։ ԺԱ. Գ. 12 հդ։

Հ. Եաեւ ի՞նչ ըրաւ չար Յուդան։

Պ. Հրէաներուն գնաց խօսք տուաւ ու կըսկսի դարձաւ Յիսուսին քով եկաւ որ մէկ առանձին ժամանակ մը որ գտնայ երթայ հրեաներէն իմացնէ որ բռնեն Յիսուսը։

Հ. Հապա Յիսուս ո՞ւր գնաց։

Պ. Աւագ հինգշաբթի երեկոյին 12 աշակերտներովը Յիսուս գնաց վերնատունը նստաւ, հին օրէնքը կատարեց գառը ուտելով, որովհետեւ զատիկ էր, յետոյ հացը ձեռքը առաւ օրհնեց ու կիսեց աշակերտ-

Ներուն տուաւ ու ըսաւ «Ա.ոէ՛ք կերէ՛ք այս է Մարմին իմ որ վասն ձեր բաղմաց բաշխի ՚ի քաւութիւն մեղաց»։



Թ. Ա.ոէ՛ք կերէ՛ք ասիկայ է իմ մարմինս, որ ձեր շատերուն մեղաց քաւութեան համար պիտի բաշխուի, ըսելէն ետեւ՝ գինիին գաւաթը ձեռքը առաւ՝ ու օրհնեց ու աշակերտներուն տուաւ ու ըսաւ. «Արբե՛ք ՚ի դմանէ ամենեքեան այդ է Արիւն իմ նորոյ ուխտի, որ վասն ձեր բաղմաց հեղանի ՚ի քաւութիւն մեղաց»։ Մատթէոս ԻՋ. Գլ. 26 հդ։

Թ. Խմեցէ՛ք ատկէ ամենքդ ալ ասիկայ իմ նոր ուխտի Արիւնս է որ ձեր շատերուն մեղաց քաւութեան համար պիտի թափի։

Հ. Ուխտը ինչ է եղբայր։

Գ. Ուխտը խոստմունք ըսել է, ինչպէս որ իսրայէլացիք Եգիպտոսի մէջ գերի էին 400 տարիի չափ, երբոր Աստուած ուղեց որ զանոնք գերութենէն ազատէ ու երուսաղէմ տանի, որովհետեւ այն ժողովուրդներուն հայրը Յակոբ նահապետ՝ առաջուց երուսաղէմէն եկած ու Եգիպտոսի մէջ փարաւոնին ձեռքը գերի ինկած էր իր բոլոր զաւակներովը, և երբոր Աստուած ուղեց Մովսէսին ձեռքով զանոնք ազատել ու նորէն երուսաղէմ տանիլ, գառի արիւնով խոստացաւ տանելու և տարաւ ալ, որ անոր հին ուխտ կըսուէր։ Ելք ԺԲ. Գլ. 3 հդ։

Հ. Յիսուսին ըսած նոր ուխտը ինչ է։

Գ. Նոր ուխտը շատ մեծ է հին ուխտին վրայ։

Հ. Նոր ուխտը ինչ է որ շատ մեծ կըլլայ։

Գ. Նոր ուխտին մեծութիւնը իր նիւթը ցոյց կուտայ։ վասն զի հին ուխտը գառի արիւնով էր, ու նոր ուխտը Աստուծոյ գառին արիւնովն է ինչպէս որ Յովհաննէս Մկրտիչը՝ Յիսուսին համար կըսէ «Ահաւասիկ գառն Աստուծոյ որ բառնայ զմեղս աշխարհի»։

Թ. Ահա Աստուծոյ գառը որ աշխարհիս մեղքերը կը վերցնէ, Յ-ՀԱՆ. Ա. Գ. 26 հդ. Անդամ մը մտածէ տես որքան տարբերութիւն կայ անասնոց և մարդոց միջոցը, ու ասկէ հասկցիր նոր ուխտին մեծութիւնը։

Հ. Հասկցանք որ գառին արիւնով իսրայէլացիք 400 տարուան գերութենէն ազատեցան, ապա Աստուծոյ գառին արիւնովը ինչ հրաշք եղաւ։

Պ. Ահա ականջ դիր որ պատմեմ, որովհետեւ մեր նախահայրը (Ադամ) դրախտէն աքսորուած ու այս աշխարհիս և կամ դժոխքին մէջ գերի ինկած էր սատանային ձեռքը իր բոլոր զաւակներովը, այսինքն՝ բոլոր նահապետներով ու մարգարէներով, մինչեւ անգամ այն իսրայէլացիք եգիպտոսի գերութենէն ազատող Մովսէսն ալ գերի էր սատանային ձեռքը՝ հազարաւոր տարի, և այս գերութենէն ազատուելուն մարդկային բնութեան մէջէն մէկ հնարը չը գտնուելուն համար՝ Որդին Աստուած իր Արիւնովը խոստացաւ այս մարդկային բնութիւնը սատանային գերութենէն ազատել՝ ու վերին երուսաղէմ, այսինքն արքայութիւն տանիլ, որ աստր նոր ուխտ կըսուի, և ահա ասիկայ է երեմիային

բսածը «Ահաւասիկ աւուրք գան ասէ տէր և ուխտեցից տանդ իսրայէլի և տանդ Յուդա ուխտ նոր»։ Լա. Գ. 31 հդ։

Թ. Ահա օրերը պիտի գան որ իսրայէլին ու Յուդային տանը հետ նոր ուխտ մը պիտի ընեմ։ Երկրորդ՝ Զաքարիա կըգրէ. «Եւ դու արեւամբ ուխտի քո, արձակեցեր զկապեալս յանջրդրին գբոյ»։

Թ. Դուն քու արիւնիդ ուխտովը աղատեցիր չոր հորուն մէջի կապուածները, Թ. Գլուխ 11 համար. տեսար մի եղբայր հին ուխտին ու նոր ուխտին տարբերութիւնը, վասն զի (հին ուխտը) եգիպտոսէն աղատեց, և (նոր ուխտը) դժոխքէն ազատեց, (հին ուխտը) մէկ ազգ մը ազատեց, և (նոր ուխտը) բոլոր մարդկային բնութեան հաւատացեալները ազատեց, (հին ուխտը) մէկ փոքր կարմիր ծովը պատուեց, և (նոր ուխտը) աշխարհիս մեզաց ծովը պատուեց, (հին ուխտը) ազատած ժողովուրդը այս աշխարհիս մէջի ճանապարհով երկիրը երուսաղէմ քաղաքը տարաւ. և (նոր ուխտը) վերին երուսաղէմ պիտի տանի, (հին ուխտը) կերոզները մեռան, և (նոր ուխտը) ուտողները չը պիտի մեռնին, ինչպէս որ Քրիստոս վը-

կայեց. «Հարքն ձեր կերին զմանանայն յանապատի անդ և մեռան, բայց՝ որ ուտէ՛ի հացէ յայսմանէ կեցցէ յաւիտեան»։

Թ. Ձեր հայրերը անապատին մէջ մանանան կերան ու մեռան, բայց՝ ով որ այս հացէն ուտէ յաւիտեան չը պիտի մեռնի։ Ց-վ. հանդ. Զ. Գլ. 49 համար։

Հ. Ցիրաւի շատ տարբերութիւն կայ եղեր հին և նոր ուխտին միջոցը, և մեծ վախճըն ալ եկաւ իմ վրայ։

Պ. Վախը և դողումը դեռ վերջն է. Քրիստոս ճանչնալէդ առեւ պիտի զարհուրիս այս նոր ուխտին վրայ, ինչու որ, նոր ուխտին գործութիւնը բոլորն ալ չը պատմեցի, երբոր Քրիստոս ճանչնաս այն ատեն կը հասկըցնեմ, հիմայ դուն ուրիշ հարցմունքիդ նայէ։

Հ. Ցիսուս հայը ձեռքը առաւ ու այս իմ Մարմինս է որ ըսաւ, աշակերտները ի՞նչ ըսին։

Պ. Բան մը չըսին ու շատ ալ խնդացին, որովհետեւ Ցիսուս առաջ ըսած էր թէ «եթէ ոչ կերիջիք զմարմին որդւոյ մարդոյ և արբջիք զարիւն նորա՝ ոչ ունիք ցկեանս յանձինս»։

Թ. Թէ որ մարդուն որդին մարմինը չուտէք ու արիւնը չը խմէք՝ յաւիտենական կեանք չէք ունենար. ասոր համար աշակերտները շատ կասկածի մէջ էին թէ ի՞նչպէս ասոր մարմինը պիտի ուտեն ք ու արիւնը պիտի խմեն ք. և երբոր Ցիսուս հացը և գինին ցոյց տուաւ իր մարմինին ու արիւնին վոխանակ, շատ խնդացին։

Հ. Հացը մարմին կըլլայ մի։

Պ. Ըր կարծես թէ Ցիսուս այս բանը առակ և կամ օրինակ ցոյց տուաւ, ինչպէս որ քանի մը օրինակները ցոյց. «Ես եմ որթն, ու ես եմ դուռն» և այլն։ Ց-ՀԱՆ. Ժե. Գլ. 1 հմր։

Հ. Ասիկայ ալ օրինակ չէր մի։

Պ. Օրինակ չէր. ինչու որ թէպէտ ես խաղողի ծառ եմ, և կամ դուռ եմ ըսաւ, բայց՝ ձեռքով չը բռնեց ու ըսեր էր թէ այս ծառը և կամ այս դուռը ես եմ. սակայն՝ «Ես եմ կենաց հացը» ըսելէն ի՛ զատ հացը ձեռքը առաւ օրհնեց և կիսեց ու աշակերտներուն տուաւ «Ասիկայ իմ մարմինս է ըսելով» որ ասոր համար օրինակ չէ ապա ճշմարիտն է, օրինակը միայն խօսքով կըլլայ իրօք չըլլար. խօսքով մէկ բան մը օրինակ ցոյց կուտաս, ձեռքով եղած բանը օրինակ չըլլար

ապա ճիշդ և իսկը կըլլայ։

Հ. Ամեն հայն ու դինին ալ Յիսուսի մարմին և արիւն են մի։

Պ. Ջէ՛ եղբայր, հասարակ հաց և դինին նիւթ են, որովհետեւ Յիսուս հացը օրհնելէնետեւ ըսաւ մարմինս է։

Հ. Հապա ո՞ր հացը և ո՞ր դինին է։

Պ. Յաւուկ աղէկ ցորենի ալիւր, և ջուր չը խառնուած և չը թթուած գինի պիտի ըլլայ, մաքուր և անարատ ալ քահանայ, և քահանան քանի օր առաջ պատրաստութիւն տեսնալ պէտք է. իր ընտանիքէն հեռանալով եկեղեցւոյ խուցին մէջ առանձնանալ պէտք է, և այն օրը շատ ղօղութեամբ և ջերմեռանդութեամբ աղօթքներով այն աւելորը նշխարք կը գործէ, եւ այն նշխարով ու անոթակ գինիով պատարագ կը մատուցանէ, ահա և ղօղութեամբ և ջերմեռանդ աղօթքներով Յիսուսի անօրէնութեան խորհուրդները որ կը կատարէ, այն ատեն Յիսուսին Մարմինը և Արիւնը ըլլալը պիտի հաւատանք։

Հ. Հապա ինչպէս կարող պիտի ըլլանք Յիսուսին Մարմին և Արիւնը ճաշակելու։

Պ. Ես քեզի չեմ ըսեր թէ հիմայ քեզի

այդպէս հարցմունք պէտք չէ. դուն հիմայ Յիսուսին վրայօք հարցուր որ Քրիստոս ով ըլլալը հասկընաս. ու անկէ ետեւ ալ այդ բաները։

Հ. Յիսուսին համար բան հարցնելու կը վախնամ. չըլլայ թէ Յիսուսը բռնելու ձայնը լսեմ. որովհետեւ հրէաները այդ չար Յուդան ձեռք առին. անշուշտ իրենց չար կամքը կը կատարեն. բայց ասիկայ հարցուցեմ. Յիսուս վերնատունէն որ ելաւ արդեօք ո՞ր գնաց։

Պ. Զիմեոնեաց լեռան տակը Գեթսեմանի ձորը գնաց աշակերտներովը, և Յուդա ասոնցմէ զատուեցաւ գնաց հրէաներուն խմացնելու թէ՝ հիմայ լեռը մինակ է քովը ժողովուրդ չկայ, եկէք բռնեցէք։

Հ. վայ ինձ եղբայր ահա ես աւոր համար բան հարցնելու կը վախնայի, դուն այդ ձայնը կը լսեմ, վասն զի հասկցայ որ այդ չար Յուդան իր չարութիւնը պիտի կատարէ. բայց՝ Յուդային համար կանխիկ դրուած կար մի արդեօք։

Պ. Այո՛, Մաղմոս Ե. դլուխ 10 համար կը դրէ թէ «Որ ուտէր ղհաց իմ յաճախեաց առնել ինձ խաբէութիւն»։

Թ. Իմ հացս ուտողը ինձի նաբէութիւն ըրաւ կըսէ։

Հ. Եաեւ ի՞նչ ըրաւ այդ չար Յուդան։

Պ. Հրէաներուն առաջնորդ ըլլալով բերաւ Յիսուսը բռնել տուաւ։



Հ. Յիսուսէն չամաչեց որ գինքը բռնել տուաւ։

Պ. Այոմնի չըսաւ թէ՝ Յիսուս ասիկայ է բռնեցէք։ ապա անոնց նշան տուած էր թէ՝ ես երթամ որուն ձեռքը համբուրեմ գիտցէք որ անիկայ է Յիսուսը։ բռնեցէ՛ք ու զգուշութեամբ տարէք։ երբոր դիմացէն մեծ ամբոխով եկան, Յուդան գնաց Յիսուսին ձեռքը համբուրեց, ան՛ղջ կեցցէ վարդապետ ըսելով։ եւ հրէաները Յիսուսը բռնեցին։ ու աշակերտները թողուցին փախան ամենքն ալ։

Հ. Ատոր համար կանխիկ գրուած կար մի։

Պ. Զաքարիա կը գրէ։ «Հարից հովիւն և ոչխարքն ցրուեսցին»։

Թ. Հովիւը պիտի զարնեմ ու ոչխարները պիտի ցրուին կըսէ։ ԺԳ Գլ. 7 հդ։

Պ. Յիսուսը որ բռնեցին ո՞ւր տարին։

Պ. Փահանայապետին տարպասը տարին։

Հ. Այնտեղ ի՞նչ ըրին արդեօք Յիսուսին՝ իր թշնամիներուն ձեռքը որ անցաւ։

Պ. Յիսուսին ըրած բաներնին եթէ հողին և քարին ընէին, հողերն ու քարերը չէին դիմանար։ բայց՝ Յիսուս մեր փրկութեանը համար այնքան չարչարանքներուն համբերեց։ մինչեւ անգամ մեռնիլը յանձնառու եղաւ մեզի սատանային գերութենէն ազատելու համար։

Հ. Որդեօք ի՞նչպէս չարչարանքներ տուին։

Պ. Նախ սկսեցին Յիսուսին բոլբոտիքը հաւքուիլ ու Յիսուս մէջերնին առին։

Հ. Ատոր համար կանխիկ գրուած կար մի։

Պ. Այ՛, Սաղմոս ԻԱ. գլուխ 17 համար կը գրէ։ «Շուրջ եղեն զինեւ շունք բազումք, և ժողովք չարաց պաշարեցին զիս»։

Թ. Շատ շուներ իմ բոլոտիքս առին, ու չար ժողովքը զիս մէջերնին առին կըսէ։



Հ. Այդ չար ժողովքը ի՞նչ ըրին Յիսուսին,

Պ. Ոմանք երեսը կը թքնէին, և ոմանք կապտակէին, ոմանք կռնակէն և ոմանք գլխէն կը ծեծէին, և քովը չը կրցող մօտեցողներն ալ հեռուէն հայհոյութիւն կընէին։

Հ. Այդ ի՞նչ քարտասրտութիւն է հրէից ըրածը. և իմ սիրտս չատ կսիծեց այդ բանին, որդեօ՛ք կանխիկ պրուաժ կար մի։

Պ. Այո՛, Եսայի Ե. գլուխ 6 համար կը գրէ «Զմիկուն իմ՛ եւտու՛ ի հարուածս. և ծնօտս իմ՛ յապտակս, և զերեսս իմ ոչ դարձուցի՛ ի թքանելոյ»։

Թ. Իմ կրնակս ծեծերուն դիմաց՝ ու երեսս ապտակին դիմաց դրի. ու իմ երեսս թքուքէն ետ չը դարձուցի, կըսէ։



Հ. Ետեւ ի՞նչ ըրին Յիսուսը։

Պ. Երեկոյէն մինչեւ առտու չատ կերպ չարչարանքներով ոտից մինչեւ գլուխը ա-ռողջ տեղ մը չը թողուէն՝ ի զատ, առտուն առին Պիղատոս դատաւորին տարին, վրան չատ ծանր յանցանքներ դրին, ես հրէից թագաւորն եմ կըսէ ըսելով. վերջապէս Պիղատոսին միտքը հաճեցնելով Յիսուսը խաչելու հրամանագիրը առին։

Հ. Ի՞նչ ըսիր եղբայր՝ ալ Յիսուսը պիտի մեռցնե՞ն մի։

Պ. Այո՛, երբոր հրամանագիրը գրուեցաւ Պիղատոսի պինուորները վուշէն թագ մը հիւսեցին ու Յիսուսին գլուխը դրին. վրան կարմիր քղամիտ և իր ձեռքը եղէգ մը տուին գաւազանի տեղ, մէկ կարծր քարէ սիւնի վրայ նստեցուցին Յիսուսը ու բոլոր զօրքերը

կուգային առաջը ծունր կրկնելով ոդջ կեցիր հրէից թագաւորը ըսելով ծաղր կընէին. և ձեռքի գաւազանը կառնէին ու իր գլուխէն կը զարնէին. և խաչափայտը ուսը տալով դէպ 'ի Golgotha քալեցուցին. Մ—ՊԸ— ԻՆ. Գ. 29 հմ.

Հ. Ամոր համար կանխիկ գրուած կայ մի արդեօք.

Պ. Այո՛, Եսայի կը գրէ Թ. գլուխ 6 համար. «Որոյ իշխանութիւն իւր եղեւ 'ի վերայ ուսոյ իւրոյ».

Թ. Իր զէնքը իր ուսերուն վրայ պիտի ըլլայ.

Հ. Յիսուս հեշտ մը կրցեր էր Golgotha երթալ.

Պ. Չէ, որովհետեւ յերեկոյէն մինչեւ ցառաւօտ տեսակ տեսակ չարչարանքներով բոլոր մարմինը անխնայ վիրաւորեցին. և խաչափայտն ալ շատ ծանր ըլլալուն համար շատ խեղճ վիճակի մէջն էր Յիսուս. անոր համար Երեմիա ողբոց Ա. գլուխ 12 համար կը գրէ. «Չեզ ասեմ ձեզ ասեմ անցաւորք ճանապարհայ, դարձարուք հայեցարուք և տեսէք թէ իցէն երբէք ցաւ ըստ ցաւոցս լեալ՝ որք 'ի վերայ իմ հասին բարբառեցաւ տէր».

Թ. Չեզի կըսեմ ձեզի կըսեմ ով ճամբէն անցնողներ, դարձէ՛ք ու հայեցէ՛ք և տեսէ՛ք թէ արդեօք իմ ցաւս պէս ցաւ ունեցող կայ մի որ իմ վրայ եկաւ կըսէ տէրը.

Հ. Սէ՛ինչ բան Յիսուս. երանի թէ չէի հարցուցեր որ այդ կսկծալի բանները չը լսէի.

Պ. Յիսուսը այդ քանի նախատինքներով Golgotha կը տանէին, ճամբան կնիկներ կային, Յիսուսին խեղճութիւնը տեսնելով սրտերնուն կսկիծէն կուլային, Յիսուս նոյն դարձաւ ու ըսաւ «Դուստերք Երուսաղէմի մի՛ լայք 'ի



վերայ իմ, այլ լայէ՛ք 'ի վերայ անձանց և 'ի վերայ որդւոց ձերոց, զի եկեսցեն ժամանակ և ասիցէ՛ք թէ երանի ամլոց և որովայնից որք ոչ ծնան, յայնժամ սկսանիցի՛ք ասել լերանց

թէ անկերմուք ՚ի վերայ մեր, և ըլլոց թէ ծածկեցէք զմեզ»։

Թ. Ո՛վ երուսաղէմի աղջիկներ իմ վրայ մի լաք՝ ապա ձեր վրայ ու ձեր զաւկներուն վրայ լացէք, վասն զի ժամանակ պիտի գայ որ զաւակ չը ծնողներուն երանի պիտի տաք, ու այն առեն լեռներուն պիտի ըսէք թէ մեր վրայ լինկէք ու մեզ ծածկեցէք։ Ղ.—ՒԳ. ԻԳ. Գ.։ 22 հմ։

Հ. Եսու ի՞նչ ըրին Յիսուսը։

Պ. Գողգոթայ տարին ու խաչին վրայ գամեցին, ու խաչը կայնեցուցին որ բոլորն ալ տեսնան։

Հ. Ատոր համար կանխիկ գրուած կար մի արդեօք։

Պ. Այ՛, նախ՝ Մովսէս կը գրէ «Տեսանիցէք զկեանս ձեր կախեալ՚ի փայտէ»։

Թ. Ձեր կեանքը փայտէն կախուած պիտի տեսնաք կըսէ։ Բ. Օրէնց ԻՀ. Գ.։ 66 հմ։ Եւ երկրորդ՝ Սաղմոս ԻԱ. գլուխ 18 համար կը գրէ. «Ծակեցին զձեռս իմ և զոտս իմ»։

Թ. Իմ ձեռքերս և ոտքերս ծակեցին կըսէ։ Եւ երրորդ՝ Զաքարիա կը գրէ. «և ասացի ցնա ի՞նչ են վէրքդ այդօքիկ ՚ի մէջ ձեռացդ քոց, և ասէ զորս վիրաւորեցայ ՚ի տան սիրելւոց իմոց»։

Թ. Ինոր ըսի թէ ի՞նչ են այդ ձեռքիդ մէջ ՚ի վէրքերը, ու ըսաւ թէ իմ սիրելիս տան մէջ վիրաւորեցայ։ ԺԳ. Գ.։ 6 հմ։

Հ. Յիսուսին լսածները ի՞նչ ըրին։

Պ. Խաչող գինուորները բաժնուեցան, ու կապան կար չունէր վերէն ՚ի վար հիւսուած ըլլալուն համար գինուորները չուզեցին որ պատռեն՝ ապա վիճակ ձգելով կիսուեցան, որ Սաղմոսին խօսքը կատարեցաւ. «բաժանեցին զհանդերձս իմ՚ի մէջ իւրեանց, և ՚ի վերայ պատմուճանի իմոյ վիճակս արկանէին»։

Թ. Իմ լսածս կիսուեցան ու պատմուճանիս վրայ վիճակ ձգեցին կըսէ։ ԻԱ. Գ.։ 19 հմ։

Հ. Յիսուսին այդքան չարչարանքները որ տուին Յիսուս ի՞նչ ըսաւ։

Պ. Բնաւ բերանը չը բացաւ ու բան մը չը գլուցեց։

Հ. Ինչու համար բերանը չը բացաւ արդեօք՝ չըլլայ թէ կանխիկ գրուած ըլլայ։

Պ. Այ՛, եսայի կը գրէ 23 գլուխ 7 համար թէ «եւ նա առ վշտին ոչ բանայ զբերան իւր՝ իբրեւ զոչխար ՚ի սպանդ վարեցաւ, և իբրեւ որոջ առաջի կտրչի անմռունչ կայ՝ այնպէս ոչ բանայ զբերան իւր»։

Թ. Անիկայ այնքան ցաւին մէջ բերանը պի-

ան չէր բանար, ոչխարին պէս մորթուիլ դնար, ինչպէս որ ոչխարը մսագործին (1) առաջ ձայն չի հաներ լուռ կը կենայ՝ նոյնպէս իր բերանը չպիտի բանար. և երկրորդ՝ Երեմիա կըսէ «Ես իբրեւ զդառն անմեղ վարեալ՝ի սպանդ»։

Թ. Ես անմեղ գառնուկին պէս մորթուիլ դնացի կըսէ, ԺԱ. Գլ. 1 հմր։

Հ. Ցիսուսին ալ ինչ ըրին հրէաները։

Պ. Ցիսուսին քովը երկու հատ ալ գողեր բին խաչեցին, որ Ցիսուսին խաչուիլը տեսնողները և համ լսողները՝ Ցիսուսն ալ գողերուն պէս մէկ մը կարծեն, բայց՝ Եսայիին մարգարէութիւնը կատարեցաւ որ կըսէ թէ «Ընդ անօրէնս համարեցաւ» այսինքն՝ անօրէններուն կարգը դրուեցաւ ԻԳ. Գլ. 12 հմր։

Հ. Ցիսուսին մայրը ուր տեղ մնաց չիմացանք մի արդեօք։

Պ. Առաջ չիմացաւ՝ ու խաչուելու տարած տեղընին իմացաւ ու վազեց Գողգոթայի ճամբան եռեւէն հասաւ, ու իր աչքերովը տեսաւ իր մէկ հատիկ սիրելի զաւկին այնքան նախատինքներով խաչելնին։

(1) Մսագործ (զաւսպ)։

Հ. Հապա ինչ ըրաւ և ինչ ըսաւ խեղճ մայրը։

Պ. Բնաւ բան մը չէր կրցեր ընել, աղիքները կտոր կտոր կըլլային, կայրէր ու կը մըրմէր սիրելի զաւկին վրայ, բայց՝ կարող չէր մէկ օգնութիւն մը ընել, ապա աչացը տրիտնախատն արցունք թափելով կըսէր, ինձի ալ իմ որդւոյս հետ՝ի միասին մեռցուցէք, վասն զի ասկէց ետեւ իմ կեանքս մահ է ու լոյս խաւար։



Հ. Ցիսուս իր մօրը հետն ալ չը խօսեցաւ։
Պ. Մօրը հետ այսքան խօսեցաւ, խաչին

վրայէն նայեցաւ Յիսուս որ իր մայրը դիմացը կայներ ցաւագին սրտիւ կուլար ու կողբար. և Յովհաննէս աւետարանիչն ալ ներկայ գտնուելով, իր մայրը Յովհաննէսին յանձնեց ու ըսաւ «Ահա մայր քո» և մօրն ալ ըսաւ «ահա որդին քո»։ Յովհաննու ԺԹ. Գ. հմր։

Հ. Խաչին քով ալ ովք կար։

Պ. Յովհաննէս կը գրէ ովք ըլլալը. «Եւ կային առ խաչին Յիսուսի մայր նորա և քոյր մօր նորա Մարիամ կղէոպայ, և Մարիամ մագթաղենացի։

Թ. Յիսուսին խաչին քով կայներ էին անոր մայրը ու մօրը քոյրը Մարիամ կղէոպային՝ ու Մարիամ մագթաղենացին։

ՇԱԽԻՂ Է.

Հ. Եղբայր այս տեղ ինձի մէկ կասկած մը եկաւ, երբոր աւետարանէն կը լսեմ որ հրէաները Յիսուսին համար կըսեն «Ո՞չ սա է մանուկ հիւսան, որդին Մարեմայ, և եղբայր Յակոբոսի և Յոսէի և Յուդայի և Սիմոնի» ասիկայ ինձի թարգմանէ՛ որ ըսելիք ունեմ։

Պ. Ասիկայ Նաճարէն ու Մարիամին զաւակները կը չէ, Յակոբին ու Յոսէին ու Յուդային և Սիմոնին եղբայրը չէ մի, կըսէին

Հ. Ուրեմն Յիսուս չորս եղբայր ալ ունեցած կըլլայ, հապա ինչու ըսիր թէ Յիսուս՝ իր մայրը Զեբեդոսին տղուն Յովհաննէսին յանձնեց, չորս զաւակ ունեցող մայրը ուրիշին զաւկին կը յանձնուի՞ մի։

Պ. Ի՞նչ երկմիտ մարդ ես եղեր, վերը քեզի ըսինք թէ Յիսուս եղբայր չունի. դուն դեռ չես հաւատացեր ու կասկածի մէջ ես, անոր համար քեզի բան մը հարցնեմ. քու կասկածդ որո՞ւ վրայ է. կոյս Մարիամը որո՞ւ հետ մերձաւորեցաւ կը կարծես. Յովսէփի՞ն թէ ուրիշին։

Հ. Բան լսեի եղբայր. ուրիշի հետ չեմ կրնար ըսել, բայց՝ նեստորականները Յովսէփին վրայօք մարդոց միտքը կը չփոթցնեն.

Պ. Յովսէփ Մարիամին ի՞նչն էր։

Հ. Մարիամին նշանածն էր, իբր երիկը։

Պ. Հրեշտակը Մարիամին երբ ողջոյն բերաւ Յովսէփին հետ նշանուած չէր։

Հ. Այո՛, նշանուած էր։

Պ. Շատ աղէկ, հրեշտակը Մարիամին կըսէ զաւակ պիտի ծնիս, ինչու Մարիամը կըսէ «ես երիկ չունիմ ի՞նչպէս պիտի ըլլայ այդ



բանը » հրեշտակը չը գիտեր Յովսէփը Մարիամին նշանածը ըլլալը որ չըսաւ թէ ինչու առաջ կը խօսիս ահա Յովսէփ քու էրիկդ չէ՞.

Հ. Ինչու համար այդպէս ըսաւ արդեօք.

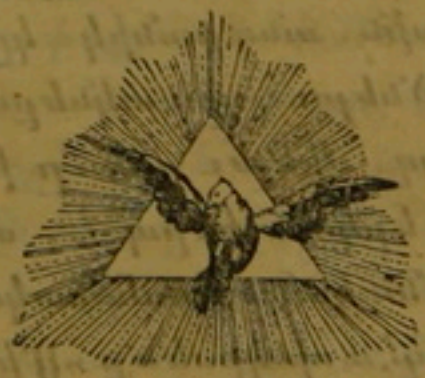
Պ. վերը ինչպէս որ ըսինք թէ Մարիամը Յովսէփին հետ նշանուեցաւ իբր իրեն պահապան, ոչ թէ էրիկ, ինչպէս որ պատճառն ալ իմացուցինք վերը Բ. շաւղին մէջ, հիմայ ասկէ աղէկ կը հասկցուի այդպէս ըլլալը, որ ես էրիկ չունիմ ըսաւ նէ հրեշտակը ձայն չը հանեց լուռ կեցաւ. ու միայն ըսաւ թէ « Հոգին սուրբ պիտի գայ քեզի ».

Հ. Յովսէփին կուսութեան վրայ կասկած կայ.

Պ. Յովսէփին մէկ պատուէրը մը կայ թէ Մարիամին մի մերձենար, չէ՞ մի որ հրեշտակը կսեպէ « Յովսէփ քու Մարիամ կնիկդ առնելու մի վախնար ա՛ռ ». նաեւ այս ալ հարցնեմ, Հոգին սուրբ Մարիամին արգանդը իջնալէն առաջ իրարու մօտ կեցած էին.

Հ. Ո՛չ ամենեւին. որովհետեւ Մատթէոս կըսէ « Մինչչեւ եկեալ առ միմեանս գտաւ յղացեալ ՚ի Հոգւոյն սրբոյ ».

Թ. Դեռ իրարու չը մօտկցած Հոգւով սրբով յղացաւ կըսէ յղանալէն առաջ կասկած չկայ, բայց Մատթէոս կըսէ, « Զը գիտեր զանիկայ մինչեւ որ իր անդրանիկ զաւակը ծնեցաւ » ասոր համար բողոքականները պարզամիտ մարդոց միտքը կը շփոթցնեն թէ հարկաւ Քիստոս ծնելէն ետեւ մերձեցան.



Պ. Հոգին սուրբ իջնալէն առաջ մէկ հրաշք մը երեւցած չէր, ու Յովսէփն ալ Մարիամին մերձեցած չէր. ինչպէս որ դուն ալ վկայե-

ղիր. Հապա այդքան հրաշքները՝ այսինքն՝ հոգւով սրբով յղանալ, և կուսութեամբ ծընանիլ, և մոգերը աստղին առաջնորդութեամբ երկրպագութիւն գալերնին, ու հրեշտակները հովիւներուն աւետիս տալէն՝ ի զատ փառք՝ ի բարձունս կանչելնին. նաեւ տաճարին գոց դուռը ինքնիրեն բացուիլը, և շատ հրաշքներ՝ որ առնոց բոլորը ցուցնէ իր աչքովը տեսաւ, կարելի՞ էր որ Մարիամին մերձենար. հրաշք մը չը տեսած որ չը մօտեցաւ, այս տեղ կասկած չկայ, ես դիտեմ, դուն մինչեւ անդրանիկ զաւակը ծնեցաւ կըսէ, ատոր կը կասկածիս, բայց՝ անդրանիկ ըսելուն պատճառը ասիկայ է. կոյս Մարիամը անկէց առաջ զաւակ ծնած չըլլալը, ու Յիսուսը կուսութեամբ ծնելը հասկցնելու համար Յիսուսին անդրանիկ կըսէ. ոչ թէ անկէց ետեւ ծնելու զաւակներուն համար.

Հ. Հապա այդ մինչեւ բառը ինչ է.

Պ. Մինչեւը երկու կերպ է, ժամանակական և յաւիտենական. ժամանակականը վերջ կունենայ, ինչպէս որ կըսեն՝ «Մինչեւ եկիւց» ասիկայ ժամանակական է. և երբ կըսեն՝ «Յայտ հետէ մինչեւ յաւիտեան» ասիկայ ետք չունի, յաւիտենական է.

Հ. Աստուածածինին վրայօք կասկածս փարատեցաւ, բայց՝ վերը պատմած չորս եղբայրներուն մայրը ցոյց տուր ինձի որ՛ւ զատակ են արդեօք.

Պ. Ասիկայ հարցնել պէտքը չէ, ահա ցով Հաննէս յայտնի կըսէ. քոյր մը Ցեսուն Մարիամ կղէօպայ, որ խաչին քով կայներ էր, անոր զաւակներն են.

Հ. Ուսկէց յայտնի է այդ բանը.

Պ. Ահա Մատթէոս կը գրէ խաչին քով կայնող կիներուն. «Որ էր Մարիամ Մագդաղենացի և Մարիամ Յակոբայ և Յոսէի մայր, և մայր որդւոցն Զեբեդեայ».

Թ. Յակոբին ու Յոսէին մայրը Մարիամ կըսէ ին. դլուխ 26 համար. Որ առնք Յիսուսին եղբայր ըսուածներն են. և Մարկոս ալ «Յակոբայ փոքրկան և Յոսէի մայր կըսէ ժ. դլուխ 40 համար» փոքր Յակոբ ըսածը Ցեսուն եղբայրն է, և մեծ Յակոբը Զեբեդեին տղան և Յովհաննէսին եղբայրն է.

Հ. Ա՛յս երկուքը Յիսուսին եղբայրութենէն հանեցիր, որովհետեւ մայրերնին ցոյց տուիր, նայինք Յուդան ու Սիմոնն ալ ասոնց եղբայր կրնա՞ն ընել.

Պ. Յուդա ըսածը Թադէոսն է, ինչպէս որ

վերը ըսինք թէ «Թադէոսին Յուդա ալ կըսուի՝» ու Յակոբոս ալփեայինն եղբայրն է. չը հասկցար. և մանաւանդ Յուդա իր գըրքին մէջ կը վկայէ Յակոբին եղբայրը ըլլալը Ա. գլուխ 1 համար թէ՝ «Յուդա Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ՝ եղբայր Յակոբայ»։ Եւ Սիմոն ալ, կանանացի Սիմոն ըսուածն է, որուն հարսնիքը գնաց Յիսուս ու Ջուրը գինի դարձուց. այս Սիմոնը այն հարսնիքին վեհան է, ինչպէս որ Մատթէոսի մեկնութիւնը աղէկ կը պատմէ ու բացայայտ կը գրէ։

Հ. Սյդ Սիմոնը Ադամածածինին ազգական ըլլալը ուսկէ՞ յայտ է։

Պ. Ակն յայտ է որ, Ադամածածինը առաջ հարսնիքն էր՝ ու հետեւ Յիսուսն ալ հրաւիրուեցաւ. նաեւ, գինի չունենալուն համը Ադամածածինին ինկաւ, որովհետեւ հարսնիքին պակասութեան հոգը ազգականին կը վերաբերի թէ օտարին, եթէ Ադամածածինին ազգական չըլլար գինի չունենալնուն հոգը ինչ պէտք էր իրեն որ Յիսուսին պիտի աղաչէր թէ գինի չունին. ասոր համար կասկած մ՚ըներ. այդ չորս եղբայրը՝ քոյր մը Տեառն Մարիամ ըսուածին զաւակներն են. ինչպէս որ կը վկայեն Մատթէոսի

և Մարկոսի մեկնութիւնները, և մանաւանդ յաստուկ բառարանը։

ՇԱԽԻՂ Ը.

Հ. Աղէկ խելքս հասաւ Յիսուսին եղբայր չունենալուն, բայց՝ այդ միջոցը Յիսուսին աշակերտները ո՞ւր գնացին։

Պ. Բոլորն ալ թողուցին փախան։

Հ. Զարագործ Յուդան ինչ եղաւ։

Պ. Յուդան իր չարութիւնը կատարելէն ետեւ, երբ տեսաւ որ Յիսուսին խաչուելու հրամանագիրը դրուեցաւ, ալ խելքը կտրեց որ պիտի խաչեն, այն առեն դղջաց՝ ու առած արծաթը տարաւ քահանայապետներուն տալու ու ըսաւ. «Մեղայ, ես անիկայ պարապ տեղը մատնեցի» անանք արծաթը որ ետ չառին, արծաթը տաճարին մէջ ձգեց ու իր յուսահատութենէն գնաց կախուեցաւ ու խեղդուեցաւ։ Մատթ. ԻԷ. Գ. 6 համ։

Հ. Այն արծաթը ինչ ըրին հրէաները։

Պ. Արիւնի գին ըլլալուն համար գանձանակին մէջ չընդունեցին. ապա անով մէկ բրուտի (1) արտ մը գնեցին օտարաց գերեզմանի համար։

(1) Բրուտ (չէօմլէկճի)։

Հ. Ա.տոր համար կանխիկ գրուած կա՞ր մի արդեօք։

Պ. Ա.յո՛, Երեմիա կը գրէ. «Ա.ուին զերեզման արծաթի դիւինս վճարելոյն, զոր արկին յորդւոյն Իսրայէլի, և ետուն զնա ագարակին բրտի որպէս հրամայեաց ինձ Տէր»։

Թ. Երեսուն արծաթ արիւնի գինը որ Իսրայէլի որդւոցմէ կտրուեցաւ, այն ծախուածին գինը առնն ու բրուտի արտի մը առնն, ինչպէս որ Տէրը ինձի հրամայեց։ Լ.Բ. Գլ. 9 հմր։

Հ. Ա.տանք թո՛ղ կենայ, հիմայ նայինք Քրիստոս ի՞նչ եղաւ, և ի՞նչ լուր պիտի տաս մեզի։

Պ. Քիստոսին գլուխը բերած բաներնուն երկինք և երկիր չը համբերելով, իրենց սրբոտին ցաւերը յայտնեցին Քիստոսին համար։

Հ. Ի՞նչպէս յայտնեցին։

Պ. Նախ՝ արեգակը խաւարեցաւ. երկիրը շարժեցաւ. վէմերը պատառեցան. գերեզմանները բացուեցան. տաճարին վարագոյրը վերէն ի վար երկուս պատառեցաւ։

Հ. Քիստոսը ե՞րբ խաչեցին։

Պ. Ուրբաթ օրը վեց ժամուն։ Ա.յն ատենը արեգակը խաւարեցաւ, մինչեւ ցինը ժամը՝ ու եսեւ բացուեցաւ։

Հ. Ա.տոր համար կանխիկ գրուած կա՞ր մի արդեօք։

Պ. Ա.յո՛, Ամոս կը գրէ. «Եղիցի յաւուր այնմիկ ասէ Տէր Տէր մտցէ արեգակն ի մէջ օրեի և խաւարեսցի յերկրէ լոյս ի տուէ»։

Թ. Ա.յն օրը կէս օրին արեգակը պիտի խաւարի, ու ցորեկին՝ երկրիս վրայի լոյսը պիտի ծածկուի կըսէ. Ը. գլուխ 9 համար։ Եւ երկրորդ Զաքարիա կը գրէ «Եւ եղիցի օր մի՝ և օրն այն յայտնի տեառն, ոչ տիւ լոյս և ոչ գիշեր. և ընդ երեկս եղիցի լոյս»։

Թ. Օր մը պիտի ըլլայ ու այն օրը տէրոջը յայտնի պիտի ըլլայ. ոչ ցորեկ պիտի ըլլայ և ոչ գիշեր. ու երեկոյին լոյս պիտի ծագէ կըսէ. որովհետեւ վեց ժամուն արեգակը խաւարեցաւ ու ինկին բացուեցաւ. Ժդ. Գլ. 7 հմր։

Հ. Քիստոս ալ պիտի չը խօսի՞ մի։

Պ. Հոգին աւանդելու առենը որ մօտեցաւ, Քիստոս՝ Ծարաւի եմ կանչեց, և գինուորին մէկը սպունգը (1) քացախը թաթխեց ու մէկ եղէգի մը ծայրը անցնելով Քիստոսին բերանին մօտեցուց, և Քիստոս ալ քացախին

(1) Սպունգ (սիւնկեր)։

համը որ առաւ «Ամենայն ինչ կատարեալ է կանչեց»։ Մ—ՊԷ— ԻԷ. Գ.Լ. 48 հմ։

Հ. Ինչու՞ համար ամենայն ինչ կատարեալ է կըսէ։

Պ. Որովհետեւ Սաղմոս ԿԲ. գլուխ 22 համար կը գրէ «Եւտուն՝ի կերակուր ինձ լեղի և ծարաւ իմ արբուցին ինձ քացախ»։

Թ. Ուտելու համար լեղի տուին ու երբ ծարաւցայ քացախ խմցուցին կըսէ։

Հ. Հրէաները ի՞նչ ըսին Յիսուսին։

Պ. Քահանայապետները ու իշխանները խաչին դիմաց կայներ, գլուխնին շարժելով կըսէին. «Վա՜հ որ քակէիր զտաճարդ և զերիս աւուրս կանգնէիր զդա. ապրեցո՛ զանձն քո եթէ որդի ես Աստուծոյ կ՚ի խաչէդ»։

Թ. Վա՛յ գլխուդ. տաճարը պիտի քակէիր ու երեք օրէն պիտի չինէիր ասիկայ. դուն քու անձդ ապրեցո՛ւր. թէ որ Աստուծոյ որդին ես խաչէդ վար իջի՛ր։ Մ—ՊԷ— ԻԷ.Գ.Լ. 40 հմ։

Հ. Ատոր համար կանխիկ գրուած կար մի։

Պ. Ա.յո՛, Սաղմոսը կը գրէ (Ամենեքեան որք տեսանէին զիս արհամարհէին զինեւ խօսէին շրթամբք և շարժէին զգլուխս իւրեանց)։

Թ. Զիս տեսնողները ծաղր կընէին վրաս

կը խնդային, բերանուընին կը խօսէին ու իրենց գլուխնին կը շարժէին կըսէ. Ի՜Ա. գլուխ 8 համար։ Նաեւ քահանայապետները և իշխանները իրարու կըսէին «Զայլս ապրեցոյց և զանձն ոչ կարէ ապրեցուցանել, եթէ թագաւոր է հրէից իջցէ այժմ՝ի խաչէն զի տեսցուք և հաւատասցուք դմա, եթէ յուսացաւ յԱստուած, փրկեսցէ այժմ զդա եթէ կամի. զի ասաց թէ Որդի Աստուծոյ եմ»։

Թ. Ուրիշները ապրեցուց ու իր անձը չի կրնար ապրեցնել. եթէ որ հրէից թագաւորն է հիմայ խաչէն թող վար իջնայ որ տեսնանք ու հաւատանք ատոր. և եթէ Աստուծոյ որ յոյս դրեր է հիմա թող փրկէ ատիկայ որ կուզէ նէ, վասն զի Աստուծոյ որդին եմ ըսաւ։ Մ—ՊԷ— ԻԷ. Գ.Լ. 42 հմ։

Հ. Այդպէս ըսելնուն համար կանխիկ գրուած կար մի։

Պ. Ա.յո՛, Սաղմոսն կը գրէ «Ցեսցուք եթէ ճշմարիտ իցեն բանք նորա. եթէ իցէ արդարեւ Որդի Աստուծոյ, պաշտպանեսցէ նմա. և փրկեսցէ զնա՝ի ձեռաց հակառակորդաց»։

Թ. Ցեսնանք ատոր խօսքերը ճշմարիտ են մի. վերջը փորձենք, եթէ իրաւցընէ Աս-

տուծոյ որդի է նէ թող օգնէ ատոր ու թող աղատէ ասիկայ իր թշնամիներուն ձեռքէն կըսէ։ Յոսափոր Բ. Գլ. 17 հմ։

Հ. Նայինք Յիսուս ի՞նչ եղաւ։

Պ. Մինչեւ հիմայ հարցմանդ պատասխանը շատ շուտ տուինք, բայց ասկէ հարցմանդ պատասխանը տալու չեմ կրնար համարձակիմ։

Հ. Ի՞նչ կայ որ, չըլլայ թէ Յիսուս մեռաւ ըսես։

Պ. Այո՛, մեծ ձայնով մը կանչեց «Հայր՛ ի ձեռս քո աւանդեմ զհոգի իմ» ըսելով ամենամեքուր հոգին աւանդեց Հօր Աստուծոյ ձեռքը։ Ղուկաս ԻԳ. Գլ. 46 հմ։

Հ. Ո՛հ աս ի՞նչ կակիծ էր որ տուր. աս ալ գրուած կար մի արդեօք։

Պ. Այո՛, եսայի կը գրէ «Զի բառնին յերկրէ կեանք նորա. անօրէնութեանց ժողովրդեան ի մահ վարեցաւ»։

Թ. Անոր կեանքը պիտի վերնայ երկրիս վրայէն ու ժողովրդոց մեղացը համար, մեռնիլ դնաց կըսէ։ ԾԳ. Գլ. 8 հմ։

Հ. Հապա խեղճ մայրը ի՞նչ ըրաւ, երբ որդւոյն մահը որ տեսաւ։

Պ. Մօրը ըրած լացերը և ողբերը լեզուով չը պատմուիր, լմէպէտ մինչեւ այն աստեն

որքան կուլար ու կողբար ալ, իր վրայ դեռ յոյս մը կար, իսկ թէ չը մեռնի. և երբոր հոգին աւանդելը տեսաւ, իսկոյն վազեց դնաց խաչին փաթթուեցաւ, բարձր ձայնով կը պօռար ու կըսէր. «Ո՛հ որդեակս վերջը ընելիքդ ասիկայ էր, հրեշտակապետին աւետիսին նայելով. ես զքեզ անմահ կը կարծէի, մինչ աս աւուր համար ծնած էիր. ես զքեզ առնել Եգիպտոս փախչիլ երթալս ի՞նչ օգուտ եղաւ, հիմայ որ պիտի մեռնէիր» ըսելով շատ կսկծալի ողբեր կընէր, որ լսողներուն սիրտը կը ճմլէցնէր. Յիսուս՝ իր արիւնովը խաչափայտը կընկերկէր. և մայրն ալ իր աչաց արցունքովը կը լուանար։



Հ. Եաեւ ի՞նչ ըրին Յիսուսին մարմինը։

Պ. Յովսէփ անունով արդար մարդ մը կար Յարեմաթիա քաղաքէն, այն Յովսէփը գը-

նաց Պիղատոս դատաւորին աղաչեց որ Յիսուսին մարմինը իրեն շնորհէ որ ինքն ալ թաղէ. և երբոր դատաւորը Յիսուսին մարմինը շնորհեց, Յովսէփ՝ Յիսուսին մարմինը, Նիկոդիմոսին հետ՝ ի միասին խաչէն վար առին, ու մաքուր կտաւօք պատեցին ու վիմէն փորած նոր գերեզման մը կար անոր մէջ թաղեցին ուրբաթ երեկոյին, և գերեզմանին դրան բերանը մեծ քարով մը գոցեցին, ու անկէ ետեւ հրէաներն ալ՝ կ'քեցին։

Հ. Ինչու համար կ'քեցին գերեզմանը արդեօք։

Պ. Յիսուս առաջուց քանի անգամ ըսած էր թէ երեք օրէն յարութիւն պիտի առնեմ. անոր համար գերեզմանը կ'քելէն ի զատ շատ զինուորներով ալ կը պահէին գերեզմանը որ չըլլայ թէ Յիսուսին աշակերտները գիշերը գան մարմինը գողնան տանին ուրիշ տեղ մը պահեն ու յարութիւն առաւ ըսեն։

Հ. Յիսուսի թաղուելուն համար կանխիկ պրսած կա՞ր մի։

Պ. Այո՛, Ցոր Երանելին կը գրէ «Ինքն՝ ի գերեզմանի գնաց, և՝ ի տապանի տ.քնեցաւ»։

Թ. Ինքը գերեզմանին մէջը գնաց արթուն կեցաւ կըսէ, Ի.Ե. Գ.Ը. 21 հ.։



Հ. Ետքը ի՞նչ եղաւ Յիսուս։

Պ. Կիրակի լուսնալուք գիշերը շատ մեծ շարժմունքով յարութիւն առաւ։

Հ. Գերեզմանին մէջ քա՞նի ժամ կեցաւ։

Պ. Իբր 33 ժամ կեցաւ կը կարծուի։

Հ. Մարմինը քանի որ գերեզմանին մէջն էր, հոգին արդեօք ո՞ւր էր։

Պ. Հոգին ալ դժոխքը իջաւ՝ ու այն տեղ եղած հոգիներուն քարոզեց 33 ժամ։

Հ. Ուսկէ՞ յայտնի էատ բանը։

Պ. Պետրոս կը վկայէ. «Թէպէտ մեռաւ մարմնով՝ այլ կենդանի է հոգւով, և հոգւոյն որ էին՝ ի բանտին երթեալ քարոզ-

եաց ,, ։ Ա. կաթուղիկէ Գ. Գլ. 19 հմր ։

Բ. Թէպէտ մարմնով մեռաւ ալ նէ հոգւով կենդանի է , ու բանտին մէջ եղած հոգիներուն գնաց քարոզեց կըսէ ։

Հ. Քարոզելէն ետեւ ի՞նչ ըրաւ ։

Գ. Ադամին սկզբնական մեղացը համար դժոխքին մէջ արգելուած նահապետներուն , և մարգարէներուն , և բոլոր արդար հոգիները ազատեց ։

Հ. Ատոնց ազատուիլը ուսկէ՞ յայտնի է ։

Գ. Ահա նախ Զաքարիա գրած է՝ ինչպէս որ վերը ըսինք ։ « Դուն քու արիւնիդ ուխտովը բանտին մէջի կապուածները արձակեցիր կըսէ ։ » Եւ երկրորդ Մատթէոս կը գրէ « Դերեզմանք բացան և բազումք մարմինք ննջեցելոց սրբոց յարեան ,, ։ Իէ. Գլ. 57 հմր ։

Բ. Դերեզմանները բացուեցան՝ ու շատ մեռած սուրբերու մարմինները յարութիւն առին կըսէ ։

Հ. Յիսուսին յարութիւն առնելը կանխիկ գրուած էր մի ։

Գ. Այո՛ , Սաղմոս կէ. գլուխ 1 համար « Յուրեց Աստուած և ցրուեսցին ամենայն թշնամիք նորա ,, ։

Բ. Աստուած յարութիւն պիտի առնէ ու անոր թշնամիները պիտի ցրուին կըսէ ։

Հ. Յիսուսին յարութիւն առնելը ուսկէ՞ յայտնի եղաւ ։

Գ. Մարիամ Մագթաղենացին այն կիրակի առաւօտուն կանուխ գերեզմանը գնաց որ գերեզմանին բերնի քարը վէկդի գլորեր են , ու Յիսուսին մարմինը այն տեղ չիկայ ։ ինքը սկսեց անմխիթար սգով լալ թէ արդեօք ի՞նչ եղաւ ։ մէյ մ՚ալ տեսաւ որ յանկարծակի ճերմակ լաթերով երկու հրեշտակ երեւցան ու ըսին , « Ո՛վ կնիկ դուն ինչո՞ւ կուլաս ու ո՞վ կը փնտռես , և ուրիշ կիներ ալ կային անոնց ալ ըսին , « Չի՞ խնդրեք զկենդանին ընդ մեռեալս չէ աստ այլ յարեաւ ,, ։

Բ. կենդանին ինչո՞ւ մեռելներուն մէջ կը փնտռէք ։ անիկայ աս տեղ չըկայ յարութիւն տուաւ ։ Ղ—ՃԱ Իդ. Գլ. 5 հմր ։

Հ. Յարութիւն առնելէն ետեւ աշակերտներուն երեւցա՞ւ մի ։

Գ. Այո՛ , այն կիրակի առտուն Գալիլիա գնացին աշակերտները որ Յիսուս այն տեղն էր , երբոր տեսան ոտքը ինկան ու երկրպագութիւն ըրին ու շատ խնդացին , և մէ-

ջերնին ոմանք ալ կասկածի մէջ ինկան թէ արդեօք ասիկայ է. այսպէս ժամանակ ժամանակ աշակերտներուն կերեւնար ու կը մխիթարէր, ու կը խրատեր մինչեւ քառասուն օր։

Հ. Քառասուն օրէն ետեւ ինչ ըրաւ։

Պ. Քառասուն օրը երբ լմնցաւ, աշակերտները առաւ Ձիթենեաց լեռը տարաւ. այն տեղ շատ պատուէրներ տալէն ետեւ ըսաւ. «Ցուսաւ ինձ ամենայն իշխանութիւն յերկինս և յերկրի. որպէս առաքեաց զիս Հայր և ես առաքեմ զձեզ. գնացէք այսուհետեւ աշակերտեցէք զամենայն հեթանոսս մկրտեցէք զնոսա Յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ. ուսուցէք նոցա պահել զամենայն զոր ինչ պատուիրեցի ձեզ. և ահաւասիկ ես ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուրս մինչեւ 'ի կատարած աշխարհի»։

Թ. Ինձի տրուեցաւ բոլոր իշխանութիւնը, թէ երկինքին մէջի և թէ երկրիս վրայի, ինչպէս որ իմ Հայրս զիս խրկեց, ես ալ ձեզի պիտի խրկեմ. ասկէ ետեւ գնացէք հեթանոսներուն քարոզեցէք ու մկրտեցէք զանոնք Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ անունովը. ու ես ձեզի ինչ որ

պատուիրեցի անոնց սորվեցուցէք որ պահեն. ահա ես ձեզի հետ եմ ամեն աւուր մինչեւ աշխարհիս վերջը կըսէ։ Մատթէոս ԻԸ. Գլ. 20 հդ։ Եւ ասս պատուէրները տալէն ետեւ՝ պատուիրեց որ մինչեւ Հոգին սուրբ իրենց վրայ չգայ՝ Երուսաղէմէն դուրս չելլեն ուրիշ տեղ չերթան։

Հ. Հոգին սուրբ ինչո՞ւ պիտի գայ։

Պ. Ցիսուս առաջուց խոստացեր էր թէ, իմին ձեզի տուած պատուէրներս բոլորը ձեր միտքը չի մնար կը մոռնաք, ես որ երթամ սուրբ Հոգին կը խրկեմ որ կուգայ ձեր միտքը կը ձգէ իմ ձեզի սորվեցուցածներս, նաեւ կը մխիթարէ ձեզի ու տրամաթիւննիդ կը փարատէ. և մանաւանդ վախերնիդ ալ կը վերցնէ սրտերնիդ կամուրջնէ. անոր համար պատուիրեց որ Երուսաղէմէն չհեռանան մինչեւ Հոգին սուրբ գայ։

Հ. Ետեւ ո՞ւր գնաց Ցիսուս։

Պ. Ա.յս պատուէրները տալէն ետեւ աշակերտները օրհնեց ու դէպ 'ի երկինքը համբարձաւ գնաց Հօր Աստուծոյ աջ կողմը նստաւ։ Մատթ. ԻԶ. Գլ. 19 հդ։

Հ. Ցիսուսին համբառնալը կանխիկ գրուա՞ծ էր մի արդեօք։



Գ. Այ՛, Սաղմոս կը գրէ Թէ, «Համբարձաւ Աստուած օրհնութեամբ և Տէր ի ձայնիւ փողոյ»։

Բ. Մեր Տէր Աստուածը օրհնութիւնով ու փողի ձայներով համբարձաւ։ Թզ. Գ. 6 հմր։

Հ. Յիսուս երբոր համբարձաւ աշակերտները ինչ ըրին։

Գ. Աչքերնին տնկեր դէպի երկինքը կը նայէին մինչեւ որ Յիսուս ամպին մէջ մտաւ. եւթը երկու հրեշտակ երեւցան ճերմակ զգեստով մարդակերպ՝ ու ըսին. «Ա՛րք Գալիլեացի՛ք ինչ կայք հայեցեալ ընդ յերկինս, այս Յիսուս որ վերացաւ ի ձէնջ յերկինս, այնպէս եկեսցէ զոր օրինակ տեսիք զնա երթեալ յերկինս»։

Բ. Ո՛վ Գալիլեայի մարդիկ՝ ինչ կայներ կը նայիք դէպի երկինքը. այս Յիսուս որ ձեր քովէն երկինքը վերցաւ, նոյնպէս պիտի գայ ինչպէս որ աստղ երկինքը երթալը տեսաք։ Գործոց Ա. Գլ. 11 հմ։

Հ. Աշակերտները այդ խօսքը երբ լսեցին ուր գացին։

Գ. Զիթենեաց լեռնէն վար իջան ու եկան վերնատունը մտան ալ դուրս չելան մինչեւ տասը օր։



Հ. Յիսուս ետեւ իր խոստմունքը կատարեց աշակերտներուն։

Գ. Այ՛, երբոր տասը օր լմնցաւ, կիրակի առտուն երեք ժամուն բոլորը ի միասին աշակերտները վերնատունը նստած էին, ինչպէս որ կը գրէ Գործոց Բ. գլուխ 2 համար։

«Եւ եղեւ յանկարծակի հնչիւն յերկինից և՝ կեալ իբրեւ սաստիկ հողմոյ, և ելից զամենայն տունն յորում նստէին, և երեւեցան նոցա բաժանեալք լեզուք իբրեւ՝ ի հրոյ, և նստաւ իւրաքանչիւր՝ ի վերայ նոցա. և լցան ամենեքեան հոգւով սրբով և սկսան խօսիլ այլ և այլ լեզուս՝ որպէս հոգին տայր բարբառիլ նոցա»։

Թ. Յանկարծակի երկինքէն սաստիկ հովի ձայն մը եկաւ, փչեց ու լեցուց նստած տունը ներսուն մէջ. ու ամեն մէկուն գլուխին վրայ ալ զատ զատ մէկ մէկ կրակի պէս լեզու երեցաւ ու ամեն մէկուն գլուխին վրայ նստեցաւ, ու բոլորն ալ հոգւով սրբով լեցուեցան ու սկսեցին տեսակ տեսակ լեզուները խօսիլ, ինչպէս որ հոգին գրուցել կուտար ա-նոնց։

Հ. Հապա ինչ ըրին աշակերտները։

Պ. Իսկոյն վախերնին գնաց ու մէկէն՝ի մէկ գուրս ցատկեցին, ու գէտ այն առեն Յիսուսին ով ըլլալը հասկցան. բայց ինչ օգուտ ձեռքերնուն թռուցին. ուստի այնքան արտերնին վառեցաւ Յիսուսին սիրուն համար, որ երբեմն հրէից վախերնուն վերնատունը պահուռ աշակերտները, Հոգին սուրբը երբոր վրանին իջաւ, կը կանչէին թէ Յիսուսին համար մեռնելու մենք պատրաստ ենք, մեռցուողը կայ՝ թող գայ։

Հ. Ասկէց առաջ հասկցած չէի՞ն Յիսուսին ով ըլլալը. եթէ հասկցած չէին ինչու անոր աշակերտ եղած էին։

Պ. Թէպէտ հասկցած էին, բայց՝ դեռ հաւատքնին թերի էր. ինչու որ անկէց առաջ Յիսուսին համար մեռնիլ չէին ուզեր, ինչպէս որ մատնութեան գիշերը նշանը ցոյց տուին. Յիսուսը թողուցին փախան որ իրենք ալ չբռնուին, և ետքն ալ կը պահուէին վախերնուն. սակայն Հոգին սուրբ գալէն ետեւ ամենևին չը վախցան մեռնելէն. անոր համար կը հասկցուի որ Յիսուսին ով ըլլալը Հոգին սուրբ իջնալէն ետեւ աւելի հասկցած են։

Հ. Հոգին սուրբ իջնալն ալ կանխիկ գըրուած կայ մի։

Պ. Այո՛, Յովելեա կը գրէ. «Յետուրս յետինս հեղից՝ի հոգւոյ իմմէ՝ի վերայ ամենայն մարմնոյ և մարգարէասցին ուստերք ձեր և դստերք ձեր», Բ. Գլ. 28 հտ։

Թ. Ետքի օրերը իմ հոգիէս պիտի թափեմ բոլոր մարդոց վրայ, և ձեր տղայքները

ու ձեր աղջիկները պիտի մարգարէանան կըսէ։

Հ. Ետեւ ինչ ըրին աշակերտները։

Պ. Բոլորն ալ իրարմէ զատուեցան ու գացին բոլոր աշխարհքին քարոզեցին Աստուծոյ աւետարանը ու Երկինքին արքայութիւնը, և Յիսուսին կամքը և պատուէրները բոլոր ժողովրդոց հասկցուցին. և իրենց քարոզութիւնը ընդունելով Յիսուսին հաւատացողներուն անունը քրիստոնեայ դրին Անտիոք (1) քաղաքին մէջ, ինչպէս որ առաջի հարցմունքին պատասխանը այս քրիստոնեայ բառն էր, աղէկ մտածէ տես ուսկէ եկաւ այս քրիստոնեայ անունը։

Հ. Աշակերտներն ալ հրաշք ըրին։

Պ. Այո՛, Յիսուսին անունովը շատ հրաշքներ ըրին, կաղերը քալեցուցին, դիւահարները բժշկեցին, մեռելներ ողջունցուցին, բորոտները սրբեցին, և բոլոր հրաշքները ընելէն ի զատ՝ մինչեւ անգամ Պետրոսին շուքը և Պօղոսին ալ երեսի քրտինքը սրբած թաշկինակը (2) հրաշք կընէին։ Գործոց Ե. Գլ. 13 հմր. և ԺԹ. Գլ. 12 հմր։

Հ. Աշակերտները ետեւ ինչ եղան։

(1) Անտիոք (Անթէքիա)։ (2) Թաշկինակ (մէնտիլ)։

Պ. Բոլորն ալ Յիսուսին սիրուն համար շատ տեսակ չարչարանքներով մեռան, հրէից և հեթանոսաց ձեռքովը։

Հ. Աշակերտները ինչո՞ւ կը մեռնին Յիսուսին համար։

Պ. Յիսուսին քով երթանք, որովհետեւ Քրիստոս առաջ ըսած էր, «Եթէ ոք զիս պաշտեցէ զկնի իմ եկեսցէ, և ուր եմն եմ անդ և պաշտօնեայն իմ եղիցի» Յովհան. ԺԲ. Գլ. 26 հմր։

Թ. Ով ոք որ զիս կը պաշտէ իմ ետեւէս կուգայ, ես ուր տեղ որ ըլլամ իմ պաշտօնեաներս ալ այնտեղ պիտի ըլլան կըսէ։ Ասոնց հինգ հազարը Քրիստոս ով ըլլալը, որ վերը պատմած Յիսուսն է, վասն զի ինքը Աստուած է ու մեզի սատանայէն գերութենէն ազատելու համար աշխարհք եկաւ մարմին առաւ։

Հ. Մարմին որ չառնէր մեզի չէր կրնար ազատել։

Պ. Այո՛, կրնար ազատել, բայց ետայն կըսէ «Ով գիտաց զմիտս Տեառն, կամ ո՞ եղաւ նմա խորհրդակից»։

Թ. Տէրոջը միտքը ով գիտցաւ, և կամ ով անոր խորհրդակից եղաւ։ Թ. Գլ. 13 հմր։



Թ. Ո՛վ ՏԷր մեզ այսուհետ երբեք կենաք ապէկ է, քան որ կամիս երբ խրճիթ չինենք, մէկը քեզի մէկը Մովսէսին և մէկն ալ Եղիային։ Մատթէոս ԺԷ. Գ. 4 հդ։ Եթէ այսքան խօսքերով ալ որ չը կրցար հասկընալ, վասնամ մեր աշխատանքը պարապի գնաց եղբայր։

ՇԱԻԻՂ Թ.

Հ. Մի՛ վասնամ քու աշխատանքդ պարապի չը գնաց. ապէկ հասկցայ քրիստոնեայ անունը, ու Քրիստոսի հետեւողի և անոր աշնանովը ապրողի, բայց՝ չեմ գիտեր քը-

զանիկայ տեսնալ և կամ հետը խօսակցիլ, ինչպէս որ երբ աշակերտները այսինքն՝ Պետրոս, Յակոբոս և Յովհաննէս, առաջ Քիստոս ու Թափօրական լեռը հանեց և այն տեղ այլակերպեցաւ ու Աստուածային փառքը ցոյց տուաւ անոնց, և Մովսէսն ու Եղիան ալ երեւցան ու Քիստոսին հետը կը խօսէին, և այն ճարտարախօս Պետրոսը և կամ միւսները, Քիստոսին Աստուածային փառքը որ տեսան զարհուրեցան ու երեսնուն վրայ գետինը ինկան. չը կարողացան մէկ բան մը խօսիլ Քիստոսին հետ, և երբոր այն աստուածային փառքը մարմնով որ ծածկեց, այն ատեն Պետրոս կարողացաւ հետը խօսիլ ու ըսել. «Տէր բարւոք է մեզ աստ լինել, եթէ կամիս արասցու՛ք ձերիս տաղաւարս, մի քեզ, և մի Մովսէսի և մի Եղիայի»։

քրիստոնէութեան նշանը, ուստի կաղաչեմ զքեզ եղբայր՝ մեզի հասկնալս որ նոյն ճանապարհին հետեւելով երբոր մեռնիմ՝ քրիստոսի քովը երթամ ինչպէս որ ինքը խոստացած է։

Գ. Կեցիր նայինք մի՛ շտապիր, անոր քովը երթալու դեռ շատ ժամանակ կայ, արդեօք որքան բարձր լեռներ և քարաժայռ ճամբաներ կան անցնելիք։ Եւ որքան նեղ դռներ կան մտնալիք՝ որ անոր քով երթաս, կերեւի թէ շատ դժուար և մեծ գործ է քրիստոնեայ անուն ստանալը, պիտեա արդեօք։

Հ. Ինչո՞ւ շուտ մը աչքս կը վախցնես թէ քրիստոնէութիւնը դժուար է; չեմ տեսնար աշխարհիս մէջ այսքան քրիստոնեաններ կան. քրիստոնէութիւնը դժուար որ ըլլար այդքան մարդիկ քրիստոնեայ կըլլային. այդքան մարդիկ ըլլային ետեւ ես ինչու պիտի չկրնամ ըլլալ, ես մարդ չեմ՞ մի։

Գ. Իրաւ ես եղբայր, անունով քրիստոնեաներ շատ կան, բայց լոկ անունով քրիստոնէութիւնը բանի չըլլար, ապա գործ քով պէտք է. զոր օրինակ ամեն արհեստաւոր իր ձեռքին գործ քովը կը ճանչնայ, նոյնպէս

քրիստոնեան ալ բարեգործութիւնով պիտի ճանչնայ։

Հ. Ի՞նչպէս գործ պէտք է։

Գ. Գործին պարագաները քեզի ցոյց տամ, մտածէ՛ մեծ և անոր համեմատ քրիստոնէութեան արժանի գործ գործելու ջանա։

Հ. Օրինակը ցոյց տուր նայիմ ինչ օրինակ է։

Գ. Ահա քեզի ըմբիշները (1) օրինակ պիտի տամ. զոր օրինակ. ըմբիշները իրենց առաջի հադուած ծանր լաթերը կը հանուին ու մէկ թեթեւ լաթ մը կը հադուին. իւղով ալ կօծուին ու կելլան հրապարակը կը կայնին որ ուրիշները կը գիտնան որ ատոնք ըմբիշ են, բայց՝ այն ըմբիշը որուն հետեւելու հրապարակը կայնեցաւ պէտք է որ իր դիմացի հակառակին հետ ձեծկուի ու յաղթէ որ մարդոյժէ պակաս և գովասանութիւն առնէ. և եթէ այն ըմբիշին վրայ ըմբիշութեան բոլոր նշանները երեւնայ ու իր թշնամին հետ ձեծկուելուն կերպը չը գիտնայ և կամ թուլութեամբ շարժի ու յաղթուի, անոր ըմբիշութեան անունը իրեն ինչ օգուտ կընէ. իր թշնամին որ չը պիտի կրնայ յաղթել,

(1) Ըմբիշ (փեհլիւան)։

ալ անոր ըմբիշ կըսուի. մէկէ մը պատկ և կամ դուխասանութիւն կրնայ առանալ։

Հ. Քրիստոնէութիւնը ըմբիշութեան օրինակ է արդեօք։

Պ. Այո՛, դուն հիմայ առաջի մեղայդ ծանրը լաթերը հանուեցար ու մերկացար՝ աւազանը լուացուելով, և ուրբ մեռոնով ալ օծուեցար, թեթեւ լաթի տեղ քրիստոսը հագուեցար, ինչպէս որ Պօղոս կըսէ «Որք միանգամ՝ի Քրիստոս մկրտեցայք զՔրիստոս զգեցեալ էք»։ Գաղատ. Գ. Գլ. 27 հմր։

Թ. Դուք որ մէկ անգամ մը Քրիստոսի անունով մկրտուեցաք՝ Քրիստոսը հագուած է.ք կըսէ։ Ուրեմն անկէց ետեւ պէտք է որ քու թշնամիդ հետ ծեծկուիս ու յաղթես դանիկայ՝ որ Քրիստոսէն պատկ առնես։

Հ. Իմ թշնամիս ով է որ հետը ծեծկուիմ։

Պ. Քու թշնամիդ սատանան է. ինչպէս որ Պետրոս կը գրէ. «Սրթմռնն կացէ՛ք և հսկեցէ՛ք, զի սատան ձեր սատանայ իբրեւ զառիւծ գոչէ շրջի և խնդրէ թէ զո՞ կլանիցէ»։

Թ. Սրթմռնն կեցէ՛ք. վասն զի ձեր թշնամին սատանան առիւծի պէս պօռալով կը պտըտի թէ ով պիտի կլլէ. Ա. Պետ. Ե. Գլ. 8 հմր։ Ընդնպէս հիմայ դուն քրիստոնեայ անուն առացար՝ ու քու թշնամիդ սատանային հետ չը ծեծկուիլ ու չը յաղթելէդ՝ի զատ թուլութեամբ շարժիս ու դուն երբոր անկէ յաղթուիս՝ քու քրիստոնեայ անունէդ ինչ օգուտ կրգի. քու մերկանալդ, աւազանը մկրտուիլդ, ու ուրբ մեռոնով օծուիլդ, և կամ Քրիստոսը հագուիլդ կրգի ինչ օգուտ, ալ կրգի քրիստոնեայ կրսուի։

Հ. Քրիստոնէութեան նշանը սրն է ինծի տրուելուը. ալ ինչ խելքս կը կարէ սատանան յաղթելու։

Պ. Ես կրգի շուտ մը քրիստոնէութեան նշանը տրուելնելու չեմ կրնար համարձակիլ, մինչեւ լաւ մը քու միտքդ չը քննած, որ չըլլայ թէ Քրիստոսի ըսած առակը քու դորձդ յարմար գայ։

Հ. Քրիստոսի ըսած առակը ինչ է։

Պ. Ղուկաս կը գրէ, «Ով ոք կամիցի շինել աշտարակ, և ոչ նախ նստեալ համարիցէ ըղ ծախան եթէ ունիցի բաւական՝ի կատարումն, զի գուցէ իբրեւ արկանիցէ զհիմն և ոչ կարասցէ կատարել։ Ամենեքեան որք տեսանիցեն սկսանիցեն ծաղր առնել զնա և ասել, այսու այս սկսաւ շինել և ոչ կարաց կատարել»։

Թ. Մէկ մարդ մը տուն մը չինելու որ ըլլայ պէտք է որ առաջ նստի ու անոր ծախքը հաշիւ ընէ, թէ կրնայ կատարել, հապա չըլլայ որ ծախքը հաշիւ չըրած տանը հիմը ձգէ ու դրամը պակաս գայ որ տունը կիսատ մնայ. այն ատեն տեսնողները կսկիծին այն մարդը ծաղր ընել ու ըսել թէ սա մարդը տուն չինելու սկսեց ու չը կրցաւ կատարել։ Ժ. Գ. Գլ. 28 հդ։

Հ. Քրիստոնէութիւնը տուն չինելու օրինակ է։

Գ. Այո, սուրբ Երրորդութիւնը ճանչնալ և հաւատալը քրիստոնէութեան հիմն է, ինչպէս որ Պետրոս՝ որ Քրիստոսը ճանչցող ու Որդի Աստուծոյ դաւանեցաւ, Քրիստոս ըսաւ. «Դու ես վէմ, և՛ի վերայ այդր վիմի շինեցից զեկեղեցի իմ»։

Թ. Դուն քար ես, ու այդ քարին վրայ այսինքն՝ քու այդ դաւանութեանդ հաւատոյ հիմին վրայ պիտի շինեմ իմ եկեղեցիս։ Մ—ը—ը—ու Ժ. Գլ. 18 հդ։

Հ. Ալ ուրիշ վկայութիւնով մը կրնաս հաստատել քրիստոնէութեան հիմը, և կամ Քրիստոսի ըսած վէմը՝ մեր հաւատքը ըլլալը։

Գ. Ահա պօղոս կը գրէ, «Իբրեւ իմաստուն

ճարտարապետ զհիմն եդի, բայց՝ այլ է որ շինէ, այլ իւրաքանչիւր զգոյշ լիցի թէ որպէս շինիցէ, զի զհիմն այլ ոք ոչ կարէ դնել քան զեդեսացն որ է Յիսուս Քրիստոս»։

Թ. Իմաստուն վարպետի պէս հիմը ձգեցեր, բայց՝ վրան տուն շինողը ուրիշ է, ու ամենքն ալ զգուշանալով թող մտածեն թէ այս հիմին վրայ ինչպէս տուն շինել պէտք է, այս դրուած հիմէն՛ի զատ բնաւ մէկը ուրիշ հիմ չը կրնար դնել, վասն զի այս հիմը Յիսուս Քրիստոս է։ Ա—ջն կ—ր—ց—ց Գ. Գլ. 10 հդ։

Հ. Ատոր խելքս հասաւ, բայց՝ պօղոսը խօսքը ըսաւ, ատոր միտքը ինծի հասկցուր, ինչու կ՚ըսէ թէ «Ամենքն ալ թող զգուշանան տուն շինելու թէ ինչպէս շինել պէտք է»։

Գ. Ահա պօղոս այդ խօսքին տակը դրած է թէ «եթէ ոք չինէ՛ի վերայ հիմանս այսորիկ՝ ոսկի, արծաթ, ականս պատուականս, փայտ, խոտ, եղէգն, իւրաքանչիւր գործն յայտնելոց է զորն ընտրեսցէ, զի հրով յայտնելոց է, և զի իւրաքանչիւր գործն զիարդ և իցէ հուրն փորձեսցէ, եթէ ուրուք գործն զոր շինեաց կայցէ՝ վարձս առցէ, և եթէ ուրուք գործն այրեսցի տուժեսցէ. բայց՝ ինքն

կեցցէ այլ այնպէս որպէս թէ ՚ի հաւր »։

Թ. Ով ոք որ կը չինէ այս հիմին վրայ՝ ոսկի, արծաթ, պատուական քարեր, փայտ, խոտ, եղէգ, ամեն մէկուն գործքն ալ պիտի յայտնուի, որ ընտիրները դիտցուին, ու կրակով պիտի յայտնուի, ամեն մէկը ինչ գործք որ ունի կրակով պիտի փորձուի, ո՞րուն գործը կրակէ դիմանայ ու չայրի, անոր տէրը վարձք պիտի առնէ, և որու տունը որ այրի, անոր տէրը պիտի պատժուի ու կրակին մէջ կեցած պէս պիտի ապրի կըսէ։ Որովհետեւ հիմը ձգեցի կըսէ, հիմայ մենք այս հիմը ինչպէս պիտի հասկնանք, արդեօք պօղոսը ժողովրդոց տուն կը չինէր որ հիմը ձգեցի կըսէ, չէ, ապա իրեն քարոզութեան հաւատացողներուն սրտին մէջը հաւատոյ հիմը ձգեց, ինչպէս որ վարը կը վկայէ. « Այս հիմը Քրիստոս է » բայց այս հաւատոյ հիմին վրայ տուն պիտի չինենք վերը գրած նիւթերովը (1) ոսկի, արծաթ, և պատուական քարերը՝ բարեգործութեան տան նիւթերն են, փայտ խոտ, եղէգն, մեղայ տան նիւթերն են, ոնանք բարեգործութեան տուն կը չինեն և ոնանք ալ մեղայ տուն. բայց ՚ի

(1) Նիւթ (ըերեմէ).

կատարած աշխարհիս՝ ամեն մէկուն չինած տունը կրակով պիտի փորձուի, վերը ըսած բարեգործութեան տան նիւթերը կրակին մէջ անվտանգ մնալով՝ եւս քան զեւս կը պայծառանան, իսկ մեղայ տան նիւթերը կրակի չը դիմանալով կայրին, ու այն նիւթերուն տէրն ալ այն կրակին մէջ պիտի այրի յաւիտեան. ահա հասկցար հիմը և տունը, ու լսկհետեւ ալ հասկցար գնա բարեգործութիւն գործէ որ քրիստոնեայ ըլլալդ յայտնի ըլլայ։

Հ. Ինչ ըսիր եղբայր՝ երբ բարեգործութիւն չունենամ քրիստոնեայ ըլլալս արդեօք յայտնի չ՚ըլլար։

Պ. Ըլլար յայտնի, որովհետեւ Յակոբոս կըսէ. « Ինչ օգուտ կայ ՚ի քէն եթէ ասիցէ ոք հաւատս ունել և գործս ոչ ունիցի. միթէ կարիցէ՞ն հաւատքն ապրեցուցանել... կամին գիտել ով մարդ անոտի՝ զի հաւատք առանց գործոց մեռեալ են » Ր. Գ. 14 հմ։

Թ. Ինչ օգուտ կրնէ եղբայրներս՝ երբ ձէ կըըսէ թէ հաւատք ունիմ, և գործ չունենայ, միթէ այն ըսկ հաւատքը կրնայ ազատել զինքը բարեգործութիւն որ չունենայ... կուզես գիտնալ ով տուտ մարդ,

նես, այն աեն վերը պատմածիդ տանը առակին պես, քու թշնամիդ աստանան կսկիծ քեզի ծաղր ընել ու ըսել. «Սա մարդը ինչ քրիստոսի հաւատալով ու անոր անունով միշտ աւելով քրիստոնէութեան հիմը ձգեց, բայց՝ հաւատոյ հիմին վրայ բարեգործութեան աուն չէր կրցեր չինել». Ահա հասկցար առանց գործքի հաւատքդ ոչինչ ըլլալը։

ՇԱԽԻՂ Ժ.

Հ. Եղբայր, որքան գիտուարակիր բաներ որ կան մեզի կառաջարկես, տեսակ տեսակ օրինակներով՝ քրիստոնէութիւնը դիտուար ընելուն համար. բայց՝ իմ հոգիս այնքան կը փափաքի որ, քրիստոսի ծառայութեան լուծը որքան ծանր ըլլայ, յօժարութեամբ վերցընելու պատրաստ եմ, և անոր պատուերները անթերի կատարելու յանձնառու եմ. դուն միայն թէ քրիստոնէութեան նշանը ինչ որ է ցանկիդ հասկցնէր կաղաչեմ դքեզ։

Պ. Ես քեզի շատ մը քրիստոնէութեան նշանը ցոյց չէի տար, մինչեւ բոլոր պատուհանելիք խրտաները քեզի չը հասկցուցած, բայց քու յօժարութիւնդ և կամարտիդ բաղձանքը նայելով աւելորդ սեպեցի հիմայ այն

առանց գործքի հաւատքդ մեռած է կըսէ։

Հ. Ալ ուրիշ մարդ կը գրէ այդպէս։

Պ. Ուրիշ մարդոց դրածը ինչ պիտի ընես, քրիստոս ինքը վկայեր է. «Բաղումք ասիցեն ցիս յաւուր այնմիկ Տէր Տէր ոչ յանուն քո մարգարէացաք և յանուն քո դեւս հանաք, և յանուն քո զօրութիւնս բազումս արարաք. յայնժամ ասացից ցնոսա թէ ոչ գիտեմ զձեզ, ՚ի բաց գնացէք յինէն ամենեքեան որք գործէք զանօրէնութիւն»։

Թ. Այն օրը շատերը պիտի ըսեն ինձի, Տէր Տէր չէ՞ որ քու անունովդ մարգարէութիւն ըրինք ու դեւեր հանեցինք և շատ հրաշքներ ըրինք. այն աեն անոնց պիտի ըսեմ թէ բնաւ չեմ ճանչնար ձեզի. անդին կորսուեցէք քովէս բոլոր ձեզի գործաղներ կըսէ, Մատթէոս Ե. Գլ. 22 հմ. Տեսար որ քրիստոս չը ճանչնար բարեգործութիւն չունեցող մարդը. այ մէ միայն հաւատալը, մինչեւ անդամ այն հաւատքովդ հրաշք ալ որ ընես, քրիստոնեայ ըլլալդ յայտնի չըլլար բարեգործութիւն որ չունենաս, նոյնպէս դուն ալ քրիստոսի հաւատալով անոր անունը վրադ առնես ու քրիստոնէութեան հաւատոյ հիմին վրայ բարեգործութեան աուն որ չը շի-

բոլոր բաները դրուցել. վասն զի զանոնք վերջն ալ կրնամ հասկցնել, անոնք թող ձնան, հիմայ քեզի հասկցնելիքս ասիկայ է, քրիստոնէութեան արտաքին երեւնալու նշանը՝ Քրիստոսի սուրբ և պատուական խաչն է, ինչպէս որ ամեն առեն երեսնիս կը խաչակնքենք ու խաչին պատիւ և պաշտօն կը մատուցանենք.



Հ. Իրաւ ասիկայ պիտի հարցնեմ. ինչու համար քրիստոնեաները այդքան պաշտօն կընեն Քրիստոսի խաչին.

Պ. Հարեւանցի բան մը չը կարծես Քրիստոսի սուրբ խաչը. վասն զի մեր փրկութեան պատճառը խաչով եղաւ, ինչպէս որ վերը Բ. Հատվին մէջ ըսինք թէ Քրիստոս որ չը խաչուէր այս մարդկային բնութիւնը առանձնական դերութենէն չէր ազատիր. անոր համար Քրիստոսի խաչին պատիւ և պաշտօն կը մատուցանենք.

Հ. Հիմայ երեսս խաչակնքելով քրիստոնեայ կըլլամ, ատիկայ բաւական է քրիստոնէութեան.

Պ. Երբոր երեսդ խաչակնքես, տեսնողները կը հասկնան որ քու վրայ քրիստոնէութեան անուն կայ, բայց՝ ինչու համար կը խաչակնքես երեսդ գիտես արդեօք.

Հ. Չեմ գիտեր ամենեւին. կը տեսնամ որ ուրիշները կ'խաչակնքեն. ես ալ անոնց նայելով կ'խաչակնքեմ բայց՝ ինչու համար ըլլալը չեմ գիտեր, հասկցուր ինձի ինչու համար է.

Պ. Երբ որ երեսնիս խաչակնքենք, և կամ երբ խաչի նշան մը տեսնենք, Քրիստոս մեզի համար խաչին վրայ մեռնիլը և մեզի սատանային գերութենէն ազատելուն երախտիքը միտքերնիս բերելով՝ Քրիստոսի սիրոյն վրայ պիտի հաստատուինք ու բերաննիս միշտ այս խօսքը պիտի ըլլայ. «Քրիստոս մեզի համար խաչուեցաւ ու մեզի սատանային գերութենէն ազատեց».

ՇՈՒՐՋ ԺԱ.

Հ. Հասկցայ որ քրիստոնէութեան նշանը

երեսը խաչակնքել է. եթէ մինակ ասիկայ է շատ դիւրին է եղեր քրիստոնէութիւնը. թէպէտ դուն առաջ մեր աչքը վախցուցիր քրիստոնէութիւնը դժուար է ըսելով բայց դժուար բան մը չէ եղեր. երեսս խաչակնքել մը չէ ասկէց դիւրին բան բնաւ չկայ աշխարհիս մէջը, մեկ օրը հազար անգամ կրնամ խաչակնքել, քիչ մնայ որ դժուար է ըսելով քրիստոնէութենէն ետ թողլիր մեզի։

Պ. Քրիստոնէութիւնը մեծ և կարեւոր ընդունելն մըն ալ ունի, եթէ անիկայ քու վրադ երբ չը գտնուի, երեսդ որքան խաչ հանելու ըլլաս քեզի բնաւ երբէք քրիստոնեայ չըսուիր ալ լսեցալի։

Հ. Այդ ըսած նշանդ որն է հասկցուր լինձի։

Պ. Քրիստոնէութեան մեծ և հարկաւոր նշանը՝ եղբայրասիրութիւնն է, որ մեր ընկերը մեր անձին պէս պիտի սիրենք. ինչպէս որ Աստուած ամենաբարին Մովսէսին պատուիրեց թէ, «Սիրեսցես զընկեր քո իբրեւ զանձն քո»։

Թ. Քու ընկերդ քու անձիդ պէս պիտի սիրես։ Դ-ից- ԺԲ. Գլ. 18 հմ։ Նաև Քրիստոս

իր աշակերտներուն ըսաւ. «Այսմ ծանիցեն զձեզ ամենեքեան եթէ իմ աշակերտ էք եթէ սիրիցէք զմիմեանս»։

Թ. Ուրկէց գիտցանիմ ձեզի ամենքին ալ իմ աշակերտս ըլլալնիդ, թէ որ գիտէք սիրէք։

Հ. Իմ սիրելիք ընկերս ոմէ է որ սիրեմ։

Պ. Ամեն մարդ ալ քու ընկերդ է հարկաւ պիտի սիրես. վասն զի քեզ նման բանական մարդ է։

Հ. Օտար մարդիկը ի՞նչպէս ընկերս կըլլան որ սիրեմ։

Պ. Հիմայ քեզի բան մը հարցնեմ. քանի մը մարդիկ՝ ի միասին ճամբորդ կըլլաք մէկ տեղ մը և մէկ քաղաք մը կերթաք, այսինքն՝ Պօլիս, Պուրսա, Եդիրնոս, Գամասկոս, Երուսաղէմ, ուր և իցէ, այն մարդոց բոլորը քեզի օտար կըլլան, անծանօթ մարդիկ են, բայց՝ ի միասին ճամբորդ եղեր մէկ ճամբայ կերթաք. սակայն մինակ անոնց մէջէն մէկ մարդ մը քեզի ծանօթ աղգականդ ըլլայ, ետեւ մէկը քեզի հարցնէ թէ այն քաղաքը որ դնացիր մինակ էիր թէ ընկեր ունէիր, ի՞նչ պատասխան կուտաս անոր, շատ ընկեր ունէի կըսես, թէ անծանօթ մարդ

դիկը ետ ձգելով՝ մինակ այն քու աղջա-
կանիդ համար մէկ ընկեր մը ունէի կըսէիր.
սաոր պատասխանը տուր ինծի։

Հ. Ատիկայ հարցնել ինչ պէտք է, յայտ-
նի բան է որ՝ ի միասին ճամբայ դնացող
մարդիկը իրարու ընկեր կըլլան, թէ օտար
ըլլայ և թէ ազգական։

Գ. Հապա գիտես որ՝ ի միասին ճամբորդ
եղող մարդիկը իրարու ընկեր կըլլան, ին-
չու կը հարցնես թէ իմ սիրելիդ ընկերս ալ
է, չես մի գիտեր որ բոլոր քրիստոնեայք որ
աուրբ աւազանէն ծներ ու Աստուծոյ որդե-
գիր եղեր են, բոլորը մէկ սեղանէն ճաշակ
կառնեն, ու բոլորը մէկ աուրբ եկեղեցու-
թիւն կը դաւանին, ու ամենքն ալ միտքեր-
նին դրեր ու՝ ի միասին ճամբորդ եղած են
երկինքին արքայութիւնը երթալու համար,
որ պիտի երթան եթէ մեղայ ղդուշանան,
սաոր համար բոլոր քրիստոնեայք ալ քու
եղբայրդ են. պիտի սիրես, թէ օտար և
թէ ազգական։

Հ. Ընկերս որ ղիս չը սիրէ, ես ղանիկայ
պիտի սիրեմ մի։

Գ. Ա՛յ, քեղի չը սիրողները պիտի սիրես
որ Քրիստոսի աշակերտ ըլլալդ յայտնի ըլլայ,

եթէ քեղի սիրողները որ սիրես անհաւատ-
ներէն ինչ սարքերութիւն կունենաս, ինչ-
պէս որ Քրիստոս ըսաւ։

Հ. Քրիստոս ինչ ըսաւ հասկցուր ինծի։

Գ. «Զի եթէ սիրիցէք զսիրողսիկ որք սի-
րեն զձեզ ընչ վարձ ք իցեն, ոչ սակաւքէն
և մաքսաւորք զնոյն գործեն»։

Թ. Թէ որ ձեղի սիրողները սիրէք ինչ
վարձ կըլլայ, չէ՞ մի որ մաքսաւորներն ալ
անանկ կընեն։ Մատթէոս Ե. Գլ. 46 հդ։

Հ. Հապա ինչու հին օրէնքը կը գրէ թէ
«քու ընկերդ սիրէ՝ ու թշնամիդ ատէ»։

Գ. Այո՛, հին օրէնքը այդպէս ըսաւեցաւ,
բայց՝ Քրիստոս հրամայեց թէ, «եթէ ոչ
յաւելցուս արդարութիւն ձեր աւելի քան
զդպրաց և փարիսեցւոցն՝ ոչ մտանիցէք
յարքայութիւն երկնից»։

Թ. Թէ որ ձեր արդարութիւնը դպիրնե-
րէն ու փարիսեցիներէն աւելի չըլլայ, եր-
կինքին թագաւորութեան մէջ չէք կրնար
մտնալ կըսէ։ Մատթէոս Ե. Գլ. 20 հդ։

Հ. Մեր արդարութիւնը ինչու համար
հրէաներէն աւելի ըլլալ պէտք է կըսէ։

Գ. Վերը Զ. շաւիղին մէջ հին ուխտին ու
նոր ուխտին սարքերութիւնը պատմեցինք

նէ չը Նասկեան մի որքան ատրբերութիւն կայ, վասն զի Աստուած ամենաբարին, հրեաները եգիպտոսէն աղատեց, և մեզի գժոխքէն աղատեց, անոնց աս աշխարհս Քանանայու երկիրը երեսատէմ քաղաքը տանելու խոստացաւ, և մեզի վերին երուսաղէմ քաղաքը տանելու խոստացաւ. անոր համար մեր արդարութիւնը անոնցմէ աւելի ըլլալ պէտք է որովհետեւ մեզի խոստացածը մեծ է։

2. Մենք ինչ պիտի ընենք որ անոնցմէ աւելի ըլլայ մեր արդարութիւնը։

3. Եթէ ընկերնիս սիրենք ու թշնամինիս ատենք՝ հրէից հաւատար կըլլանք, հապա մենք մեր թշնամին պիտի սիրենք որ անոնցմէ աւելի ըլլայ։ Ինչպէս որ Քրիստոս հրամայեց՝ «Սիրեցէք զթշնամիս ձեր» ըսելէն ’ի զատ, իր երկնաւոր հօրը բնութիւնը մեզի կը հասկընէ որ անոր նմանինք. «Եւ եղիջիք որդիք հօր ձերոյ որ յերկինս է. զի զարեգակն իւր ծագէ ’ի վերայ չարաց և բարեաց, և աժէ անձրեւ ’ի վերայ արդարոյ և մեղաւորաց»։

Թ. Որ ձեր երկնաւոր հօրը որդիքը եղած ըլլաք. վասն զի, անիկայ իր արեւը չարե-

րուն վրայ ալ կը ծագէ ու բարիներուն վրայ ալ, և անձրեւը արդարներուն վրան ալ կը բերէ, մեղաւորներուն վրայ ալ կըսէ. Մատթ. Ե. Գ. 47 հդ. Ուստի մենք ալ որ իր ստեղծած ծառաներն ենք քնաւ երբէք մարդ չը պիտի որոշենք թէ աղէկ և թէ գէշ պիտի սիրենք, որովհետեւ մեզ նման մարդ է. Աղէկը գէշը որոշել Աստուծոյ վերաբերեալ բան է։

2. Մինակ ասիկայ է աւելին։

3. Մինակ ասիկայ չէ՝ շատ պատուէրներ կան աւելի վասն զի հին օրէնքը «Մարդ մի մեռցներ, ով որ մարդ մեռցնէ դատաստանին պարտական կըլլայ կըսէ» բայց՝ Քրիստոս ըսաւ. «Եթէ ամենայն որ բարկանայ եղբօր իւրում տարապարտուց՝ պարտաւոր լիցի ’ի գեհենն հրոյն»։

Թ. Ով որ պարապ տեղը իր եղբօրը բարկանայ դժոխքին կրակին պարտական կըլլայ կըսէ. Մատթ. Ե. Գ. 22 հդ. Ուստի եթէ մենք մարդ չը մեռցնենք հրէից հաւատար կըլլանք, ապա մենք բնաւ պիտի չը բարկանանք որ անոնցմէ աւելի ըլլայ. Տե՛ս որ մեր բարկութիւնը անոնց մարդասպանութենէն աւելի բռնած է։

Հ. Ալ ուրիշ պատուէր կայ մի աւելի.

Պ. Թէպէտ շատ պատուէրներ կան աւելի, բայց՝ բոլորն ալ մէկիկ մէկիկ գրուցել աւելորդ սեպեցինք ձեղի ձանձրութիւն չտալու համար. սակայն սա մէկ պատուէրը շատ հարկաւոր ըլլալուն համար կուզեմ որ ասկից այ ալ հասկնաք. Որովհետեւ հին օրէնքը աչք հանողին աչքը՝ և ակռան հանողին ակռան հանելու կը հրամայէ, բայց՝ Քրիստոս կը հրամայէ. «Մի՛ կալ հակառակ չարին. այլ եթէ ոք ածիցէ ապտակ յաջ ծնօտ քո դարձո՛ նմա և զմիւսն»:

Թ. Չարութիւն ընողին դէմ չարութիւն մի՛ ըներ, հապա մէկը ալ երեսիդ ապտակ մը զարնէ միւս երեսդ դարձո՛ր կըսէ: Մ—ՊԷՈ Ե. Գ. 39 հմբ: Ըսասի եթէ մեղի զարնողնե-րուն մենք ալ անոնց զարնենք հրեից հաւատար կըլլանք, ապա մենք միւս երեսնիս պիտի դարձնենք որ մեր արդարութիւնը անոնց-մէ աւելի ըլլայ:

ՇԱԻԻՂ. ԺԲ.

Հ. Աստուծոյ օրէնքը և պատուիրանքը քանի՛ հատ է:

Պ. Տասը հատ է, որ Սինէական լեռը Մովսէս մարդարէին ձեռօքը տուաւ Աստուած քարեղէն տախտակին վրայ գրուած:

Հ. Ի՞նչպէս պատուէրներ են անոնք որ կսեմ:

Պ. 1. Ես եմ քու Տէր Աստուածդ, ինձմէ՛ զատ Աստուած չունենաս:

2. Կուռք չը շինես ու պաշտես:

3. Իմ անունս պարապ տեղը չը յիշես ու տուտ վկայ չը բռնես:

4. Շաբաթ օրը սուրբ պահէ՛:

5. Հայրդ և մայրդ պատուէ՛:

6. Չնութիւն մի՛ ըներ:

7. Գողութիւն մի՛ ըներ:

8. Մարդ մի՛ մեռցներ:

9. Սուտ վկայութիւն մի՛ ըներ:

10. Քու ընկերիդ ունեցած բաներուն մի՛ ցանկանար, ոչ տանը, ոչ արտին, և ոչ այդիին, ոչ ապրանքին և ոչ եզանը, և ոչ էշուն, ոչ տղուն և ոչ աղջկանը, ոչ կնոջը և ոչ ծառային, և ոչ աղախնին. և բոլոր քու ընկերիդ ունեցած բաներուն պիտի չը ցանկանաս կըսէ: ԵԼՔ Ւ. Գ. 1 հմբ:

Հ. Հին օրինաց պատուէրներուն բոլորն ալ մեղի պահել հարկաւո՛ր է արդեօք:

Գ. Պահելիք պատուէր ալ կայ ու չը պահելիք ալ։

Հ. Պահելիք և չը պահելիք պատուէրները որո՞նք են։

Պ. Վերը պատմած տասը պատուէրը անշուշտ պիտի պահենք որովհետեւ Քրիստոս կը հրամայէ, «Ոչ եկի լուծանել զօրէնս կամ զմարգարէս այլ՝ լնուլ»։

Թ. Օրէնքները ու մարգարէութիւնները աւրել չեկայ, հապա անոնց պակասը լրիւնելու եկայ կըսէ։ Մատթէոս Ե. Գլ. 17 հմր։

Հ. Ըր պահելիք պատուէրներըը որոնք են։

Պ. Հրէից մէջ երեք մեծ օրէնք կար, նախ շաբաթը՝ որ մենք կիրակին կը պահենք, Քրիստոսի յարութեան պատիւ համար. ապրովհետեւ կիրակի լուանալիք գիշերը յարութիւն առաւ. երկրորդ թլփատութիւն, և երրորդ՝ զոհը, որ այս եօթի երկու պատուէրը մեզի պահել հարկաւոր չէ։

Հ. Այս երկու պատուէրը հրէից մէջ շատ մեծ օրէնք էր, մենք ինչու չենք պահեր արդեօք։

Պ. Թլփատութիւնը մէկ հոգւոյ վերութեան օրէնք մը չէր, հապա ազգի որոշումի համար դրուած օրէնք մըն էր, որովհետեւ Աստուած սահմանած էր որ փրկիչը հրէից ազգէն գայ, պէտք էր այն ազգը այնպիսի օրէնք ունենալ որ ուրիշ ազգերէն զատուէր, և Քրիստոս աշխարհ գալէն ետքը ազգի որոշում պէտք չեղաւ, այս օրէնքն ալ խափանեցաւ, ու մեզի թլփատութիւն հարկաւորութիւն չունի, ինչպէս որ Պօղոս ալ կը պատուիրէ. «Եթէ թլփատիք Քրիստոս ձեզ ինչ ոչ օգնէ, այսինքն թէ որ թլփատութիւք Քրիստոս ձեզի օգնութիւն չըներ։ Գաղատացւոց Բ. Գլ. 2 հմր։ Եւ երկրորդ կրկին կը գրէ Պօղոս «Թլփատեալ ոք կոչեցաւ, մի ցանկասցի անթլփատութեան, յանթլփատութենէ ոք կոչեցաւ մի թլփատեսցի»։

Թ. Հրէից հաւատացողները հեթանոսներուն թող չը ցանկան, հեթանոսներէն հաւատացողներն ալ թող չը թլփատուին կըսէ։ Ա.—ՔՆ կորնթացւոց Է. Գլ. 18 հմր։

Հ. Ձո՞ն ինչու չենք ըներ, ասոր պատճառը ինչ է։

Պ. Հին օրինաց զոհին տեղը Քրիստոս ինքը մարմնացաւ, ինչպէս որ Պօղոս կըսէ։ «Զատիկ մեր զեհաւ Քրիստոս»։

Թ. Քրիստոս մեր զատիկը մարմնացաւ կըսէ։ Ա.—ՔՆ կորնթացւոց Է. Գլ. 15 հմր։ Եւ երկ-

տորդ՝ հին օրինաց մարդիկը՝ ամենն իրենց մեղացը համար զոհ այսինքն (պատարագ) կընէին որ գրուած է Թուոց ԺԵ. գլուխ 17 համար. բայց՝ այն պատարագներուն տեղն ալ Քրիստոս պատարագ եղաւ, ինչպէս որ Պօղոս կըսէ. «Քրիստոս մի անգամ մատուցեալ պատարագ, առ՝ ի բառնալոյ զմեղս բազմաց»։

Թ. Քրիստոս մէկ անգամ մը պատարագ եղաւ շատերուն մեղքերը վերցնելու համար կըսէ։ Եբրայեցւոց Թ. Գլ. 28 համար։ Եւ այն պատարագներուն տեղը մեր անձը պատարագ պիտի ընենք։

Հ. Մեր անձը ինչպէս պատարագ պիտի ընենք՝ պիտի մորթուինք արդեօք։

Պ. Ինչու՞ պիտի մորթուինք, մենք բանաւոր կենդանի ենք, բանաւոր կենդանի պատարագ պիտի ըլլանք։

Հ. կենդանի պատարագ կըլլայ արդեօք։

Պ. Այո՛, ահա Պօղոս կը սորվեցնէ. «Աղաչեմ զձեզ ե՛ղբարք զԹութեամբն Աստուծոյ պատրաստել զմարմինս ձեր պատարագ կենդանի սուրբ հաճոյ Աստուծոյ զհօսումն պաշտօնդ ձեր»։

Թ. կաղաչեմ ձեզի եղբայրնե՛ր, Աստուծոյ

ողորմութեամբը ձեր մարմինը կենդանի պատարագի պատրաստեցէ՛ք սուրբ ու Աստուծոյ հաճոյ ձեր աղօթքը։ Հռովմայեցւոց ԺԲ. Գլ. 1 հմր։

Հ. Ուրեմն կենդանի պատարագը մեր աղօթքը կըլլայ, հապա ինչու մարմիններնիդ պատրաստեցէ՛ք ըսելով կաղաչէ Պօղոս։

Պ. Վերը Գ. շաւիղին մէջ չըսի՞նք թէ, մենք կենդանի տաճար ենք, Աստուած մեր սրբոցին մէջ կը բնակի. թէպէտ այն տաճարնին մը խրատներ ըրուցեցինք բայց պակաս մնաց, լուսին չը կրցեր էինք հասկցունել, և խոստացանք որ յարմար ժամանակի մը աւելի թերին լեցնենք. ահա հիմայ է յարմար ժամանակը, եթէ կամիս անոր թերին լեցընենք, և քանի մը օրինակներ և պատուէրներ կան քեզի հասկցնենք։

Հ. Ըսէ՛ նայիմ ինչպէս օրինակներ են։

Պ. Առաջ բան մը հարցնեմ. մէկ բոլոտ ու վիրաւոր մարդ մը քեզի ուտելու կերակուր մը տայ իր բերանէն և կամ ձեռքովը, այն կերակուրը կընդունի՞ս, չեն պարշիր, և կամ ժանգոտ և աղտոտ տանի մը մէջ անուշ կերակուր մը լեցունեն ու բերեն առաջդ դնեն կրնաս ուտել զանխիկայ։

Հ. Որքան անուշ կերակուր կուզես ըլլայ, տուող մարդը բորոտ ըլլայ և կամ ամանը մաքուր չըլլայ ամենևին սիրտս չը քաշեր, անօթի մեռնելու ըլլամ մէկ պատառ մը բերանս չեմ կրնար դնել։ Ջէ թէ կերակուրին գէշութեանը՝ հապա տուող մարդը և կամ ամանը մաքուր չըլլալուն համար կը զզուիմ։

Պ. Եղբայր՝ հապա դուն մարդ ես՝ ու բորոտ մարդոց ձեռացը և կամ ժանկուոտ ամանին մէջէն կերակուրը առնել ուտելու սիրտդ չը քաշեր կը զզուիս, որ դուն ալ այն բորոտ մարդոց պէս մարդ, և կամ ժանդոտ ամանին պէս աման ես։ Հապա այն աժենաբարի, և ամենամաքուր, և ամենասուրբ Աստուած, մեր այս մեղօք վիրաւորուած ձեռքերնուս ողորմութիւնը և ժանդոտած դարշահոտ սրտերնուս ու բերաննուս եղած աղօթքը ինչպէս կընդունի եղբայր։

Հ. Մեղքը վերքի՞ օրինակ է։

Պ. Այ՛, ահա Եսայի կը գրէ. «Վայ ազգի մեղաւորի՝ ժողովուրդ որ լի է մեղօք, յոտից մինչև գլուխ չիք ՚ինձմա առողջութիւն, վերք՝ այտուցն և հարուածք խխայլեալք»։

Թ. Վայ մեղաւորներուն որ մեղքով լեցուն են, ոտից մինչև գլուխնին առողջ տեղ մը չունին, բոլորը ուռեցած ու թարխուսած վերքով լեցուն են կըսէ Ա. Գլ. 4—6 հդ։

Հ. Մեղաւորներուն աղօթքը և ողորմութիւնը Աստուած չընդունիլը ուսկէ յայտնի է։

Պ. Ահա Աստուած ինքը ըսաւ. «Յորժամ համբառնայցէք զձեռս ձեր զարձուցից զերեսս իմ ՚ի ձէնջ, և եթէ յաճախեցէք յաղօթս ոչ լսայց ձեզ՝ զի ձեռք ձեր լիք են արեամբ»։

Թ. Երբոր ձեռքերնիդ վերը վ՚րընէք ես ալ իմ երեսս ձեզմէ պիտի դարձնեմ. որքան աղօթքնիդ շատընէք չը պիտի լսեմ ձեզի, ինչու որ ձեռքերնիդ մաքուր չէ մեղք պղծուած է կըսէ. Ա. Գլ. 15 հդ։

Հ. Ասկէց հասկցուեցաւ որ մեղաւորին աղօթքը չընդունիր Աստուած, հապա ողորմութիւնը չընդունիլը ուսկէց յայտնի է։

Պ. Ահա Եսայի կրկին կը գրէ. «Անօրէնն եթէ մատուցանիցէ զեղն պատարագ՝ այնպէս է որպէս թէ ոք հարկանիցէ զկատաւ մարդոյ, և եթէ մատուցանիցէ զոչխար պատարագ, այնպէս թէ ոք զշուն մորթիցէ»։

Թ. Անօրէն մարդը եթէ եզ մը պատարագ

ընէ, իբր թէ մարդումը դլուխ զարկած կըլ-
լայ. և թէ ոչխար մը պատարագ ընէ, չուն
մը մորթած պէս կըլլայ։ ԿՋ. Գլ. 5 հդ։

Հ. Ուրիշ տեղ ալ գրուած կայ մի։

Պ. Շատ տեղ գրուած կայ, բայց բոլորն
ալ ըսելը ձեզի ձանձրութիւն կուտայ։ Ա-
հա եսայի ԾԹ. դլուխ 1 համար կը գրէ. ա-
«իկայ որ ըսեմ բաւական է, բոլորը կը հաս-
կընաս։ «Մխիթ ոչ իսկ կարող ձեռն տեւուն
փրկել, կամ ծանրացոյց ինչ զունկն իւր զի
մի լուիցէ. այլ մեղք ձեր որոշեն՝ի մէջ ձեր
և՝ի մէջ Աստուծոյ, և վասն անօրէնութեանց
ձերոց դարձոյց զերեսս իւր՝ի ձէնջ՝ զի մի ա-
ղօթեսցի. զի ձեռք ձեր պղծեալ են արեամբ,
և մատունք ձեր՝ի մեղս, շրթունք ձեր խօ-
սեցան զանօրէնութիւն, և լեզու ձեր խոկան
զանիրաւութիւն»։

Թ. Մխիթ տիրոջը ձեռքը ձեզի փրկելու
կարող չէ՞ մի, և կամ իր ականջը ամուր-
ցուց մի ձեր ձայնը չլսելու համար. ապա
ձեր մեղքերն են ձեզի աստուծմէ հեռաց-
նողը, և ձեր մեղքերուն համար իր երեսը
ձեզմէ դարձուց ու չլսելի ըղձմի. վասն
զի, ձեր ձեռքերը արիւնով պղծուած են,
ձեր մատները միշտ մեղայ մէջ են, ու ձեր

բերանը և ձեր լեզուները միշտ անօրէնու-
թիւն կը խօսին ու անիրաւութիւն կը մտա-
ծեն, կըսէ։ Տեսար մի եղբայր որ մեղք վի-
րաւորած սրտէն և բերանէն եկած աղօթ-
քը՝ ու ձեռաց ողորմութիւնը Աստուած չըն-
դունիլը Պօղոս աղէկ հասկնալով, կաղաչէ
մարմիններէդ պատրաստեցէք ըսելով։

Հ. Ի՞նչպէս պիտի պատրաստեն զ մարմին-
նիս։

Պ. Ահա Պետրոս կը տրվեցնէ մարմին
պատրաստելուն կերպը։ «Եւ դուք իբրեւ
զվէմս կենդանիս շինիք տաճար հոգեւոր
յանարատ քահանայութիւն մատուցանել
զհոգեւորն պատարագ, հաճոյս Աստուծոյ՝ի
ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի»։

Թ. Եւ դուք կենդանի քարերու պէս հո-
գեւոր տաճար պիտի շինուիք յանարատ քա-
հանայութիւն, Յիսուս Քրիստոսի ձեռքով
Աստուծոյ հաճոյ պատարագ պիտի ընէք կը-
սէ։ Ա-ՋԻ կ-ՈՒ-ԳԻՒ Ե. Գլ. 2 հդ։ Տեսար
ինչ պատուական բան են եղեր, քարայրն
և փայտաշէն նախնական եկեղեցին չե՞ն նա-
յիր որքան կ'գուշանանք սուրբ և մաքուր
պահելու, վասնզի տուն Աստուծոյ է, այն տեղ
Աստուծոյ աղօթք ըլլալուն համար. հապա

մեղի որքան դժուշանալ պէտք է մեր անձը մաքուր պահելու, ինչու որ մենք կենդանի տաճար ենք։ Աստուած մեր սրտին մէջ կը բնակի, ինչպէս որ վերը ըսած ենք. նաեւ պետրոս ալ կը պատուիրէ. «Մի կեցպարա- նեալք առաջնով ձերով անգիտութեան ցանկութեամբ, այլ ըստ սրբոյն որ կոչեացն զձեզ, և դուք սուրբք յամենեսեան դնացս ձեր լինիջիք, վասնորոյ գրեալ է թէ, եղե- րուք սուրբք զի ես սուրբ եմ»։

Թ. Ձեր առաջնայ անգիտութեան ատե- նին գործած մեղքերուն մի՛ նմանիք, ապա ձեզի կանչող սուրբին պէս դուք ալ սուրբ պիտի ըլլաք ամեն գործքի ու ամեն շարժ- մունքի մէջ. վասն զի գրուած է թէ ես սուրբ եմ դուք ալ սուրբ եղէք կըսէ Աստուած, Ա–ՋԻՆ կ–ԹՈ–ՂԷՑ Ա. Գ. 14 հմ։ Եւ մեզի պինտուրեալ եկեղեցի կըսուի, որ բերանով- նես Աստուծոյ հետ պիտի խօսինք ու Աս- տուծոյ ամենամաքուր անունը պիտի յիշենք, որքան մաքուր սիրտ ու մաքուր բերան պէտք է որ ամենազօր Աստուծոյ ամենա- սուրբ անունը յիշենք։ Ջե՞ս նայիր՝ մէկ հա- սարակ մարդու մը անունը յիշելու ըլլանք, երբեմն կը պատահի որ կամապաշտ և ծաղ-

րածու մարդիկներ կըսեն թէ, առաջ բե- րանդ լուա ուետեւ այն մարդուն անունը բերանդ առ։

Հ. Յիրաւի որ այդպէս է, շատ անգամ պատահած կայ լինի, բայց՝ լինի սորվեցուր ինչպէս մաքուր բերան և սուրբ սիրտ պէտք է արդեօք։

Պ. Ահա օրինակը առջեւդ է տակէ բան մը չը հասկցար. որովհետեւ մէկ հասարակ մեղաւոր մարդու անունը երբ յիշելու ըլլաս յառաջ բերանդ պիտի լուանաս ու ետքը այն մարդուն անունը պիտի յիշես, ալ գնա՛ մը- տածէ՛ տես թէ այս բոլոր արարածքը ոչին- չէն գոյացնող ամենազօր Աստուած, որ եր- կինք և երկիր, հրեշտակք և մարդիկ անոր- մէ կը դողան, և մինչեւ անգամ դեւերն ալ, ինչպէս որ Յակոբոս կըսէ. «Դու հաւատաս թէ մի է Աստուած բարւոք առնես, և դեւք հաւատան և սարսին»։

Թ. Դուն կը հաւատաս թէ Աստուած մէկ է աղէկ կընես. և դեւերն ալ կը հաւատան ու կը սարսափին։ Բ. Գ. 19 հմ։ Ահա գնա՛ մտածէ՛ հասկցիր այն Աստուծոյ անունը յի- շելու ըլլաս որքան լուանալ պէտք է բե- րանդ լուա՛ ու ետքը անունը յիշէ՛։

Հ. Ինչով պիտի լուանամ բերանս, թէ որ Ջրով լուանամ շատ դիւրին է. մէկ օրը քանի անգամ կերակուր ուտեմ բերանս կը լուամ Ջուրով ու օճառով (1) և առկէ աւելի քանի անգամ ուզեմ կրնամ լուանալ բերանս։

Պ. Եղբայր իրաւ Ջրով կը լուացուի, բայց՝ քու բաժդ աղբիւրի Ջուր է, այդ Ջուրը մարմինիդ աղտերը կը լուանայ, դուն հասկըցար թէ բերանիդ մէջի աղտը պիտի լուացուի որ աղբիւրի Ջուր կը ցըցնես։

Հ. Հապա ինչ աղտ է։

Պ. Մեր բաժդ հոգւոյ աղտեր են, այն աղտերը պիտի լուացուի, այդ քու բաժ Ջուրդ չը կրնար այդ աղտերը լուանալ. ա նոր Ջուրը ուրիշ է։

Հ. Հոգւոյն աղտերը որո՞նք են։

Պ. Ահա նախ պետրոս կը դրէ. «Ի բաց թօթափեցէք այսուհետեւ զամէնայն չարութիւն, և զամէնայն նենդութիւն, և զամէնայն չարախօսութիւն, և զկեղծաւորութիւն»։

Թ. Մէկդի ձգեցէք առկէ ետեւ բոլոր չարութիւնները ու նենգութիւնները ու դէշ

(1) Օճառ (սապոն)։

խօսքերը ու կեղծաւորութիւնը։ Ա. Կորնթ. Գ. 1 հդ։ Եւ երկրորդ՝ Պօղոս կը դրէ. «Ի բաց ընկեցէք զամէն բարկութիւն և խօսեցարուք ջղճմարտութիւն»։ Եփես. Գ. 25 հդ։

Թ. Ամէն բարկութիւնը մէկդի ձգեցէք ու ճշմարիտ խօսեցէք ընկերն՝ի հետ Ե. գլուխ 4 համար կըսէ. «Աւր պոռնկութիւն և ամէնայն պղծութիւն կամ ագահութիւն մի՛ անուանեսցի՝ ի մէջ ձերում հարկութիւն, կամ խօսքխմնարութեան, կամ խեղկատակութիւն որ ոչ վայելէ, այլ մանաւանդ գոհութիւն»։

Թ. Պոռնկութիւն պղծութիւն կամ ագահութիւն թող չը լինուի ձեր մէջ, ղրկելիք խենդութենդ խօսքեր, մարդ ծաղր ընելամենեւին չի վայլեր ձեր բերանին, ապա միշտ գոհութիւն տալ պետք է կըսէ։ Ճեռաք հոգւոյն աղտերը, ահա այս մեղքերը պիտի ըղջալով խոստովանիս ու բերանիդ մօտ եղած աղբիւրին Ջրովը պիտի լուանաս մաքրես։

Հ. Բերանիս մօտ աղբիւրը ո՞րն է։

Պ. Բերանիդ մօտ աղբիւրը քու սիրքերդ են. այդ աղբիւրին Ջրովը կը լուացուի հոգւոյն աղտերը, և այն ատեն բոլոր անգամ նեղդ կը մաքրուին, անկէց ետեւ Աստուծոյ անունը յիշելու կարող կըլլաս։

Հ. Աղտաճներս երբ մաքուր չըլլան Աստուծոյ անունը չի պիտի կրնամ յիշել։

Գ. Դաւիթին խօսքին որ նայինք չը պիտի կրնաս անոր անունը յիշել և կամ սքանչելիքները պատմել ուրիշներուն թէ, Աստուած կարող է, Աստուած զօրաւոր է Աստուած աղօրհած է, չը պիտի կրնաս ըսել բայց՝ դուն խօսք մտիկ չես ըներ, որովհետեւ քու բերանիդ սովորութիւնն ըրեր ես ամեն խօսքի մէջ Աստուծոյ անունը յիշել, Աստուծոյ անունը միայն թէ աղօթքի մէջ, և կամ հոգեւոր խրատ մը տալու ըլլաս մէկու մը այն ատեն պիտի յիշես, բայց՝ դուն սորը հակառակը կընես, վասն զի դուն՝ ուրիշներուն խրատ տալու կարողութիւն չունիս, որովհետեւ դուն դեռ հոգեւոր խրատի կարօտ ես, և աղօթքն ալ կամայ ակամայ սիրտդ չուզելով՝ աչքդ բերանդ ծռելով մէկ քանի խօսք պիտի խօսիս, անոնց մէջն ալ Աստուծոյ անունը կամ կայ և կամ չկայ, վասն զի դուն սուրբ գիրքերուն հմուտ չըլլալուդ համար, Աստուծոյ ընդունելի աղօթքին կանոնը չես գիտեր, հապա տղայութեան ժամանակիդ պառաւանոցմէ քանի մը սիրուն բաներ սորված ես, զանիկայ

աղօթքի տեղ կը գրուցես, զանիկայ՝ ի բնէ չի պիտի ըսէ Աստուած, որքան կրնաս գրուցէ կայնէ, բայց դուն Աստուծոյ անունը յիշելը մէկ տեղ մը շատ կը շարունակես; մէկ պարզամիտ մարդ մը խաբելու ըլլաս սուտ խօսքերով, այն ատեն ստէպ ստէպ Աստուծոյ անունովը երդում կընես, և այն քու խաբերայ գործոյդ Աստուած վկայ կը բռնես՝ այն մարդը համոզելով խաբելու համար. բայց անգամ մը ականջ դիր Դաւիթին տեսա ինչ կըսէ քեզի, «Սակայն մեղաւորին ասէ Աստուած, իսկ դու ընդէ՞ր քնաւ պատմես զարդարութիւն իմ կամ առնուս զիս խրատս իմ՝ ի բերան քո. զի դու ատեցեր զխրատ իմ, մերժեցեր և յետս ընկեցեր զամենայն բանս բերանոյ իմոյ»։

Թ. Մեղաւորին պիտի ըսէ Աստուած, դուն ինչո՞ւ կիս բերանդ կառնես ու իմ արդարութիւնս և սքանչելիքներս կը պատմես. վասն զի դուն իմ խրատներս ատեցիր, ու իմ բերանէս ելած խօսքերուն բոլորը ետ ձգեցիր։ Սաղմ. ԽԹ. Գլ. 16 հմր։

Հ. Հապա մենք ինչո՞ւ չենք վախնար այն հզօր Աստուծմէ։

Գ. Աստուած ինքը երկայնամիտ ու քա-

ընտղոմ ըլլալով՝ այս աշխարհիս մէջ մեղք
գործած ատեննիս մեզի չի պատժեր, մենք
ալ անոր համար չենք վախնար. բայց՝ դա-
տաստանին օրը պիտի ըսէ Աստուած. «Ձայս
ամենայն արարեր և լուեալ քեզ՝ կարծեցեր
անօրէնդ Ինձմէ քու մի՛ և ես քեզ նմա-
նեցայի՛, արդ յանդիմանեցից և կացուցից
զայս ամենայն առաջի քո»։

Թ. Այդ բոլոր բաները երբ՝ ես ալ լուռ
կեցայ բան չըսի, դուն քու մտօքդ կարծե-
ցիր թէ ես ալ քեզի նմանեցայ. հիմայ քու
երած բաներդ դուրս պիտի հանեմ ու դի-
մացդ կեցնեմ կըսէ Տէրոջ խթ. գլ. 22 հդ։

ՇԱԲԻԴ. ԺԳ.

Հ. Հասկցանք որ հին օրինաց պատարա-
գին տեղը մեր անձը պատարագ պիտի ը-
նենք, հապա քահանային ինչու պատարագ
կընէ։

Պ. Մեր քահանայից երածը հին ուխտ չէ
հապա նոր ուխտ է. վերը Զ. շաբաթին մէջ
որ պատմեցինք չը հասկցար մի, ասիկա ե-
րեմիային երածն է. «Ահա օրերը կուգան որ
իսրայէլին տանը հետ նոր ուխտ մը պիտի
ընեմ կըսէ Աստուած». ահա այն նոր ուխ-

տը մեր պատարագն է որ Քրիստոսի արիւ-
նովը է, և ինքը պատուիրեց թէ, «Այսիկայ
միշտ ըրէք զիս յիշելու համար». ինչպէս
որ վերը երկար պատմեցինք, տոր համար
բոլոր քրիստոնէից եկեղեցին պատարագ կը
մատուցանէ։

Հ. Հապա մատաղ ինչու կընենք և կամ
ժամ կառնենք ասիկայ չը վերցաւ մի։

Պ. Այս մեր երածը հին օրինաց պոհին պէս
չէ, հապա աղքատաց կերակուր է։

Հ. Այսիկայ ալ գրուած կայ մի։

Պ. Ահա Քրիստոս կը հրամայէ. «Ցորժամ
առնիցես ճաշ կամ ընթրիս՝ մի՛ կոչեր զբա-
րեկամս քո և մի՛ զեղբարս քո, և մի՛ զազ-
գականս քո և մի՛ զմեծամեծս, զի մի՛ և
նոքա փոխարէն կոչեցեն զքեզ և լինիցի
քեզ հատուցումն»։

Թ. Երբոր կերակուր ընես, քու բարեկամ-
ներդ, քու եղբայրներդ ու քու դրացի-
ներդ, և կամ քու աղգականներդ մի կան-
չեր որ անոնք ալ քեզի կանչեն ու վճար-
ուին։ Ղուկ. ԺԴ. գլ. 12 հդ։

Հ. Հապա մի պիտի կանչենք։

Պ. Ահա վերը 13 համար կըսէ ալ կան-
չելդ. «Կոչեա զաղքատս և զխեղս և զկաղս

և զկոյրս, զի երանելի լիցիս, զի ոչ ունին փոխարէն հատուցանելոյ քեզ, զի հատուսցի քեզ ՚ի յարութեան արդարոց»։

Թ. Աղքատները, խեղերը (1) կաղերը և կոյրերը կանչէ՝ որ երանելի ըլլաս, ինչու որ անոնք չունին որ քեզ կանչեն ու վճարուին հապա դուն վարձքդ դատաստանին կտրնես։

ՇԱԻԻՂ Ժ.Դ.

Հ. Հասկցանք որ Աստուծոյ պատուէրը տասը հատ են, բայց ասոնց մէջ մեծ և փոքր կայ մի արդեօք թէ բոլորն ալ մի և նոյն հաւասար են։

Պ. Թէպէտ բոլորն ալ մեծ են՝ Աստուծոյ պատուէրը ըլլալնուն համար, բայց ասոնց մէջէն երկու պատուէրը մեծ և առաջին ըսաւ Քրիստոս։

Հ. Ո՞ր պատուէրն է մեծ բսածը։

Պ. Նախ՝ «Սիրեացես զտէր Աստուած քո յամենայն սրտէ քումմէ և յամենայն անձնէ քումմէ և յամենայն զօրութենէ քումմէ և յամենայն մտաց քոց», և երկրորդն՝ «Սիրեացես

(1) Խեղ (սագոթի)։

նման սիրեացես զընկեր քո իբրեւ զանձն քո, մեծ քան զասսա պատուիրան ոչ գոյ, զի ամենայն օրէնք և մարգարէք ՚ի սմանէ կախեալ կան։

Թ. Պիտի սիրես քու տէր Աստուածդ՝ քու բոլոր սրտիդ ու անձիդ ու քու բոլոր զօրութենիդ ու քու մտքիդ։ Երկրորդ՝ և ասոր պէս ալ քու ընկերդ քու անձիդ պէս պիտի սիրես, ասոնցմէ մեծ պատուիրանք չի կայ, բոլոր օրէնքները ու մարգարէութիւնները ասոնցմէ կախուած են կըսէ։ Մատթ. Թ. Գլ. 30 հդ։

Հ. Ես չիտակ կը խօսիմ, այդ երկու պատուէրին առաջինը հաստատ պահեր եմ, ոբովհետեւ ես իմ Աստուածս բոլոր սրտով ու բոլոր մտքով կը սիրեմ ասոր կասկած չի կայ, բայց երկրորդ պատուէրը՝ այսինքն իմ ընկերս իմ անձիս պէս չեմ սիրեր, ասիկայ մէկ ջնաս մը ունի արդեօք։

Պ. Ընկերդ քու անձիդ պէս որ չը սիրես, Աստուած կը սիրեմ ըսելդ սուտ եղած կըլլայ, ահա ատիկայ է ջնասը, ալ ատկէց մեծ ջնաս կըլլայ մի։

Հ. Ուստ ըլլալս ինչ գիտես։

Պ. Ահա Յովհաննէս Առաջին կաթուղիկեայ

Դ. գլուխ 20 համար կը գրէ. «Եթէ ոք ա-
սիցէ եթէ սիրեմ զԱստուած, և զեղբայր
իւր ատիցէ սուտ է»։

Թ. Սին որ Աստուած կը սիրեմ կըսէ ու.
իր եղբայրը կատէ սուտ է կըսէ։

Հ. Եղբայր ատ ինչ վախնալիք խօսք էր
որ ըսիր։

Պ. Ինչ վախնալիք խօսք ըսի որ կը վախ-
նաս, վախնալիք խօսքը դեռ ետքն է, ցով-
հաննէս կրկին կը գրէ թէ, «Ամենայն որ ա-
տէ զեղբայր իւր մարդասպան է»։

Թ. Ով որ իր եղբայրը կատէ մարդասպան
է կըսէ. Ա. Կ-ՊՈՂԻՔԱՅ Դ. Գլ. 15 հդ։

Հ. Աբելի ևս վախցուցիր դիս, մէկ ընկերս
չսիրելով սատանօն և մարդասպան ըլլիր ես։

Պ. Այս խօսքերը ևս ինձմէ կը հնարեմ
կարծես, ինձմէ չէ, ապա Քրիստոսի ու ա-
նոր աշակերտին խօսքերն են որ քեզի կը
հաղորդեմ. սակաւին որքան պատուէր-
ներ կան, բայց քեզի ձանձրութիւն չի
տալու համար թողուն ալ ըսել առելութ-
ւեպեցի, սակայն Քրիստոս մէկ վախնալիք
խօսքն ալ կըսէ, թէ որ կուզես անիկայ
ալ ըսեմ.

Հ. Ըսէ նայիմ ինչ պատուէր և ինչ խօսք

է, վասն զի, Աստուծոյ պատուէրներուն ա-
կանջ չը դնող մարդը՝ դատի. օձու կը
նմանցնէ կըսեն, բայց պատճառը չեմ գի-
տեր ինչ է։

Պ. Իժ և քարը ըսած օձերը՝ երբոր թո-
վիչը(1) տեսնան մէկ ականջնին հողին կուտան,
և մէկ ականջնին ալ ապխոշնին կը պահեն որ
չըլսայ մէկ թովիչին ձայնը ականջնին ըսելով
թմրին ու մեկուն չը կրնան կճել, ինչպէս որ
Սաղմոս Ծէ. գլուխ 4 համար կը գրէ. «Որ-
պէս իժի և քարբի դի լայեալ է ականջս իւր
դի մի լուիցէ նա ձայն թովչի»։

Թ. Իժ և քարը օձերուն պէս իրենց ա-
կանջը կը գոցեն թովիչին ձայնը չը լսելու
համար։ Նոյնպէս աշխարհասէր կամասպաշտ
մարդը՝ ուր տեղ Աստուծոյ պատուէրը որ
քարոզուի անկէց կը փախչի, և կամ ականջ
չի դներ որ չըլսայ թէ ականջը լսելով խոշճը-
տանքն արժինայ որ չարութիւն մը կամ մե-
կու մը վնաս չը կրնայ ընել ու իր չար
կամքը կատարել, և կամ աշխարհային ա-
խտութեանը և փափկութեանը արգելք
ըլլայ։

Հ. Ահա ևս աւտր համար Աստուծոյ պատ-

(1) Թովիչ (աղուներ)։

ուէրներուն ականջ չը դնելու կը վախնամ, դուցէ օձու կը նմանիմ, ուստի որքան պատուէրներ որ կան ըսէ որ ականջ դնեմ որ ես ալ օձի չը նմանիմ։

Պ. Ըսելիքս ասիկայ է, որովհետեւ դուն մեր առաքօս ըսելուն բարկացար, հապա ինչպիսոս՝ առաքօս ուարդուն ատտանայի որդի կըսե ասոր ինչ պիտի ըսես։

Հ. Ես իմ Աստուածս բոլոր արտով կը սիրեմ այս տեղ սուտ չկայ որ ատտանայի որդի ըլլամ, այդտեղ ես չկամ, առաքօսները ինծի Հոպան։

Պ. Հիմա քեզի բան մը հարցնեմ. Քու տունդ մէկ պատուաւոր մարդ մը գայ, ու քու վրայ շատ երախտիք ունենայ, պէտք է որ անոր աւելի պատիւ ընես. որովհետեւ անիկայ իր երախտեաց փոխարէն պատիւ կը խնդրէ քեզմէ իր մօքը, և դուն ալ անոր երախտեայը վայելուչ պատիւ մը չընես, ոչ դինի և ոչ օղի (1), ոչ օշարակ (2) և ոչ սուրճ (3). և ոչ կերակուր, ապա միայն լեզուով ըրուցես այն մարդուն ինչ՝ ես դքեզ շատ կը սիրեմ, մեր տունը դալուդ վրայ շատ ուրախացայ, իմ սիրտս քու վրայէդ բնաւ չը պի-

(1) Օղի (բաբը։ (2) Օշարակ (շերպեթ։ (3) Սուրճ (քահվէ)։

տի վերցնեմ. աչխարհիս մէջ քեզմէ աւելի սիրած մարդ երբէք չունիմ ըսես արդեօք այն մարդը քու խօսքիդ կը հաւատայ, որովհետեւ ձախքով պատիւը խնայելովը՝ որ աչքով կը տեսնուէր, ու ձեռքով ալ կը բռնուէր. հապա այդ քու բերանէդ ելած հովին կը հաւատայ, որ բերանէդ կելլայ ու օդը կը ցրուի. ոչ կը տեսնուի և ոչ կը բռնուի, այն մարդը քեզմէ շատ պատիւ կը խնդրէր, դուն մէկ ստակ մը ձախք չըրած բերանէդ ելած հովովը գլխէդ ճամբեցիր գնաց, ալ ես քեզի շատ կը սիրեմ ըսելուդ կը հաւատայ քեզ հարցնեմ։

Հ. Այդ օրինակդ մէկ յարմար օրինակ մը կերեւնայ, կուզեմ որ ատոր միտքը հասկցնես ինծի։

Պ. Մարդս միայն մարդոյ երեսը կը նայի ու գեղեցիկ է թէ տգեղ է զանիկայ կրնայ դիտնալ. սիրտը ամենեւին չը կրնար քննել. բայց՝ երեն պատիւ ընդունելիք տեղերուն իր անձին վայելուչ երբ պատիւ չը տեսնայ բերանով կը սիրեմ ըսելուն չը հաւատար. հապա մեր ամենաբարի և ամենագէտ Աստուած, որ մեր վրայ որքան երախտիքներ ունի, ու մեր սրտին խորհուրդները կը քննէ,

և իր երախտեաց փոխարէն մեղմէ պատիւ կը խնդրէ, և մեք բնաւ երբէք պատիւ մը ը-նած չենք, իր պատուէրները չենք պահեր. հիմայ միայն լեզուով գրուցենք. «Աստուած կը սիրեմ, Աստուծոյ երախտիքը չեմ մոռա-նար երբէք ըսես արդեօք Աստուած կը հա-ւատայ այդ բերանէդ ելած ու օդը յրուած հովին. ինչպէս որ Մաղաքիա կըսէ. «Որդի փառաւոր առնէ զհայր, և ծառայ երկնչի 'ի տեառնէ իւրմէ. եթէ հայր եմ ուր է փառքն իմ. և եթէ տէր եմ ուր է երկիւղն իմ ասէ տէր».

Թ. Որդին իր հօրը պատիւ կընէ, ու ծա-ռան ալ իր տէրոջմէն կը վախնայ, եթէ ես ձեր հայրն եմ ուր է իմ պատիւս, և եթէ ձեր տէրն եմ ուր է ինձմէ վախերնիդ կըսէ Աստուած. Ա. Բե-ե 6 համ: Եւ ասկէց 'ի զատ մեր Քրիստոս տէրն ալ կը հրամայէ. «Չի պոչէք զիս Տէր Տէր և ըղը ասեմն ոչ առնէք».

Թ. Ինչո՞ւ ինձի Տէր Տէր կը կանչէք, բաց խօսքերս երբ չէք պահեր կըսէ: Ղ-ու-ա Զ. Գլ. 46 հմ: Տէ՛ս որ խօսքը բանի չըլլար՝ երբ գործքով չը սիրես:

Հ. կարծեմ՝ այդ յանդիմանութիւնը Աստ-

ուած չը սիրողներուն համար գրուած է, ինձի բան չիկայ այդտեղ, ինչու որ ես իմ Աստուածս բոլոր սրտով և բոլոր մտօք կը սի-րեմ:

Պ. Դուն շատ կը պարծենաս քեզի մէկ բան մը ծարյնեմ, դուն Աստուած տեսած ունի՞ս:

Հ. Ո՛չ եղբայր՝ Աստուած ով կարող է տես-նալ:

Պ. Հապա Աստուած տեսած չունիս ու կա-րող ալ չես տեսնալու, ինչպէս որ դուն վկա-յեցիր: Ես եղբայրդ ալ քու աչացդ առաջ է միշտ կը տեսնաս: Աստուած ալ քեզի պատ-ուիրեր է քու ընկերդ քու անձիդ պէս պի-տի սիրես: Հիմայ դուն Աստուծոյ պատուէ-րը չես պահեր. քու միշտ տեսած եղբայրդ երբ չես սիրեր բնաւ չտեսած Աստուածդ ինչպէս կրնաս տեսնել. ինչպէս որ Յով-հաննէս կը գրէ. «Որ ոչ սիրէ զեղբայր իւր զոր տեսանէ՝ զաստուած որ ոչն տեսեալ զիա՞րդ կարիցէ սիրել»:

Ի. Միշտ իրեն տեսած եղբայրը որ չը սի-րեր բնաւ չտեսած Աստուածը ինչպէս կրնայ սիրել կըսէ: Ա-ջն Կ-ու-պ-ի-ա Դ. Գլ. 20 հմ: Հիմայ հասկցար որ Աստուած սիրելուն նշանը եղբայրսիրութիւնն է՝ և կերևնայ:

ՇԱԻԻՂ ԳԵ·

Հ· Ինչու՞ համար տասը պատուէրին մէջէն այս երկու պատուէրը՝ այսինքն՝ Աստուած սիրել և ընկերը սիրելը մեծ ու առաջին ըսաւ Քրիստոս։

Պ· Եթէ այս երկու պատուէրը հաստատ որ պահես տասը պատուէրն ալ կը կատարուի։

Հ· Ի՞նչ պատճառաւ երկու պատուէր պահելով տասը պատուէր կը կատարուի։

Պ· Եթէ քու Աստուածդ բոլոր սրտով որ սիրես, նախ՝ անոր անունը պարապ տեղը բերանդ չես առներ ու սուտ բանի համար Աստուած վկայ չես բռներ։ Բ· կուռք չես շիներ։ Գ· շաբաթը սուրբ կը պահես այսինքն՝ կիրակին, մարմնաւոր գործերէն ետ կայնելով հոգեւոր գործի կը պարապիս։ Դ· հայրդ և մայրդ կը պատուես։ Ցեսար մի որ հինգ պատուէր կատարեցաւ։

Հ· Քառք Աստուծոյ ես կռապաշտ չեմ որ կուռք չունեմ, կուռքը կռապաշտները կը շինեն։

Պ· Շատ կը պարծենաս կռապաշտ չըլլալուդ համար բայց՝ Պօղոսին խօսքին որ նայինք, եթէ ագահութիւն որ ունենաս կարծեմ թէ ան ալ կռապաշտութիւն է որ կըսէ, «Զայս տեղեկացեալ գիտասջիք եթէ ամենայն պոռնիկ կամ պիղծ կամ ագահ, որ է կռապաշտութիւն, ոչ ունի ժառանգութիւն յարքայութեան Քրիստոսի և Աստուծոյ»։

Թ· Ասիկայ աղէկ գիտցէք որ բոլոր պոռնիկները, ու պիղծերը ու ագահները, որ կռապաշտութիւն է, մեր Քրիստոս Աստուծոյ արքայութեան մէջ բաժին չունին կըսէ։ Եփեսացոց Բ· Գլ· 2 հմր։

Հ· Հապա ինչ ընենք եղբայր անօթի ու մերկ պատահինք վաստակ չընենք արդեօք։

Պ· Անօթի ու մերկ ինչու պիտի պատահիս, քու ապրուստիդ համար առեւտուրիդ մէկ արդեւք մը չկայ սուրբ գիրքերուն մէջ, ինչպէս որ Պօղոս կըսէ։

Հ· Պօղոս ինչ կըսէ։

Պ· «Շահաւճառ մեծ Աստուածպաշտութիւն է բաւականութեամբ (1) հանդերձ»։

Թ· Բաւականութեամբ առեւտուրը մեծ Աստուածպաշտութիւն է կըսէ։ Ա· Տիմոթէոս Զ· Գլ· 6 հմր։

Հ· Պօղոս այդ խօսքը ըսեր է շատ բարի,

(1) Բաւականութիւն (գանահաթ)։

քայց՝ լսէին ծախքս շատ կըլլայ ինձպէս քիչ վաստակով բաւականանամ։

Պ. Պօղոս՝ քու շապկդ (1) ըլլալէ և այդպէս ըսելէդ դիտէ եղեր որ կըսէ թէ «Չի ոչ բեզաք ինչ յաշխարհ և ոչ տանիլ ինչ կարացուք, այլ ունիմք զհանդերձ և զկերակուր այնու շատացուք. իսկ որք կամին մեծանալ՝ անկանին ի փորձութիւն և յորոգայթ»։

Թ. Մեր աշխարհքս բան մը չէ թերթնիք ու բան մըն ալ չենք կրնար տանիլ, հապա ուտելու կերակուր և հագնելիք լաթեր ունենք անոր բաւականանանք, ալ որ մեծնալ կուզէ փորձութեան և որոգայթին մէջ կընկնայ կըսէ։ Ահա Պօղոսին մտքէն ասիկայ կը հասկըցուի թէ, քու փորդ կշտանալու չափ կերակուրին, և մերկութիւնդ ծածկելու չափ լաթի որ երբ բաւականանաս շատ ծախք չես ունենար որ քիչ վաստակով կը բաւականանաս. ագահութիւն և արծաթասիրութիւն պէտք չըլլար որ ընես, բայց քու ծախքդ չափաւոր ուտելիքիդ ու չափաւոր հագուելիքիդ համար չէ։

Հ. Հապա ինչո՞ւ համար է։

(1) Շապկ (վերարկու)։

Գ. Ահա ականջ դիր որ քու ծախքերուդ մեղը քեզի ցոյց տամ նայէ դիտեմ թէ չը դիտեմ, նախ՝ չափէ աւելի անուշ և պարարտ կերակուրներ ուտել խմել գինեասուններըդ՝ քնարներով (1), սրինգներով (2) ու թմբուկներով (3), և խաղայող աղայքներով և աղջկակ առ աղջկակ խմելիքներով։ Եւ Ե. չափէ աւելի ծանրապոչ ձի պահել պիտի հագուստ. ածդամանդ (4) մատանի, և կամ ծանրապոչ ժայռոյց, և կամ ծանրապոչ մուշտակ (5) պիտի հագուստ և այլն։ Եւ Է. դեղեցիկ տարպաններ (6) և սեղնեակներ պիտի չունես ու փառաւոր պարտէզներ պիտի պարտիզես։ Եւ Ը. այս աշխարհիս մէջ մեծ անուն պիտի ժառանգես ու մեծ պատիւ դտնալու համար շատ ատաձներ պիտի գրուես։ Եւ Թ. աղքատներուն բարկանալով անոնց վրայ գատողութիւն ընես. կուսակալներուն (7) դէմ ելլելու կաշառ կերցնես այն մարդը յաղթելու, և քու խօսքդ քալեցնելու և չար կամքդ կատարելու համար։ Եւ Ձ. քու կինդ, կամ աղ-

(1) Գնար (սայլ)։ (2) Սրինգ (զուռնա նէյ)։
(3) Թմբուկ (տավուլ թէֆ)։ (4) Ածդամանդ (էլմաս)։
(5) Մուշտակ (քիւրք)։ (6) Տարպաս (ղշլախ սէրայ)։
(7) Կուսակալ (փաշայ)։

ջիկդ և կամ հարսդ պիտի զարդարես կուռքին նման, ոսկիով արծաթով, անդամանդ ծաղիկներով և մատանիներով, և մեռած քսեղէն (1) լաթերով, որ տեսնողներուն աչքին դեղեցիկ երեւնալով. հասնին ու ցանկութեան կրակնին բորբոքի որ մեծ մեղայ մըն ալ պատճառ ըլլաս և այլն։ Ա.Հա՛ ասոր համար է քու ծախքդ, ասոնք բոլորը ստակով կըլլան, ու քիչ ստակով ալ չը քալեր քու բռնած գործդ եղբայր. աշխարհիս բոլոր ոսկին ու արծաթը քեզի որ տան աչքդ չը կշտանար դեռ պակաս կուգայ քու ծախքիդ, ասոր համար քիչ վաստակով չես բաւականանար։ Հիմայ հասկցար կուսպաշտ ըլլալդ. վերը պարծեցար թէ ես կուսպաշտ չեմ. ինչպէս որ Յովհաննէս ալ կըսէ։

Հ. Յովհաննէս ի՞նչ կըսէ։

Պ. Որդեակք պահեցէ՛ք զանձինս ի կուսպաշտութենէ։

Թ. Որդեակները ձեր անձը կուսպաշտութենէ ետ պահեցէք կըսէ։ Ա—ՔՆ Կ—ՌՆ—Ի—Ց ԲԵ—Ղ Բ. ԳԼ. 21 հմր։ Այս խօսքը չը կարծես թէ կուսպաշտներուն գրուած է՝ հապա

(1) Մեռաքս (իրէք)։

քրիստոնէից գրուած է, որ միտքը մեր ըսած արծաթասիրութենէն ու վերը պատմած չափազանց ծախքերէն զգուշացնելու համար կը գրէ։ Նաեւ Պօղոս ալ կըսէ. «Զի արմատ ամենայն չարութեան արծաթասիրութիւնն է»։

Թ. Բոլոր մեղաց արմատը արծաթասիրութիւն է ըսելէն՝ ի զատ, այս մարդկային բընութիւնը միշտ մեծութեան ցանկացող ու մեծամիտ ըլլալը գիտնալով Տիմոթէոսին կը գրէ. «Մեծատանց որք են յայսմ աշխարհի պատուէր տալ իւր մի՛ հպարտանալ՝ և յուսալ՝ ի մեծութիւն անոտի, այլ յԱստուած. զբաղիլ գործել մեծանալ գործովք բարութեան, գանձել անձանց հիմն բարի, և՝ ի հանդերձեալն զի բռնեն արկանիցեն զճշմարիտ կենացն»։

Թ. Այս աշխարհիս մեծատուններուն պատուէր տուր որ չը հպարտանան, ու իրենց սուտ ու փուտ մեծութեան չը յուսան, հապա յԱստուծոյ թող դնեն. ու բարեգործութիւնով թող մեծնան, այն աշխարքին մէջ ճշմարիտ կենաց գանձ թող պատրաստեն կըսէ։ Ա—ՔՆ ՏԻՄՈԹԷՈՍ Զ. ԳԼ. 17 հմր։

ՇԱԽԻՂ Ժ.Զ.

Հ. Եղբայր Հասկցայ որ տասը պատուէրին հինգը Աստուած սիրելով կը կատարուի. հապա հինգ պատուէրը ինչով կը կատարուի.

Պ. Հինգ պատուէրն ալ ընկերդ սիրելով կը կատարուի.

Հ. Մէկ ընկերս սիրելով հինգ պատուէրը կը կատարուի.

Պ. Այո՛, նախ՝ եթէ ընկերդ քու անձիդ պէս որ սիրես, անոր կնոջը հետ շնութիւն չես ըներ. երկրորդ՝ անոր ապրանքը չես գողնար. երրորդ՝ զանիկայ չես մեռցներ. չորրորդ՝ անոր համար սուտ չես վկայեր. հինգերորդ՝ անոր ունեցած բաներուն աչք չես ունիր ու ցանկար. Ցեսայն որ հինգ պատուէր կատարուեցաւ.

Հ. Մէկ մարդ մը այդ տասը պատուէրն ալ լման կրնայ պահել, որքան ջանայ մէկ երկու պատուէր պակաս կը մնայ, ասոնցմէ ինչպէս ունի արդեօք.

Պ. Այդ բանը ինծի մի հարցներ հապա Յակոբոսին հարցուր որ քեզի պատասխանէ թէ, «Որ ոք զամենայն օրէնսն պահիցէ և միով խոտոր ինչ գիտիցէ՝ եղեւ ամենայն օրի-

նացն պարտապան»։

Թ. Ով որ բոլոր պատուէրները պահէ ու մէկ տեղ մը խոր թողու բոլոր օրէնքին պարտապան կըլլայ։ Բ. Գլ. 10 հդ։

Հ. Երբոր անանկ է իմ բանս շատ դժուար է, վասն զի թէպէտ ես չնութիւն և գողութիւն չեմ ըներ, մարդ չեմ մեռցներ, ու սուտ չեմ վկայեր, բայց՝ ոսկիի արծաթի և աշխարհիս բաներուն կը ցանկամ ու կը սիրեմ, ուրեմն բոլոր օրէնքին պարտական եղեր եմ։

Պ. Այդ աչխարհասիրութեանդ պատասխանը թող կենայ. առ համար վերջը պիտի խօսիմ քու հետ, սակայն առկէց առաջ չորս բան պարծեցար չեմ ըներ ըսելով, կարծեմ անոնց բոլորն ալ կընես ու ընելդ չես գիտեր անոր համար կը պարծենաս թէ չեմ ըներ։

Հ. Ես սուտ չեմ պարծենար, յիրաւի որ այդ չորս մեղքերը չեմ գործեր բնաւ երբէք։

Պ. Դուն գողութիւնը որը կը կարծես։ Վերնեները մարդ մեռցնել ապրանքը առնել, և կամ տանը պատը ծակել մէջի ապրանքը գողնալը կը կարծես, մինակ ասիկայ չէ գողութիւնը. հապա, մէկ դրամի չափ գրկողութիւն ընես գիտութեամբ ուրիշէն ապ-

բանքը քու կողմդ անցնես, կամ պարզամիտ մարդ մը երբոր քովդ գայ ուրիշին տուածդդ և կամ արժածէն աւելի տաս, որ այն մարդը քեզի յանձնուեր է, ապրանքին գինը չգիտնալով որ խաբեցիր, և կամ գէշը աղէկի տեղ տուիր, և կամ կանգունը պինտ քաշելով չափեցիր. նաեւ աւելի պակաս չափ այսինքն՝ կենդինար (1), լիտր, հոխայ դրամ, կշիռ, կանգուն երբոր գործածեցիր՝ ասոնց բոլորն ալ վերը պատմած գողութեան հաւասար գողութիւն են.

Հ. Այդպէս փոքր բաներն ալ մեծ գողութեան հաւասար են.

Գ. Այո՛, ահա Քրիստոս կը հրամայէ. «Որ 'ի փոքուն անիրաւ է և 'ի բազմին անիրաւ է».

Թ. Քիչ բանին անիրաւ եղողը շատին ալ անիրաւ կըլլայ կըսէ. Ղ-ա-ս ԺԲ. Գլ. 10 հդ. Դուն աղէկ գիտես որ լուռները մարդ ժեռցընել, ապրանքը առնել, և կամ տանը պատը ծակել մէջի ապրանքը կողոպտելը շատ դժուար բան է և մանաւանդ վտանգաւոր, կարելի է որ բռնուիս ձեռք անցնիս, կամ մեռցնեն և կամ շղթաներով կապուած բան-

(1) կենդինար (քանգար).

որ դնեն շատ ժամանակ կը խայտառակեն. որ անոր համար կը վախնաս այդպէս գողութիւն ընելու, չէ թէ Աստուծմէ վախի համար, հապա բռնաւորի վախի համար, և կամ պատիւդ կոտրելուն համար կը վախնաս, բայց՝ այդպէս զրկողութեամբ ծածուկ գողութիւն ընելու չես վախնար, ինչու որ դիմացի խաբած մարդդ չգիտէ քու գողութիւնդ որ վախնաս և կամ ամաչես թէ պատիւս կը կոտրի հոգ ունենաս, անոր համար մեծամեծ գողութեան հաւասար են, ինչպէս որ Սողոմոն կըսէ. «Կշիռ մեծ և փոքր՝ պիղծ են առաջի Աստուծոյ երկոքեան».

Թ. Մեծ և փոքր չափերը, երկուքն ալ Աստուծոյ առաջ պիղծ են կըսէ. Ա-ւ-ից Ի. Գլ. 10 հդ.

Հ. Սուրբ գիրքերուն՝ և քու բուած խօսքերուդ որ նայինք՝ բնաւ մէկ մարդ մը այդպէս գողութենէն ազատ չէ, երբ որ առևտուրի մէջ է, և հիմայ հասկցայ որ գողութիւն կընեմ եղեր. մեր վրայ հաստատեցիր գողութիւնը, վախնամ թէ ուրիշ պարծեցածներս ալ մէկիկ մէկիկ վրանիս պիտի հաստատես, բայց՝ մարդ չեմ մեռցուցեր աննենեւին, նայինք ասոր ի՞նչ պիտի ըսես. կար-

ձեմ ասոր պատասխան չպիտի կրնաս տալ։

Պ. Իմ վկաներս հասարակ մարդիկ չեն որ չընդունիս. ահա ականջ դիր տես Յովհաննէս չըսեր թէ, «Ով որ իր եղբայրը կատէ մարդասպան է». դուն կը կարծես թէ մարդ սպանելը միայն թուրով, դանակով մորթել և հրացանով (1) զարնել և կամ վիզը սեղմելով խեղդել է, որ բռնաւորէն կը վախնաս այդ բաները ընելու՝ գիս ալ կը սպանեն ըսելով. բայց՝ եղբայրդ ատելու և չը սիրելու չես վախնար. որովհետեւ բռնաւորը ատոնց բան չըսեր, այդ տեղ բռնաւորի վախ չկայ. միայն Աստուած կը բարկանայ, Աստուծմէ ալ վախ չունիս իսկօրէն, ընծայաբանը. տեսար որ չը գիտցած տեղդ մարդասպանութիւնն ալ վրադ հաստատեցար։ Եւ երկրորդ զրկողութիւնն ալ մարդասպանութիւն է։

Հ. Զրկողութիւնը ինչ է հասկցուր ինծի։

Պ. Մարդոց վրայ դատողութիւն ընել, զրպարտութիւն ընել, դէշ անուն հանել, բանաւորին վարձքը կտրել, խեղճ միամիտ մարդոց ունեցած ապրանքը, տունը, արտը, և կամ այդին, անիրաւութեամբ ձեռքէն

(1) Հրացան (Թուֆէնկ)։

առնել, և կամ խեղճ աղքատները միշտ ինձմէ վախնան ըսելով հանապազ կեղեքել սիրելը ցուցնելը մեծ սպանութիւն է. ինչպէս որ Յակոբոս կըսէ։

Հ. Յակոբոս ինչ կըսէ։

Պ. «Այսուհետեւ մեծատուններ լացէք և ողբացէք ի վերայ թշուառութեանց որք գալոց են ի վերայ ձեր, զի մեծութիւնք ձեր ոչնչ են, և հանդերձ ձեր կերակուր ցեցոյ, արծաթ ձեր և ոսկի ժանգահար, և ժանգ նոցա կերիցէ զմարմինս ձեր. զրկեցիք և սպանիք զարդարն որ ոչ էր ձեզ հակառակ։ Ե. Գլ. 1 հմր։

Թ. Ասկէ ետեւ ալ մեծատուններ լացէք ու ողբացէք ձեր վրայ գալու թշուառութիւններուն համար. վասն զի ձեր մեծութիւնը ոչինչ են, ձեր լաթերը ցեցը պիտի ուտէ, ու ձեր արծաթը և ոսկին պիտի ժանգոտի ու անոնց ժանգը ձեր մարմինը պիտի ուտէ, ինչպէս որ ձեզի դէմ չը կայնող խեղճ աղքատները զրկողութիւնով սպանեցիք կըսէ։

ՇԱԻԻՂ ԺԷ.

Հ. Ինչու համար զրկողութիւնը մարդասպ-

պանութիւն սեպած է.

Գ. Մէկ մարդ մը որ մեռցնես մէկ անգամ մը կազատի աշխարհքէս. բայց՝ մէկու մը անունը կոտրես որ պատուէն վար իյնալով առեւտուր չը կրնայ ընել, և կամ ունեցած ապրանքը անիրաւութեամբ ձեռքէն առնես. որ վերջին աղքատութեան տակ կիյնայ, այն մարդը քանի անգամ կորանցուցած ապրանքը կամ պատիւը երբոր միտքը գայ, այնքան անգամ կը մեռնի սրտին կակիծէն, անոր համար սպանութիւն սեպած է.

Հ. Ինչպէս որ վերը ըսինք թէ այդպէս փոքր գողութենէ բնաւ մէկ մարդ մը ազատ չէ, նոյնպէս այսպիսի մարդասպանութենէն ազատ քիչ մարդ կը գտնուի, բայց՝ նայինք սա մեր բերանով վկայած աշխարհասիրութեանս ինչ պիտի ըսես արդեօք. Որովհետեւ խոստացար որ ասոր պատասխանը վերջը պիտի տայիր.

Գ. Ես ինչ պիտի ըսեմ գուցէ իմ ըսածիս չը հաւատաս. Գնա՛ Յակոբոսին ու Յովհաննէսին քով. անոնք լուվին գրեր են ինծի ըսել հարկ չէ, անոնցմէ սորվէ.

Հ. Ես անոնք ուր տեղ գտնամ ու հարցընեմ, ես քու ըսածիդ ալ կը հաւատամ, չեմ

նայիր մինչեւ հիմայ ինչ որ ըսիր հաւատացի ու դէմ չը կեցայ, ասոր ալ կը հաւատամ դուն հասկցուր ասիկայ ալ.

Գ. Յակոբոս կը գրէ. «Ընացողք ոչ գիտէք դի սեր աշխարհիս այսորիկ թշնամութիւն է առ Աստուած, որ ոք կամիցի սիրել զաշխարհ՝ թշնամի առնէ զանձն Աստուծոյ».

Ք. Ո՛վ ընացողներ չը գիտէք որ աշխարհասիրութիւնը Աստուծոյ դէմ՝ թշնամութիւն է, ով որ աշխարհքը սիրել կուզէ ինքզինքը Աստուծոյ թշնամի կընէ կըսէ. Դ. Գը 4 հդ. Ալ գնա՛ մտածէ՛ տե՛ս թէ որքան վախնալիք բան է, ինչու որ՝ մէկ մարդու մը թշնամութիւնը երբոր Աստուծոյ հետ ըլլայ՝ ալ անոր վերջի վիճակը ինչ խեղճ կըլլայ. վասն դի, տասը պատուէրին ինը երբոր պահած ըլլաս ինչ օգուտ. այս մէկ աշխարհասիրութիւնդ բաւական է զքեզ Աստուծոյ թշնամի ընելով կորանցնել.

Հ. Յակոբոսին ըսածը հասկցանք, նայինք Յովհաննէս ինչ կըսէ.

Գ. «Մի՛ սիրէք զաշխարհ և մի՛ ինչ յաշխարհի է, որ ոք սիրէ զաշխարհ, ոչ է՛ի նմա սէր հօր. այլ յաշխարհէ աստի է».

Ք. Աշխարհքը մի՛ սիրէք ու աշխարհիս մէջ

ինչ որ կայ մի՛ սիրէք, ով որ աշխարհքը կը սիրէ հօր Աստուծոյ սէրը անոր սրտին մէջ չի կենար, հապա այս աշխարհիս վրայ է սէրը կըսէ։ Ա–ՈՒՆ Կ–Ր–Ա–ՒԿԵՑՍ Բ. ԳԼ. 15 հդ։ Տեսար որ Յովհաննէսն ալ Յակոբոսին պէս կըսէ, և Յակոբոսին խօսքը այստեղ կատարեցաւ. «Բոլոր պատուէրը պահես ու մէկ տեղ մը երբ խոր ի՛նդուս բոլոր օրէնքին պարտական կըլլաս» կըսէ։

ՇԱԻԻՂ ԺԸ.

Հ. Եղբայր ինչու՞ համար աշխարհասէր մարդոց չնացող կըսէ Յակոբոս։

Պ. Ես առաջ քեզի բան մը հարցնեմ, հապարակ չնացող որո՞ւ կըսեն, ասոր պատասխանը տուր ինծի,

Հ. Ով որ իր ամուսնոյն վրայէն սէրը վերցընէ ու ուրիշ մէկու մը վրայ ձգէ ու սիրէ անոր չնացող կըսեն։

Պ. Աղէկ պատասխան տուիր. ահա մենք ալ բոլոր սրտով զԱստուած սիրելու պարտական ենք. այն սէրը Աստուծոյ վրայէն վերցընենք ու այս աշխարհիս ոչ ինչ բաներուն վրայ երբոր ձգենք մենք ալ չնացող կըլլանք.

ինչու որ մարդս իր կինը սիրելու պարտական է, ինչպէս որ Պօղոս կը պատուիրէ. «Ա՛ր-ք սիրեցէ՛ք զկանայս ձեր. այսինքն՝ ո՛վ մարդի՛կ ձեր կիներդը սիրեցէ՛ք». Ահա այդ սէրը վերնայ և ուրիշին վրայ որ ձգէ չնացող կըլլայ եղեր որ դուն ալ վկայեցիր, հապա զԱստուած սիրելիք սէրը այս աշխարհիս բաներուն վրայ որ ձգենք չնացող ըլլալնուս կատած մը կը ձնայ արդեօք քեզի հարցնեմ։

Հ. Աստուծոյ սէրն ալ այր և կնոջ սիրոյ կը նմանցնես։

Պ. Ես ինձմէ՛ կըսեմ կը կարծես, ահա Եսայի կը գրէ. «Զոր օրինակ ուրախ լինի փեսայի սա աւ հարսին իւրում՝ այնպէս ուրախ լինի տէր ի՛ քեզ»։

Թ. Ինչպէս որ փեսայն իր հարսին հետ կուրախանայ, նոյնպէս տէրը քու հետ պիտի ուրախանայ կըսէ. Կ՚Ր. ԳԼ 2 հդ։ Եւ երկրորդ Յովհաննէս Մկրտիչ Քրիստոսի համար կըսէ աշակերտներուն. «Որ ունիցի հարսն նա՛ է փեսայն»։

Թ. Ով որ հարս ունի փեսան անիկայ է կըսէ։ Յ–ՀՆ. Գ. ԳԼ 28 հդ։ Եւ երրորդ Պօղոս կը գրէ. «Խօսեցայց զձեզ առն միում՝ իբրեւ ըզկոյս մի սուրբ յանդիման կացուցանել Քրիս-

տոսի, բայց երկնչիմ՝ գուցէ որպէս օձն խաբեաց զԵւայ խորամանկութեամբն իւրով, ապականեսցին միտք ձեր 'ի միամտութենէն որ 'ի Քրիստոս »։

Թ. Պիտի նշանեմ ձեզի մէկու մը, սուրբ կոյսի մը պէս Քրիստոսի դիմաց պիտի կայնեցնեմ, բայց՝ կը վախնամ, չըլլայ որ ինչպէս օձը իր խորամանկութիւնովը մեր նախամայրը եւան որ խափեց՝ ձեր միտքն ալ կը շըլթոթցնէք Քրիստոսի վրայօք։ Երէ՞ր կ'ըսես ժա. Գլ. 2 հմ։

Հ. Այդ ըսած հարան ու փեսան ով պիտի ըլլայ։

Գ. Այս խօսքերը չը կարծես թէ մարմնաւոր խօսքեր են, ապա հոգեւոր խօսքեր են, հարս ըսածը մեր հոգին է, ու փեսան ալ Քրիստոս է. դատաստանի օրը Քրիստոս արդար դատաւորը գայ դատաստան ընելու, այնատեն արդարներուն հոգին նոր հարսի պէս պիտի զարդարէ լուսեղէն լաթերով, ինչպէս որ Եսայի կըսէ. «Ցնծասցէ անձն իմ 'ի տէր զի զգեցոյց ինձ հանդերձ փրկութեան և պատմուճան ուրախութեան, իբրեւ փեսայի եդ ինձ պսակ և իբրեւ հարսն զարդու զարդարեաց զիս »։

Թ. Իմ անձս տիրոջմով պիտի ցնծայ, ինչու որ ինծի փրկութեան լաթեր ու ուրախութեան պատմուճան հագուեցուց. փեսայի պէս իմ գլուխս պսակ դրաւ, ու հարսի պէս զարդերով զիս զարդարեց կըսէ. ժա. Գլ. 10 հմ։ Եւ այն հարսի պէս զարդարուած հոգիներուն փեսան Քրիստոս է, ու իր հետը կառնէ կը տանի արքայութիւնը իր խոստացած տեղը՝ ու միշտ անոնց վրայ կուրախանայ, ահա այս խօսքն է որ եսայի կըսէ. «Ինչպէս փեսան իր հարսին հետ կուրախանայ, այնպէս տէրը քու վրայ պիտի ուրախանայ ». անդիի աշխարհքն է, այս աշխարհքը չը հասկնաս։

Հ. Ատիկայ մէկ վկայութիւնով մը կրնամ հաստատել։

Գ. Վկան պատրաստ է՝ ահա Մատթէոս կը գրէ. « Եւ 'ի մէջ գիշերի եղեւ բարբառ. ահա փեսայ գայ արի՛ք ընդ առաջ նորա. եկն փեսայն և պատրաստքն մտին ընդ նմա 'ի հարսանիսն և փակեցաւ դուռն »։

Թ. Գիշերուան մէջ ձայն մը եկաւ թէ ահա փեսայն կուգայ առաջը ելէք, փեսան եկաւ. պատրաստ գտնուողները անոր հետ 'ի միասին հարսնիքին տունը մտան ու դուռը փա-

կուեցաւ. Ի՛ն. Գ՛. 2 հմ.

Հ. Առանց խելքս հասաւ, բայց՝ հարցմունք մըն ալ ունիմ, որդեօք ինչո՞ւ աշխարհասէր մարդոց համար Աստուծոյ թշնամի կըլլայ կըսէ Յակոբոս։

Պ. Հինայ վերը պատմած երիկը եղեր և կամ ինիկը եղեր, իր բնական սէրը վերցնէ ու ուրիշի մը վրայ որ ձգէ դիւրար կասեն. ալ իրարու թշնամի կըլլան. դուր օրինակ այս մարդկային բնութիւնը՝ ի բնէ հետէ աղէկ բանի և գեղեցիկ և անուշ բանի ցանկացող է, ինչպէս որ մեր նախամայրը Եւան ըրաւ. «Եւ հասես կինն զի բարի էր ծառն՝ ի կերակուր, և հաճոյ աչաց հայելոյ, և գեղեցիկ՝ ի տեսանելն և էառ՝ ի պտղոյն և եկեր»։

Թ. Ինիկը նայեցաւ որ ծառը շատ աղուոր է ու աչաց գեղեցիկ կերեւնայ. անոր համար պտուղէն առաւ ու կերաւ կըսէ. Ծննդոց Գ. Գ՛. 6՝հմ. Եւ երկրորդ Գաւիթն ալ Աստուծոյ որքան գեղեցիկ և անուշ խօսքեր ունենալը մեղի կիմացնէ, և աղէկ բան որ փնտռող ենք զանիկայ սիրենք ու անոր անուշ ու գեղեցիկ պատուէրներուն հետեւինք. «Ցանկալի է նա քան զոսկի և քան զանհնս պատուական. քաղցր է նա քան զմեղու խորիսխ»։

Թ. Անիկայ ցանկալիք է ոսկիէն ու քան ադամանդ քարերէն աւելի, և մեղրէն ալ անուշ է կըսէ. Ա—ղմ. ԺԹ. Գ՛. 11 հմ. Եւ երկրորդ գալերին մէկը Յիսուսին հարցուց. «վարդապետ քարի գի՞նչ գործեցիյ զի ունիցիս յաւիտենական ժառանգեցիյ»։

*Թ. «Ո՛վ բարի վարդապետ՝ ի՞նչ ընեմ որ յաւիտենական կեանք ժառանգեմ»։ Քրիստոս նայեցաւ որ այդ մարդը աղէկ բան կը փնտռէ. ալ հարկ եղաւ Յիսուսին՝ աղէկը ով ըլլալը հասկընել ու ըսաւ. «Ձի՛ք ոք բարի՝ բայց մի Աստուած հայր»։ այո՛ինքն՝ հօր Աստուծմէ՝ ի զատ բնաւ մէկ աղէկ մը չկայ կըսէ. Մ—ղս. Ժ. Գ՛. 17 հմ. Եւ որովհետեւ աղէկ բան որ կը փնտռես անիկայ է ըսելով պատուիրեց թէ, «Պիտի սիրես քու տէր Աստուածդ քու բոլոր սրտով, բոլոր անձով ու բոլոր մտօք և այլն»։ Տեսար որ ի՞նչպէս սաստիկ կը պատուիրէ զԱստուած պիտի սիրես ըսելով, տե՛ս որ բոլոր զգայարանքներով զԱստուած սիրելու կը հրամայէ. կերեւի որ բոլոր զգայարանքներով զԱստուած սիրելու պարտական ենք. հապա այդ սէրը Աստուծոյ վրայէն վերցնենք ու այս աշխարհիս ո՛չինչ բաներուն վրայ որ ձգենք Աստուծոյ

թշնամի և չնացող չ՚ենք ըլլար. ահա ասոր համար Յակոբոս աշխարհասէր մարդոց չնա-
ցող և Աստուծոյ թշնամի ըսաւ։

Թէպէտ ես զԱստուած բոլոր սրտով կը սի-
րեմ, ասոր կասկած չկայ. բայց՝ քիչ մը աշ-
խարհիս փառքն ալ կը սիրեմ ասիկայ ինաս
ունի արդեօք։

Գ. վերը ըսինք Քրիստոսի ըսածը թէ՝ բո-
լոր զգայարանքներով կը հրամայէ զԱստուած
սիրելու. դուրսը մէկ զգայարանք մըն ալ
չի թողուր որ անով ալ աշխարհքի բան մը
սիրես. եթէ աշխարհքն ալ որ պիտի սիրես,
բոլոր սրտով զԱստուած սիրած կըլլաս, քե-
զի հարցնեմ. բնաւ լսած չ՚ես Քրիստոսի ը-
սածը թէ, «Ոչ ոք կարէ երկուց տէրանց ծա-
ռայել, կամ զմինն ատիցէ և զմիւսն սիրի-
ցէ. ոչ կարէք Աստուծոյ ծառայել և մամո-
նայի»։

Թ. Բնաւ մէկը երկու տէրոջ ծառայութիւն
չը կրնար ընել, կամ մէկը պիտի ատէ ու մի-
սը սիրէ. չէք կրնար Աստուծոյ ծառայել ու
ապրանքի ալ կըսէ։ Մատթէոս Գ. Կ. 24 հմ։

Հ. Երկու տէր կը յիշէ Քրիստոս, հասկը-
ցանք որ մէկը Աստուած է, արդեօք մէկը
որն է։

Գ. Մէկ մարդ մը որու որ ծառայէ անիկայ
անոր տէրը կըլլայ, եթէ դուն Աստուծմէ՝ ի
զատ ուրիշ մէկու մըն ալ կը ծառայես, այ-
սինքն՝ սատանային, համարէ թէ տէրոջդ
մէկն ալ սատանան է. Ընդամ մը մտածէ՝
տես, այդ երկու տէրոջդ ինչպէս ծառա-
յութիւն պիտի ընես, ինչու որ մէկզմէկու
հակառակ են, միաբանութիւն չունին, ինչ-
պէս որ Պօղոս կըսէ. «Ջինչ միաբանութիւն
է Քրիստոսի ընդ բելիարայ» այսինքն ինչ
միաբանութիւն ունի Քրիստոս՝ Բելիարին
հետ։ Եփեսոս Կորնթոս Ջ. Գլ. 15 հմ։ Եւ ա-
սոնք մէկզմէկու հակառակ կը հրամայեն ի-
րենց հնազանդող ժողովրդոց։

Հ. Ինչպէս հակառակ կը հրամայեն։

Գ. Քրիստոս կը հրամայէ թէ քու թշնամիդ
սիրէ. և ասոր հակառակ սատանան կըսէ՝
քու սիրելիք ընկերդ ատէ։ Քրիստոս կը հր-
րամայէ՝ քու ունեցած ապրանքդ աղքատնե-
րուն բաշխէ. և սատանան ալ կըսէ՝ աղքատ-
ներուն ձեռքը դռնուած բաներն ալ ա՛ռ
ձեռքերնուն։ Քրիստոս կը հրամայէ՝ մէկ ե-
րեսիդ որ զարնեն միւս երեսդ դարձուր,
սատանան ալ կըսէ՝ քեզի ապտակողը ձեռ-
քէդ որ գայ վեռցուր։ Քրիստոս կը հրամա-

յէ՝ նեղ դուռը մտիր որ լայն և ընդարձակ արքայութիւնը երթաս. և սատանան ալ կըսէ թէ, լայն դուռը մտիր որ նեղ և անձուկ մուխ և խաւար դժոխքը երթաս։ Տեսար որ ինչպէս հակառակ են. դուն սատնոյ որոնն ըսածին պիտի հնազանդիս ու կամքը կատարես, հնար չէ որ սատնոյ երկուքին հաճոյ ըլլաս. հապա անշուշտ սատնոյ մէկը պիտի բարկացնես։

Հ. Բայց լսելի ես Աստուածս չեմ բարկացըներ՝ հապա սատանան կը բարկացընեմ ու Աստուծոյ ալ կը հնազանդիմ։

Գ. Դուն սատանան չես բարկացներ եղբայր. կը կարծես թէ սատանան կը բարկացնես, բայց՝ քու բարկացուցածդ Աստուած է ու չես գիտեր. վասն զի քու բռնած դործերուդ բոլորը սատանային կամացը հաճոյ գալիք բաներ են. զԱստուած միայն լեզուով կը սիրես ու դործ.քով ալ սատանան կը պատուես. ասոր համար Եսայիին ըսածը շատ յարմար կուգայ քու դործոյդ։

Հ. Եսայի ինչ ըսեր է։

Գ. «Ժողովուրդս այս շրթամբք պատուէ զիս, և սիրտք նոցա հեռացեալ ինէն ինէն»։

Թ. Այս ժողովուրդը բերանով կը պատուեն զիս, ու սիրտերնին շատ հեռու է ինձմէ կըսէ. Իս. Գլ. 19 հդ։ Տեսար եղբայր, լեզուով զԱստուած պաշտող ու գործ.քով ալ սատանային կամքը կատարող ժողովրդոց համար Աստուած ինչպէս գանդատ կընէ։ Եւ երկրորդ Յովհաննէս ալ կը դրէ. «Որ ոչ սիրեանէ յԱստուծոյ է ծնեալ. և որ սիրեանէ՝ ի սատանայէ է. զի յայտնի են որդիք Աստուծոյ և որդիք սատանայի»։

Թ. Ով որ չը սիրեանէ Աստուծմէ ծնած է և ով որ կը սիրեանէ սատանայէ է. ասկէց յայտնի են Աստուծոյ որդիները ու սատանային որդիները կըսէ։

ՇԱԽԻՂ ԺԹ.

Հ. Եղբայր հապա ես ինչ պիտի ընեմ, այդ ըսած սիրքերդ ես ինձի ազատ կը կարծէի, որովհետեւ չէի գիտեր թէ գրկողութիւնը և կամ եղբայրը սատելը մարդասպանութիւն է, և կամ աշխարհասիրութիւնը, շնութիւն և Աստուծոյ թշնամութիւն ըլլալն ալ չը գիտէի, նաեւ սատելի պակաս չափ, կենդինար, լիտր, հօխայ, տիրէմ կշիռ, կանդուն դործածելը մեծամեծ դողութիւն ըլլալն ալ չէի գիտեր.

ման գի ինձի խրատ տուողները, այդպէս փոքր բաներէն չէին զգուշացներ որ գիտնայի ու զգուշանայի եղբայր։

Պ. Ի՛նչ ըսեմ ի՛նչ ըսեմ այդ քեզի խրատ տուողներուն. այդ ցաւը իմ գլուխս ալ կայ եղբայր։ վախնամ թէ աւտ մարդարէներու հանդիպեցար։

Հ. Չէ եղբայր աւտ մարդարէ չէր գիս խրատողը, հապա իմ ծնողքս էին, բնաւ մէկ օր մը չըսին ինձի թէ այս բանը մեղք է մի՛ ըներ, այլ միշտ խատիւ կը պատուիրէին թէ ստակ շահիր։

Պ. Երանի քեզ, որ ծնողքդ միշտ մեղայ չեն զգուշացներ եղեր, հապա ծնողք կան որ իրենց զաւկներուն մեղայ չզգուշացնեն՝ էն՝ի զատ մեղք ալ կը սորվեցնեն, վասն գի քանի որ փոքրիկ տղայ է որ դեռ նոր լեզու կելլայ, կսկսին ծնողքը կամ եղբայրը, և կամ քոյրը, կամ հօր քոյրը, և կամ մօր քոյրը և այլն, տղային՝ Աստուծոյ անունը չը սորվեցուցած, հայհոյութիւն և անարգել սորվեցնել շատ աշխատանքներով, շատքար և կամ ուրիշ բան խոստանալով. սա մարդուն կնոջը անարգէ և այլն, երբոր տղան կը սորվի ու կանարգէ կը հայհոյէ իրենց կա-

մացը համեմատ, այնատեն շատ խնդալով ու ծիծաղներով տղային բերանը կը սպգնեն ու խոստմունքնին ալ կը կատարեն. թէպէտ իրենց գուարճախօսութեան և զբօսանայ համար կընեն այս բաները, բայց՝ այն տղային սիրտը՝ ճերմակ և կակուղ մետաքսի կը նմանի, ինչպէս ներկ որ գպչի կը բռնէ և ալ ջոզ չիտար, և մանաւանդ իր ծնողքներէն առած ներկը շատ գժուար թող կուտայ, զոր օրինակ աշխարհօրէն կըսեն թէ, «մարդոց կիր.քը (1) հոգւոյն ներքեւը կըլլայ» ահա հոգւոյն տակը եղած սովորեալ կիր.քը ծնողքներնէն սորված բաներն են, որ բնաւ չըլլար մինչեւ որ հոգին ելլայ։ Եւ երբոր տղան քիչ մը մեծնայ դպրոց երթալու ժամանակը գայ, հայրը կառնէ տղան դպրոց կը տանի, և ամանք ալ վարժապետին կը պատուիրեն թէ սա տղային հոգ տար, ես շատ կարդացող չեմ ուզեր. ծերտէր չպիտի ընեմ, միայն թէ գրին ու թուաբանութեան և հաշիւին ազէկ ջանք ըրէ մեզի ատիկայ պէտք է, մէկ օր մը առաջ դպրոցէն հանելդ նայէ կըսէ ու կը ձգէ կերթայ, ինչպէս

(1) Կիրք (խոշ)

որ մենք ալ երբեմն դպրոց կը նատինք ու աղէկ տեղեկութիւն ունինք այդ բաներուն։ Եւ երբոր քանի մը ժամանակ դպրոց երթալ դալով քիչ մը գիր և հաշիւ որ սորվի՝ շատ մը դպրոցէն կը հանէ անմեղ տղային ու կը տանի իր դողութեան տունը այսինքն՝ խաղնութիւնը, և կսկսի իրեն բոլոր դողութեան և ներդութեան ճամբաները սորվեցնել տղային։ Նախ՝ սուտ խօսիլ և սուտ երդումներով համոզելու գէշը աղէկի տեղ տալ երկրորդ՝ կանդուն ալինա քաշել։ Եւ երրորդ ծանր և կամ թեթեւ լիտր գործածել, ծանրով առնել ու թեթեւով տալ, և այսպէս շատ բաներ կը սորվեցնէ. վասն զի հօրը Չանքը սովորական է. տղան ստակ Թող շահի՝ ինչպէս կուզէ Թող ընէ, կուզէ արքայութիւն երթայ կուզէ դըժոխքը. իր հոգը չէ, բոլոր մարդիկ զաւկի համար կը Չանան ու կը փափաքին, ոչ Թէ զաւակ՝ Աստուծոյ պատուէրը պահէ ու արքայութիւնը երթայ, հապա առնեւտուր ընել սորվինայ ու ստակ շահի որ հանգստութեամբ կեանք վարեմ։

Հ. Ամէնայ աղէկ հասկցայ, բայց՝ վերը ըսիր Թէ սուտ մարդարէի հանդիպերը հաստատ մարդարէ՞ ալ կըլլայ։

Պ. Այո՛ սուտ մարդարէ ալ կըլլայ։

Հ. Սուտ մարդարէն ի՞նչպէս ճանչնալու է, նշան մը ունի՞ արդեօք։

Պ. Ով որ արքայութիւնը երթալու լայն ճամբայ ցոյց կուտայ անիկայ սուտ մարգարէ է։

Հ. Արքայութիւնը լայն ճամբայ ունի՞ արդեօք։

Պ. Քրիստոսի խօսքէն կիմացուի որ շատ նեղ է արքայութեան ճամբան, որ Մատթէոս կը գրէ. «Մտէ՛ք ընդ նեղ դուռն, քանզի արձակ է դուռն, և համարձակ ճանապարհ որ տանի՝ ի կորուստ և բազումք են որք մտանեն ընդ նա. քանզի անձուկ է դուռն և նեղ ճանապարհ որ տանի՝ ի կեանս և սակաւք են որք գտանեն զնա»։ Է. Գ. 13 հմ։

Թ. Նեղ դուռը մտէ՛ք. վասն զի լայն դուռը և համարձակ ճամբան որ դժոխքը կը տանի այնտեղ մտնողները շատ են. ու նեղ դուռը և նեղ ճամբայն որ արքայութիւնը կը տանի, զանիկայ գտնողները քիչ են կըսէ. Տեսա՞ որքան նեղ է եղեր որ՝ փնտռելով հազիւ կը գտնուի։

Հ. Իմ կարծեօքս արքայութիւնը շատ մեծ լայն ընդարձակ տեղ մըն է. այդքան լայն տեղայ դուռը այդքան նեղ կըլլայ։

Պ. Ա.Հա քեզի օրինակ մը տամ որ խելքդ հասնի, աշխարհիս մէջ շատ մեծ փառաւոր քաղաքներ կան թէ Եւրոպայի մէջ և թէ Ասիայի մէջ, բայց՝ այն քաղաքներուն ոմանց ճամբան շատ նեղ ու քարաժայռ (1) և վտանգաւոր կըլլան. սակայն այն երթալու փառաւոր քաղաքին սիրոյն համար այն ճամբային վրէշտը և նեղութիւնը յանձնառու կըլլաս այն բաղձալի քաղաքը մտնալ և անոր բարիքը վայելելու յուսով. ղոր օրինակ Պօլիս քաղաքը, թէպէտ շատ մեծ ընդարձակ փառաւոր քաղաք է, բայց երէք կողմը թէ սեւ ծովը և թէ ճերմակ ծովը պատած ըլլալով, Եւրոպայէն, Ասիայէն, Յարաբիայէն (2), Հայաստանէն և Պարսկաստանէն և կամ Ասրբեստանէն Պօլիս գնացող մարդոց՝ հնար չէ որ ծովը չը մտած ու այն վտանգաւոր կէրճերը (3) չանցած Պօլսոյ մէջ մտնան, սակայն այն Պօլսոյ սիրոյն յոյն է որ այն ահագին ծովուն ու ահագին ալիքներուն մէջ վտանգաւոր նաւերուն աշխատանքը և վիշտը յանձնառու կընէ մարդը, ու երբ այն վտանգնե-

(1) Քարաժայռ (դժալէզ։ (2) Յարաբիա (Արապիստան)։
( ) Կէրճ (բողազ)։

րուն մէջէն անվնաս անցնի ու Պօլսոյ մէջ մտնայ ու բարութիւնը վայելէ կուրախանայ ու բոլոր քաշած նեղութիւնները կը մոռանայ։

Հ. Ա.Քայութիւնն ճամբան ալ ծով կոյ որ այդ ծովերէդի քաղաքը օրինակ տուիր։

Պ. Ա.Յո՛, ար.քայութիւնն ճամբան ալ ծով կայ, բայց՝ շատ տարբեր է այս ծովերէն. վասն զի այս ծովը միշտ մարդոց մարմինը կրնայ խեղդել կորնցնել, բայց՝ այն ծովը մարմինն ալ ու հոգին ալ 'ի միասին կրնայ կորնցնել, նաեւ, այս ծովէն շատ գեղեցիկ համեղ ձուկեր կելլան ուտելու, բայց՝ այն ծովէն օձու և կարճինման թունաւոր սողուններ կելլան մարդոց հոգին խայթելու. եւ այն ծովը՝ ոչ ինքը մարդոց աչքին կերեւնայ և ոչ անոր մէջ քալող նաւերը՝ որ քեզի ցուցնեմ։

Հ. Աչքի որ չերեւնար գուն ինչ գիտես, հարկաւ մէկը քեզի հասկցուցեր է, գուն ալ մեզի որ հասկցնես շատ աղէկ կըլլայ։

Պ. Այս աշխարհիս մեզայ ծովն է, որ կը ծփանք մէջը, ու ահագին ալիքները միշտ կը զարնեն մեր հոգւոյ նաւին ու խորտակելու և ընկղմելու կը ջանան, ասոր համար արթուն կենալու է միշտ որ մեր հոգւոյ նաւը

չընկղմենք, հապա անվնաս անցնելով բոլոր աշխարհիս յոյս գրած ու փափաքած արքայութիւնը հասնելու և անվախճան փառքը վայելելու ջանադիր ըլլանք։

Հ. Հասկցանք որ ծով ըսածդ մեղայ ծովն է, հապա նեղ դուռը և նեղ ճամբան որն է արդեօք։

Գ. Նեղ դուռը չը կարծես թէ այս աշխարհիս տան դռներն են որ գլուխդ ծռելով ներս մտնաս ու նստիս։

Հ. Հապա ի՞նչպէս դուռ է։

Գ. Այս աշխարհիս մէջի հոգեւոր նեղութեան դռներն են՝ որ խոնարհութեամբ գլուխդ ծռելով պիտի հնազանդիս, ինչպէս որ Քրիստոս ըսաւ. «Յաշխարհի աստ գնեղութիւն ունիցիք» այսինքն՝ այս աշխարհիս մէջ նեղութիւն պիտի ունենաք կըսէ։ Յովհաննու ԺԶ. Գլ. 33 հմր։

Հ. Ի՞նչպէս նեղութիւն է արդեօք Քրիստոսի ըսածը. ես կարծեմ երբեմն առեւտուր չըլլար, ապրանքի տէր եղողին սիրտը կը նեղուի, և կամ ապրանքը աժան կը ծախուի վասնակ քիչ կըլլայ և կամ տօնավաճառ (1)

(1) Տօնավաճառ (բանալիք)։

գնացած առեղը ճամբան գողերէն վախէն հանգիստ չի կրնար քնանալ որպէս զի ապրանքը չը գողնան, արթուն կը կենայ սիրտը կը նեղուի, և կամ տունը կերակուրը իր ախորժակին չի գար, անուշ ու պարարտ չըլլար սիրտը կը նեղուի, և կամ մէկ կամք մը կունենայ կատարելու չը կրնար կատարել սիրտը կը նեղուի, արդեօք ասո՞նք են։

Գ. Չէ եղբայր, ասոնք քու մարմնիդ հանգստութեան և կամ ստակ շատցնելու համար քաշած նեղութիւններ են. ասոնք օգուտ չունենալէն՝ ի զատ մեծ մեղք ալ են։ Քրիստոսի ըսած նեղութիւնները ասոնք են։ Նախ՝ քու թշնամիդ սիրել։ Երկրորդ՝ թէպէտ մէկ երեսիդ զարնեն միւս երեսդ դարձնել։ Երրորդ՝ քեզի գէշութիւն ընողներուն դէմ աղէկութիւն ընել։ Չորրորդ՝ քեզի անիծողները օրհնել։ Հինգերորդ՝ քեզի բամբասողներուն համար աղօթք ընել։ Եւ վեցերորդ՝ քեզի ղրկարտութիւն ընելով գէշ անուն մը հանեն ու պատիւդ կոտրեն չը բարկանալով համբերել, ծոմ պահել, աղօթք ընել, ապրանքներէդ կարօտներուն ողորմիլ։ Ահա ասոնք են Քրիստոսի ըսած նեղութիւնները, ինչպէս որ մեր տան դռները որքան նեղ ըլ-

լայ՝ մեր կամաւը գլուխնիս խոնարհեցնելով ներս կը մոնանք, նոյնպէս այդ վերը ըսած նեղութեան դառներէն պիտի մոնանք ու արքայութիւն երթանք։

Հ. Այդ բոլոր նեղ դառներէն ալ անցնիլը ինծի շատ դժուար կերեւի։

Պ. Ուրեմն քու միտքդ արքայութիւն երթալ չէ, հապա պարապ տեղը գիս կը հոգնեցնես, թէորի քու միտքդ արքայութիւն երթալ է, սիրով և յօժարութեամբ կրնաս ամեն տեսակ նեղութիւններուն համբերելով այդ դառներէն անցնիլ արքայութիւնը երթալ. բայց՝ նեղ դռնէն և նեղ ճամբայէն անցնող մարդը՝ պէտք է որ իր կռնակը ծանր բեռ չունենայ որ գիւրաւ անցնի նեղ դռներէն։

Հ. Բեռը ուր պիտի տանին. անդիի աշխարհքն ալ բեռ կերթայ։

Պ. Մեր ըսած բեռը քու տեսած բեռներդ չէ, անիկայ ոչ աչքի կերեւնայ և ոչ կռնակէն վար կիյնայ, այն աչքի երեւցած բեռները բեռնակիրները կը վերցնեն, ու որչափ հեռու ճամբայ ըլլայ կէս ժամ և կամ ամբողջ ժամ մը կը տանին կը ձգեն կռնակները նուն ու կը հանգստանան։ Բայց մեր ըսած աչքի չերեւցած բեռը, ոչ ցորեկը կռնակէն

վար կիյնայ և ոչ գիշերը. ինքը կը ննջէ, բեռը կռնակն է, չէ թէ կենդանութեանը հապա մինչեւ անգամ մեռնի ալ նէ այն բեռը իր հետը կերթայ։

Հ. Կռնակի բեռը ինչ է։

Պ. Կռնակը բեռ չունեցող մարդ չըլլար, թէ արդար և թէ մեղաւոր. արդարներուն բեռը թեթեւ՝ և մեղաւորներուն բեռը ծանր կըլլայ։

Հ. Արդարները բեռ ունենալը ուսկից յայտնի է։

Պ. Ահա Քրիստոս կը վկայէ. «Եկայք առ իս ամենայն վաստակեալք և բեռնաւորք և ես հանգուցից զձեզ»։

Թ. Իմ քովս եկէք բոլոր բեռ շալկող ու խոնջեցողներ՝ ես ձեզի պիտի հանգչեցնեմ կըսէ։ Մատթէոս ԺԱ. Գլ. 28 հմր։

Հ. Քրիստոսի ըսած բեռը ինչ է արդեօք։

Պ. Քրիստոսի ըսած բեռը շատ թեթեւ է ու շատ ալ անուշ է որ կըսէ. «Զի լուծ իմ քաղցր է և բեռն իմ փոքրոքի»։

Թ. Իմ բեռս թեթեւ է ու անուշ ալ է կըսէ։ Մատթէոս ԺԱ. Գլ. 36 հմր։

Հ. Այդ բեռը ինչ է արդեօք որ անուշ է։

Պ. Աստուծոյ պատուէրներն են, որ Սաղ-

մաս ձԺԸ. դլուխ 103 համար կը գրէ. «Որպէս պի քաղցր են ՚ի բման իմ բանք քո քան ըզ մեղր բերանոյ իմոյ»։

Թ. Քու խօսքերդ իմ բերանիս մէջ մեղրէն անուշ են կըսէ. Տեսար որ մեր բեռը Աստուծոյ պատուէրները պիտի ըլլայ. Որ շատ թեթեւ ու անուշ են. եթէ Աստուծոյ պատուէրներուն բեռը չակնես, շատ դիւրաւ կանցնիս նեղ դռներէն ու քարաժայռ ճամբաներէն ու արքայութիւնը կերթաս, ինչու որ քու ճամբաներուդ լոյս կուտան որ չես դլորիր ու չես մնըրիր ու մեղայ ծովուն մէջ չես ինար։

Հ. Աստուծոյ խօսքերը ինչպէս ճամբաներուս լոյս կուտան։

Պ. Ահա Սաղմոսը կը վկայէ. «ճրագ են բանք քո ոտից իմոց և լոյս ուղի շաւղաց իմոց»։

Թ. Քու խօսքերդ իմ ոտքս ճրագ են ու ճամբաներուս լոյս կուտան կըսէ. ձԺԸ. Գլ. 105 հդ. Եւ երկրորդ՝ Սողոմոն ալ կը գրէ. «Զի ճրագ են պատուիրան օրինացն և լոյս»։

Թ. Օրէնքին պատուէրները ճրագ ու լոյս են կըսէ. Ա—ի Զ. Գլ. 23 հդ. Տեսար եղբայր՝ արքայութեան ճամբան գնացող մար-

դը՝ Աստուծոյ պատուէրները պահելով և ամեն տեսակ նեղութիւններուն համբերելով պիտի երթայ, ինչպէս որ Պօղոս ալ կըսէ. «Բազում՝ նեղութեամբ պարտ է մեզ մտանել յարքայութիւն Աստուծոյ»։

Թ. Շատ նեղութիւն քաշելով պարտք է մեզի Աստուծոյ արքայութիւնը մտնալ։ Գործ ԺԴ. Գլ. 22 հդ։ Տեսար որ առանց նեղութեան արքայութիւն չերթացուիր, որու որ հարցնես այդ պատասխանը կուտան. Թէ Քրիստոս և թէ առաքեալները բոլորն ալ նեղութիւն ցոյց կուտան։

ՇԱԻՂ Ի։

Հ. Նեղ դուռը հասկցանք որ աշխարհիս մէջի հոգեւոր նեղութիւններն են, արդեօք լայն դուռը և լայն ճամբան որն է որ դժոխքը կը տանի։

Պ. Ալ ասիկայ չը հասկցար որ կը հարցնես, ահա յայտնի կըսէ թէ դժոխքը կը տանի. դիտցիր որ դժոխքին դուռն ու ճամբան են։

Հ. Դժոխքին դուռը ինչու լայն կըլլայ արդեօք։

Պ. Դժոխքին դուռը հարկաւ լայն ըլլալ պէտք է. այդ դռնէն մէկ սիտի անցնի դի-

տեմս արդեօք։

Հ. Ես ինչ գիտեմ ով անցնիլը, դուն որ գիտես ըսէ։

Պ. Ըր կարծես թէ այդ դռնէն մանողնե՝ ըը՝ այս աշխարհիս մէջ բարեգործութիւն գործող, ամեն տեսակ նեղութեան համբերող ու իր չար կամքը զսպող, ծոմով ու աղօթքով իր անձը մաշեցնողները պիտի ըլլան որ որքան նեղ ըլլայ սղմին։

Հ. Հապա որո՞նք պիտի մնանան այդ լայն դռնէն։

Պ. Մեզայ փուշի բեռները չալկող մարդիկը պիտի մնանան, որովհետեւ փուշի բեռ չալկող մարդը՝ նեղ դռներէ ու նեղ ճամբաներէ չի կրնար անցնիլ, հապա լայն դուռ պէտք է որ սղմի։

Հ. Մեզայ փուշերը որոնք են։

Պ. Ահա Պօղոս կը համրէ. «Չի յայտնի են գործք մարմնոյ, այսինքն՝ շնութիւն, պոռնկութիւն, պղծութիւն, գարշելութիւն, կռապաշտութիւն, կախարդութիւն, թշնամութիւն, քէն նախանձ, բարկութիւն, հակառակութիւն, երկպառակութիւններ, դէշ նայուածքներ, սպանութիւններ, գինովութիւններ, անառակութիւններ, և ինչ որասոնց նման են. հիմակուց ձեզի կը պրուցեմ, ինչպէս որ առաջուց ալ կըսէի թէ որոնք որ այսպէս բաներ կընեն՝ Աստուծոյ արքայութիւնը չեն կրնար ժառանգել։

Հ. Մեզքը մարդոց բեռ ըլլալը ուսկէց յայտնի է։

Պ. Ահա Դաւիթ կըսէ. «Ընօրէնութիւնք իմ բարձրացան քան զգլուխ իմ և որպէս բեռն ծանր ծանրացան ՚ի վերայ իմ՚»։

Թ. Իմ մեղքերս գլուխէս վեր բարձրացան ու ծանր բեռան պէս իմ վրայ ծանրացան կըսէ։ Սաղմ. ԼԸ. Գլ. 2 հմր։

Հ. Մեղքը ծանր բեռ ըլլալը հասկցայ, բայց՝ փուշի բեռ չալկողը նեղ դռնէն չը կրնար

և որ ինչ սոյին նման են. զոր յառաջադոյն իսկ ասեմ ձեզ որպէս կանխաւն ասէի թէ՝ որք զայսպիսի ինչ գործեն զարքայութիւն Աստուծոյ ոչ ժառանգեն»։

Թ. Մարմնին գործքերը յայտնի են, Շնութիւն, պոռնկութիւն, պղծութիւն, գարշելութիւն, կռապաշտութիւն, կախարդութիւն, թշնամութիւն, քէն նախանձ, բարկութիւն, հակառակութիւն, երկպառակութիւններ, դէշ նայուածքներ, սպանութիւններ, գինովութիւններ, անառակութիւններ, և ինչ որ ասոնց նման են. հիմակուց ձեզի կը պրուցեմ, ինչպէս որ առաջուց ալ կըսէի թէ որոնք որ այսպէս բաներ կընեն՝ Աստուծոյ արքայութիւնը չեն կրնար ժառանգել։

Հ. Մեզքը մարդոց բեռ ըլլալը ուսկէց յայտնի է։

Պ. Ահա Դաւիթ կըսէ. «Ընօրէնութիւնք իմ բարձրացան քան զգլուխ իմ և որպէս բեռն ծանր ծանրացան ՚ի վերայ իմ՚»։

Թ. Իմ մեղքերս գլուխէս վեր բարձրացան ու ծանր բեռան պէս իմ վրայ ծանրացան կըսէ։ Սաղմ. ԼԸ. Գլ. 2 հմր։

Հ. Մեղքը ծանր բեռ ըլլալը հասկցայ, բայց՝ փուշի բեռ չալկողը նեղ դռնէն չը կրնար

անյիմլըմիր, առար իմ խոսելքս չը պատկեցաւ։

Պ. Հինգ վերը պատմած մեղաց փուշերը շարկես, և մարմինդ ալ նեղ դառները չը մըտցընես, բնաւին ծամ պա՛ք չը պահես, հապա միշտ պարապատ և անուշ կերակուրներով մարմինդ ուժոյնես, այնատեն մեղաց փուշ չի շարակվիլ, ու այդ դիրացած ու պարարտացած մարմինդի ինչպէս սրբարանութեան նեղ դուռը պիտի մտնաս, ինչու որ չես սըղմիր, հապա միայն գ ժոխքին դառնէն կը սըղմիս շատ լայն ըլլալուն համար։

Հ. Գ ժոխքին դրան այդ քան լայն ըլլալուն շատ կը զարմանամ։

Պ. Ինչո՞ւ կը զարմանաս եղբայր, աշխարհս օրէն չեն լսեր մէկ ուղղապանին (1) հետ բարեկամ նեղ մարդուն քակին դուռը մեծ ըլլալ պէտք է, գայէ օր մը ուղղապանը իր ուղեկիցովը իր բարեկամին տունը դալ հարկաւոր է. եթէ քակին դուռը նեղ ըլլայ ուղտերը չեն մտիր։ Նոյնպէս գ ժոխքը երթալու մարդիկը, բոլորն ալ հպարտ, ուռեցք ու հասա, և մեծամեծ ծանր բեռներ շալկած ուղտերու պէս են, անոր համար լայն

(1) Ուղղապան (տեվէճի)։

դուռ պէտք է անոնց մտնալու։

Հ. Մեղքը փուշի օրինակ է։

Պ. Այո՛, ահա Եսայի կը գրէ. «Այգի ևդեռ սիրելոյ յանկեան՝ ի տեղւոջ պտղաբերութեան. յանկալ քակեցի, ամրութեամբ պատըրեցի, ձաղտաւարձ զարդարեցի և անկեցի՝ ինձա սրճի աստեկ, աշատրակ շինեցի՝ ի մէջն նորա և գուբ հնձան փորեցի՝ ինձա, և սպասեցի որ խաղող բերէ՝ և եբեր փուշ»։

Թ. Մէկ բարեկի տեղ մը այդի մը տնկեցի աղուոր ճիւղերով ու բոլորտիքը պատ քաշեցի, ձաղերով զարդարեցի, մէջը աշատրակ շինեցի ու հոր և հնձան (1) փորեցի, սպասեցի որ խաղող տայ բայց՝ խաղողի տեղ փուշ տուաւ կըսէ։ Ե. Գլ. 1 հմր։

Հ. Այդի ըսածը ինչ պիտի ըլլայ։

Պ. Այս մարդկային բնութիւնն է, որ աշխարհիս մէջ ծառի նման տնկուած է, խաղողը բարեպաշտութեան պտուղն է, ու փուշն ալ մեղաց պտուղը։

Հ. Այդի ըսածը մարդոյ համար ըլլալը ինչ գիտես։

Պ. Ահա Եսայի կրկին կը գրէ ։. համար։

(1) Հնձան (շիրխան)։

«Այդի տեառն զօրութեանց տունն Իսրայէլի է. և մարդն յուդա նորատունկ սիրելի. ինձայի զի արասցէ զիրաւունս և արար անիրաւութիւն»։

Թ. Զօրաց տէրոջը այդ ին Իսրայէլին տունն է, ու Յուդայի մարդիկը նոր տնկուած ճիւղերն են. սպասեցի որ արդարութիւն ընէ, բայց՝ արդարութեան փոխարէն անիրաւութիւն ըրաւ կըսէ։

Հ. Մեղքը ինչո՞ւ փուշի օրինակ տուած է,

Պ. փուշը խոցոտիչ է, մարմնին մէջ տեղը դպչի կը խոցոտէ ու կը վիրաւորէ. նոյնպէս մեղքը մեր հոգին միշտ կը խոցոտէ, և մանաւանդ դիւրաշառ է շուտ կը բռնկի. անոր համար մեղքը փուշի օրինակ բերուեր է. որովհետեւ դժոխքը դացողները ամենն ալ իրենց գործած մեղաց կրակովը պիտի այրին ու բռնկին։ Ահա հասկցար նեղ դուռը և լայն դուռը, եթէ քու հոգիդ ապրեցնել կը փափաքի, վերը պատմած նեղ դռները մտիր, բոլոր նեղութիւններուն համբերէ, անշուշտ կերթաս արքայութիւնը. բայց նեղութեան չպիտի համբերես ու միշտ մեղայ մէջ պատրաստ, ուսել լսել ուրախութիւնով ու ցնծութիւնով կեանքդ անցնես, դը-

ժոխքին մէջ չը մարելիք կրակին ու անքուն որդերուն կերակուր ըլլալդ աւելնեւ ին կասկած մը չկայ. վասն զի այս տեղ ուրացող ու խնդացողները՝ այն աշխարհքը պիտի լան ու ազան. նոյնպէս այս աշխարհքը լացողները ու սգացողները այն աշխարհքը պիտի խընդան ու ուրախանան։

Հ. Ի՞նչ գիտես այդպէս ըլլալը։

Պ. Ահա Քրիստոս կըսէ. «վայ ձեզ որ ծիծաղիք դուք այժմ զի սգայէք և լայիք»։

Թ. վայ ձեզի որ հիմայ կը ծիծաղիք. և տես պիտի լաք ու ողբաք կըսէ։ Ղ--ի-- Զ. Գլ. 26 հտ, և 22 հտդ ալ կըսէ. «երանի որք լան այժմ զի ծիծաղեսցին»։

Թ. երանի հիմայ լացողներուն որետեւ պիտի ծիծաղին կըսէ. Ցետոյ որ Քրիստոս այս տեղ ծիծաղողներուն վայ կուտայ ու այս տեղ լացողներուն ալ երանի կուտայ ետեւ պիտի ծիծաղին ըսելով։

Հ. Եղբայր, անանկ է նէ մեր բանը չտկեցաւ. այս տեղ ինձի մեծ յոյս մը ցոյց տուիր, վասն զի այստեղ լացողները այն աշխարհքը թէեւ պիտի ծիծաղին, անշուշտ ես այն ծիծաղողներուն մէջն եմ, ինչու որ իմ աչքերս արցունքը երբէք ցամքած չէ միշտ կը վա-

ղէ, հայրս և մայրս կը մեռնի կուլամ. եղբայրս կը մեռնի կուլամ. կինս կը մեռնի կուլամ. զաւկներէս մէկը կը մեռնի այնքան կուլամ որ խելքս կը ցնորի. ազգականներէս մեռնող կըլլայ կուլամ. բարեկամներէս մեռնող կըլլայ կուլամ. ապրանքս կը գողցուի կուլամ. կամ տունս և ապրանքս կայրի կուլամ. Մէկ սիրելի անբան անասուն ձի, ջորի, ուղտ, կովէշ, կով, ինչ և իցէ ատոնց կորսուելուն ալ կուլամ. մէկ մարդու մը աստիկ բարկանամ ու վրէժս չը կրնամ առնել ձեռքէս բան մը չի գար, իմ չար կամքս չի կրնալ զսպելուս համար կսկիմ լալ. աստիկ ցաւ մը կուներնամ կուլամ, մինչև անգամ ախորժակով ծխածած ատենս ալ աչքս արցունքը կը վազէ. ատոր համար յոյս ունիմ որ այն աշխարհքը պիտի ծխածիմ ու խնդամ.

Գ. Ափսոս քու խելացդ, քու ազգականներուդ և ապրանքներուդ համար լմափած արցունքդ բարեգործութիւնն անպէտ եղա, ատիկայ օգուտ մը չունենալէն ի զատ շատ մեծ ալ վնաս է քեզի եղբայր. վասն զի Քրիստոս մեզ կուսաց այսպէս ծխածալներուն, և դուն անոր հրամանին դէմ որքան ախորժակով ծխածալը ես որ աշխարհքը

վաղը է ու բարեգործութիւն անպէտ ես. երկրորդ՝ Քրիստոս հրամայեր է որ անեցած ապրանքդ ապաստներուն տաս, դուն անոր հրամանին դէմ՝ ապաստներուն չը տալէդ ի զատ՝ անոնց գողցուելուն ալ լսայեր ես. և երրորդ՝ Քրիստոս հրամայեց թէ՝ ով որ սրտբաց աչքը բարկանայ, դժոխքին պարտական կըլլայ, դուն անոր հրամանին դէմ այնքան ասասիկ բարկացեր ես որ կամքդ չը կրնալ զսպելուդ համար լսայեր ես ու վարձք ալ անպատ ես. և մանաւանդ քու մեռելդ Թոպուզեր ու ուրիշին մեռելը կուլաս. այդքու լսացած մեռելդ աշխարհիս սկիզբէն հետէ վճռեց Աստուած՝ որ պիտի մեռնի՛ք բայց քու մեռելդ քեզի անմահ տուաւ Աստուած՝ որ դուն մեռցուցիր. հիմայ քու մեռելդ չես լար ու Աստուծոյ պիտի մեռնի՛ք ըսելով վճռած մեռելը կուլաս, ուրեմն յայտնի կերեւի որ՝ Աստուծոյ կը սրմտիս ինչու իմ սիրելիս մեռցուց և կամ այս վարձանքը իմ գլուխս բերաւ. և ձեռքէդ ալ բան մը չի գար. դուն ալ քու կամքդ չը կրնալ զսպելուդ համար կսկիս կուլաս. ասիկայ մեծ ճնաս չէ.

Հ. Իմ մեռելս ալ է.

Պ. Մեռելդ քու հոգիդ է.

Հ. Հոգիս մեռած որ ըլլայ ինչպէս կենդանի կը պահեմ.

Պ. Դուն քեզի կենդանի կը կարծես թէոր մեղաւոր ես.

Հ. Ի՞նչպէս կենդանի չեմ կարծեր, չէս տեսնար որ քու հետ կը խօսիմ, մեռած մարդը ձայն կը հանէ.

Պ. Աշխարհիս մէջ շատ տեսակ կենդանիներ կան, թէ գազան, թէ անասուն և թէ թռչուն և այլն, և անոնց բոլորն ալ ձայն կը հանեն, բայց՝ անոնց ոչինչ կենդանի չըսուիր, որովհետև հոգի չունին միայն շունչ ունին, ուստի անոնց ընչաւոր կենդանի կըսուին. նոյնպէս մեղաւորին հոգին մեղաց մէջ վտանգելով իբր մեռած կը համարուի ու մարմինը մէկ ընչով կը պարսի, ընչաւորներուն պէս.

Հ. Ասկէց յայտնի է այդ բանը.

Պ. Ահա Թադէոս առաքեալ՝ որ Յուդայ կըսուի, անդիպայ կը գրէ. «Զի ասէին ձեզ եթէ ի յետին ժամանակս եկիցեն մարդիկ արհամարհօղք երթեալք ըստ իւրեանց ամբարշտութեանց ցանկութեանց, սոքա են որ զանկեալք ընչաւորք՝ որք զոգին Աստուծոյ ոչ ունին».

Թ. Ջեզի կըսէին թէ եռաքի ժամանակին մարդիկը՝ Աստուծոյ օրէնքը ոտից տակ առնող՝ ու իրենց ուզածնուն պէս չար ցանկութեան ետեւէ գացող պիտի ըլլան, ասոնք ինքզինքնին խայտառակող ընչաւոր են, Աստուծոյ հոգին չունին կըսէ. Ա. Գր. 18 հդ. եւ երկրորդ՝ Պօղոս կը գրէ. «Ընչաւոր մարդ ոչ ընդունի զհոգւոյն Աստուծոյ».

Թ. Ընչաւոր մարդը Աստուծոյ հոգին չընդունիր կըսէ, ահա ընչաւոր ըսածը հոգին մեղօք մեռած մարդոց կըսէ.

Հ. Ես հոգին անմահ կը կարծէի դուն կըսես թէ կը մեռնի, այս ինչ բան է.

Պ. Թէպէտ հոգին ալ կը մեռնի, բայց՝ մարմնի մեռելի պէս չէ, վասն զի հոգւոյն մեռելը եթէ որ կամիս չուտով կրնաս կենդանացնել, բայց՝ մարմնդ որ մեռնի որքան ջանաս կարող չես կենդանացնել՝ ինչպէս որ Պօղոս կը գրէ. «Մինչդեռ մեռեալն էաք ի մեղս մեր՝ կենդանիս արար զմեզ ի Քրիստոս».

Թ. Երբոր մեր մեղաց մէջ մեռած էինք, կենդանացուց զմեզ Քրիստոս. Եփես. Բ. Գլ. 1 հդ. Ահա տես երբեմն մեռած էինք որ կըսէ, հոգւով մեռեալ է չէ թէ մարմնով.

Հ. Հոգիս մեզայ մէջ մեռած ըլլալը հաւ-
կըլայ՝ հապա ես ինչ պիտի ընեմ ինծի ինչ
խրատ կուտաս.

Պ. Ի՞նչ խրատ պիտի տամ, քեզմէ զատ,
քեզմէ հեռու մարդոց մեռելը լալուդ, քե-
զի մօտ քեզմէ անբաժ հոգւոյդ մեռելը լայ.

Հ. Ես օտարներուն համար չեմ լար՝ հա-
պա աղդականներէս մեռնող որ ըլլայ անոր
կուլամ.

Պ. Դուն քու հոգիդ մօտ մերձաւոր ամ
ունիմ կը կարծես. հայրդ ինչ մայրդ, եղ-
բայրդ ինչ զաւկներդ, դրացիներդ ինչ բա-
րեկամներդ, և մանաւանդ կինդ. որ Ա-
ստուծմէ հրաման կայ ծնողքէդ բաժնուիլ ու
կնոջմէդ չըբաժնուիլ. սակայն՝ անիկայ ալ
քեզի օտար է, մահը պիտի բաժանէ իրար-
մէ, ու այն աշխարհքին ալ իրարու օգուտ մը
պիտի չունենաք, ինչպէս հոգիդ ալ մահը
կը բաժանէ մարմինդ ժամանակ մը, բայց՝
երբոր Աստուծոյ վճռած ժամանակը լրանայ,
կրկին պիտի միաւորին ու անբաժանելի պի-
տի մնան յաւիտեան յաւիտենից. ինչ ար-
քայութիւն երկան և ինչ դժոխքը. Տեսար
եղբայր. հոգիդ ի զատ մերձաւոր բան մը
չունիս եղեր, զանիկայ ալ մեռցուցեր ես ու

հոգ ալ չունիս, աչքդ մէկ կոթիլ արցունք
ալ չես հաներ. այն քու լացած մեռելներդ
որ կարող չես ողջունցնել, պարապ տեղը այն-
քան կուլաս կը պօռաս, մազերդ կը փետես,
լանիերդ կը պատառես, երեսդ կը ճանկռես,
չափէ աւելի արցունք կը թափես և շատ ժա-
մանակ ուզդ կը պահես. բայց՝ քու մեռած
հոգիդ քանի մը կաթիլ արցունքով կրկին ող-
ջընցնելուն հնարը կայ, գուն բնաւ երբէք
հոգ չես ըներ, աչքէդ արցունք չը հանելէդ
՝ի զատ երեսդ անգամ չես ուզեր արտամե-
ղընել.

Հ. Անտեղ ինծի յոյս մը տուիր. որովհե-
տեւ մեղօք մեռած հոգիս՝ աչուց արցունքով
որ կողջունցնայ եղեր, Աստուծոյ ես դժոխքը
չեմ երթար, լալով և ապրելով մեռած հոգիս
կողջնցունեմ ու արքայութիւնը կերթամ. ես
յոյս չեմ կտրեր.

Պ. Շատ բարի յոյսդ մի կտրեր, լալով կըր-
նաս մեռած հոգիդ կրկին ողջնցնել, բայց՝
երբ պիտի լաս.

Հ. կամայ կամաց, ինչ եղար.

Պ. Ի՞նչ կամայ կամայ, երեկուան օրը ան-
ցաւ գնաց ալ ձեռք չանցնիր. ու վաղուան
հասնելու ալ ձեռքդ ձեռապիր մը չունիս.

թէպէտ գալ շաբթու այս աւուրս ալ՝ այս ա-
ւուր անունը կուտան, բայց՝ չը կարծես թէ
այս օրս է, հապա՛ եօթը օր ալ պակսած կըլ-
լայ քու կեանքէդ, ու եօթը աւուր ճամբայ
ալ մօտ գացած կըլլաս մահուան դրանը։
Քեզի բան մը հարցնեմ՝ սիրելիս։ Քու սիրե-
լոյդ մէկը յանկարծ մահու մատնուի, ինչո՞ւ
ուրիշ ժամանակի չես ծոցուր լայդ. ու ին-
կոյն կսկիծ լալ ու պօռալ. և որքան բարե-
կամներ ունիս կաշխատին զքեզ մխիթարել
բայց՝ ի զուր. եւս քան զեւս զայրանալով
կը շարունակես լացդ, չես ըսեր ծէ այսօր
համբերեմ ու վաղը և կամ՝ ուրիշ ժամանակ
մը լամ. և հոգւոյդ մեռելը լալու ժամանակ
սահմանած ես, կամ ծննդեան և կամ զատ-
կին պիտի լաս։ Աստր զղջում չըսուիր. հա-
տա սովորութիւն կըսուի, և սովորութիւն
կատարելով ալ հոգւոյ մեռելը չը կենդա-
նանար։ Ինչպէս որ մարմնոյ մեռելը անմի-
ջապէս նոյն վարկեանին կուլաս, նոյնպէս հո-
գւոյդ մեռելը մեղանչած րոպէիդ պիտի զըղ-
ջաս ու լաս։

Հ. Նորէն վրաս վախ մը եկաւ մահուան
անունը որ յիշեցիր, հապա ես ինչ պիտի ը-
նեմ։

Պ. Ինչ պիտի ընես՝ աշխարհօրէն չեն ը-
սեր թէ. «Երեկոյեան գործը առաւուան մի՛
ձգեր». Ահա ես քեզի խրատ մը տամ, օ-
րէ օր մի՛ ձգեր, հոգիդ ողջնալուն առե-
նը հիմայ է, ինչպէս որ Սիրաք կըսէ. «Մի՛
յապաղեր դառնալ առ տէր. և մի ձգեր յօ-
րէ յօր, զի յանկարծակի եկեսցէ բարկու թիւն
նորա, ի ժամանակի վրէժխնդրուելուն քայ-
քայեսցէ զքեզ».

Թ. Մի՛ ուշանար ու օրէ օր մի՛ ձգեր Ա-
ստուծոյ դառնալ ապաշխարելդ, վասն զի ա-
նոր բարկութիւնը յանկարծակի կուգայ, ու
վրէժ առնելու առեն զքեզ կը քայքայէ կը-
ա՛ե. Ցնաստր որ հոգիդ ողջունցնելու ժամը լը-
սէն ասիկայ է, հիմայ այս առենը և րոպէն
կանցնի կերթայ ալ չը գտնուիր, այս կար-
գացած և հարցուցած րոպէն ալ չենք կրնար
գտնալ, մեր կենաց անիւը չի կայնիր միշտ
կը գառնայ ժամացոյցին անիւին (1) պէս,
մինչեւ որ շղթան կտրի, անկէց ետեւ կը
կայնի ալ չի գառնար, թէպէտ ժամացոյ-
ցին շղթան կտրի ալ նէ, անոր վարպետ ժա-
մագործը (2) կրնայ անոր նորէն շղթայ անցը-

(1) Անիւ (չարք). (2) ժամագործ (սահմնր).

ներով անհնները հետզհետէ չուռ չուռ դարձնել, բայց՝ մեր կենաց չափան անդամ մը որ կարծ, ալ մարդ կարող չէ անոր նորէն չափայ անցուն ու քալեցնել, հապա անանկ խորտակած և աւերած կը կենայ ժամանակ մը, միայն թէ մեր կենաց անհնները և կամ չափաններըը պիտի պատճառ ճարտարապետ, և ամենագուտ և ամենահմուտ կառուած, երբոր իր վճռած ժամանակը լրանայ, այն մեր խորտակած և աւերած անհնները նորէն կը շինէ ու բնաւ երբէք չը կայ եղէր նորէն չափայ անցուններով կը քալեցնէ, յաւիտեան յաւիտենից։ Հիմայ հասկցար մեր կենաց ա-յադնեայ (1) իլիքը։ ուրեմն հասկցար նէ, այսօր ախոյեան մեռած հազիւ նորէն ոտքնիս-լուն չանք լրիւ լալով ու ողալով որ դժոխքը չերթաս հոգւոյդ։

ՇԱԽԻՂ ԻԱ.

Հ. Եղբայր, մեր ըսիր թէ ՝ատքայտ թիւն երթալու լայն ճամբայ ցցուած սատանան պարէ է, սուտ մարգարէն ինչպէս լայն ճամբայ ցոյց կուտայ։

(1) Ադադնեայ (շատ վաղուց)։

Պ. Բնդի կըսես թէ, եկեղեցին երթալ, խոստովանանք ընել, և պահ պահելը՝ մեզ են ապաշխարանք քաշելը օգուտ մը չունին, պատարագ չըկայ, սուրբերը բարեխօս չեն կրնար ըլլալ անանք մեռած են, պարապ տեղը մի ծախք ըներ ուխտ երթալ և այլն։ Տեսար էյն ճամբան, կամապաշտ և անձնասէր մարդոց հաճոյ չիդար այս խօսքերը, քեզի կը հարցնեմ։

Հ. Մեկ բան մը կը մտածէի ազէկ միտքս ձգեցիր, այս պահք բաւած ժամ է թէ ուրիշ բան մըն է։

Պ. Սուրբ պիրքերուն մէջ պահք՝ ժամին կըսէ, մինչեւ անդամ առաքելոց ժամանակն ալ ժամ էր, բայց՝ հայրապետները, կանոն դրին որ այսքան օր՝ միսէ, խոզէ, գինիէ և բոլոր մարմինի ուժ տուող կերակուրներէն հեռանան, ու անուժ, հնազանդէն և խոտեղէն կերակուրներ ուտեն, որ հիմայ մենք անոր պահք կըսենք։

Հ. Ժամին համար ըսելիք չիկայ, սուրբ պիրքերէն շատ կը լսենք, բայց՝ այս կերակուրը որոշելը հին օրինաց մէջն ալ կայ որ հայրապետները կրցեր էին հաստատակիլ այդ կանոնը դնել։

Պ. Ահա նախ՝ Աստուած Ադամին որ ըսաւ թէ բոլոր ծառերուն պտուղէն կեր ու այս մէկ ծառին պտուղէն մի՛ ուտեր ըսելը կեր բակուր որոշել է, որ այս պահքը կիմացուի, ոչ թէ ծամ. եվէ ծամ ըլլար, բոլոր պտուղն ալ կարգելէր, պտուղը չէր որոշեր։ Եւ երկրորդ՝ Դանիէլ կը գրէ։ «Ես Դանիէլ, էի՛ ի սուգ երիս եօթնեորդաս աւուրց, հաց ցանկութեան ոչ կերի, միս և գինի ոչ եմուտ ի բերան իմ»։

Թ. Ես Դանիէլս այն օրերը սուգի մէջ էի, 21 օր արտիս ուզած կերակուրը չը կերայ, միս ու գինի բերանս չը մտաւ կըսէ. ժ. գլ. 2 հդ։ Ահա ասիկայ ալ կերակուր որոշել է, երբ ծամ ըլլար բերանս բնաւ բան մը չը մըտաւ կըսէր։

ՇԱԲԻԴ ԻԲ։

Հ. Ինչու՞ համար լայն ճամբայ ցոյց տուողը սուտ մարգարէ է կըսես։

Հ. Սուտ կը խօսի, անուշ խօսքերով պարզամիտ մարդիկը կը խաբէ, անոր համար սուտ մարգարէ կըսեմ։

Հ. Ի՞նչպէս կրնայ խաբել անուշ խօսքերով։

Պ. Բեղի կըսէ թէ ուտել խմելը մեղք չէ, թէսր մեղք ըլլար Աստուած չէր ստեղծեր ու կերէք ըսեր, և Պօղոս ալ կըսէ. «Կերակուր որովայնի, և որովայն կերակրոյ»։

Թ. Կերակուրը փորուն է, ու փորն ալ կերակուրին է. նաեւ Քրիստոս ալ «Կերակուր ոչ պղծէ զմարդ» կըսէ, ըսելով քու միտքդ կը չփոթիցնէ որ դուն ալ կերակուրներէն չես վանիր, կսկիծ պահքդ ուտել, ոչ պահք կը պահես և ոչ ծամ, միշտ ուտելու խմելու տեսեւ ըլլալով կըլլաս մեծ կռապաշտ մը։ Տեսար անուշ խօսքով խաբելը։

Հ. Ի՞նչ ըսիր եղբայր, ուտել խմելն ալ կռապաշտութիւն է։

Պ. Չափաւոր ուտել խմելը կռապաշտութիւն չէ. հապա ամենեւին ծամ պահք չը պահել, միշտ ուտել խմելու տեսեւէ կըլլայ միտքդ դիշեր ցորեկ, անդկայ է կռապաշտութիւնը։

Հ. Աստիկայ կռապաշտութիւն ըլլալը ի՞նչ դիտես։

Պ. Ահա Պօղոս կըսէ. «Լալով ասեմ զիբշնամեաց խաչին Քրիստոսի՝ որոյ կատարածն կորուստ է և որոյ ղԱստուած որովայնն է»։

Թ. Լալով կըսեմ Քրիստոսի խաչին Թշնամիներուն Համար, որ անոնց վերջը կորուստ է ու անոնց Աստուածը՝ իրենց փորերնին է կըսե։ Փիլիպեցւոց Գ. Գլ. 18 հմր։ Եւ երկրորդ՝ կրկին կըսե Պօղոս. «Աղաչեմ զձեզ ևղբարք դիտել զոյնպիսիսն որք զներձուածս և զդայթակղութիւնս առնեցեն արտաքոյ վարդապետութեան ձեր զոր դուք ուսայք. և խոչընդոտ եղեալ ունիցիք զնոսա։ Վասն զի այնպիսիքն տեառն մերոյ Քրիստոսի ոչ ծառայեն, այլ իւրեանց որովայնի. և քաղցրաբանութեամբ պատրեն զմիտս անմեղաց»։

Թ. Նորաչեմ ձեզի եղբայրներ. դիտեցէք այնպէս մարդիկները, որ հերձուածողութեան ու գայթակղութեան խօսքեր կը դրուցեն ձեր ստացածնէրէն դուրս. անոնցմէ վախցէք ու մէկդի քաշուեցէք. վասն զի անանկներուն մեր տէրոջը Քրիստոսի ծառայութիւն չեն ըներ, հապա իրենց փորերնուն ծառայութիւն կընեն, ու անուշ խօսքերով պարզամիտ մարդիկները կը խաբեն կըսե։ Հռովմայեցւոց ԺԶ. Գլ. 17 հմր։ Եւ երրորդ՝ Պօղոս կրկին կը գրե. «Զի որով պարծիցին և նոքա իրրեւ զմեզ գտանիցեն. զի այնպիսիքն ևն սուտ առաքեալք մշակք նենգաւորք, կերպարանին ի կերպարանս առաքելոցն Քրիստոսի. և չեն ինչ զարմանք՝ զանգի և ինքն սատանայ կերպարանի ի հրեշտակ լուսոյ, և ոչինչ է մեծ թէեւ պաշտօնեայք նորա կերպարանին իրրեւ պաշտօնեայք արդարութեան, որոյ կատարածն եղիցի ըստ գործոց իւրեանց»։

Թ. Անոնք կը պարծենան իրր թէ մեզի պէս են. բայց՝ անոնք սուտ առաքեալ և խաբեբայ մշակներ են, որ Քրիստոսի առաքեալներուն կերպարանքը վրանին առեր են, բայց՝ զարմանալու բան մը չէ, ինչու որ ինքը սատանան որ կրնայ լուսեղէն հրեշտակի կերպարանքը մտնալ, անոր պաշտօնեաներն ալ արդարութեան պաշտօնեայ ձեւանալնին մեծ բան մը չէ, սակայն վերջը իրենց գործքերուն համեմատ հատուցում պիտի ընայ կըսե։ Երէմեայ Կոնթացւոց ԺԱ. Գլ. 12 հմր։ Եւ չորրորդ՝ պետրոս կը գրե. «Նոցա զապստութիւն խոստանան, և ինքեանք ապականութեան ծառայք են»։

Թ. Ուրիշներուն կը խոստանան թէ ձեզի կապատեն ու իրենք մեղայ ծառայ են կըսե։ Երէմեայ Կ-ՊՈԼԻՍԵՑւոյ Բ. Գլ. 22 հմր։ Եւ հինգերորդ՝ պետրոս կրկին կը գրե. «Լինելին և

սուտ մարգարէք ՚ի ժողովրդեանն, որպէս և այժմ ՚ի ձեզ լինիցին սուտ վարդապետք, որք սպրդեալ մուծանեն հերձուածս կորըստեան. և զոր տէրն գնեաց զնոսա, ուրացեալք ածեն ՚ի վերայ անձանց զարագահասն կորուստ, և բազումք անկեալք երթիցեն զկ հետ նոցա անառակութեանց, վասնորոյ ճըշմարտութեան ճանապարհ հայհոյեսցի, և ագահութեամբ մուացածին բանիւք առնիցեն զձեզ վաճառանդի, որոց դատաստանն ՚ի բնէ ոչ դատարկանայ, և կորուստն նոցա ոչ նիրհեսցէ ».

Թ. ժողովրդոց մէջ սուտ մարգարէներ ալ կային, ինչպէս որ հիմայ ձեր մէջն ալ սուտ քարոզիչներ պիտի ըլլան, որ գաղտնի պիտի մտցունեն հոգի կորստական հերձուածողութիւն, որ զիրենք ծախու առնող տէրը ուրանալով իրենց վրայ արագահաս (1) կորուստը պիտի բերեն, և շատերը անոնց անառակութեան ետևէն պիտի իյնան երթան, և որոնց պատճառաւ ճշմարտութեան ճամբան պիտի հայհոյուի, ագահութիւնով մտքէ հնարած խաբեբայ խօսքերով ձեզի

(1) Արագահաս (շուտ հասնող)։

իրենց վաճառաշահ պիտի ստանան, որոնց համար պատրաստուած կորուստը չի ուշանար կուգայ։ Եւ ետքը կ՚ուզէ Յս. Բ. Գլ. 1 հմր։ Եւ վեհերոտի՝ մեր Քրիստոս տէրը անոնցմէ առաջ գրուցած է. « Զգոյշ եղերուք ՚ի սուտ մարգարէից անտի որք գան առ ձեզ հանդերձիւք ոչխարաց և ՚ի ներքոյ են գայլք յափշտակողք, ՚ի պտղոց նոցա ծանիջիք զնոսա։

Թ. Զգուշացէք այն սուտ մարգարէներէն որ ձեր քով կուգան ոչխարի մորթով ուներսերնին պատռոտ գայլ են, անոնց պտուղներէն ճանչցէք զանոնք կըսէ։ Մ. Ը. Գլ. 15 հմր։ Ցեսար սուտ մարգարէներուն նշանները և խաբեբայութիւնները։

ՇԱԻԻՂ ԻԳ։

Հ. Այս ինչպէս բան է եղբայր, ես խմբոքս կը կարծէի թէ վերը պատմած տասը պատուէրին գոնէ կէսը պահեր եմ, բայց որ պատուէրը ձեռք առի պարծինայով թէ պահեր եմ, տեսակ տեսակ օրինակներով զիս անիրաւ ու սուտ հանելով ձեռքէս ձգել տուիր։ Հիմայ խելքս հասաւ որ տասը պատուէրին լրը չեմ պահեր։ Մինակ սա տեղ մէկ

պատուէր մը կայ ձեռքս որ ատիկայ պահեր եմ, եթէ ասկէց ալ բան մը չը հանես։

Պ. Ո՛ր պատուէրն է պահածդ ըսէ նայիմ։

Հ. Ես ամենուին դատարանը (1) չեմ գը-նացեր սուտ վկայութիւն տալու համար։ Ա-սոր վրայ կը խնդամ որ գոնէ այս մէկ պատ-ուէրը ունիմ ձեռքս որ պահեր եմ։

Պ. Այդքան մի՛ պարծենար, գուցէ ատիկայ ալ երթայ ձեռքէդ։

Հ. Ինչո՞ւ պիտի երթայ ձեռքէս, ամենե-ւին ես դատարանը չեմ գնացեր սուտ վկա-յութեան համար կըսեմ, չե՞ս հաւատար։

Պ. Սուտ վկայութիւնը մինակ դատարա՞նը կըլայ։ դուն բնաւ հարուստ մարդոց գրու-ցած սուտ խօսքերուն՝ մարդահաճութեան համար՝ իրաւ ես, այդպէս է, չըսի՞ր։

Հ. Այոր խօսքը կըլայ, հազար անգամը-րած եմ այդ բանը, բայց՝ ես ատիկայ սուտ վկայութիւն ըլլալը չէի գիտեր, մինչ ատի-կայ ալ սուտ վկայութիւն է։

Պ. Այո՛ սուտ վկայութիւն է. ու ասիկայ դատարանը երթալէն շատ պէշ է. վասն զի այն դատարանը գնացող սուտ վկայութիւն

(1) Դատարան (մահկեմ)։

տուողները՝ քանի մը դրամի կարօտ ըլլալով և անոնց ապահովով իրենց հոգին չարաճա-նակ կրակին կերակուր կընեն, բայց՝ մար-դահաճութեան համար կեղծաւորելով հա-րուստ մարդոց աչքը հաճոյ երեւնալու հա-մար, անոնց գրուցած սուտ խօսքերուն հը-րամերես այդպէս է ըսողներուն չե՞ս նայիր Քրիստոս ո՛րքան վայ կուտայ, և Պօղոս ալ, կեղծաւոր մարդը արքայութեան մէջ բա-ժին չունի ըսելէն՝ ի զատ՝ «եթէ մարդ կան հաճոյ լինել Քրիստոսի ծառայ չէ»։

Թ. Եթէ ես մարդոց հաճոյ լինել Քրիս-տոսի ծառայ չէի կըսե։ Գալատացւոց Ա. Գլ. 10 հմ։ Տեսար որ մարդոց հաճոյ երեւնալ ըսող մարդը Քրիստոսի ծառայութիւնէն պի-տի դրկուի։

Հ. Եղբայր ես մինակ այդ պատուէրին չոյս դրած էի որ պահած եմ. ահա ատիկայ ալ ձեռքէս առիր, և ամեն կողմանց չոյս կըտ-րեցիր. ալէկ հասկցայ որ ատոր պատուէրին բնաւ մէկին ալ չեմ պահեր, ու միշտ Աստու-ծոյ կամայը հակառակ գործեր եմ. անոր համար կաղաչեմ զքեզ եղբայր, ա՛ս մեղքե-րէն ազատելուն մէկ ճամբայ մը կայ նէ ցոյց տուր որ մեղքերէն ազատելով, ես ալ Քրիս-

սոսկ աշակերտ ըլլամ, վասն զի մեղքէ չատ կը վախնամ։

Պ. Եթէ մինչեւ հիմայ չը դիտնալով մեղանչեր ես, մի՛ վախնար ու յոյժ ալ մի՛ կըտրեր։

Հ. Ի՞նչպէս չը վախնամ, եթէ մեղաւոր եմ։

Պ. Մարգարէներուն խրատը որ պահես, շուտ կազատիս քու մեղքերէդ, ու կարդաբանես։

Հ. Մարգարէները ի՞նչ խրատ կուտան։

Պ. Ահա, նախ եսայի կը գրէ. «Խնդրեցէք Տէրը, և յորժամ գտանիցէք զնա, և իբրեւ մերձենայի առ ձեզ՝ թողցէ ամբարիշտ զճանապարհս իւր. և այր անօրէն զխորհուրդս իւր, և դարձցի առ տէր և գոյցէ զողորմութիւն, և առ Աստուած մեր զի բազմապատիկ թողցէ զանօրէնութիւնս մեր»։

Թ. Տերը փնտռեցէք, ու երբոր գտնաք՝ աղաչեցէք անոր, ու երբ ձեզի մօտենայ, մեղաւորը թող իր չար ճամբէն ետ դառնայ, ու անօրէնը իր չար խորհուրդները թող ձգէ ու Աստուծոյ թող դառնայ որ ողորմութիւն գտնայ, վասն զի մեր տէր Աստուածը, մեր շատ մեղքերը կը ներէ կըսէ։ Ծն. Գլ. 6 հմր։ Եւ երկրորդ՝ Սմուէլ կը գրէ. «Դարձէք իսրա-

յէլ առ տէր Աստուած քո զի տկարացար յանօրէնութիւնս քո, առէք ընդ ձեզ բանս և դարձարուք առ տէր Աստուած ձեր, և ասացէք ցնա, կարող ես թողուլ զմեզս մեր»։

Թ. Քու տէր Աստուծոյդ դարձիր ոմն իսրայէլ, մեղայ մէջ ընկղմեցար, ձեր տէր Աստուծոյ դարձէք ու ըսէք անոր, թէ կարող ես մեր մեղքերը ներելու։ ԾՂ. Գլ. 2 հմր։ Եւ երրորդ՝ եսայի կրկին կը գրէ. «Լուացարո՛ւք սրբեցարո՛ւք ընկեցէք զչարիս յանձանց ձերոց առաջի աչաց իմոց դադարեցէք ի չարեաց ձերոց»։

Թ. Լուացուեցէք սրբուեցէք ու ձեր մեղքերը ձգեցէք իմ աչացս առաջ, ու չարութիւններէ ետ քաշուեցէք կըսէ։ Ցեսաւի մեղայ ազատուելուն ճամբան։

Հ. Այդ մարգարէներուն խրատը որ պահեմ, Աստուած պիտ կընդունի։

Պ. Այո՛, անշուշտ կընդունի, ինչպէս որ Աստուած ինքը՝ խոստացեր է եսայիին բերնով. «Եթէ իցեն մեղք ձեր իբրեւ զձանձալ, սպիտակ արարից»։

Թ. Թէպէտ ձեր հոգին մեղօք սեւցած մուրի պէս ալ որ լինայ ձիւնի պէս ճերմակ կընեմ կըսէ։ Եւ երկրորդ՝ եզեկիէլ կը գրէ. «Ան-

բէնն եթէ գարձի յամենայն անօրէնութենանց իւրոց զոր արար, և պահեսցէ զամենայն ըզ պատուիրանս իմ, և արասցէ զարդարութիւն և ողորմութիւն, կեցոյ կեցցէ և մի մեռցի, ամենայն յանցանք նորա զոր գործեալ իցէ, և ամենայն անօրէնութիւն նորա զոր անիրաւեալ իցէ մի յիշեսցին, այլ արդարութեամբն իւրով զոր արար կեցցէ »։

Թ. Անօրէնը իր անօրէնութենէն դառնայ ու իմ բոլոր պատուէրներս պահէ, ու արդարութիւն գործէ ու ողորմութիւն տայ, անոր առաջի մեղքերը չը պիտի յիշուին, հապա ետքի ըրած արդարութիւնովը պիտի վըրկուի։ ԺԸ. Գլ. 20 հդ։ Եւ երբոր՝ նայի կըրկին կը դրէ. « Չի ահաւասիկ ջնջեցից իբրեւ զամպ զանօրէնութիւնս քո, և իբրեւ մէգ զմեղս քո, դարձ առիս և փրկեցից զքեզ »։

Ժ. Ահա ես քու մեղքերդ ամպի ու մէգի (1) պէս պիտի ջնջեմ, դուն ինձի դարձիր որ ես զքեզ ազատեմ կըսէ։ ԽԴ. Գլ. 22 հդ։

Հ. Այդ բաժներդ շատ մեծ յոյս մըն է ինձ նման մեզաւորներուն, բայց՝ ասկէ առաջ գործած մեղքերս ինչպէս իմանալու է՝ ճամբան չեմ գիտեր։

(1) Մէգ (փուս)։

Ա. Առաջ երած բոլոր մեղքերդ կը մտածես միտքդ կը բերես ու կը ղջաս՝ ի խորոց սրտէ. կերթաս կը խոստովանիս կատարեալ ղջմամբ, միտքդ ալ կը դնես որ անդամ մըն ալ ամենեւին այն մեղքերուն մօտենալիդ չըլլաս, քահանան ալ սուրբ գիրքերէն վկայութիւններով կը խրատէ ու կը զգուշեցնէ այն մեղքերէն որ ամենեւին ալ ձեռք չես զարներ այն մեղքերուն, և մեղայդ յարմար ապաշխարանք կը դնէ, և ապաշխարանքդ ալ լալով և ողբալով կը քաշես կը լմնցուներս. այն ատեն մեղայդ կաղատիս։ Ցեսար մեղայ ազատուելուն ճամբան։

Հ. Ահա հիմայ գտանք մենք դիւրին ճամբան, աս բաժդ շատ ախորժելի եկաւ իմ ականջիս, միշտ մեղքը կը գործեմ ու կերթամ կը խոստովանիմ թողութիւն կառնեմ, ասկէց դիւրին բան չըլլար. ասիկայ աղէկ որ ըսիր. ես շատ կը վախնայի մեղք գործելու, որովհետեւ վերը ըսիր թէ՝ նախ Յովհաննէս Մկրտիչ, և ետեւ Յիսուս, երկուքն ալ երբ քարոզել սկսան ըսին, « Ապաշխարեցէ՛ք երկինքին թագաւորութիւնը մօտեցած է » ըսին. ես ասկէց կը վախնայի թէ, դուք մինչեւ հիմայ աշխարհիս թագաւորը

առատանային կը ծառայէիք, այն մեղքերը ա-
պաշխարեցէ՛ք, ալ առկէց ետեւ երկինքին
թագաւորութիւնը մօտեցաւ՝ անոր պիտի
ծառայէք, անոր ղօրք պիտի ըլլաք կըսէ,
որ ես առկէց կը վախնայի թէ երկինքին թա-
գաւորին ղօրք որ ըլլանք՝ մեր բանը դըժ-
ուար է, վասն զի անիկայ արդար է, և ա-
նոր ղօրքերն ալ արդար պէտք է ըլլան.
հապա մենք ինչպէս մեղքէն ետ պիտի քաշ-
ուինք՝ գիշեր ցորեկ առիկայ կը մտածէի,
և մանաւանդ՝ գուն ալ որ առաջ մեզի վախ-
ցուցիր քրիստոնէութիւնը դժուար է ըսե-
լով՝ այն վախն ալ կար իմ սրտիս մէջ, բայց
հիմայ կը հասկընամ որ դիս խաբեր ես, ո-
րովհետեւ քրիստոնէութեան մէջն ալ մեղք
գործելու սովորութիւնը որ կայ, ալ ատկէ
դիւրին բան չի կայ, ատկէ ետեւ մեղքէն
ալ չեմ վախնար, դիւրին ճամբան գտայ:

Գ. Այդքան շատ մի խնդար եղբայր, մենք
քեզի մեղայ լծորթիւն ըսելով չի կարծես
թէ վաղեան գործելիք մեղայդ է, հապա
երեկուան գործածիդ ու կատարեալ ըղձ-
մամբ ապաշխարածիդ համար է, եթէ խոս-
տովանանքին յոյս դնելով մեղանչես, շատ
խեղճ վիճակի մէջ կը մտնաս. ինչու որ՝ ա-

մենուին այն մեղացդ թողութիւն չըլլար.
մեղքը միտք դնելով պիտի չըլլայ, ինչպէս
որ Սիրաք կըսէ. «Վասն քաւութեան մեղաց
մի՛ լինիր դարձ տրամութեան, և մի՛ յաւե-
լուցուս մեղս ի վերայ մեղայ՝ և մի՛ ասիցես
գթութիւն տեառն մեծ է. բազմութեան
մեղաց իմոց ողորմեսցի, զի ղողորմութիւն և
բարկութիւն յայնմանէ փութով մերձաւորին»:

Թ. Մեղաց թողութեան համար անհոգ մի՛
ըլլար, ու մեղքը մեղաց վրայ մի՛ աւելցը-
ներ ու մի՛ ըսեր թէ Աստուծոյ ողորմութիւ-
նը շատ է, իմ շատ մեղքերուս կողորմի.
վասն զի անոր ողորմութիւնն ու բարկութիւ-
նը շատով իրարու քով կը մօտենան կըսէ.
Ե. Գլ. 3 հմ:

Ժ. Վերը ըսածիդ պէս եթէ կատարեալ
ըղձմամբ լալով խոստովանիս ու ապաշխարեմ
ետեւ ինչ պիտի ընեմ:

Գ. Այդ ըսածիդ պէս որ մաքրուիս, այն
ատեն արժանի կըլլաս ճաշակ առնելու, և
կերթաս ահիւ և դողութեամբ ճաշակ կատ-
նես:

Ժ. Մեղացս չը մաքրուած ճաշակ պիտի
չառնեմ:

Գ. Ձեռքդ բռնող չըլլար, կառնես, բայց՝

ականջ դիր տես ինչ կըսէ քեզի Պօղոս։

Հ. Պօղոս ինչ պիտի ըսէ ինձի։

Պ. «Այսուհետեւ որ ուտիցէ զհացս կամ ըմպիցէ զբաժակս տեառն անարժանութեամբ պարտական եղիցի Մարմնոյ և Արեան տեառն. փորձեացէ մարդ զանձն՝ և ապա՝ ի հացէ անտի կերիցէ և՝ ի բաժակէն արբցէ. զի որ ուտէ և ըմպէ անարժանութեամբ՝ դատաստան անձին իւրում ուտէ և ըմպէ»։

Թ. Ակէց եաեւ ով որ անարժանութեամբ տէրոջը հացը ուտէ ու բաժակը որ խմէ, տէրոջը Մարմինին ու Արիւնին պարտական կըլլայ. մարդ Ինձ իր անձը փորձէ ու եաեւ այն հացէն Ինձ ուտէ ու բաժակէն ալ խմէ, ով որ անարժանութեամբ ուտէ ու խմէ, իր անձին դատապարտութիւնը կուտէ ու կը խմէ կըսէ։ Առաջին Կորնթացւոց ԺԱ. Գլ. 27 հմր։

ՇԱՒԻՂ ԻԴ.

Հ. Ինձին դատապարտութիւնը կուտէ ըսելը ինչ պիտի ըլլայ։

Պ. Այս բանը առանց օրինակի չեմ կրնար հասկցնել քեզի, օրինակ մը տամ որ խելքդ հասնի։

Հ. Օրինակը ցոյց տուր նայիմ ինչ է։

Պ. Դնենք թէ կէսլաս Պօլիս կերթաս, ու շատ աշխատանք ընելով հրովարտակ (1) մը կը հանես որ թշնամիդ յալթես, կամ դուխը կտրել տաս և կամ աքսոր (2) խրկես, շատ խնդալով կուգաս քու հայրենի երկիրդ, այն հրովարտակիդ ապահովելով թշնամիդ հետ դատաստանի կը կայնիս, ու ես հրովարտակ ունիմ ըսելով դուխ կը հանես որ կարդացուի տեեանը. և երբոր կարդացուի կը նայիս որ թշնամիդ համար տուած հրովարտակդ քեզի համար եղած կըլլայ, թշնամիդ երբ պիտի աքսորէիր քեզի աքսորելու հրամանակ կըլլայ, այն տեեն դատաւորը բարկանալով կըսէ. ինչ իրաւունքով այդ հրովարտակիդ ապահովելով թշնամիդ հետ դատաստանի կայնեցար ով անօրէն, այնտեղ քու լեզուդ կը պատառեմ ու ատքերդ և ձեռքերդ դողալ կսկսին, ու ամաչելով գլուխդ վար կախած դատին կը նայիս։ Եւ դատաւորը հրամայն կընէ որ ատքդ և ձեռքդ կապուած քեզի աքսոր կը խրկեն մէկ ան-

(1) Հրովարտակ (ֆէրման)։
(2) Աքսոր (սիւրկիւն քիւրէկ)։

ծանօթ երկիր մը յաւիտեանս յաւիտենից։

Հ. Այդ օրինակիդ միտքը կուզեմ որ ինծի հասկցնես. վասն զի մէկ վանականի օրինակ մը կերեւնայ։

Պ. Վերը ինչպէ՞ս ըսինք թէ մեղայդ պիտի մաքրուիս ու եաեւ ճաշակ պիտի առնես, բայց՝ ասոր հակառակը՝ չը մաքրուած մեղայ աղտով կերթաս ճաշակ կառնես, ու կը խըն-դաս ալ թէ փառք Աստուծոյ ճաշակս առի, երբ թէ անով քու Տիշնամիդ սատանան պի-տի յաղթես, բայց դատաստանին օրը քու դատաստանդ կը սեանուի կը նայիս որ քու անարժանութեամբ այն ճաշակին մօտենալդ քեզի մեծ յանցանք եղեր է, ոչ թէ սատա-նային. և այնքան ապաւիններ էիր այն ճաշա-կին որ սատանան պիտի յաղթէիր ու դուն արքայութիւն պիտի երթայիր, բայց՝ հիմայ ալ արքայութիւն չերթալուդ հաճեալ ես, գոնէ դժոխքը յաւիտենական աքսոր չըլլա-յիր։

Հ. Այդ ի՞նչ վանականք բան էր որ ըսիր եղբայր։

Պ. Վանականք բանը դեռ ետքը պիտի լը-սես. երբոր ամեն կողմանց յանցաւոր գանը-ուիս, Քրիստոս արդար դատաւորը՝ այն ա-

տեն սաստիկ բարկութեամբ պիտի ըսէ. «Ը՛ն-կերը ղիաւրդ մտեր այսր զի ոչ ունէիր զհան-դերձս հարսանեաց»։

Թ. Ընկերը ինչո՞ւ այս տեղ մտար հարսնի-քի լաթեր որ չունէիր։ Ասինքն՝ ինչո՞ւ մեղայ չը մաքրուած, և հոգւոյդ լաթերը չը նորո-գած այս ճաշակին մօտեցար։ Մատթէոս Ի-Գ. 12 հդ. Այն սատեն լեզուդ կը պապանձի, ատքդ ձեռքդ կսկսին դողալ. ամաչելով դլուխդ վար կախած դետինը կը նայիս. նաեւ Քրիստոսէն կրկին պիտի լսես. «կապեցէ՛ք ղոտս և ձեռս և հանէ՛ք ղդա՛ի խա-ւարն արտաքին անդ եղիցի լալ և կրճտել ատամանց»։

Թ. Ատոր ոտքերն ու ձեռքերը կապեցէ՛ք ու դուրսի մութին, այսինքն՝ դժոխքին մէջ ձգեցէ՛ք որ այնտեղ երթայ լայ ու ակռանե-րը կրճտցնէ կըսէ։ Եւ այն ըսած րոպէին ա-նոր սպասաւորները հրամանը կը կատարեն, կը խրկեն քեզի աքսոր, յաւիտենական դը-ժոխքին մէջը։ Տեսա՞ր եղբայր անարժանու-թեամբ ճաշակ առնողին գլուխը ինչ փոր-ձանքներ պիտի գայ։

ՇԱԽԻՂ ԻԵ.

Հ. Այդ բաժներէդ շատ վախցայ առկէց ետեւ մեղացս չը մաքրուած ճաշակ չեմ առներ, բայց եթէ անկէ ետեւ կրկին մեղանչեմ ինչ պիտի ըլլայ։

Պ. Ալ այդ բանը ինծի մի՛ հարցներ, ատոր պատասխանը ես չեմ կրնար տալ, հապա Պետրոսին և Սողոմոնին հարցուր ու անկէ տոլվէ այդ բանը։

Հ. Պետրոսը և Սողոմոնը ես ուր տեղ դըտնամ ու հարցնեմ, այս բանն ալ դուն հասկըցուր ինչպէս որ ուրիշ բաները ինծի հասկըցուցիր։

Պ. «Շուն դառնայ անդրէն՝ ի փսխած իւր, և խոզ լուացեալ ընդ ակղմն թաւալեալ»։

Թ. Շունը կը դառնայ իր փսխածը կրկին կուտէ, խոզն ալ կը լուացուի ու կրկին տըղմին (1) մէջ կը թաւալի կըսէ։ Պետրոս Երէցէդ կ՚ընդունինք Բ. Գը 22 հդ։ Եւ երկրորդ՝ Սողոմոն կը պրէ։ «Որպէս շուն յորժամ դառնայ՝ ի փսխած իւր առնլի լինի, նոյնպէս ա-

(1) Տիղմն (չամուր պատճառ)։

նըզդամն իւրով՝ չարեօքն յորժամ դառնայ անդրէն՝ ի մեղս իւր»։

Թ. Ինչպէս որ շունը կը դառնայ իր փըսխածը երբ կուտէ առնլի կըլլայ, նոյնպէս ալ մեղաւորը դառնայ իր զղջացած մեղքը կըրկին որ գործէ։ Աւետ Իզ. Գը 11 հդ։ Ցե՛ս մեղքը խոստովանող ու ետեւ կրկին մեղանչողը ինչ գարշելի գաղաններու նմանցուցեր են։

Հ. Արդեօք ինչո՞ւ կրկին մեղանչողը անոնց նմանցուցեր են, ինչ է այդ գաղաններուն բնութիւնը։

Պ. Պատճառը այս է, որովհետեւ շանը ձեռքը կերակուր մը որ անցնի անյագաբար շուտ շուտ կը կլլէ ադահելով փորը կը լեցնէ, ու փորը սխմուելով առատքար (1) կրնայ որ կերածը փսխել կը հարկաւորի. երբ փսխէ, քիչ մը կը հանգստանայ, բայց՝ երբոր կը տեսնայ որ փորը առատկեր է, դուրէ շուտով ձեռքը կերակուր չանցնիր ու անօթի չը մնալու համար իսկոյն (2) կերթայ այն փըսխածը նորէն կուտէ ու փորը կը լեցուանէ։ Նոյնպէս մեղաւորը մարդը՝ մէկա մեղայ մէջ կը

(1) Առատքար միտ։ (2) Իսկոյն (շուտ մը անխտէ)։

ըսլայ մինչեւ որ տաղաւար մը գայ, ծը-
նունդ և կամ Զատիկ, այն ատեն իր խղճմը-
տանքը կարծննայ ու սիրտը կը սխմուի. ին-
չու որ կը տեսնայ ուրիշները կը խոստովանին
կատարեալ, ինքն ալ անոնց նայելով կեր-
թայ կը խոստովանի մեղքերը կը փսխե քիչ
մը կը հանդստանայ մեղքը թափելուն հա-
մար՝ բայց կը տեսնայ որ մեղաց ամաններըը
տարտկեր են, մեղաց գործիքները պարապ
ծառեր են, իսկոյն կսկսի այն փսխած մեղ-
քերը նորէն գործել մինչեւ որ տաղաւար մը
գայ, մեղաց չափը կը լեցուննէ այն գազանին
պէս. Ցեսար կրկին մեղանչողին բնութիւնը
ինչպէս չանը կը յարմարի.

Հ. Այդ բանին իմ խելքս աղէկ հասաւ.
որովհետեւ միշտ իմ ըրած բանս ատիկայ է.
Ծնունդին մեղքերս կը խոստովանիմ, քանի
մը օր կանցնի կսկսիմ նորէն մեղք գործել
մինչեւ Զատիկ. և Զատկին կրկին կը խոստո-
վանիմ, կը նայիմ որ Ծնունդին խոստովանած
մեղքերս են որ բոլորը նորէն գործեր եմ,
մեղք մը պակաս չեմ թողեր. այսպէս սովո-
րութիւն ըրած եմ, շարունակ մեղքը կը գոր-
ծեմ ու կը խոստովանիմ բնաւ չը պակսիր մեղ-
քերս միշտ մէկ չափ է.

Գ. Երանի թէ մեղքդ միաչափ կեներ ու
չաւելներ. վասն զի կրկին մեղանչողին մեղ-
քը առաջի չափովը չի մնար կաւելնայ. ին-
պէս որ Քրիստոս 38 տարուան անդամալոյծը
որ բժշկեց, պատուիրեց թէ. «Ահաւասիկ
ողջացար մի՛ եւս մեղանչեր զի մի՛ չար եւս
ինչ լինիցի քեզ».

Թ. Ահա ողջացար. ալ մի՛ մեղանչեր որ ա-
ւելի գէշ բան մըն ալ չըլլայ քեզի. Յ-ՀՀԱՆ-
Ե. Գ. 14 հմ. Տե՛ս որ կրկին մեղանչող մար-
դուն վիճակը գէշ կըլլայ եղեր. ինչպէս որ
Քրիստոս մէկ օրինակով մը հասկցուց. «Ցոր-
ժամ այն ելանէ՝ ի մարդոյ՝ շրջի ընդ ան-
ջրդին տեղւոջ. խնդրէ հանգիստ և իբրեւ
ոչ գտանէ, ասէ դարձայց՝ ի տուն իմ ան-
րէն ուստի ելի. և գայ գտանէ մաքրեալ և
յարդարեալ, յայնժամ երթայ առնու եօթն
այլ այսս չար եւս քան զինքն, և մտանէ բը-
նակի անդ, և լինի յետին մարդոյն այնորիկ
չար քան զառաջինն».

Ժ. Երբոր մարդոց սրտէն սատանան կել-
լայ. կը պտըտի չոր տեղերը. ու հանգիստ կը
փնտռէ, ու երբոր հանգչելու տեղ չըգտնայ,
կըսէ թէ նորէն դառնամ իմ առաջի ելած
տունս երթամ. ու կուգայ կը նայի որ այն

մարդուն սիրտը և միտքը պարպվեր է, Աստուծոյ պատուէրներէն բնաւ մէկ նշան մը չէ մնացեր, բոլորը կորնցուցեր է, ալ այնտեղ ինչը մնալակ չի կենար, հապա կերթայ ճօթը հատ դէպ ալ կառնէ քան գինքը գէշ, ու կուգան այն մարդուն սրտին մէջ կը բնակին, որ այն մարդուն վերջը շատ գէշ կըլլայ քան զառաջը։ Ցեսար որ մեղքը առաջէ չափով չը մնար, զոր օրինակ հիւանդին կրկնումը (1) գէշ կըլլայ, քան թէ նոր հիւանդութիւնը, նոյնպէս պիտի հասկնաս մեղքերն ալ։ Ղ—կ— ԺԱ. Գլ. 24 հդ։

2. Շանը բնութիւնը հասկցանք որ մեղսասէր մարդոց յարմար է, եթէ կամիս՝ խաղին բնութիւնն ալ մեղի հասկցուր նայինք անիկայ ինչ վարուց տէր է։

Պ. Խոզը՝ իբրև աղմասէր է, միշտ տղմերու ու ցեխերու մէջ կը թաւիլտի, գարշելի բաներ կուտէ ու գարշահոտութիւն կը սիրէ, մաքրութիւն և անուշահոտութիւն չի սիրեր բնաւ երբէք, բայց՝ երբեմն կերթայ դեռ կը մտնայ ու կը լուացուի կը մաքրուի, բայց՝ իր ուզած բանը չէ այդ մաքրութիւնը հա-

(1) Կրկնումը հիւանդին (իւզիւլմէք)։

պա ինքը միշտ անմաքրութիւն կը սիրէ։ Երբ որ կը նայի վրայի գարշահոտ ցեխերը և գարշահոտութիւնները գնայեր են քթին առաջէն, իսկոյն իր հանգստութիւնը անհանգստութեան կը վոխուի ու շուտ մը կերթայ կրկին ցեխերուն մէջ կը թաւիլտի, որ ցեխերուն գարշահոտութիւնը քթին գալչելով կուբախանայ ու կը զուարճանայ։ Նոյնպէս մեղսասէր մարդը՝ որ միշտ մեղքը սիրող ու արդարութիւնը ատող է, միշտ մեղայ մէջ կը պատաղի (1), երբեմն խղճմտանքը գինքը տանջելով կերթայ կամայ ակամայ կը խոստովանի կապաշխարէ ու կարդարանայ, բայց՝ իր սխրած բանը չէ արդարութիւնը, հապա իր ուզածը միշտ մեղայ մէջ պատաղիլ է, և երբոր մեղայ գարշահոտութիւնը քթին առաջէն կը պակսի, իր հանգստութիւնը կաւրի, կսկսի նորէն այն գաղանութեան պէս իր փրսխածը ուտել, և մեղայ տղմին և ցեխերուն մէջ թաւիլտիլ։ Ա՛հա ատոր համար խոստովանած մեղքը կրկին գործող մարդը այդ գաղանութեան նմանցուցեր են Պետրոս և Սողոմոն։

(1) Պատաղի (Պշաղիկի մեղքի հետ ըլլալ)։

ՇԱԻԻՂ ԻԶ.

Հ. Եղբայր վերը ըսիր թէ, սուրբերը բարեխօս չեն կրնար ըլլալ ըսողը սուտ մարգարէ է, ատոր ես ալ կասկած ունիմ թէ մեռած մարդը ինչպէս բարեխօս կրնայ ըլլալ։

Պ. Դուն այդ սուրբերը մեռած կը կարծես։

Հ. Ինչո՞ւ մեռած չը կարծեմ. անոնք ալ հոգեղէն չէ՞ին, և Աստուծոյ վճիռը անոնց ալ չէ՞ր որ հող պիտի դառնան ըսաւ Ադամին։

Պ. Իրաւ ես անոնք ալ հոգեղէն էին ու Աստուծոյ վճիռովն ալ մեռան, բայց՝ անոնց մեռնիլը մինակ մարմնով է՝ չէ թէ հոգւով. վասն զի մեղաւորները հոգւով ալ մեռած ըլլալովնին, իսկ և իսկ մեռնողը անոնք են. բայց՝ արդարները հոգւով կենդանի ըլլալնուն համար անոնց մեռած չըսուիր։

Հ. Ի՞նչ գիտես, անդիի աշխարհքէն եկող մը եղաւ որ այդ տուրը քեզի բերէր սուրբերուն աղէ ըլլալը։

Պ. Անդիի աշխարհքէն եկողը ինչ պիտի ընես, ահա երկինք և երկիր ոչինչէն գոյացընող Աստուած ինքը վկայեց մարենիին մէջէն Մովսէսին ու ըսաւ. «Ես եմ Աստուած Աբրահամու, Աստուած Իսահակայ, և Աստուած Յակոբայ, և չէ՛ Աստուած, Աստուած մեռելոց, այլ կենդանեաց»։

Թ. Ես եմ Աբրահամին ու Սահակին ու Յակոբին Աստուածը, Աստուած մեռելներու Աստուած չէ հապա ողջերուն կըսէ։ Եւն Գ. Գէ. 6 հդ։ Ակնէց յայտնի կերեւնայ սուրբերուն կենդանի ըլլալը։ Ուստի անոնց մեռնելուն 400 տարիէն աւելի եղած էր, բայց՝ դեռ կենդանի են՝ ես կենդանիներուն Աստուածն եմ մեռելներուն Աստուածը չեմ կըսէ։

Հ. Սուրբերուն հոգւով կենդանի ըլլալնուն խելքս հասաւ, բայց՝ բարեխօս կրնա՞ն ըլլալ ադրեօք։

Պ. Քեզի մէկ բան մը հարցնեմ, մէկ մարդ մը դանգատ ընելու երբ կարող ըլլայ, բարեխօս ալ ըլլալու կարող է թէ ոչ։

Հ. Ատոր ի՞նչ խօսք, մէկ մարդ մը երբ դանգատ ընելու կարող ըլլայ, հարկաւ բարեխօս ալ կրնայ ըլլալ, բայց՝ սուրբ գիրքերէն կրնաս վկայեր սուրբերուն դանգատ ընելը։

Պ. Ահա Քրիստոս վկայեց. «Մի՛ համարիք եթէ ես չարախօս ինչ իցեմ զձէնջ առ Հօր, զոյ որ չարախօս կայ զձէնջ Մովսէս, յոր

դուքն յուսացեալ էք. զի եթէ հաւատա-
լիք դուք Մովսէսի, հաւատայիք արդեօք
և ինձ, զի նա վասն իմ իսկ գրեաց »։

Թ. Մի՛ կարծէք թէ ես ձեր վրայօք դա-
տաւոր ընդդէմ եմ իմ հօրս՝ ձեր վրայ դատաւոր
կայ Մովսէսը, որ դուք անոր ապաւի-
ներ էք. եթէ Մովսէսին հաւատայիք, թերե-
ւս ինձի ալ կը հաւատայիք, ինչու որ ա-
նիկայ ինձի համար չիտակը գրեց։ Յ-Ջ-ՆՆ-
Ե. Գլ. 45 հդ։ Եւ երկրորդ՝ Յայտնութեան
Ջ. գլուխ 9 համար կը գրէ. « Եւ յորժամ ե-
բաց զկնիքն հինգերորդ՝ տեսի ՚ի ներքոյ
սեղանոյն զհոգի ամենայն մարդկան զեղելոց
վասն բանին և վասն վկայութեան նորին զոր
ունէին, որք ասէին ՚ի ձայն մեծ, մինչեւ երբ
տէր սուրբ և ճշմարիտ, ոչ դատես և խընդ-
րես զվրէժ արեան մերոյ ՚ի բնակչաց երկ-
րին »։

Թ. Երբոր հինգերորդ կնիքը բացաւ՝ Ա-
ստուծոյ խօսքին ու անոր վկայութեան համար
մորթուած մարդոց հոգիները տեսայ սեղա-
նին տակը, որ մեծ ձայնով կըսէին. մինչեւ
ճշմարիտ Տէր. մինչեւ երբ չը պիտի դատես
ու մեր արիւնին վրէժը պիտի չուզես երկրիս
բնակիչներէն։ Եւ երրորդ՝ Երեմիա կը գրէ.

« երանի է մեզ Իսրայէլ զի հաճոյքն Աստու-
ծոյ ծանօթք մեր են »։

Թ. Երանի մեզի՛ ով Իսրայէլ, Աստուծոյ հա-
ճոյ մարդիկը մեզի ծանօթ են կըսէ։ Բ-ՐՈ-
Դ. Գլ. 4 հդ։ Ակնէյ կիմացուի որ երանի տա-
լը բարեկոծ ըլլալուն համար է ուրիշ բան չէ։

Հ. Ազէկ որ իմ խելքս հասցուցիր, ասկէյ
ետեւ ալ ես սուրբերուն քղանձը (1) պիտի
փակչիմ ու անոնք բարեկոծ բռնեմ որ միշտ
իմ մեղացս համար Աստուծոյ աղաչեն։

Պ. Շատ ազէկ, սուրբերը բարեկոծ բռնէ,
բայց՝ մեղաց հետ պիտի գաշուիս, եթէ չա-
րունակ մեղք գործես ու անհոգ ըլլաս, սուր-
բերը ինձի համար Աստուծոյ կաղաչեն ըսե-
լով ձեռքդ մեղքէն երբ չը գաշես, սուր-
բերը գեղի չեն սիրեր որ գեղի համար Աս-
տուծոյ աղաչեն, վասն զի անոնք Աստուծոյ
պատուէրը պահելով սուրբ եղեր են, ու քե-
զի ալ գրեր են թէ Աստուծոյ պատուէրը
պահէ, դուն անոնց գրածը չես ընդուներ,
Աստուծոյ պատուէրը չես պահեր, և քու
չար կամքդ չես կրնալ ըսպեր ու սուրբերուն
քղանցը փակչեր ես որ գեղի պաշտպա-

(1) Գողանց փէշ։

նուիրուն ընեն որ երբ մեղք գործես անկոդ ըլլաս։ Զոր օրինակ՝ մէկ կուսակալ մը եթէ մէկ գող մարդու պաշտպանութիւն ընէ, ալ այն գողը բնաւ վախ չունենար շարունակ գողութիւնը կընէ, մէկ մասը կուսակալին կուտայ, մէկ մասն ալ կը պահէ. բայց վերջը թագաւորը որ իմանայ, շատ մեծ պատիժ կը կրէ թագաւորէն, կուսակալն ալ ու այն գո՛ղն ալ։ Նոյնպէս՝ դուն ալ այն սուրբերը այդ կուսակալին պէս մարդի՛կ կը կարծես, որ գողութիւնները և ամեն անօրէնութիւնները ընես ու քանի մը դրամ տաս սուրբերուն կամուխտ երթաս և կամ եկեղեցին մոմ վառես, ու սուրբերուն ըսես, ահա այս ընծաս ընդունեցէ՛ք, ու Աստուծոյ աղաչեցէ՛ք որ ինձի յաջողութիւն տայ, ահա ես նորէն գողութեան կերթամ, ձեզի ալ բաժին կը հանեմ, դուք ինձի օգնութիւն ըրէ՛ք։ Եւ մանաւանդ Աստուած ալ չուզեր որ այն սուրբերը քեզի պէս գէշ մարդուն համար իրեն աղաչեն։ Ինչպէս որ Երեմիային ըսաւ Աստուած. «Եւ դու մի՛ կալ յաղօթս ՚ի վերայ ժողովրդեան այդորիկ, և մի՛ խնդրեր ՚ի վերայ դոյգա ողորմութիւն, և մի՛ անկանիր առաջի իմ վասն դոյգա զի ոչ լսեմ՛ քեզ»։

Թ. Դուն այդ ժողովրդոյ համար աղօթք մի՛ ըներ, ու աստոնց համար ողորմութիւն մի՛ ուզեր, իմ առաջս մի՛ իյնար ու աղաչեր ատոնց համար, ինչու որ չը պիտի լսեմ՛ քեզի կըսէ։ Է. Գլ. 16 հմր։

Հ. Հապա ի՞նչպէս ընելու է որ սուրբերը բարեխօս ըլլան ու Աստուած ալ ընդունի։

Պ. Ամէն առաջ գործած մեղքերդ կը զղջաս ու կը խոստովանիս, ապաշխարել կսկծիս, այնատեն սուրբերը բարեխօս կը բըռնես որ անոնք ալ օգնութիւն կընեն, Աստուած ալ կընդունի. որովհետեւ մէկ զօրավոր մը, մէկ մահապարտ դէշ մարդու մը երբ պաշտպանութիւն ընելու ըլլայ, պիտի երթայ թագաւորին ըսէ թէ՝ սա՛ մարդը իր չարութենէն ձեռքը քաշեց՝ ալ մանաւանդ պիտի չըլլայ ասկէց առաջ երած չարութիւններուն, կը խնդրեմ որ մեզի չնորհ.ք ընես ու ներես. արդեօք կրնայ ըսել թէ այս մարդը շարունակ այս չարութիւնը պիտի ընէ՝ ու դուն ալ պիտի ներես։ Նոյնպէս հաստկըցիր սրբոց բարեխօսութիւնն ալ։

ՇԱՒԻՂ. Իէ.

Հ. Եղբայր՝ իմ կարծեօք Աստուծոյ բոլոր

պատուէրները տրվեցայ։ Այդ ժօք չը գիտցած պատուէր մնաց որ անոնք ալ տրվեցընէիր։ Գիտեմ շատ գլխացաւութիւն կը ներնք ձեզի տեսակ տեսակ հարցմունքներ ընելով. բայց՝ ինչ ընեմ կուզեմ որ քրիստոնէից հարկաւոր եղած բաները բոլորը տրվեսամ. անոր համար մանրամասնաբար կը հարցնեմ մէկիկ մէկիկ, կը յուսամ որ չէք բարկանար։

Գ. Ես չեմ բարկանար բան հարցնելուդ ու պատասխան տալու ալ չեմ ձանձրանար, ո՞րովհետեւ Քրիստոս իր աշակերտներուն պատուիրեց որ, իր տրվեցուցած բաներուն բոլորը՝ իրեն հաւատացեալներուն տրվեցընեն. ինչպէս որ վերը ըսինք Ը. շաւիղին մէջ. ասոր համար ինծի պարտք եղած է քրիստոսի կամքը քեզի հասկցնելու. և չը գիտցողներուն ալ կը պատուիրէ երեմիա ու կըսէ. «կացէ՛ք ՚ի ճանապարհի և դիտեցէ՛ք և հարցէ՛ք յաւիտենական շաւղաց տեսուն, և տեսէ՛ք ո՞ր է ճանապարհ բարի և գնացէ՛ք ընդ նա, և գտջի՛ք զարբութիւն անձանց ձեր» տոց ասէ տէր»։

Թ. Ձամբան վրայ կայնեցէ՛ք հայեցէ՛ք ու հարցուցէ՛ք տէրջը յաւիտենական ճամբուն

համար ու տեսէ՛ք ո՞ր ճամբան աղէկ է՝ այն տեղ գնացէ՛ք որ ձեր անձին մաքրութիւն գտնաք կըսէ Աստուած, Զ. Գ. 16 հմ։ Տեսաք որ մինչեւ ճամբուն վրայ կայնեցէ՛ք ու տէրջը ճամբան հարցուցէ՛ք որ կըսէ, հապա դուն այստեղ տանը մէջ չը պիտի հարցընես, հարցնելուդ չեմ բարկանար, բայց՝ դեռ շատ պակաս կայ քու տրվածներուդ մէջ, շատ պատուէրներ կան քեզի հասկըցընելիք որ կատարեալ քրիստոնեայ ըլլաս, որովհետեւ Քրիստոս կը հրամայէ. «Այդ ևղերդ գուք կատարեալք որպէս և Հայրն ձեր երկնաւոր կատարեալ է»։

Թ. Դուք կատարեալ եղէ՛ք ինչպէս որ ձեր երկնաւոր Հայրը կատարեալ է կըսէ. Մ—թէ. Ե. Գ. 48 հմ։

Հ. Պակաս մնացած պատուէրները որո՞նք են։

Պ. Քրիստոնեայ եղողը խոնարհ պիտի ըլլայ, բնաւ երբէք հպարտութիւն պիտի չը գտնուի իր վրայ, որովհետեւ Քրիստոս ինքը ինքզինքը մեզի օրինակ ցոյց տուաւ. «Ուսարո՛ւք յինէն զի հեզ եմ և խոնարհ»։

Թ. Ինծմէ տրվեցէ՛ք ես խոնարհ եմ կըսէ. տե՛ս որ խոնարհութիւնը Քրիստոսէն պիտի

սորվեննանք։ Եւ երկրորդ՝ Յակոբոս կըսէ. «Խոնարհեցարուք առաջի տեառն և բարձրացուսցէ զձեզ»։

Թ. Տէրոջը առաջ խոնարհեցէ՛ք որ ձեզի բարձրացնէ կըսէ։ Դ. Գլ. 10 հմ։ Եւ երրորդ՝ Պետրոս մէկ բան մը կը գրէ, անիկայ որ ըսեմ՝ բաւական է, և այս մէկ խօսքը քեզի բոլորը հասկընել կարելի է, ալ ուրիշ գրուածներըը ըսել չը հարկաւորիր, դուցէ ձեղի ձանձրութիւն (1) կըլլայ։

Հ. Պետրոսին ըսած խօսքը ի՞նչ է։

Պ. «Ամենեքին ընդ միմեանս զխոնարհութիւն ունիցիք, զի Աստուած անբարտաւանից հակառակ կայ, տայ շնորհս խոնարհից»։

Թ. Ամեն քդ ալ իրարու խոնարհութիւն ըրէ՛ք, ինչու որ Աստուած՝ ամբարտաւանը հըպարտ մարդոց հակառակ է ու խոնարհներուն շնորհք կուտայ կըսէ։ Ցեսաւ Պետրոս մէկ կարճ խօսքով մը որքան վախնալիք բաներ հասկցուցեր է մեզի։

Հ. Աստր մէջ ո՞րն է վախնալիք խօսքը։

Պ. Աստուած՝ հպարտ մարդոց հակառակ է ըսած խօսքն է վախնալիքը, վասն զի մէկ

(1) Ջանձրութիւն օսանձագ։

մարդու մը թշնամին երբ Աստուած ըլլայ՝ այն մարդուն վիճակը ի՞նչ խեղճ ու դէշ կըլլայ արդեօք, ալ ուրիշ մէկ բարեկամ մը կըրնայ գտնալ քեզի հարցնեմ։ Աստուծոյ թշնամին ո՞վ կրնայ բարեկամ ըլլալ, որ Սողոմոն ալ կըսէ «Պիղծ է առաջի Աստուծոյ ամենայն մեծամիտ»։

Թ. Բոլոր հպարտ մարդիկը Աստուծոյ առաջ պիղծ են կըսէ։ Ա—ւ—ց ԺԶ. Գլ. 2 հմ։

Հ. Ինչու համար Պետրոս և Սողոմոն՝ հպարտ մարդը շատ գէշ ցոյց տուեր են։

Պ. Հպարտութիւնը սատանային հնարքը և արուեստն է. որ անով սատանայ եղաւ, չէ թէ սկիզբէն սատանայ ստեղծուած է, հապա՝ լուսեղէն հրեշտակ ստեղծեց Աստուած իրեն սպասաւորի համար, բայց՝ սատայէլը ամենուն գլուխը ըլլալով, իր փառացը վրայ հպարտացաւ ու ըսաւ, եթէ իմ աթոռս քիչ մը վեր դնեմ, ես ալ Աստուծոյ հաւասար կըլլամ. ուստի Աստուած սաստիկ բարկանալով երկինքէն վար թափեց բոլոր իրեն հնազանդող հրեշտակներով՝ ի միասին, ու գժոխքին պահապան ըրաւ. և միշտ հակառակ է Աստուած սատանային, իսկ հպարտ մարդոց հակառակ է Աստուած ըսածը Պետ-

բոսի ատոր համար է. որովհետև հպարտ մարդը սատանային մէկ տարբերութիւն մը չունենար, վասն զի մէկ տղայ մը արհեստի մը երթայ, դնենք թէ ոսկերչութեան աշակերտ երթայ, այն արհեստը սորվենայ ու գործածէ, անոր անունը ոսկերիչ կը կանչեն. նոյնպէս մէկ մարդ մը սատանային արհեստը սորվենայ ու գործածէ, հարկաւ անոր ալ սատանայ ըսել կերեւի։

Հ. Սատանան հպարտանալով երկինքէն վար թափելը, սուրբ գիրքերը կը վկայեն։

Գ. Այո՛, ահա նախ Եսայի կը գրէ. «Դու ասէիր ի մտի քումմէ երթից յերկինս ի վերոյ քան զաստեղս երկնից, արկից զաթոռ իմ և նստայց ի լերինն բարձու ի վերոյ լերանց հիւսիսոյ, երթից ի վեր քան զամպս՝ եղէց նմանողել բարձրելոյն, արդ ահաւասիկ ի դժոխս իջցես ի հիմունս երկրի, որք տեսանիցեն զքեզ զարմացին ի վերայ քո և ասասցեն, սա այն այր է որ զայրացուցանէր զերկիր և շարժէր զթագաւորս որ առնէր զամենայն տիեզերս աւերակ»։

Թ. Դուն քու մտօքդ կրսէիր թէ երկինքը կելլամ ու անդերձն և սատանաներէն վեր աթոռս կը դնեմ կը նստիմ ու ես ալ Աստուծոյ

կը նմանիմ, բայց՝ ահա դժոխքը պիտի իջնաս դեռևին տակը, որ քեզի տեսանողները քու վրայ զարմանալով պիտի ըսեն, սա մարդը անկայ է որ աշխարհքը տակն ու վրայ կընէր. Թագաւորները կը դրդէր որ բոլոր աշխարհքը կատականեր կըսէ։ ԺԴ. Գլ. 13 հդ։ Եւ երկրորդ՝ Պետրոս կը գրէ. «Ի հրեշտակսն յանցուցեալս Աստուած ոչ խնայեաց, այլ խաւարային կապանօք արկեալ՝ ի տարտարոս՝ եւս պահել՝ ի դատաստանի»։

Թ. Հրեշտակներուն մէջի յանցաւորները Աստուած չը խնայեց, հապա մուխ կապերով ձգեց դժոխքին մէջ՝ ու դատաստանին պահել տուաւ կըսէ։ Եւ Ի-ուդէ Կ-ղ-ի-ի-ա Բ. Գլ. 4 հդ։ Եւ երրորդ՝ Թադէոս, որ Յուդայ կըսուի, կը գրէ. «Եւ զհրեշտակս որք ոչ պահեցին զիւրեանց իշխանութիւն, այլ թողին զիւրեանց բնակութիւն, ի դատաստանի մեծի աւուրն միանշենաւոր կապանօք պահեաց ի խաւարի»։

Թ. Հրեշտակները որ իրենց իշխանութիւնը չը պահեցին ու իրենց բնակարանէն դուրս ելան, միանշենաւոր մուխի կապերով դատաստանին մեծ աւուրը պահեց։ Ա. Գլ. 6 հդ։

Հ. Խնդրեմ հասու որ հպարտութիւնը սա

տանայէն հնարուած է, բայց՝ վերը ըսիր թէ հպարտ մարդը սատանայէն տարբերութիւն մը չունի, ատոր իմ խելքս չը պառկեցաւ, ինչու որ՝ շատ կամ քիչ ես ալ հպարտութիւն կընեմ՝ բայց շատ տարբեր է սատանային հպարտութիւնէն։

Պ. Քու հպարտութիւնդ ինչ տեսակ է որ տարբեր կըլլայ։

Հ. Սատանան՝ Աստուծոյ նմանիլ ուզեց։ Քաւ լիցի որ ես այդպէս անպատեհ գործ բռնեմ, ձեռքս չը հասնելու տեղը չեմ երկընցներ, հապա ես ինձ նման մարդոց վրայ կը հպարտանամ որ ձեռքս ալ կը հասնի, ոտքս ալ կը հասնի, ուժս ալ։

Պ. կարծեմ դուն ասիկայ մեղայ տեղ չես դրեր։

Հ. Մեղք չէ չեմ կրնար ըսել. թէպէտ մեղք սեպեր եմ, բայց՝ հապա սատանային հպարտութեան հաւասար է։

Պ. Դուն ինչ իրաւունք ունիս քեզ նման մարդոց վրայ հպարտանալու, ինչ աւելի բան ունիս անոնցմէ, հարուստ ես ատոր համար կը հպարտանաս աղքատներուն վրայ։

Հ. Այ՛, ատոր համար կը հպարտանամ։

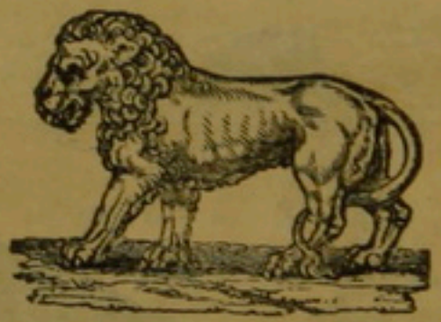
Պ. Ասիկայ սուտ ես, այդ ապրանքը քուկդ

չէ որ ատոր վրայ հպարտանաս, ուրիշին ապրանքին վրայ ինչ իրաւունք ունիս հպարտանալու։

Հ. Իմ ապրանքս որո՞ւ է որ քուկդ չէ կըսես։

Պ. Ապրանքը երբ քուկդ ըլլար՝ մեռած ատենդ քու հետ կը տանէիր, այստեղ ձգել երթալէդ կիմացուի որ քուկդ չէ եղեր։ Եւ կամ կտրիճ ես անոր համար կը հպարտանաս։

Հ. Այ՛, ատոր համար կը հպարտանամ, տկար, անուժ մարդոց վրայ։



Պ. Ահա առիւծը (1) քեզմէ զօրեղ ուժով է. եւ կամ անուշ ձայն ունիս անոր համար կը հպարտանաս։

Հ. Այ՛, ատոր համար կը հպարտանամ, խառնաձայն մարդոց վրայ։

(1) Առիւծ (առլան)։



Պ. Ահա սոխակը (1) քեզմէ աւելի ձայնաւոր է, եւ կամ նոր ու գեղեցիկ լաթեր հագուելը ես ատոր կը հպարտանաս հին լաթ հագուողներուն վրայ։

Հ. Այ՛, ատոր համար կը հպարտանամ։



Պ. Ահա սիրամարդը (2) քեզմէ աւելի գե-

(1) Սոխակ (ռոսսիգնոլ)։ (2) Սիրամարդ (Թաւուզ գուշու)։

ղեցիկ շողշողուն փետուրներով զարդարուած է, քու լաթերդ ցեղը պիտի ուտէ, որ ցաւ կոբոս վկայեց։ Եւ կամ շատ արուեստաւոր (1) ես ատոր համար կը հպարտանաս անգէտներուն վրայ։

Հ. Այ՛, անոր համար կը հպարտանամ։



Պ. Ահա մեղուն ու ապրուշումին որդը քեզմէ աւելի արուեստաւոր են, որ անոնց արուեստին քու խելքդ ամենեւին չի հասնիր։ Եւ կամ արագընթաց ես շուտ ճամբայ կը քալես ատոր համար կը հպարտանաս։

Հ. Այ՛, ատոր համար կը հպարտանամ։

Պ. Ահա այծեամը (2) և նապաստակը (3) քեզմէ աւելի արագընթաց են։ Եւ կամ զօրաւո-

(1) Արուեստաւոր (մարիֆէթլի)։ (2) Այծեամ (ճէյրան)։ (3) Նապաստակ (թաւշան)։

նեայ (1) ես անոր համար կը հպարտանամ ծոյլերուն վրայ։

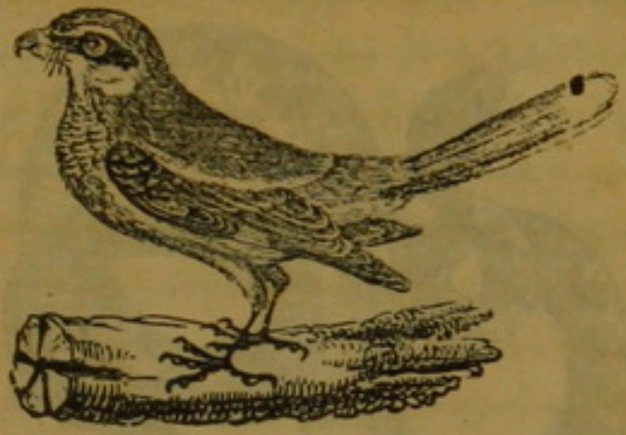
Հ. Այո՛, անոր համար կը հպարտանամ։

Պ. Ահա մրջիւնն (2) ու մեղուն քեզմէ աւելի գործունեայ են, ինչպէս որ Սողոմոն կը դրէ. «Երթ առ մրջիւնն ո՛վ վատ և նախանձեայ ընդ ճանապարհ նորա, և լեր իմաստնագոյն քան զնա. զնորա ոչ գոյ հողագործ, ծուխիւն, և ոչ հարկադիր, և ոչ ընդ տէրամբ է, և պատրաստէ յամարայնի զկերակուր. և կամ երթ առ մեղուն և ուսիր զիարդ գործունեայ է»։

Թ. Մրջնին քով գնա՛ ո՛վ ծոյլ, ու անոր ճամբուն նախանձիր, ու անոր֊մէ իմաստուն եղիր. վասն զի անոր հողագործութիւն չունի, իրմէ տուրք ուզող չիկայ, ու իշխանութեան տակ ալ չէ, և իր կերակուրը ամառուանէ կը պատրաստէ. և կամ մեղուին քով գնա՛ ու սորվէ՛ ինչպէս գործունեայ է կըսէ։ Եւ կամ աչքերդ աղուոր կը տեսնան անոր համար կը հպարտանաս բլշակներուն (3) վրայ։

Հ. Այո՛, անոր համար կը հպարտանամ։

(1) Գործունեայ (դիլիջան)։ (2) Մրջիւն (ղարընճա)։
(3) Բլշակ (աչքի ցաւոտ խախուտ)։



Պ. Ահա գայլը և արծիւը (1) քեզմէ աւելի արագոտ են։ Եւ կամ ականջներդ աղուոր կը լսէ անոր համար կը հպարտանաս խուլերուն վրայ։

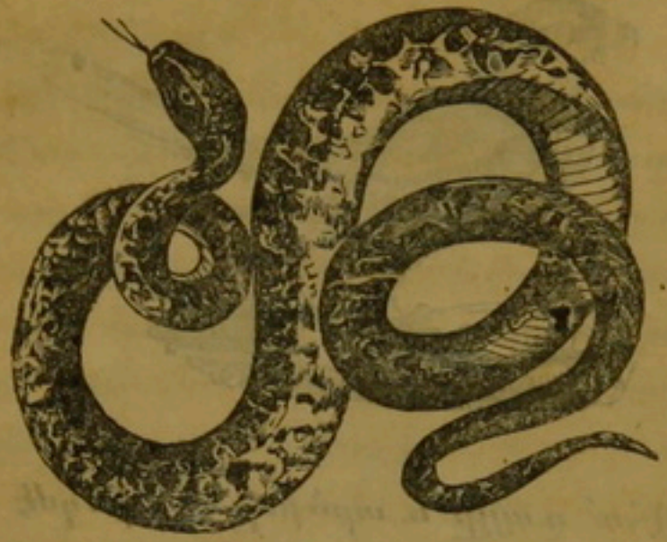
Հ. Այո՛, անոր համար կը հպարտանամ։

Պ. Ահա իշուն ականջը քեզմէ աւելի կը լսէ։ Եւ կամ շատ գիտնական ես անոր համար կը հպարտանաս տգէտներուն վրայ։

Հ. Այո՛, անոր համար կը հպարտանամ։

Պ. Ահա օձը քեզմէ աւելի գիտնական է, ինչպէս որ Մովսէս կը վկայէ. «Օձն էր իմաստնագոյն» Նաեւ Քրիստոս ալ իր աշակերտներուն պատուիրեց. «Եղերո՛ւք խորագէտք իբրեւ զօձ»։

(1) Արծիւ (գարագուշ)։



Թ. Օձի պէս խելացի եղէք։ Մատթէոս ժ. Գ. 16 հդ։ Ցեսմո եղբայր. դուն քեզ նման մարդոց չէիր հաւնիր, անոնք ինձմէ վար են, անոնց վրայ կը հպարտանայիր. քեզի չը կըշնալ հաճելուն համար. հիմայ հասկցար որ չէ լմէ մարդոց, հապա լեռներուն գազաններէն, ու երկինքին թռչուններէն, և կամ գետնին սողուններէն ու միջատներէն (1) ալ վար ծնողիր ու անոնց չէիր կրցեր հաւնիլ, ինչ որ պարծեցար, անոնք քեզի չատրմեցին, լմէ ուժով, լմէ ձայնով և լմէ արուեստիւ, լմէ գեղեցկութեամբ, և լմէ դիտութեամբ,

(1) Միջատ պիծակ։

անոնցինը քեզմէ աւելի եկաւ, տե՛ս որ վերը կը պարծենայիր թէ, ես ինձ նման մարդոց վրայ կը հպարտանամ որ ձեռքս ալ կը հասնի ուժս ալ կը հասնի՝ հիմայ տե՛ս բանը որ՝ չէ թէ մարդոց, հապա մինչեւ անգամ քու ատիդ տակի սողուններուն չը կրցար հասնիլ ալ խղճալի. ալ ասկէց ետեւ իրաւունք ունիս քեզ նման մարդոց վրայ հպարտանալու։

Հ. Այդ ինչ գարշելի բան է եղեր հպարտութիւնը որ մարդս սատանայի նմանցնելէն՝ի զատ անբան անասուններէն ու գազաններէն, և կամ թռչուններէն ու սողուններէն ալ վար կընէ։ Ափսոս իմ խելացս որ այսքան տարի հպարտութիւն ըրեր եմ. շատ ապէկ ըրիր որ իմ խելքս հասցուցիր, ասկէց ետեւ բնաւ երբէք հպարտութիւն չեմ ըներ, բայց՝ ինչ ընեմ որ իմ վրայ հպարտութիւն չիզայ։

Գ. Երբոր մարքէդ հպարտութիւն մը գայ շուտ մը գետինը նայէ ու մտածէ որ այդքան ատիդ տակի հոգին ատելագուած ես, ու կրկին հող պիտի դառնաս ու ատից տակ պիտի երթաս ու կտիկտուտիս։ Եւ երկրորդ՝ մէկ մը աչխարհք եկած օրդ, և մէկ մըն ալ աչխարհքէն ելած օրդ մտածէ տես թէ մար-

դիկ իրարմէ տարբերութիւն ունին. թէ ապ-
քսո և թէ հարուստ, թէ խելօք և թէ յի-
մար, թէ գեղեցիկ և թէ տգեղ, թէ ղօրեղ
և թէ տկար, բոլորին ծնիլն ալ ու մեռնիլն
ալ հաւասար են, ինչպէս որ ատոնց բոլորն
ալ լալով և տրտմութեամբ աշխարհք կու-
գան. սատանան կը մխիթարէ, ու մի՛ լար այս
աշխարհքը քու կդ է կըսէ. Այդպէս ըրէ՛
այնպէս ըրէ՛ ըսելով կը խաբէ. նաեւ ինչպէս
մերկ եկան աշխարհք նոյնպէս մերկ պիտի
երթան, իրենց հետը բան մը տանելու կարող
չեն, ոչ հարուստը իր ապրանքը կրնայ տա-
նիլ, ոչ գեղեցիկը իր գեղեցկութիւնը, ոչ
ղօրեղը իր ղօրութիւնը. բոլորն ալ ունեցած-
նին հոս տեղ պիտի ձգեն երթան մեղքէն՝ի
ղատ. ինչպէս որ Պօղոս կըսէ. «Աշխարհքը
բան մը չբերինք ու բան մըն ալ չենք կըր-
նար տանիլ». Ցեսայր որ մարդիկ իրարմէ
տարբերութիւն չունին թէ ծնած օրը և թէ
մեռած օրը. ինչպէս որ Սողոմոն կըսէ. «Մի
մուտ է ամենեցուն յաշխարհ և ելք հասա-
րակաց» այսինքն՝ բոլոր մարդոց աշխարհք
գալն ալ ու աշխարհքէն երթալն ալ մէկ է կը-
սէ. Թէպէտ ոմանց ձեռքը քիչ մը ապրանք
կանցնի տղայոց խաղալիքին պէս, սատանան

անոր հետը կը խախտէ ժամանակ մը, այս
ապրանքը քուկդ է ու այս աշխարհքն ալ
քուկդ է, դուն քու ղբօսանքդ և ուրախու-
թիւնդ նայէ՛ ձեռքէդ ինչ որ կուգայ մէկը
եա մի՛ թողուր, դուն Աստուծոյ հաճոյ մարդ
որ չըլլայիր այս հարստութիւնը քեզի չէր
տար Աստուած, դուն մի՛ վախնար քեզի դէմ
մարդ չի կրնար ղրուցել, եա քու կռնակդ
կայներ եմ՛ ղքեզ պաշտպանելու ըսելով կը
խաբէ, այն խեղճն ալ սատանային թելա-
դրութեան հաւատալով ու խաբուելով այն
ապրանքին պատճառաւը շատ մեղքեր կը
դործէ անոր ապաւինելով. և երբոր ջանիկայ
աշխարհք խրկողը կանչելով ետ դարձիր ե-
կո՛ւր ըսէ, այն ատեն խելքը կը ցնորի [1] ինչ
ընելը չը դիտնար, սատանան ալ կը պատաս-
խանէ թէ ես այդ բանին չեմ խառնուիր ու
ետ կը քաշուի, կսկըսի այն խեղճը ծնած ա-
ւուրը պէս կռնակին վրայ պառկիլ ու լալ,
բայց՝ ինչ օգուտ. ընտանիքներն ալ երես
դարձուցեր են ու բարեկամներն ալ, ծնած
օրը կը խնդային. այս օրս կուլան, ծնած օ-
րը լաւ եր հագուեցնելու կը ջանային բարե-

(1) Ցնորիլ (խելքը թռցնել չըլսըրմագ).

կամները, այսօր լսիները մերկացնելու ջանք կընեն, ուրիշ բան մը չիզատ ձեռքերնուն, և մարդը կը նայի որ բնաւ երբէք մէկէ մը օգնութիւն չը պիտի դանայ՝ ինքն ալ յուսահատելով զրանձքը կը թօթռէ ու կելլայ ապրանքին մէջէն՝ կերթայ անդին աշխատիլ. և այն ապրանքէն ալ մէկ բան մը տանելու կարող չէ իր ձեռը. միայն թէ այնքան քաշած աշխատանքին փոխարէն մէկ պատառնք մը վարձք ունի կառնէ կը մնայ հոդին տակը. թէպէտ ոմանց ձեռքը այն պատառնքն ալ չանցնիր, և որքան հարուստ մարդիկ առանց պատառնքի դնացած են. վասն զի ոմանք լեռները և դաշտերը (1) կը մեռնին և մարմիններն դազաններն ու թռչունները կուտեն, և ոմանք ծովը և կամ պեսերուն մէջ կը խեղդուին՝ ձուկերու կերակուր կըլլան. այն սովորական մահուամբ մեռնող ու պատառնքով թաղուած մեռելը երանելի կը սեպեն. վերջապէս քեզի հասկցնելիքս ասիկայ է, մէկ պատառնքէն չի զատ բան մը տանելու կարող չէ իր հետ. և այն ապրանքին պատճառաւ գոյած մեզքերն ալ կը պահ-

(1) Դաշտ (օվա).

ուին մինչեւ դատաստանին օրը, այն ատեն այն մեղքերն ալ կը շալկէ կերթայ դժոխքը՝ ապրանքները կը մնան այս տեղ. որովհետեւ իր հետ չը բերաւ որ իր հետը տանի, հապա հոս տեղ դտաւ և այս տեղ կը ձգէ կերթայ.

Հ. Հապա ես ինչ ընեմ որ ապրանքս հոս տեղ չը թողում ու իմ հետս տանիմ.

Պ. Քու հետդ բան չես կրնար տանիլ, հապա քեզմէ առաջ պիտի խրկես քու երթալու տեղդ, երբոր երթաս պատրաստ դտնաս այն տեղ ապրանքդ.

Հ. Ապրանքս ինչպէս ինձմէ առաջ կրնամ խրկել.

Պ. Այդ հարցմանդ յարմար պատասխանը կայ՝ թէպէտ քիչ մը երկար է, բայց՝ քու հարցմանդ շատ յարմար կուգայ. եթէ քեզի ձանձրութիւն չի տար ու ականջ կը դնես՝ այս պատմութիւնը պիտի գրուցեմ, վասն զի կարելի է այս պատմութեան մէջէն շատ բաներ սորվելնաս.

Հ. Որքան երկար պատմութիւն կուզէ թող ըլլայ ինծի ձանձրութիւն չի տար երբէք. ապրովհետեւ ապրանքս հոս տեղ չը թողում՝ ու հետս տանելու իրաւ պիտի լսեմ, անոր համար չեմ ձանձրանար, լաւ մանրակ կընեմ, ըսէ

որ լսեմ. ու նայիմ ինչ պատմութիւն է ես ալ սորվեցնամ ու այս ապրանքս այս տեղ չը թողում երթամ։

Գ. Մէկ աղգի մը մէջ սովորութիւն մը կար, որ իրենց թագաւորը մինչեւ տարի մը կը նստեցնէին. երբոր տարին լրանար, թագաւորը կը մերկացնէին ու մէկ կղզի (1) մը կաթսորէին որ կերթար այն տեղ անօթի ծարաւ կը մեռնէր, և անոր տեղը ուրիշ մըն ալ կը նստեցնէին. եւեւ մէկ խելօք մարդ մը թագաւոր նստաւ, ու սկսեց մտածել թէ իմ տարին ալ որ լրանայ, անշուշտ ինձմէ առաջ եղող թագաւորներուն հանդիպած վորձանքը իմ գլխուս ալ պիտի հանդիպի, անոնց պէս մերկ պիտի աքսորեն, բոլոր ապրանքս հոս ձնալով ես պիտի երթամ այն տեղ անօթի ծարաւ մեռնիմ. ուստի ասոր աղէկը քանի որ իշխանութիւնը իմ ձեռքս է՝ իմ գանձարանիս (2) մէջի ստակին բոլորը այն իմ աքսոր երթալու կղզին խրկեմ, որ եւեւ մերկ ալ երթամ հոդ չէ, բոլոր ստակս հոն տեղ կըլլայ ըսելով սկսեց հետզհետէ գանձարանին մէջի ստակները խրկել այն իր աքսոր երթալու կղզին հաւատարիմ մարդոց ձեռ-

(1) Կղզի (ստա)։ (2) Գանձարան (խազնէ)։

քով. և ինքն ալ շատ ուրախ էր, ինչու որ հոդ չունէր թէ գինքը մերկ կաքսորեն ու ապրանքը հոն կը մնայ մինչ թագաւորներուն պէս, հապա հոն տեղ ամէն աւելի հանդիստ կեանք վարելու յոյսով կուրախանար երբոր այն տեղ ունեցած ապրանքը միտքը կուգար վերջապէս ատոր տարին ալ որ լրացաւ՝ վերը պատմած թագաւորներուն պէս մերկացուցին ու աքսոր խրկեցին այն կղզին. բայց միւս թագաւորներուն պէս որաւ մ՚չէր երթար, հապա ուրախութեամբ կերթար, ինչու որ այն երթալու տեղը յոյս ունէր, պատրաստութիւնը տեսած տարիպատը շինած էր. գնաց նայեցաւ որ շատ գեղեցիկ ապահով տեղ մըն է։ Ամէն տեսակ մարդիկ բերել տուաւ ու բազմամարդ երկիր մը շինեց ու կրկին թագաւոր եղաւ յաւիտեան։

Հ. Այդ պատմութիւնը շատ ախորժելի եկաւ իմ ականջիս, թէպէտ այն առաջի անմտութեամբ կորսուող թագաւորներուն համար քիչ մը տրտմեցայ, բայց այս մէկ թագաւորը շատ աղէկ խելք բանեցուցեր է, ու գիս յիրաւի շատ ուրախացուց. ուստի կուզեմ որ ատոր միտքն ալ ինձի հասկցնես թէ որ կը հաճիս։

Պ. Ամեն մարդ իր անձին իմաստուն է, սրամիտ Աստուած՝ անձնիշխան սատկեց մարդը, ինչպէս որ Սիրտը կրսէ. «Մարդն խնդրեմ անձնիշխան կամս սատկի Աստուած. գնաց և գնաց եղ առաջի իր՝ որ և կամի մահացի գնեսա իրո».



Բ. Աստուած սկիզբն մարդը անձնիշխան սատկեց, ու կրակը և Ջուրը առաջը դրաւ որ որին ախորժի ձեռ՛քը անոր մէջ խօթի կրակ. Բայց՝ երբոր մեռնի՝ ոչ անձնիշխան չէ, և կամքը իր ձեռքը չէ. Հապա կենդանի՝ նի մեռցուցեալներուն ձեռքն է. երբոր մեռնիս՝

մերը պատանի իմաստութեան պէս շատ մը մերկացնէն ու կը խրկեն բնակի կամ արքայութիւն և կամ դժոխք, որէն որ ա՛ խորժելուդ, Սիրտին բառն պէս. «Կրակն ու Ջուրը առաջը դրաւ որ ախորժածին ձեռքը մխէ (1) ահա Ջուրը արքայութիւն՝ և կրակը դժոխքը կխնայուի. բայց պէտք է որ դեռ այդ փորձանքները դուխխէ չը հանդիպած մեռանիս այն խելօք իմաստութիւն պէս իմ «Աչս երբոր մեռնիմ՝ ապրանքներս պիտ պիտ կը պրկեն ու այնպէս մերկ կատարեն պիտ դժոխքը. և բոլոր ապրանքս կը մնան այս տեղ. Եւ պիտի երթամ դժոխքին մէջ մէկ կոմիկ Ջուրի կաթսա մեամ ու ան ալ ձեռքս պիտի չանցնեն, ինչպէս որ Քրիստոս ըսաւ. Ղուկաս ԺԶ. Գլ. 19 հմր.



Հ. Քրիստոս ինչ ըսաւ Հասկցուր ինձի.
Պ. «Այլ ոմն էր մեծատուն. և ագահներ

(1) Մխել (ասլաբերենով).

ֆեռամի կեանքը կը վարէր, և Ղազարոս անուն աղքատ և վիրաւոր մարդ մին ալ կար որ այդ հարուստ մարդուն դրանը քով ինկած պառկած էր, ու այն հարուստ մարդուն սեղանէն ժառած փշրանքներովը իր փորը կշտացնելու կը ցանկար, և երբ այդ աղքատը մեռաւ՝ հրեշտակները անոր հոգին առին տարին Աբրահամին գոգը հանգուցուցած, և մեծատունն ալ մեռաւ ու ժառանգեցաւ՝ դժոխքին ու տանջանքին մէջէն աչքերը վերցուց նայելու ու շատ հեռուէն Աբրահամը տեսաւ, որ Ղազարոսը անոր գոգը հանգիստ նստեր է, ազաչելով կանչեց անոր ու բսաւ. «Ով Հայր Աբրահամ ողորմիր ինձի, Ղազարոսը խրկէ որ իր մատնի ծայրը ջուրը թաթխէ ու իմ լեզուս հովցէ, վասն զի կսկիծի մէջ եմ այս տանջանքին մէջէն։ Եւ Աբրահամ պատասխան տուաւ ու բսաւ անոր. «Ով որդեակ այն աշխարհքի ուրախութիւնդ ժամանակ մըտքդ բեր, և Ղազարոսին ալ քաշած նեղութիւնները բեր մտքդ. դուն քու բարութիւնդ այն աշխարհքը վայելեցիր ասանկով Ղազարոսը ու ուրախութեամբ, և Ղա-

(1) Պարարել (պեղելմէք)։

զարոս նեղութիւն, և ասկից լինիր հանգստացուցած, և աղքատ մին անուն Ղազարոս՝ անկեալ դնէր առ դրանն նորա վիրաւորեալ, և ցանկայր լուալ զրտիցն իւր ի փշրանաց որք անկանէին ի սեղանոյ մեծատանն, այլ և շունք եւս գային և լզուին զվէրսն նորա։ Եղեւ մեռանիլ աղքատին և տանիլ զնա հրեշտակաց ի գոգն Աբրահամու, մեռաւ և մեծատունն և թաղեցաւ, և ի դժոխս ամբարձ զաչս իւր մինչ ի տանջանսն էր, եւտես զԱբրահամ ի հեռաստանէ, և զՂազարոս ի գոգ նորա հանգուցեալ, և նա աղաղակեաց և ասէ. Հայր Աբրահամ ողորմեայ ինձ՝ և առաքեա զՂազարոս, զի թացցէ զծայր մատին իւրոյ ի ջուր՝ և զովացուցցէ զլեզու իմ, զի պատակիմ ի տապոյ սմանէ։ Եւ ասէ Աբրահամ ցնա՝ որդեակ յիշեա զի ընկալար անդէն զբարիս քո ի կեանսդ քումմ, և Ղազարոս նոյնպէս զչարչարանս, արդ սա սոսա մխիթարի և դու այդր պատակիս»։

Թ. Մէկ հարուստ մարդ մը կար, բեհեզ[1] ու ծիրանի[2] լաթեր կը հագուէր, ու միշտ և հանապազ ուտել խմելով աւելի ուրախու-

(1) Բեհեզ (տիւլպէնտ)։ (2) Ծիրանի (ալ շարապի)։

զարման ալ այն աշխարհքը ցաւերով ուղեղութիւններով անօթի ծարաւ իր կեանքը ճաշեցուց, անոր համար հիմայ ահեկայ այս տեղ պիտի մխիթարուի ու ուրախանայ, և դուն ալ այդ առնչանքին մէջ պիտի այրիս ու բռնկիս կըսէ. Տեսար եղբայր, ինչպէս



դեղեցիկ յարմար օրինակ ցոյց տալով մեզի զգուշացուցեր է Քրիստոս թէ՝ իրեն ապրանքին ապաւինող և անոր վրայ հոգատարող, աղքատներուն չողորմող, և ինքը միշտ ուտելով ու խմելով մարմինը պարարտող, և իր կեանքը միշտ ուրախութեամբ ու փափկութեամբ անցընող, և իր բոլոր ունեցած ապրանքը այս տեղ ձգող ու դնացող մարդոց վերջի խեղճութիւնը մեզի իմացուցեր է, որ մէկ կաթիլ ջուրի կարօտ կը մնայ ու այն ալ

ձեռքը չհանյնիր. ինչպէս որ վերը ըսինք թէ՝ «Հոս տեղ ընդհատողը այն աշխարհքը պիտի լայ. ու այս տեղ մնդայը համար լացողն ալ, այն աշխարհքը պիտի խնդայ»:

Հ. Հապա ես ինչ պիտի ընեմ ինչ խրատ կուտաս:

Պ. Խրատը Քրիստոս տուեր է ինձի ըսել հարկ չէ, եթէ անոր խրատը պահես՝ շատ ուրախ կըլլաս, այս աշխարհքն ալ ու այն աշխարհքն ալ:

Հ. Քրիստոս ինչ խրատ կուտայ:

Պ. «Մի գանձէք ձեզ գանձս յերկրի՝ ուր ցեց և ու ախծ ապականեն, և գողք պակաս հատանեն և գողանան. այլ գանձեցէք ձեզ գանձս յերկինս, որ ոչ ցեց և ուտիճ ապականեն, և ոչ գողք պակաս հատանեն և գողանան. զի ուր գանձն ձեր է, անդ և սիրտք ձեր եղիցին»:

Թ. Ձեր ապրանքը գետինին մէջ մի պահէք որ ցեցը ուտէ և կամ գողերը պատը ծակեն ու գողնան. հապա՝ ձեր ապրանքը երկինքին մէջ պահեցէք որ ոչ ցեցը կրնայ ուտել, և ոչ գողերը պատը կրնան ծակել ու գողնալ, ինչու որ ձեր ապրանքը ուր տեղ ըլլայ ձեր սիրտն ալ հոն կըլլայ: Մատթ. Զ. ի. 19-21:

Հ. Ես իմ ապրանքս ինչպէս երկինքը կրնամ այն տեղ պահել, երկինքը դնացող կարաւանն կայ։

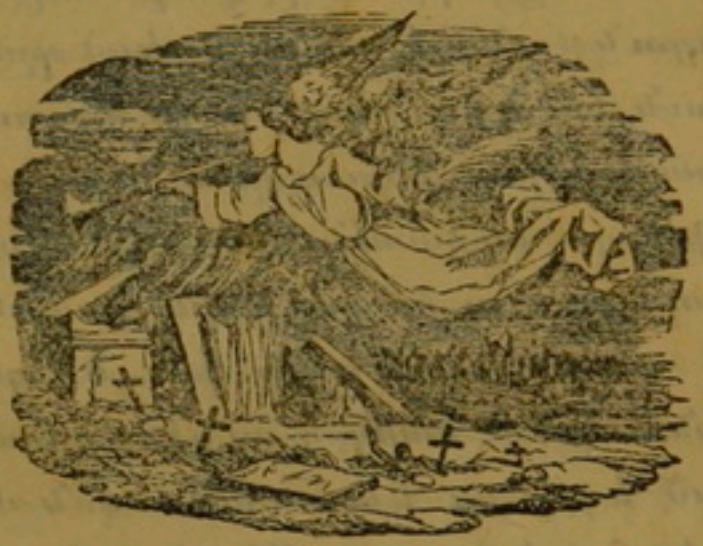
Պ. Այո՛, երկինքը դնացող կարաւանը դեռ տեսնին վրայէն շատ է. ժամն ալ երբեմն կըլլայ որ քանի քանի դնացող կարաւան չէ դանուիր վաճառականներուն բեռները դեռևին կը ձնան, բայց երկինքը դնացող ճամբորդը երբէք պակաս չէ, որ ժամանակ մինուռս կրնաս պատրաստ դտնալ ու ապրանքդ խրկել։

Հ. Երկինքը դնացող ճամբորդները որո՞նք են։

Պ. Ադքատները, խեղճերը, կոյրերը, մերկերը և կապերն են. ապրանքդ տուր որ յանձնեն՝ անշուշտ կը տանին Քրիստոսի կը յանձնեն, որ այն տեղ կը պահէ. ու դատաստանին օրը Քրիստոսէն կառնես։

Հ. Եղբայր այդ լսած մարդիկդ, դեռևին վրայ անդամ չհասակ չեն կրնար քալել, ուստի ոմանց աչքը չի տեսնար, ոմանք կաղ են, և ոմանք մերկ են, ցրտէն վախէն դուրս չեն կրնար ելլել. և ոմանք ալ անօթի ծարաւ ծուռկերնին տկարացեր է. ինչպէս առնք իմ ապրանքս երկինքը պիտի տանին։

Պ. Այդ խեղճերը քու ապրանքդ չը պիտի շալկեն ու երկինքը ելլեն. հապա՝ այս տեղ կուտեն կը հագուին ու Քրիստոս այն ադքատներուն տուած ողորմութիւններդ տեսնելով՝ իր հաշուատումարին (*) մէջ կը գրէ և դատաստանին օրը՝ այն խեղճերուն ըրած ողորմութիւններդ յիշելով՝ անոր փոխարէնը քեզ պի կը վճարէ։



Հ. Ադքատներուն տուածս Քրիստոս կընդունի։

Պ. Կընդունի ըսինք չը լսեցիր թէսր մեզի պզտուհանալու ըլլաս. գիտնաք թէ գոն մէկու մը առակ խրկես այն ինչ տեղը յանձ-

(*) Հաշուատումար (թէֆթէր)։

նելու, և այն մարդն ալ քու հրամայած տեղը տանակը որ վճարէ դուն չես ընդունիր քու ըրած այդ յանձնարարութիւնդ, ինչպէս որ Սողոմոն կը գրէ. «Փոխ տայ Աստուծոյ որ ողորմի աղքատին, քան որոյ նորա հատուցանէ նմա. մի ասիցես թէ ոչ ճանաչեմ զնա և ոչ նա զիս ճանաչէ, գիտացիք, զի աչեր զսիրտս ամենեցուն Տեառն է, և որ ստեղծ զմարդ ամենեցուն նա գիտէ զամենայն և հատուցանէ իւրաքանչիւր ըստ գործս իւր։

Թ. Ով որ աղքատին կողորմի՝ Աստուծոյ փոխ կուտայ, ու իր տուրքին համեմատ կը վճարէ անոր. ու մի՛ ըսեր թէ ես զանիկայ չեմ ճանչնար, ու անիկայ ալ զիս չը ճանչնար, գիտցած եղիր որ Աստուած ամեն մարդոյ սիրտը կը ճանչնայ, ու ամենուն չունչը ստեղծող աչերը բոլորը գիտէ, ու ամեն մէկուն գործքին համեմատ հատուցում կընէ. Ա-ՆԻ-ոյ ժԹ. Գլ. 17 հդ։

Հ. Մենք վերը քեզի հարցուցինք թէ, աղքատներուն տուածս Քրիստոս կընդունի, դուն ալ աշխարհօրէն օրինակով մը ցոյց տուիր, ես ալէկ գիտեմ այդ գործերը որ աշխարհօրէն բաներ են, երկնայինն գործն ալ աշխարհայինն գործոց կընմանցնես։

Պ. Այո՛, այս տուած օրինակս քու հարցմանդ մէկ յարմար պատասխան մըն է, բայց՝ դուն ասոր միտքը չես հասկցեր, վախնամ թէ մեր աշխատանքը ոչինչ պիտի ըլլայ։

Հ. Ես հարցնելով պիտի տորմիմ ինչո՞ւ կը բարկանաս եղբոյր, այս օրինակիդ միտքը չը հասկցայ, կուզեմ որ հասկցնես։

Պ. Քրիստոս մեզի օրինակը ցոյց տուած է. «Երթ վաճառեա զամենայն ինչս քո և տուր աղքատաց և ունիցիս գանձս յերկինս»։

Թ. Գնա՛ քու ունեցած բոլոր ապրանքդ ծախէ ու աղքատներուն տուր որ երկինքին մէջ ապրանք ունենաս։ Մ-ԹԷՈՍ ԺԹ. Գլ. 21 հդ։ Հիմայ մենք իր հրամայածին պէս որ ընենք՝ չընդունիր, և անոր փոխարէնը մեզի չի տար, ինչպէս որ ինքը խոստացեր է անշուշտ կընդունի։

Հ. Ի՞նչ խոստացեր է Քրիստոս։

Պ. «Զի գաղցեայ և եատուք ինձ ուտել, ծարաւեցայ և արբուցիք զիս, մերկ էի և ղեցուցիք զիս» եւայլն։

Թ. Անօթի էի կերցուցիք, ծարաւ էի խմցուցիք, և մերկ էի հագուեցուցիք պիտի ըսէ Քրիստոս՝ արդարներուն դատաստանին օրը, և անոնք ալ պիտի ըսեն. «Ո՛վ տէր,

՝ի՛ր գ.քեզ անօթի, ծարաւ և կամ մերկ տե՛ս
ա՛նք որ այդ բարութիւնները քեզի ըրինք»։
այն ատեն Քրիստոս կրկին օրհո պատաս
խանէ. «Որովհետեւ արարի՛ք ՚ի միւսմ վո
քըրիկանցս այսցանէ՝ ինձ արարի՛ք»։



Թ. Որովհետեւ առանցմէ պզտիկներէն մէ
կուն որ ըրի՛ք՝ ինձի ըրած եղաք։ Մ—ՈՒԹԵ
ՒՆ. Գ.Ը. 40 հդ։ Տեսար որ աղքատները եր
կինքը գացող կարաւան են, անոնց որ չանձ
նես ապրանքդ, Քրիստոսի ընդունելն և ա
նոր փոխարէնը քեզի տալուն հաւատացիր։

Հ. Այդ բաներուն աղեկ խոհեցար, բայց վերը լսիր թէ՝ քու ապրանքդ աղ
քատներուն ձեռքովը երկինքը որ խրկես, շատ ուրախ կըլլաս. ես այդ քան աշխա
տանքներով ձեռք բերած ապրանքս ի՞նչ
պէս աղքատներուն ձեռքը ձգեմ ու ես ալ
ուրախ ըլլամ, ես ըսըր յոյս այդ ապրան

քիս վրայ դրեր եմ, ու խելքս միտքս աստղ
վրայ է գիշեր ցորեկ, ես ի՛նչպէս զանիկայ
աչացս առաջէն հեռացընեմ ու ուրախ ըլ
լամ եղբայր։

Պ. Ա՛հա Քրիստոս՝ քու սիրտդ ու միտքդ ապրանքիդ հետը կապուած ըլլալը գիտնա



լով, քեզի հրամայեր է թէ այդ քու սի
րած ապրանքդ երկինքը խրկէ որ քու սիրտդ
ու միտքդ ալ անոր հետ երկինքը ելլան, որ
միշտ երկինքին արքայութիւնը մտածես ու
անիկայ գրուցես, ինչպէս որ Պօղոս կըսէ.
«Զվերինն խորհեցարուք և մի՛ զայս որ յերկ
րի աստ է»։

Թ. Վերի բաները մտածեցի՛ք, այս երկրիս վրայի բաները մի՛ մտածէք կըսէ։ Կ—ՈՂ—ՈՍ
Գ. Գ.Ը. 2 հդ։ Տեսար որ մեր միտքը միշտ երկինքը պիտի ըլլայ։

դին մէջ կըլլայ. ու կարտորամ ալ թէ երբ պիտի առնելիքս օրերը լմննայ և կամճամ բաները բայսէն որ երթամ առնելիքներս առնեմ։

Գ. Շատ աղէկ պատասխան տուիր, նոյնպէս դուն ալ քու ապրանքդ վերը պատմած ազգաառներուն ձեռքովը թէ երկինքը խրկես որ այն տեղ պահուի, նախ և առաջ քու բոլոր վախերդ կը վերնայ վրայդ. որովհետեւ այն ապրանքը քովդ եղած աատները շատ բաներէ վախ կառնեննաս, թէ պոպէն, և թէ ցեղչէն, թէ Հարէն, և թէ կրակէն, թէ բռնաւորներէն և թէ պրպտարար մարդիկներէն, և այլ շատ բաներէ վախ կը քաշես ապրանքդ կորանցնելու դ համար. Բայց՝ երկինքը որ խըրկես, այդ վախերը բոլորովին կը վերնայ, ու բովհետեւ Քրիստոս ինքը վկայեց թէ «Ոչ ցեցը կրնայ ուտել, և ոչ գողերը կրնան գողնալ». և երբոր երկինքին արքայութիւնը միտքդ գայ՝ այն տեղ ունեցած ապրանքդ մոռաց ելոյ կու բախանաս։ Եւ երկրորդ՝ մեռնելէն ալ չես վախնար. վասն զի մեռնելէն վերջը մարդիկը, երկինքը ապրանք մը և մէկ հոգի մը չունին, Հապա՝ ապրանքնին ալ և հոգերնին ալ այս տեղ ըլլալով՝ գիտէ թէ

Հ. Աւսոր իմ խելքս չի հասնիր. չը տեսած տեղս ինչպէս միտք պիտի բերեմ ու մոռաց ելոյ։

Գ. Այդ բաց դ չիտակ է. չը տեսած տեղդ չես կրնար մոռաց ելոյ, որովհետեւ դուն երկինքը չես տեսած, ու ապրանք մըն ալ չես խրկեր, որ այն ապրանքին պատճառաւ երկինքը միտքդ բերէիր թէ արդեօք ապրանքս ինչ եղաւ. ահա քեզի աշխարհօրէն օրինակ մը ցոյց տամ, զոր օրինակ. այս աշխարհիս մէջ շատ մեծ ու փառաւոր քաղաքներ կան, թէ Եւրոպայի մէջ և թէ Ասիոյ մէջ. Լօնտրա, Բարիզ, Ամերիկա, Պոլիս, Եգիպտոս, Դամասկոս, Բերիա և Բաբիլոն և այլն, եթէ այս փառաւոր քաղաքներուն մէջ, առեւտուր մը չունենաս, ու մէկ փոքր գիւղի մէջ շատ ապրանք և առնելիք ունենաս՝ քու միտքդ ո՞ր տեղ կըլլայ. այն փառաւոր քաղաքներուն վրայ կըլլայ թէ, այն փոքր գիւղին վրայ կըլլայ։

Հ. Աւելոյ հարցնել հարկ չէ, յայտնի բան է որ իմ ապրանքս ուր տեղ որ ըլլայ, միտքս ալ հոն տեղ կըլլայ, ապրանք մը չունեցած քաղաքները ինչո՞ միտքս պիտի բերեմ ու մոռաց եմ, բայց՝ փոքր գիւղի մը մէջ ապրանք որ ունենամ՝ գիշեր ցորեկ միտքս այն գե-

երբոր մեռնի, իր սիրելի ապրանքէն պիտի բաժնուի ու այն երթալու տեղն ալ բան մը չունի. կը հասկնայ որ ինքը մերկ պիտի երթայ, անոր համար երբոր մեռնելու խօսք որ լսէ՝ աշխարհքը գլխուն մութ կուգայ, բայց եթէ գոնէ այն խեղճ թափառորին պէս քու ապրանքդ քեզմէ առաջ երկինքը որ խրկես, այս աշխարհիս մէջ քու գլուխդ ինչ փորձանքներ գայ, թէ հիւանդութիւն թէ աղքատութիւն, և թէ ձախորդութիւն և կամ թէ ամեն տեսակներդութիւններ, ամենևին չես տրտմիր. ինչու որ այս աշխարհիս թէ՛ առողջութիւնը, թէ աղքատութիւնը թէ ցաւ և տրտմութիւն և կամ ուրախութիւն, բոլորը անցաւոր են ու վերջ ունին. մահը կը խափանէ առանց բոլորը, բայց այն աշխարհքը յաւիտենական է և վերջ չունի. կը տեսնաս որ այն յաւիտենականութեանը մէջ ապրանք ունիս. զանիկայ մտածելով կուրախանաս, և կուզես որ օր մը առաջ մեռնիս երթաս վարձքդ առնես փառքդ վայելես ու ժառանգես. ինչպէս որ Պօղոս կըսէ. «Հաճեալ եմ ելանել ՚ի մարմնոյ տատի և մտանել առ Աստուած»։

Թ. կուզեմ որ այս մարմինէն ելլամ ու Աս-

տուծոյ քով երթամ կըսէ, ըստ որում կը-նէ-ց-ե Բ. ԳԼ. 8 հդ. Տեսա ահա երկինքը բոլոր պօղոսը մեռնելու կը բաղձայ,

Ժ. եղբայր՝ իմին կարծեօքս Պօղոս մէկ աղքատ մէկն էր, ապրանք չունէր որ երկինքը խրկէր ու անոր յոյս գնելով մեռնիլ ուզէր։



Պ. Պօղոսին ապրանքը ամենէն շատ էր, վասն զի չը կարծես թէ երկինքը խրկելիք ապրանքը միևնակ ոսկի, արծաթ, և կամ ուրիշ բաներ են որ աղքատներուն ձեռքը չը պտնուի. եթէ այդպէս ըլլար, կարելի էր որ բոլոր հարուստ մարդիկ աղքայութիւնը երթային՝ ու աղքատներէն ալ քնաւ երբէք աղքայութեան երես տեսնող չըլլար. բայց՝ այդպէս չէ հապա աւուր հոգի կարօտ աղքատ

ներն ալ երկինքը խրկելիք ապրանք ունին.

Հ. Աղքատներուն ապրանքը ի՞նչ է երկինքը խրկելիք.

Պ. Նախ՝ իրեն աղքատութեան չափովը անձնատուր ըլլալով՝ գոհ ըլլալ Աստուծմէ, ու չընդվզիլ ու չդժգոհիլ թէ ինչո՞ւ միս այսպէս երեր է. երկրորդ՝ մեղաց դգուշանալ. երրորդ՝ ծամ և կամ պահք պահել. չորրորդ՝ ալօթք ընել. հինգերորդ՝ ոգեւոր մարդը խրատելով մեզաց դգուշացնել. վեցերորդ՝ բոլոր նեղութիւններուն համբերել և այլն. ահա ասոնց բոլորը առանց ստակի, երկինքը խրկելիք բարեգործութեան ապրանքներ են, և Փոքոս այս ապրանքները ունենալով մեռնիլ կուզեր. Հիմայ դուն ալ քու ունեցած ապրանքներէդ ըստ կարեւորդ կարօտներուն օգտիմս, մեղաց դգուշանաս, ժամանակ ժամանակ ծոմ և կամ պահք պահես, ու ալօթք ընես, մեղաւորը մարդիկը խրատելով մեղայ դգուշացնես, ու միշտ այսպէս բարեգործութիւններուն պարապիս, և Աստուծոյ բոլոր պատուէրները անթերի կատարես, Փոքոսին պէս դուն ալ մեռնելու կարօտութիւն՝ մի՛ երբ պիտի մեռնիմ երթամ բարեգործութեան վոխարէն վարձք առնեմ



ու արքայութեան մէջ ուրախանամ.

Հ. Վարձք առնելու համար քանի՞ անգամ դիշեցիր, արդեօք ի՞նչ պիտի տայ, ապրանքին պիտի տայ թէ ուրիշ բանի մը. Զըլլայ որ մեզմէ այս տեղ ոմէ ստակ առնէ ու անոր վոխարէն մեզի վատած ստակ տայ. Ասիկայ ինծի հասկցուր որ հանդիստ ըլլամ.

Պ. Մի՛ վախնար, վատած ստակ չըտալէն՝ ի զատ քեզմէ վատած կառնէ ու քեզի մաքուր ստակ կուտայ, վասն զի քեզմէ պղինձ կառնէ ու վոխարէն ոսկի կուտայ, քեզմէ հին լաթեր կառնէ ու քեզի լուսեղէն լաթեր կը հագուեցնէ, քեզմէ հացի փշրանքները կառնէ՝ ու քեզի կենաց հացէն կը կերցնէ, քեզմէ դառաջիկայ պաղ ջուր կառնէ՝ ու անմահական ջուրէն կը խմցնէ, քու մէկ կոյրի մը

ձեռքէն բռնել ճամբայ ցոյց տալուդ փոխա-
րէն՝ քու ձեռացդ կը բռնէ ու արքայութիւնը
կը տանի, քու ծոմապահութիւն ընելուդ փո-
խարէն, կենաց ծառին պտուղէն կը կերցնէ,
տեսար քեզի տալիք ապրանքները.



ՇԱԻԻՂ ԻԸ.

Հ. Եղբայր այդ ինչ գարշելի բան է եղեր
հպարտութիւնը, որ մարդը սատանայի կը
նմանցնէ, որ այսքան խօսքեր ու պատմու-
թիւններ անոր վրայ գրուցուեցաւ. մեծա-
պէս շնորհակալ եղայ քեզմէ որ իմ խելքս
հասցուցիր. ալ ես ասկէց ետեւ բնաւ եր-
բէք հպարտութիւն պիտի չընեմ որ սատա-
նայի չը նմանիմ.

Գ. Շատ բարի, հպարտութիւն մի՛ ըներ որ

սատանայի չը նմանիս, բայց՝ ասոր նման եր-
կու հատ գարշելի մեղքեր ալ կան որ մար-
դը սատանայի կը նմանցնէ. եթէ այն երկու
մեղքերէն որ չը գտուշանաս, հպարտութիւն
ալ որ չընես՝ անշուշտ սատանային որոգայ-
թին պիտի բռնուիս, վասն զի մէկ ճնճղուկ
մը, եթէ մէկ ոտիցն ալ ծուղակը (1) բռնուի՝
չի կրնար փախչիլ ու երկու ոտիցն ալ. բանը
սատանային ծուղակը չինելն է եղբայր.

Հ. Ա՛յդ ըսած մեղքերդ որո՞նք են.

Գ. Նախ՝ նախանձու թիւնը. ինչպէս որ վե-
րը ըսինք թէ հպարտութիւնը սատանային
հնարքն է, նոյնպէս նախանձու թիւնն ալ ա-
նոր հնարքն է, անոր համար նախանձոտ
մարդն ալ սատանային տարբերութիւն չու-
նենար, որովհետեւ սատանան հպարտանալ
ու իրեն լուսեղէն փառացը զրկուելէն ետեւ
շուտ մը Ադամին փառացը նախանձեցաւ ու
զանիկայ ալ իր փառացը զրկեց, ու բոցեղէն
սրով՝ այս փշալից երկիրը աքսորելով մահուն
վճիռը արձանացուց մարդոց վրայ, ինչպէս
որ Սողոմոն կըսէ. Նախանձու բանսարկուին
եմնաւ մահ յաշխարհ ».

(1) Ծուղակ (տուզախ).

Թ. Սատանային նախանձախնդիրը մահը աշխարհիս մէջը մտաւ կրաչ։

Հ. Նախանձախնդիր մարդ եւ չեմ գիտեր։

Գ. Քու ընկերոջդ բարեհաճութիւնը վրայ տըրտմիլ, և ձախորդութիւնը վրայ խնդալ։ Այսինքն՝ քու ընկերոջդ ունեցած ապրանքին, կամ զաւակներուն, առեւտրին յաջողութեան, ու բրած վաստակին, և կամ ունեցած պատիւին և դիտաւորութեանը, և այլ բոլոր քու ընկերոջդ օգտակար բաներուն վրայ տրտմիլ և հոգալ։ Եւ ատոր հակառակը, ընկերոջդ զաւակ չունենալուն։ Եւ կամ ունեցածը մեռնելուն, և ապրանքը գողցուելուն, և կամ առեւտուրին ձախորդութիւնը, կամ պատիւը կոտրելուն, և կամ մէկ փորձանքի մը հանդիպելուն, և կամ հիւանդանալուն, և բոլոր քու ընկերոջդ գլխուն եկած պատահմունքներուն խնդալ ու ուրախանալ։ Ահա ատոնց բոլորը նախանձախնդիր են, ու ասանք վրան դժուածող մարդը սատանային տարբերութիւն չունի։ Եւ երկրորդ՝ մեղքն ալ բանբասանքն է, որ այս ալ սատանային հնարքն է, որովհետեւ սատանան Ադամին փառացը որ նախանձեցաւ, օձին միջնորդութեամբ մեր նախամօրը եւայն ըսաւ. «Ձի

է դի ասոր Աստուած թէ յամենայն ծառոյ որ իցեն ի դրախտի այդր մի ուտիցէք, և ասէ կինն ցօճն, ի պտղոյ ծառոյ դրախտիդ կերիցուք, բայց՝ ի պտղոյ ծառոյն որ է ի մէջ դրախտին՝ ասաց Աստուած մի ուտիցէք ի նմանէ և մի հուպ լինիցիք դմա մի մեռանիցիք»։

Թ. Ինչու համար Աստուած ձեզի պատուիրեց թէ դրախտին մէջի եղած ծառները պտուղն մի ուտէք. ըսաւ եւան՝ դրախտին ծառներուն պտուղէն պիտի ուտանք, բայց դրախտին մէջ տեղը որ ծառ մը կայ, անոր համար ըսաւ Աստուած թէ այդ ծառոյն մի մօտենաք ու ատոր պտուղէն մի ուտէք որ չըմեռնիք. Սատանան երբոր եւային այս խօսքը որ լսեց՝ նայեցաւ որ ատանք Աստուծոյ հնազանդ են, անոր պատուէրը պահեր են, ու չը պիտի ուտեն այն արգիլած պտուղէն, այն ատեն սատանան պիտեց գնաւած բամբասել ու ըսել. «Ոչ թէ մահու մեռանիցիք, դի գիտէր Աստուած թէ յորում աւուր ուտիցէք ի նմանէ բանայցին աչք ձեր և լինիջիք իբրեւ զԱստուածս. ճանաչել ըղ բարի և զչար»։

Թ. Այդ պատուէրն ուտելով չէ թէ կը մեռ-

նէիք, հապա դիտէր Աստուած՝ որ երբ այն պատուէրն ուտէք՝ ձեր աչքերը կը բացուին, ու դուք ալ Աստուածներու պէս կըլլաք. ու բարին ու չարը կը ճանչնաք. անոր համար Աստուած ձեզի պատուիրեց թէ ատկէց մի ուտէք որ աչքերնիդ չը բացուի.



Հ. Ցնա որքան չարութիւն է սատանային ըրած բանը.

Պ. Սատանային յանցանք կը գտնաս կարծեմ դուն բանբասանք չես ըներ.

Հ. Բամբասանք չընող մարդ քիչ կը գտնուի. թէպէտ ես ալ բամբասանք կընեմ բայց՝ շատ տարբեր է սատանային բամբասանքէն.

Պ. Ձու բամբասանքդ ինչ կերպով է որ տարբեր կըլլայ անորմէ.

Հ. Սատանան զԱստուած բամբասեց. Աստուած ձեզի խաբեր է ըսելով. քանի որ ես այս պէս անպատեհ գործ բռնեմ, ես զԱստուած բամբասելու ինչ կարող եմ, մինչ ան թէ ես՝ ինձ նման մարդ իսկ կը բամբասեմ.

Պ. կարծեմ թէ դուն առիկայ մեղք սեպած չես, ինչպէս որ վերը մարդոց վրայ հըպարտանալը մեղք սեպած չէիր. կերեւի թէ բամբասանքէն ալ վախ չունիս.

Հ. վախս բնաւին չեմ վերցուցեր, քիչ մը վախ կը քաշեմ. բայց՝ հապա մարդ բամբասելը, զԱստուած բամբասելու հատ ատոր է.

Պ. Մէկ տարբերութիւն մը չունի, թէ մարդ բամբասեր ես, և թէ զԱստուած. մին և նոյն են, որովհետեւ Աստուած իր պատկերը ըստեղծեց մարդը. անոր համար մարդոց անարգանքը Աստուծոյ կը վերաբերի. Ջնա տես նար աշխարհային թագաւորներուն դրամին որ անարգես՝ մահապարտ կըլլաս ու կը դատապարտուիս, վասն զի այն դրամին վրայ թագաւորին պատկերը կենալէն՝ ի զատ իրենց անունն ալ կայ որ քրիստոնեայ կըսուինք, մարդոց անարգանքը Աստուծոյ չի՞ վերաբերիր. Ինչպէս որ Պօղոս կըսէ. «Ով որ անարգէ՝ ոչ զմարդ անարգէ այլ զԱստուած».

Թ. Ով որ կանարգէ ոչ թէ մարդոյ է անարգանքը հապա Աստուծոյ է կըսէ. Ա—էն

Հ. Ես պարապ տեղը մարդ չեմ բամբասեր, մարդոց դրպարտութիւն չեմ ըներ, հապա՝ ժէկ մարդ մը գէշ բան մը որ ընէ, զանիկայ շատ կը բանբասեմ, ասիկայ ժէկ գլուխ մը ունի.



Գ. Ահա ականջ դիր տես ինչ կըսե քեզի Փողոս. «Ով անարոյ աւազակ պատասխանիտուր ես ալ մարդ որ դատիս. ի որում դատես զընկերդ՝ զանձն քո դատապարտես, ի դու զնոյն գործես որով դատիդ. քանզի գիտեմք եթէ Աստուծոյ դատաստանն ճշմարտութեամբ է՝ ի վերայ այնոցիկ որք զայնպիսիսան գործեն, իսկ որդ խարհեայիս զայս ով մարդ որ դատիդ զայնոսիկ որք զայնպիսիսան գործեն և դու զնոյն գործես, և թէ դու ապրելոց կրնաս՝ ի դատաստանայ անտի Աստուծոյ»:

Թ. Աստր համար պատասխան չես կրնար տալ ով մարդ, որ մարդ կը բամբասես, ինչ բանի վրայ քու ընկերդ կը բամբասես, քու անձդ կը դատապարտես. ինչու որ դուն ալ անոր ըրածը կընես, որդեօք կը մտածես ով մարդ, որ այնպէս բան ընողները կը բամբասես ու դուն ալ անոր ըրածը կընես, գիտենք որ Աստուծոյ դատաստանը ճշմարտութեամբ կը հասնի այնպէս բան ընողներուն վրայ, բայց դուն պիտի ազատիս Աստուծոյ դատաստանէն կըսե. Հռոմ. Բ. Գլ. 1 հդ. Տեսար որ ըսածդ չիտակ ալ որ ըլլայ, կարող չես բամբասելու. ինչու որ՝ դուն ու ըիշը բամբասելով իրը թէ դուն այդպէս գործ բռնած պիտի չըլլաս, դուն քեզի անարատ պիտի ձեւացնես որ ուրիշները գքեզ արդար մը կարծելով պատիւ ընեն. անոր համար Քրիստոս ասիկայ կեղծաւորութիւն սեպած է որ կըսէ. «Չի՛ տեսանես դշիւղ յականն եղբօր քո և՝ ի քում ականդ զգերանդ ոչ տեսանես, կամ՝ զիարդ ասես ցեղբայր քո թող հանից զշիւղ յականէ քումմէ. ահաւասիկ՝ ի քում ականդ գերան կայ, կեղծաւոր՝ հան՛ նախ

դդերանդ յականէ քու մէկ և՛ սպա հայեցիս հանել դշիւղն յականէ եղբօր քո»։

Թ. Քու եղբօրդ աչաց շիւղը (1) ինչո՞ւ կը տեսնաս ու քու աչացդ դերանը չես տես նար. և կամ ինչպէս կրնաս ըսել եղբօրդ թէ, Թող տուր որ աչացդ շիւղը հանեմ, ահա քու աչքդ գերան կայ, ոմն կեղծաւոր առաջ քու աչացդ գերանը հանէ՛ ու ետեւ եղբօրդ աչաց շիւղը հանելու հայիր կըսէ. Մ—ՌԿ. Գ. 2 հմ.

Հ. Ինծի չը դպչողին ես ալ բան չեմ ըսեր, բայց իմ՝ անունս կատրող և դիս բամբասող որ ըլլայ, ձեռքես կուգամ չափ ես ալ անոր անունը կատրելու և բամբասելու կը ջանամ ասիկայ ինձմէ մը ունի արդ ետք.

Գ. Վերը ժԱ. շապին մէջ Քրիստոսի խօսքը ըսինք թէ «Չարին դէմ հակառակ մի կայնիր» զոն այն խօսքին չես հաւատացեր, ահա ասիկայ է ջնասը. ալ ատկէց մեծ ջնաս կըլլայ. գրեթ սէրտիները սիրես, աստղները տեսես. գրեթ գովոնները գովես ու բամբասոնները ալ որ բամբասես, քու քրիստոնեայ ըլլալդ մէկէց յայտնի պիտի ըլլայ եղբայր.

(1) Շեղ (չէօր).

այդ քու ըրած բանդ անհաւատներն ալ կընեն, ինչպէս որ Քրիստոս վկայեց որ վերը պատմեցինք, նաեւ Պետրոս ալ կըգրէ Քրիստոսին ըսածին պէս. «Մի՛ չար փոխանակ չարի հատուցանել, կամ բամբասանս ընդ բամբասանաց. այլ նորին հակառակն օրհնել. զի յայս իսկ կոչեցարուք զի զօրհնութիւն ժառանգիցէք».

Թ. Ըրլլայ որ չարութեան փոխարէն չարութիւն ընէք. կամ բամբասանքին դէմ բամբասանք, հապա անոր դիմաց օրհնել, վասն զի անոր համար կանչուեցաք որ օրհնութիւն ժառանգէք. Ա—ԼՆ Կ—ՐՈ—ՂԻՔ—ՑՑ Գ. Գ. 9 հմ. Եւ երկրորդ՝ Պօղոս ալ քանի տեղ կըգրէ Պետրոսին ըսածին պէս. Ցեսայր եղբայր, մինչեւ անգամ մեղի բամբասողն ալ կարող չենք բամբասելու ուր կը մնայ մեղի չը բամբասողները.

Հ. Զիս չը բամբասողը ես ալ չը բամբասեմ, իմ անունս չը կոտրողին անունը չը կոտրեմ, շատ աղէկ, բայց՝ հապա զիս բամբասող ու անունս կոտրողներուն ինչպէս համբերելու է.

Պ. Հիմայ դուն Քրիստոսի հաւատացեր ու աշակերտ եղած ես, Քրիստոս հրամայած է թէ «Ինծի հաւատացողը իմ ետեւէս պիտի

պայ, դուն ալ Քրիստոսի աշակերտ որ եղար, պէտք է որ անոր ճամբան բռնես երթաս որ անոր քով հասնիս. անիկայ հրէից բոլոր նախատինքներուն և բամբասանքներուն համբերեց, պէտք է որ դուն ալ համբերես եղբայր ուրիշին բամբասանքին։

2. Քրիստոսը ինչպէս բամբասեցին։

9. Դիւահար, կախարդ սամարացի, ըսին, նաեւ դեւին իշխանութիւնովը կը հանէ դեւերը ըսին, և սոնոց բնաւ մէկն ալ չիկար վրան ու բոլորովին սուտ էին, բայց ինքը համբերեց ու փոխարէն ինքն ալ չը բամբասեց, ինչպէս որ Պետրոս կ'ըսէ. «Բանբասեալ՝ և ոչ փոխարէն բամբասէր, չարչարեալ և ոչ սպառնայիս»։



Բ. Բամբասուեցաւ ու փոխարէն ինքն ալ չէր բամբասեր, կը չարչարուէր ու ոխ չէր

պահեր կ'ըսէ. Ա--ջն ԿՐ--ԴԻՒ--ՅՆ Բ. Գլ. 23 հդ. Տեսար եղբայր՝ որ մեր ազգին պատմած երեք մեղքերը, հպարտութիւն, նախանձութիւն և բամբասանք, սատանային հնարքը և արհեստն են, որովհետեւ ինքը սկսեց այս մեղքերը, մէկէտ բոլոր մեղայ պատճառը սատանան է, բայց՝ այս երեք մեղքերէն՝ի զատ ուրիշ մեղքերը ինքը չի գործեր հապա ուրիշին գործել կուտայ, ինչպէս շնութիւն, գողութիւն, հայհոյութիւն և կամ ագահութիւն և այլն ուրիշին գործել կուտայ ու ինքը չի գործեր. բայց՝ այս երեք մեղքերը ինքը հնարեց գործեց ու ուրիշներուն ալ սորվեցուց, սորը հասնար այս երեք մեղայ որուն ձեռք որ երկնչիս, անշուշտ սատանային պիտի նմանիս. եթէ որ սատանայի ալ նմանիս, անոր բնակարան մուտ ու խաւար դժոխքին բնակիչ ըլլ. լուդ բնաւ մէկ կասկած մը չիկայ եղբայր։





ՇԱՒԻՂ ԻԹ.

Հ. Ալ իմ կարծեօքս բոլոր բաները սորվեցայ, ասկէց ետեւ ես ալ ուրիշին խրատ տալ տամ.

Պ. Շատ աղէկ՝ դուն ալ խրատ տո՛ւր, բայց առաջ դուն պիտի պահես ու ետեւ քարոզես. թէսր դուն չը պահես ու ուրիշին որ սորվեցնես, պօղոսէն յանդիմանուիլն կը լսես. «Ուսուցանես զընկերդ և զանձն քո ոչ ուսուցանես, ասես չընալ՝ ընաս, ասես չը գողանալ՝ գողանաս».

Թ. Ընկերոջդ կը սորվեցնես ու քու անձիդ չես սորվեցներ, շնութիւն և գողութիւն մի՛ ընէք կըսես ու դուն կընես կըսէ. Հռովմայեցւոց Ե. Գ. 21 հդ. Տեսա՛ր որ առաջ դուն պա-

հել պէտք ես, ու ետեւ ուրիշին խրատ տալ.

Հ. Ասիկայ ես չը գիտեի, թէսր անանկ է, ինձի քարոզութիւն պէտքը չէ. ես իմ՝ գըլուխս որ ազատեմ՝ ձեռք կուտայ, դեռ մենք խրատի կարօտ ենք եղեր, ալ ինչ գործ ունիք բաներ որ կայ մեզի հասկցնելդ նայէ.

Պ. Քրիստոնեայ եղողը ամեն կողմանց անհաւատներէն տարբեր պիտի ըլլայ, ինչպէս որ Պետրոս կըսէ. «Ձվարս ձեր՝ ի մէջ հեթանոսաց պարկեշտս ցուցանել».

Թ. Անհաւատներուն մէջ աղէկ վարք ցուցէք կըսէ. Ա—ՔՆ Կ—ՐՈՍԿՈՅ Բ. Գլ. 12 հդ. Ասկէց կը հասկցուի որ քրիստոնէին երբէք մեկ գործը անհաւատներուն պիտի չը նմանի. թէ հագուածքը և թէ զրուցուածքը, և ամենէն աւելի լեզուն մաքուր ըլլալ պէտք է, թէ հայհոյանքէ և թէ անէծքէ, թէ բամբասանքէ և թէ պիղծ և զազիր խօսքերէ և կամ խաղերէ, որ չի վայելեր քրիստոնեից բերանին.

Հ. Ինչու համար քրիստոնէից բերանին այդքան զգուշութիւն պէտք է արդեօք.

Պ. Քրիստոնէից բերանը՝ մեր ամենաառաքինի և ամենամաքուր Աստուծոյ ճամբան է, որ անկէց պիտի մտնայ ու մեր սրտին մէջ բնա-

կը. անոր համար մատուր ըլլալ պէտք է, վերը որ ըսինք չը հասկցաը որ նորէն կը հարցնեմ։

Հ. Անիկա հասկցայ ուրեմն անոր վրայ զարմանալով կը մնամ եմ այն ամենազօր Աստուծոյ ինչպէս բնակարան պիտի ըլլանք։



Գ. Եթէ խորհիս մօտ գինելու ըլլանք, մի՛ բաւէ շատ վախնալու, և մանաւանդ անհնարին բան մըն է, բայց՝ ինչը ոգորած ու մարդասէր Աստուած ըլլալով չի դարշիր մեր տրամին մէջ բնակելու եթէ որ մաքուր ըլլայ։

Հ. Անիկա ալ հասկցայ, ալ ուրիշ դժուարութիւն չունիմ ինչ բան որ կայ անոնք ալ հասկըցուր։

Գ. Թող նայինք ինչ հասկցար, լեզուին խօսքերը նոր սկսեցինք, սանք լմնցաւ կը կարծես որ ուրիշ բաներու չենք կերկինցնենս։

Հ. Ես կարծեցի որ լեզուին վրայօք խօսքերը լմնցաւ, անոր համար ուրիշ բան հարցուցի. ուրեմն եղածէ չէ լմնցեր, ըսէ որ լմննայ։

Գ. Որքան երկար զրուցներ ալ որ ընեմ, հարկ կրնամ հասկցնել մեր լեզուին անկարգ վարմունքները. բայց չեզի ձանձրութիւն չը տալու համար, զրուցները չընենք. միայն սա կուզեմ հասկցնել որ՝ քաղաքս մեր լեզուն կրակին նմանցուցեր է, ոտն այդ կրակը բերանիդ մէջ զրուելէն ալ չառնես բերանդ այրելէն, բայց՝ կարծեմ թէ չես գիտեր լեզուիդ կրակ ըլլալը, թէսոր դիտնայիր լեզուդ կը կարկէր ու կը ձգէիր։

Հ. Լեզուն ինչպէս բերան կայրէ որ վախնամ։

Գ. Անա գնամ Քաղաքացին քովը որ չեզի հասկընէ ինչպէս պիտի։

Հ. Ես Քաղաքացը մեր տեղ դրնամ, դուն հասկցուր, ես չեմ հասկնար։

Գ. «Ես լեզու համր զորդ անիրաւութեան համառօտակալ յանդիման մեր, որ զամենայն

մարմին ապականէ և վառէ հրով, և բորբո-
քեալ տոչորի ՚ի գեհենին »։

Թ. կրակի նման լեզուն անիրաւ գործիք
մը որ մեր անդամներուն մէջ հաստատուած
է, որ բոլոր մարմինը կայրէ ու դժոխքին մէջ
կը բորբոքէնէ կըսէ։ Յակոբ. Գ. Գլ. 6 հմր։

Հ. ինչու համար լեզուն կրակին նմանցուցեր
է. ատոր իմ խելքս չի հասնիր, ինքը միշտ
թաց տեղ է, թաց տեղը կրակ կը պահուի,
նաեւ այսքան ատեն բնաւ լսուած չէ թէ մե-
կուն լեզուն բերանը այրեր է։

Գ. Դուն խելքը կարճ մարդ մը կերեւնաս,
քեզի մէկ օրինակ մը ցոյց տամ որ խելքդ
հասնի. ղոր օրինակ, քայլախաղը (1) ջուրին
մէջ որ կ՚ինայ, անոր մէջի կրակը կը մարի,
ջուրէն հանես ու հրահանը որ (2) զարնես,
կրակ չ՚ելլար, և քու ծոցդ կը պահես շատ
ժամանակ ու ծոցդ ալ չայրեր, վասն զի թէ-
պէտ մէջը կրակ կայ, բայց առանց հրահա-
նի կրակը ցոյց չի տար, և երբոր հրահան մը
զարնես, իսկոյն մէջէն կրակ կը ցոլայ ու շատ
ջնասներ գործելը կարելի է ինչպէս որ ծա-

(1) Քայլախաղ (չագմագ թաշը)։
(2) Հրահան (չագմագ)։

կոբոս կըսէ. « Անհաւատիկ սակաւ ինչ հուր
ղորպիսի զանտառս հրդեհէ »։

Թ. Ահա քիչ մը կրակը ինչպէս անտառնե-
րը կայրէ կըսէ։ Գ. Գլ. 5 հմր։ Նոյնպէս մեր
լեզուն գայլախաղի պէս մէջը կրակով լեցուն
կը կենայ բերանին մէջ, քանի որ իր քով
մարդ չիկայ ու ինքը մինակ է, լեզուին մէջ
չի կրակը չերեւնար ու մէկ ձնաս մըն ալ չի
գործեր լուռ կը կենայ. քովը մարդ չիկայ որ
խօսի, ինքնիրեն ալ ղրուցել չըլլար, անոր հա-
մար լուռ կը կենայ, և երբոր մէկ մը գայ ու
մէկ անվայել գէշ խօսքով մը հրահանի պէս
ատոր ականջին գպչելուն պէս իսկոյն կը տես-
նաս որ լեզուին մէջի կրակը կսկսի գոռալ
ցոլացնել, թէ հայհոյանք, թէ անէծք և թէ
անարգանք, թէ բամբասանք և թէ պիղծ
և զազիր խօսքերով իր անձը կապականէ։

Հ. Ատոր խելքս հասաւ. յիրաւի որ մարդ
այս լեզուին ձեռքը շատ նեղութիւններ կը
քաշէ ու շատ փորձանքներու կը հանդիպի։

Գ. Երանի թէ մարդիկ այս աշխարհիս մէջ
նեղութիւն քաշէին լեզուին ձեռքէն ու երբ
մեռնէին՝ ազատէին. բայց այդպէս չէ,
հապա շատ տեսակ տեսակ նեղութիւններ
քաշելէն ետքն է, մեռնելէն ետեւ դժոխքին

կրակին ալ կերակուր կընէ մարդը այս լե-
զուն։

Հ. Երբայր յիրաւի որ շատ գէշ բան է և-
ղեր լեզուն։

Պ. Ո՛ր մէկ գէշութիւնը ըսեմիր, Յակոբոս՝
լեռան գազաններէն ալ գէշ բներ է, ինչը
չը զսպուող չար պօրծիք մըն է որ կըսե.— Ա-
մեներայն բնութիւն գազանաց և թռչնոց և
սողնոց և ծովու ձկանց հնազանդեալ են
և հնազանդին մարդկեղէն բնութեան, բայց
զլեզու մարդկան ոչ ոք կարէ հնազանդել ըզ
չարն և զանկարգ և զլի թունաւոր մահաբերին։

Թ. Բոլոր գազաններուն ու թռչուններուն
և սողացող կենդանիներուն բնութիւնը՝ և
մինչև անգամ ծովուն մէջի ձուկներուն ալ կը
հնազանդին այս մարդկային բնութեանը.
բայց՝ մարդ ոչ լեզուն բնաւ մէկը չը կրնար ի-
րեն հնազանդեցնել այն անկարգ ու սասա-
նային թունաւոր լեզուն չարը կըսէ, Գ. Գլ. 8 հմ.
Եւ երկրորդ՝ Սիրաք կը գրէ. «Լեզու ընտա-
նի գազան՝ ի բերանի իւրում, եմիէ արձակէ
ուսէ զինքն»։

Թ. Լեզուն մարդուն բերանին մէջը ընտա-
նի գազան մըն է, մեծ որ մեզ տայ, զինքը
կուսէ կըսէ։ Լե. Գլ. 3 հմ։

Հ. Ինչու համար լեզուն գազանին նմանցու-
ցեր են Յակոբոս ու Սիրաք։

Պ. Պատճառը սոսկայ է, որովհետև մէկ
մարդ մը՝ չանը մէկ կատու մը հայց և կամ միա
ոտքը ոտքը ըլլայ, ամենևին ալ զանի չի խած-
ներ ու չի ալ հարներ, և մանաւանդ կը շարու-
քորմէ ու սոխայր կը քաշի պօչը շարժելով,
ոչ մէ այն մարդը գեղեցիկ ոտքս ոտքը ըլլալուն
չի խածներ, հապա՝ իր առած օգուտին հա-



մար, այսինքն՝ կատու մը հային և կամ միուին
համար. բայց այն չանը կերակուր չը տուող
մարդը՝ չանը աչքին գէշ կերևնայ, կուզէ
որ զանի խածնէ, մանաւանդ այն մարդը քար
մըն ալ զարնելու ըլլայ, այն ատեն աւելի կը
կատղի ու կուզէ որ անկայ խածնէ ու պատ-

ռէ, թէտր չը կրնայ խաժնել, կոկոխ աւելի հաչել այն մարդուն դէմ և կամ հետեւէն. նոյնպէս մարդը եթէ մէկէ մը միշտ բարու թիւն կը սեռնայ իր անձին հաճելի, այն մարդուն հետ շատ սիրով կը վարուի, և լեզուսը անուշ կը խօսի ու կը շոյտքորթի անոր այն գաղանին պէս. ոչ թէ այն արդար և առաքինաշատաչտ մարդ ըլլալուն համար կը սիրէ, հապա՝ իր սեռած օգուտին համար, և սաոր հակառակը՝ եթէ մէկէ մը օգուտ սեռած չըլլայ՝ այն մարդը ապէկ չերեւնար իր աչացը ու չի սիրեր զանիկայ. բայց ոչ թէ այն մարդը մեզաւոր պէշ մարդ ըլլալուն համար կատէ՝ հապա իրեն օգուտ մը ըրած չէ, անոր համար չի սիրեր. եթէ մարդիկ դիտար սիրելը և ատելը արդարութեան և մեղաւորութեան համար ըլլար, պէտք էր որ քրիստոնեաները գէշ վարք ունեցող քրիստոնեաներուն հետ չը խօսին ու սեռութիւն չընեն. ինչպէս որ Պօղոս ալ կը պատուիրէ. «Գրեցի ձեզ՝ ի թղթիդ չը խառնակիլ ընդ պոռնիկս, ոչ թէ ընդ պոռնիկս յաշխարհիս այսորիկ, ապա թէ ոչ, պարտ էիք խակ յաշխարհէս ելանել, այլ գրեցի ձեզ չը խառնակիլ եթէ ոք եղբայր անուանեալ ոք կամ

պոռնիկ իցէ կամ կռապաշտ կամ հպարտ, կամ բամբասող կամ արբեցող և կամ յափշտակող, ընդ այնպիսւոյն և հաց անդամ չուտել»:

Թ. Ա.ՅԴ թղթիդ մէջը գրեցի՝ որ պոռնիկներուն հետ չը խառնուիք: Ու այն չէ բսած՝ որ այս աշխարհիս պոռնիկներուն հետը կամ ագահներուն հետ կամ յափշտակողներուն հետ, կամ կռապաշտներուն հետը, հապա թէ չէ՝ պէտք էր որ դուք բուն աշխարհքէս ալ դուրս ելլայիք: Հապա անոր ձեզի գրեցի չը խառնուիլ, կուզեմ ըսել՝ թէտր մէկը քրիստոնեայ անուն առանալով եղբայր անուանուած է ու կամ պոռնիկ ըլլայ կամ կռապաշտ, կամագահ, կամ բամբասող, կամ արբեցող և կամ յափշտակող, անանկին հետը հաց ալ չուտէք: Ա.—ԸՆԻՒ ՏՈՒՐ Ե. ԳԼ. 9 ՀՏ: Բայց այդպէս չէ, հապա կը տեսնանք որ չէ թէ գէշ վարք ունեցող քրիստոնեային՝ մինչեւ անգամ օգուտ սեռած անհատաններուն հետը աւելի սիրով կը վարուին քան թէ օգուտ չը սեռած քրիստոնեաներուն հետ. Հապա այն իր չը սիրած մարդը փոքր ինչ մըն ալ որ հասցնելու ըլլայ իրեն՝ իսկոյն կը կատղի գաղանին պէս, կուզէ որ այն մարդուն տունը գլխուն փլցնէ ու շատ ջնասնէ

բու հանդիպելնէ, և եթէ այդ միտքը դրածը չը կրնայ ընել, կսկսի այն գազանին պէս ջերանէն աւելի չար խօսքեր դրուցել, թէ հայհոյանք, թէ անէծք և թէ բամբասանքներ և այլն։

Հ. Ծիրանի որ մարդոց լեզուն գազանի բնութիւն ունի։

Գ. Երանի թէ գազանի բնութիւն ունենար, վասն զի շանը մէկ պատառ մը հաց որ տաս, բնաւ երբէք ալ չի մոռնար. բայց մարդը այդպէս չէ, միշտ բարութիւն տեսնալ կուզէ, տասը անգամ բարութիւն տեսնայ ու մէկ փոքր ջնաս մը որ տեսնայ, բոլորը ոտից տակ կառնէ, ու ալ այն փոքր ջնասին համար կսկնայ որ վրէժը առնէ. Տե՛ս որ այն շանը պատառ մը հաց տուած ըլլաս, և օր մը քար մըն ալ որ զարնելու ըլլաս, ուս չի պահեր, հապա այն առաջի տեսած պատառ մը հացին պատիւը կը պահէ, և մանաւանդ գազանը իր քովը մօտ չեզած մարդը չը կրնար խածնել. Բայց մարդոց լեզուն՝ իրմէ հեռուն, և իր աչքը չը տեսած մարդ իրը կրնայ խածնել. ո՞րովհետև իր տունը կը նստի ու աչքէն հեռու մարդ իրը բամբասելով ու անոնց անունը կոտրելով, անոնց պատիւն ալ անարժէք վէրքեր բանալը դիտէ. Եւ երկրորդ՝ շուները իրարու մէս չեն ուտեր, բայց մարդիկ միասին կուտեն։

Հ. Մարդիկ միասին ուտելը երբէք լսած չեմ։

Գ. լսած չես՝ Պօղոսէն լսէ. «Եթէ ըզմիմեանս խածատիք և ուտիք գուցէ՛ի միմեանց սատակիք»։

Թ. Եթէ միասին խած քաէք ու ուտէք գոյէ մէկզմէկ կը սատկեցնէք կրսէ։ Գալատացոց Բ. Գլ. 15 հմր։ Եւ ինչպէս որ Սիրաքն ալ կըսէ թէ, «Եթէ լեզուն իմաստ տայ զինքը կուտէ»։ Տեսար որ Պօղոսն ու Սիրաքը կը վկայեն մարդոց լեզուին խածնոտ ըլլալը։

Հ. Աստր իմ խնդիրս չը հասաւ. մարդոց լեզուն ինչպէս կրնայ մարդ վիրաւորել. վէրքը՝ իմաստով, գանակով, և սէպով (1) և կամ ակռայով կըլլայ. լեզուն ոչ իմաստ ունի ոչ գանակ և ոչ ակռայ, ինչը մէկ կտոր բան մըն է, ինչպէս կը վիրաւորէ։

Գ. Դուն միշտ իմ խօսքիս հակառակ կերեւաս, ասիկա ականջ դիր Դաւիթ ինչ կըսէ. «Որդւոց մարդկան ատամունք իւրեանց զէն

(1) Տէդ (մըզրագ)։

Թ. Թէոր ես ձեզի տրամեցուներմ, ինձմէ տրամնզէն՝ի զատ ոմէ կրնայ դիս ուրախացնել։

Հ. Ես մինչեւ հիմայ չէ դիտէի լեզուին այդքան չարութիւնները, ազէկ ըրիր որ հասկցուցիր ինծի, արդեօք ալ դէշ վարմունքներ ունի՞, զանոնք ալ հասկընեի։

Գ. Ի՞նչ մէկ անկարգութիւնը պատահեր. ինքը մէկ պզտիկ բան մըն է ու իր կարողութենէն վեր մեծ մեծ կը խօսի, ինչպէս որ ցաւկոտոս կը վկայէ, և մանաւանդ շատ վախնալիք տեղը ասիկայ է։ «Նոլաւ օրհնեմք զկոտեր և զհայր, և նոլաւ անիծանեմք զմարդիկ, որք ըստ նմանութեան Աստուծոյ արարան»։

Թ. Ինոլ Հայր Աստուած կօրհնեմք ու անոլ մարդիկ ալ կանիծենք, որ Աստուծոյ պատկերը ստեղծուած է կըսէ։ Գ. Գլ. 15 հդ։ Եւ ասոր համար վարը 11 համարը զարմանալով կը հարցնէ. «Միթէ աղբիւր անդամին՝ի միոյ յականէ բղխիցէ քաղցր և դառն»։

Թ. Կարելի՞ է աղբիւրին մէկ աչքէն երկու տեսակ ջուր բղխել անուշ ու լեղի։ Եւ երկրորդ՝ Սիրաք կըսէ. «Մին օրհնող և մինն անիծանող, որոյ ձայն լուիցէ Աստուած»։

Թ. Մէկը զԱստուած կօրհնէ ու միւսը մարդ կանիծէ, որ ձայնը պիտի լսէ Աստուած կը-

նեռք են, և լեզուք նոցա որպէս զսուր սուսերի»։

Թ. Մարդոց ակռաները զէնք ու նետեր են և լեզունին ալ սրցուցած թուր են կըսէ։ Սաղմ. ԾԲ. Գլ. 6 հդ։ Եւ երկրորդ՝ Սողոմոն կը դրէ. «Են որ բանիւք խրեանց խոցեն որպէս սրով»։

Թ. Մարդիկ կան որ իրենց խօսքովը կը վիրաւորեն մեռելի պէս կըսէ։ Աւակ. ԺԲ. Գլ. 18 հդ։ Եւ մանաւանդ մեռելը և դանակը ինչ կարող են որ լեզուի չարն վէրքեր բանան, որոնք մահէն առնք մարդոց մոռնալին գալէ. լավ կրնան վիրաւորել, բայց լեզուն բնաւ չէ տեսած մարդոց սիրտը անանկ կրնայ վիրաւորել որ բնաւ երբէք անդրժկելի կըլլայ։ Նաև՝ այն երկաթէ դործիքներուն վէրքերը, որ վիրաբոյժ (1) ըլլայ կրնայ դիւրաւ բժշկել, բայց՝ լեզուին վէրքը՝ ուրիշ մարդ կարող չէ բժշկելու հապա միայն Թէ վիրաւորող լեզուն հազիւ կրնայ բժշկել, ինչպէս որ Պօղոս կը գրէ. «Եթէ ես տրամեցուցանեմ զձեզ, և ոմէ է որ ուրախ առնիցէ զիս, եթէ ոչ որ տրտմեցաւն յինէն»։

(1) Վիրաբոյժ (ճերահ)։

աէ։ Ա՛։ Գ։ 22 հդ։ Եւ ասոր համար Քրիստոս կը հրամայէ. «Ընդ ամենայն դատարկ բանիկ որ խօսիցին մարդիկ՝ տայցեն հաշիւ յաւուրն դատաստանին. զի՛ ի բանից քոց արդարացիս և՛ ի բանից քոց պատասխանեցիս»։

Թ. Պարապ խօսքերը որ կը գրուցեն մարդիկները՝ բոլորին ալ հաշիւը պիտի տանք դատաստանին օրը, ինչու որ քու լեզուդդ կը մեղաւորիս ու քու լեզուդդ կարդարանաս։ Մ—ին։ ԺԲ։ Գ։ 36 հդ։ Եւ երրորդ՝ Սողոմոն կըսէ. «Մահ և կեանք՝ ի ձեռն լեզուի է»։

Թ. Դժոխքը երթալն ու արքայութիւն երթալը լեզուին ձեռքն է կըսէ։ Ա—ին։ ԺԸ։ Գ։ 21 հդ։ Եւ կրկին կըսէ Սողոմոն թէ «Որոգայթ բռնեն են առն զշրթունք իւր և ընկենի բանիւ բերանոյ իւրոյ»։

Թ. Մարգոն լեզուն իրեն մեծ որոգայթ (1) մըն է իր բերանէն ելած խօսքովը կը բռնուի կըսէ։ Ա—ին։ Զ։ Գ։ 2 հդ։ Տեսանք եղբայր, Քահորտային ըսածներուն վրայ երեք կտակած ալ ունէիր, ահա Քրիստոս ու Սողոմոն և Սիրաքն ալ միայներ են լեզուին ճշտութեան

(1) Որոգայթ (ծուղակ)։

թիւնը. ասոր համար Քահորտա կըսէ. «Եթէ ոք բանիւ ոչ յանցանիցէ նա է մարդ կատարեալ»։

Թ. Որ լեզուով մեղք չի գործեր, կատարեալ մարդ անիկայ է կըսէ։ Գ։ Գ։ 2 հդ։ Եւ Պօղոս ալ լեզուին ճշտութիւնը դիտնալով կը գրէ. «Ամենայն բան տգեղ՝ ի բերանոյ ձերմէ մի՛ ելցեն»։

Թ. Բնաւ մէկ գէշ խօսք մը ձեր բերանէն մի՛ ելլեր կըսէ։ Եփես։ Դ։ Գ։ 20 հդ։

Հ. Մեր լեզուին ճշտակար ըլլալը հասկըցանք, բայց՝ ինչո՞ւ Քրիստոս կըսէ. «Բոլոր պարապ խօսքեր որ կը գրուցեն մարդիկ, անոնց հաշիւը պիտի տանք» և կամ լեզուովդ կը պարտաւորիս ու լեզուովդ կարդարանաս, եւ այս պարապ խօսքերը ո՞րն են որ հաշիւ պիտի ուզուի տանք հասկցուր ինձի։

Գ. Գնենք թէ՝ ես և դու կռիւ կընենք, խարտաշ շատ գէշ խօսքեր կը գրուցենք, դէպ՝ սէն նայողներէն ոմանք գիս կը գովեն աղէկ խօսքը տեղը դրած կըսեն ու շատ կը հաւնին, և ոմանք ալ գրեթէ կը գովեն թէ լաւ ըսաւ, հիմայ գիս գոմեշներէն հետ դժոխքը կերթան, ու գրեթէ գովողներն ալ քեզի հետ կերթան. և կամ ես շատ գէշ խօսքեր

կը գրուցեմ՝ և դուն ալ Աստուծոյ երկիւղը սրտիդ մէջ ըլլալով ամենեւին պատասխան չես տար, և ոմանք քու երեսդ կը թուքնեն թէ դուն մարդ չես, ինչու այդքան խօսքերը կըլլեցիր, պատասխան մը չէիր կրնար տալ, և կամ ուրիշներուն ալ կերթայ կը գրուցէ, Յայտնի փուքով (1) արծարծելու (2) ու կրակը բորբոքելու կը չանայ, ահա ատոնց բոլորը պարապ խօսքեր են. Այն կառուին մէջ ինքը մէկ գործ մը չունի. բայց այսպէս պարապ խօսքերով այն կռիւ ընողներուն մեջտեղը մտանակից կըլլայ։

2. Այն կռիւ ընողներն, որ այնքան հայհոյութիւններ կրնեն, ինչ զարմանք է որ անոնք երբէք հայհոյութիւն չըրած անոնց մեջտեղը մտանակից կըլլան։

3. Թէպէտ անոնք հայհոյութիւն չեն ըներ, բայց անոնց հայհոյութեանը գործակից ըլլալուինին անոր համար մեղացն ալ մտանակից կըլլան, ինչպէս որ Պօղոս կը գրէ. «Զլեռալն ամենայն անիրաւութեամբ պոռնկութեամբ, անզգամութեամբ, ագահութեամբ, չարու-

(1) Փուք (քէօրիւկ).
(2) Արծարծել (վառել ալէֆլէնտիրմէք).

թեամբ լի նախանձու սպանութեամբ, հերձու նենգութեամբ, չարաբարութեամբ, շրդմնդիք չարախօսք, աստուածատեաց, թշնամանողք, ամբարտաւանք, ամբարտաւաճք, գտիչք չարեաց, ծնողս անարգողք, անմիտք, ուխտազրուժք, անգորոյնք, անգնաւերք, անողորմք. որք գատեալ էին յԱստուծոյ իրաւանցն վերայ, եթէ որք զայնպիսիսն գործեն՝ արժանի են մահու. և ոչ միայն որ զայս առնեն, այլ և որ կամակից լինեն գործելեացն»։

Թ. Ամեն մեղքով լեցուն մարդիկները, անիրաւութիւնով՝ պոռնկութիւնով, անզգամութիւնով, ագահութիւնով, չարութիւնով, նախանձութիւնով, մարդասպանութիւնով, հակառակութիւնով, գէշ բնութիւններով, մտանութիւնով, գէշ խօսողները, Աստուած աստղները, նախատողները, հպարտները, մեղքեր հնարողները, ծնողքը աստղները, անմիտները, ուխտազանցները, գէշ կոպիտները, անողորմները, որ Աստուծոյ ճշմարտութեանը վերահասու եղած են ու այսպէս գործեր կը բռնեն՝ մահու այսինքն՝ դժոխքի արժանի են. ոչ թէ միայն գործողները, հապա անոնց կամակից եղողներն ալ կըսէ, այն որ

հաճութիւն կուտայ անոր ըրած բանին, հմ-
-մէմեցոց Ա. Գլ. 28 հմ։ Ցեսաւ որ անոնց
կռիւին մէջը չը գանուած ու միևնակ լեզուով
ուժ տուող ու հաւնող մարդիկն ալ անոնց
մեղայը մասնակից կըլլան միայն մէկ պարապ
խօսքով մը. վասն զի գողին հարցնես ինչու
գողութիւն ըրիր, կրնայ իր չբաւորութիւնը
պատճառ բռնելով պատասխան մը տալ, և
չնայողին հարցնես՝ նոյնպէս իր մարմնոյ ցան-
կութեան բորբոքումը կրնայ պատճառել.
այնպէս բոլոր մեղսասէրները։ Բայց այս ու-
րիշին մեղքին լեզուով գործակից եղողներուն
հարցնես թէ, անոնք երկու մարդ կռիւ կը-
նեն դուն ինչ ունիս անոնց մէջը որ փու-քով
կը փչես կրակը բորբոքցնելու, անիկայ պա-
տասխան չի կրնար տալ, որովհետև բան մը
չիկայ ըսելու, յայտնի բան է որ պարապ տե-
ղը ղրուցեր է, ահա ասիկայ է Քրիստոսի ը-
նած պարապ խօսքերը՝ որ հաշիւը պիտի ու-
ղուի դատաստանին օրը։

Հ. «Քու խօսքովդ կարդարանաս ու քու
խօսքովդ կը պարտաւորիս» ըսաւ Քրիստոս՝
ատիկայ ինչ է։

Պ. Ահա Քրիստոս ատոր օրինակը ցոյց ը-
ւաւ. «Սրբ երկու հոգին՝ ի տաճարն կաշ-

զոմս, մինն փարիսեցի և միւսն մաքսաւոր,
փարիսեցին կայր մէկուսի և զայս առանձին
աղօթս մատուցանէր։ Աստուած իմ գոհա-
նամ զքէն, զի ոչ եմ իբրեւ զայլս՝ ի մարդ-
կանէ՝ զյափշտակողս և զանիրաւս և զշունս,
կամ իբրեւ զայս մաքսաւորն, այլ՝ պահեմ
զերկիցս՝ ի շաբաթի ու, և տամ տասանորդս
յամենայն ստացուածոց իմոց։ Եւ մաքսաւորն
կայր մէկուսի և ոչ կամէր և ոչ զաչսն ընդ եր-
կինս համբառնայր, այլ՝ կոծէր զկուրծս իւր
և ասէր Ա՛աստուած քաւեա՛ զիս զմեղաւորս,
ասեմ ձեզ էջ սա արդարացեալ՝ ի տուն իւր
քան զնա»։

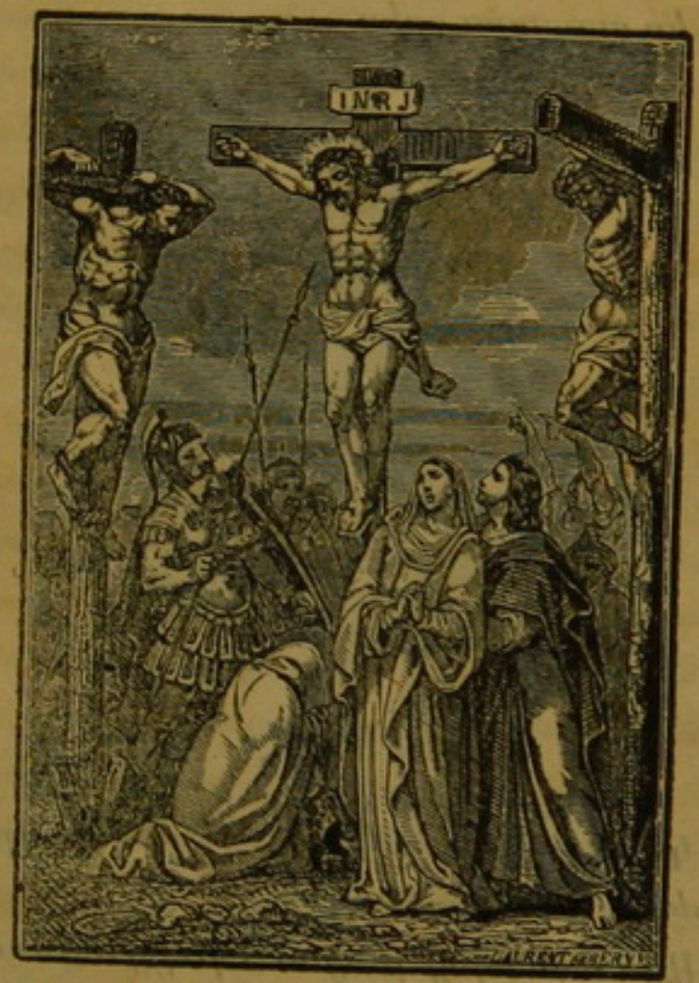
Թ. Երկու մարդ տաճարը ելան աղօթ ը-
նելու, մէկը փարիսեցի ու միւսը մաքսաւոր,
փարիսեցին մէկ կողմը կայներ առանձին այս-
պէս աղօթ կընէր։ Շնորհակալ եմ քեզմէ՛ն
տէր, ես ուրիշ մարդոց պէս չեմ, անիրա-
ւութիւն ընող, ուրիշին ապրանքը յափշտա-
կող և կամ գողութիւն ընող, շնութիւն ընող
մարդիկներէն չեմ, և կամ այս մաքսաւորին
պէս ալ չեմ, շաբաթը երկու օր ծոմ կը պա-
հեմ, ապրանքիս տասանորդը կուտամ։ Եւ
մաքսաւորն ալ զատ կայնած էր մէկ կողմը՝
չէր ուզեր որ աչքերը վեր վերցունէ հապա

կուրծքին կը զարնէր ու կըսէր . «Ով Աստուած քաւեա դիս զմեղաւորս» կրսեմ ձեզի՝ ասկայ անորմէ աւելի արդարացած տուն դնաց կըսէ : Ղ.–ԺԸ. Գ. 10 հդ : Տես որ փարիսեցին գործած բարեգործութիւնները իր լեզուովը կորնչուց, իր նաւը նաւահանգստին առաջը ընկղմեց (1) . և մաքսաւորը ինքը դինքը մեղաւոր ճանչնալով ու իր մեղացը թողութիւն խնդրելով , ծովուն մէջ տեղը ալեկոծութեան (2) բռնուած նաւը ցամաքը հասնելու անվնաս : Ահա նաւը ընկղմողն ալ լեզուն էր ու աղաւորդն ալ : Եւ ասկէց ՚ի զատ , երկու մարդ կուխ կընեն , ոմանք կը գրգռեն (3) կուխը բորբոքցնելու համար , և ոմանք ալ խաղաղացնելու կը ջանան , այն գրգռողները սատանայի որդի կը կոչուին ու խաղաղացնողը Աստուծոյ որդի . ինչպէս որ Քրիստոս երանի ալ տուաւ . «Երանի խաղաղարարացդ որդի կոչեսցին» :

Թ. Երանի խաղաղարարներուն որ անոնք Աստուծոյ որդի պիտի կանչուին : Մ–պ–ն–ս Գ. 9 հդ : Տես ասոնք ալ լեզուովնին արդա-

(1) Ընկղմեց պաթ ըրմադ :
(2) Ալէկոծութիւն ֆուրթունա :
(3) Գրգռել ֆիթ տալ :

րացան , և կամ մեղաւորեցան , մինակ լեզուով էր , երբէք մէկ ատակ մը ծախք չըրին . և ասոր համար Սիրաք կը գրէ . «Կրակը փչես կը բորբոքի ու վրան թուքնես կը մարի , երկուքն ալ մէկ բերանէն կելլան : Ի. Գ. 14 հդ :



Եւ երկրորդ՝ Քրիստոսի հետը խաչը ելլող աւազակը , Քրիստոսը այնքան խեղճ աստիճանի մէջ տեսնալով չը յուսահատեցաւ ու հաս-

տատ հաւատք մը ցուցնելով "երբ որ քու թագաւորութեամբդ գաս զիս յիշէ" ըսելուն համար վերկուեցաւ։ Ղ—ԽԱ ԻԲ. Գ. 42 հմ։ Ահա ասիկայ է Քրիստոսի ըսած խօսքը թէ "Քու խօսքովդ կարդարանաս, ու քու խօսքովդ կը պարտաւորիս"։



ՇԱԻԻՂ Լ.

Հ. Կարծեմ որ լմնցաւ լեզուին վրայով խօսքերը և խրատները։

Պ. Այո՛, անիկայ լմնցաւ, բայց մեծ զգուշանալիք բան մըն ալ կայ, որ եթէ անկէց չը զգուշանաս ու քու վրայ գործածես, շատ խեղճ վիճակի մէջ կըլլաս. անոր համար ին-

ձի հարկ է քեզի հասկցնել, դիտեմ շատ կը դժուարիս, ըոր օրինակ Ջրդոլեաց (1) հիւանդը շատ բորբոքում կունենայ, հիւանդին աչքերը միշտ պաղ Ջուրեր և թթու կերակուրներ կը դիտէ (2), բայց՝ շատ ջնասակար է ցաւուն. ուստի բժիշկն ալ անոնց ջնասակարութիւնը դիտնալով պաղ Ջուր խմելն և թթու կերակուր ուտելը կարգիլէ. բայց այն բժիշկը՝ հիւանդին աչքերուն շատ գէշ կը բնեւնայ երբեն ուզածը չի տալուն համար. և երբ կը բժշկուի, կուրախանայ, կը խնդայ պաղ Ջուր չը խմելուն և կամ թթու բան չուտելուն վրայ, և բժիշկէն ալ մեծապէս չնորհակալ կըլլայ։ Նոյնպէս մեղայ բորբոքում ունեցող անձանց խրատ որ տաս, կը դժուարին. ինչպէս որ Պօղոս կը գրէ. "Խրատ՝ ոչ առ ժամանն քաղցր թուի, այլ տրտմութիւն. բայց՝ յետոյ պտուղ խաղաղութեան նոսա կրթելոյն հատուցանէ արդարութիւն"։

Թ. Խրատը առաջ նոյն ժամուն քաղցր չը թուեցաւ, հապա տրտմութիւն, բայց յետոյ խաղաղութեան պտուղ կուտայ անով վար-

(1) Ջրդոլեաց տրտմ։
(2) Դիտել կերպերով։

ժուռղներուն կըսէ։ Եբրայեցւոց ԺԲ. Գ. 11 հմմ։ Որովհետեւ իր կամքը ըսպելը դժուար կերեւնայ, բայց երբ որ մեղաց ետ քաշուի ու ղղէայ, այն ատեն կը գիտնայ օգուտը, ինչպէս որ Եսայի կը գրէ. «Եւ յորժամ դարձցիս և հոգւոյ հանիցես, յայնժամ կեցցես և գիտասցես թէ ուր իցես»։

Թ. Երբ որ Աստուծոյ դառնաս ու հառաչես ու ցաւիս մեղքերուդ վրայ, այն ատեն կը վերուիս ու կը գիտնաս ուր տեղ ըլլալդ։ Ա. Գը 15 հմմ։ Եւ վերջապէս քեզի սա մէկ բանը պիտի հասկցնեմ. ամեն մէկուն մեղքը ուրիշին աչքին աղէկ կերեւնայ քան թէ իր աչքին։ Աստի ես ալ կը տեսնամ որ սատանան որոգայթը լարեր է ոտիդ տակը, ու դուն ալ չես գիտեր անդ ոյշ կը քալես, անշուշտ որոգայթին կը բռնուիս. անոր համար քեզի կիմացընեմ որ զգուշութեամբ քալես։

Հ. Այն մեծ զգուշանալիք բանը ո՞րն է որ այսքան երկարեցիր։

Պ. Բարկութիւնն է, որ եթէ քու վրայդ գտնուի, բնաւ երբէք բարեգործութիւն չես կրնար գործել, ինչպէս որ Յակոբոս կըսէ. «Բարկութիւն մարդոյ զարդարութիւն Աստուծոյ ոչ գործէ»։

Թ. Մարդոյ բարկութիւնը չի թողուր որ Աստուծոյ արդարութիւնը գործէ, չը թողէլէն ՚ի զատ գործածն ալ ոչինչ կընէ, ինչպէս որ Քրիստոս օրինակը ցոյց տուաւ. «Այժմեան որ լսէ զբանս իմ և ոչ առնէ զնոսա՝ նմանեսցի առն յիմարի որ շինիցէ զտուն իւր ՚ի վերայ աւազոյ. իջին անձրեւք յարեան գետք, շնչեցին հովք հարին զտունն և անկաւ, և էր կործանումն նորա մեծ յոյժ»։

Թ. Ով որ այս իմ խօսքերս կը լսէ ու չը պահեր, յիմար մարդուն կը նմանի որ իր տունը աւազին վրայ շինեց, անձրեւը եկաւ ջուրերը շատցան, հովերը փչեցին, և այն տանը որ զարկին, տակնուվրայ եղաւ տունը ու շատ մեծ բան էր տանը կործանիլը կըսէ։ Մատթէոս Ե. Գ. 26 հմմ։

Հ. Այդ բաւած տունդ և կամ տանը զարնող ու տակնուվրայ ընող հովը ինչ է հասկցուր։

Պ. Ծուռն բաւած բարեգործութեան տունն է, որ բոլոր քրիստոնեաներուն պարտք է շինել, բայց՝ հաստատ հիմին վրայ պիտի շինուի, ինչպէս որ վերը ըսինք Թ. հարցին մէջ որ արդէն հասկըցար, այն տանը զարնող հովն ալ մարդոյ բարկութիւնն է, թէպէտ ատ ժամուս տուն մը կը շինես, բայց՝

Հաւատոյ Հաստատ հիմ չունիս դեռ թերի է, ինչու որ Քրիստոս հրամայած է, «Ով որ պարապ տեղը եղբօրը բարկանայ, դատաստանին պարտական ըլլայ»։ Դուն առ խօսքը լսեր ու չես Հաւատացեր. Հապա՝ քու մկրտութիւնդ քեզի փրկութիւն բաւական սեպելով բարեգործութեան հոդ չես տարեր, և եթէ երբեմն բարեգործութիւն ալ որ գործես՝ քու միտքդ սուրբ դիր քերէն խրատները լսել Հաստատուած չըլլալով, սատանան քեզի առատ բանի մը համար կը դրդէ (1) կամ աչքիդ գէշ բան մը կերեւցնէ, և կամ ականջովդ գէշ խօսք մը լսել կուտայ, ու քու սիրտդ ալ իր ձեռքին մէջ կառնէ ու կը սրտմէ որ այն առնն քու բարկութիւնդ կը բորբոքի հնոցի (2) պէս, միտքդ կը պղտորի դարնան գետերուն պէս, սիրտդ տակնուվրայ կըլլայ ծովուն ալեկոծութեան և մրրկին (3) պէս, աչքերդ կը կարմրին կատաղի գազանի պէս, դէմքդ կայլայլի, շրթունքդ կը կապուտնայ, ու բերանդ կը փրփրի. ձեռքերդ և ոտքերդ

(1) Դրդել ֆէտ տալ։
(2) Հնոց քուրհան։
(3) Մրրիկ ֆուրթունա փոթորիկ։

կը դողան դևահարի պէս, ու ակռաներդ կը կրճտցնես. այն ատեն ոչ մահդ աչքիդ կերեւնայ, ոչ արքայութիւնը միտքդ կուգայ և ոչ դժոխքը. հապա կսկըծես ամեն տեսակ չարութիւնները որոնք ձեռքէդ կուգայ՝ մէկը ետ չես թողուր, թէ հայհոյանք, թէ անէծք. և կամ սատիկ կռիւի մէջ ծեծ պատահիլ ու սպանութիւն ալ ըլլալը կարելի է, այսպէս քու բարեգործութեան տունդ կը վրցնես տակնուվրայ կընես, այն ատեն սատանային կամքը կը կատարի. ալ սիրտդ Հոգի կուտայ որ բարկութիւնդ կիջնայ, այն ժամանակը կը դղջաս, բայց՝ ինչ օգուտ, քու տունդ աւերեցիր, զոր օրինակ ծովը երբեմն ալեկոծութիւն կընէ, մրրկելով կուգի ու կը կատաղի ու կը փրփրի, շատ նաւեր կը խորտակէ ու կընկղմէ, շատ ապրանքներ կը կորընցնէ ու շատ ալ մարդիկ կը խեղդէ. Թէպէտ քանի աւուր և կամ քանի ժամէն հոլը կը հանդարտի վար կիջնայ առաջին պէս կըլլայ, բայց անոր գործած վնասները՝ այսինքն՝ խորտակած նաւերուն, կորնսուցած ապրանքներուն, և կամ խեղդած մարդոց վնասը կը մնայ, ալ չի սղջանար, նոյնպէս քու բարկութիւնդ բորբոքելով շատ

մեղքեր և ջնասներ կը գործես, և երբ բարկութիւնդ անցնի դուն ալ կը հասկնաս ըրած բաներուդ չատ գէշ բան ըլլալը, կը ղրկաս, թէ ինչու ես այս բանը ըրի, բայց ինչ օգուտ գործած մեղքերդ բացը կը ձնան, Տեսար զգուշանալիք բանը եղբայր։

Հ. Բարկութիւնը գէշ բան ըլլալը հասկըցայ, բայց Քրիստոս որ ըսաւ թէ «Պարապ տեղը բարկացողը պարտական կըլլայ. թէպէտ անանկ է պարապ տեղը չըլլայ ու լեցուն տեղը երբ բարկանաս մեղք չէ։

Պ. Թէ որ բարկութիւնը ըսած տեղուդն գործած է, մեղք չէ. վասն զի մենք բարկութիւնը սատանային դէմ և կամ հոգիներս ջնաս գալիք տեղը պիտի գործածենք. բայց մենք սաստ հակառակը կընենք, սատանային դէմ չենք բարկանար ու մեր անձին պէս սիրելիք ընկերնուս դէմ կը բարկանանք. նաեւ հոգիներս ջնաս գալու տեղը չենք բարկանար, հապա մարմիններուս և կամ ապրանքնուս մէկ մասը ջնաս մը երբոր պատահի, այն ատեն երբ կատաղի գազան կը դառնանք, անոր համար մեղք սեպած է Քրիստոս, որովհետեւ այս աշխարհիս բոլոր բաները սուտ ու պարապ և ոչինչ են, ուստի այս

աշխարհիս մէջ ինչ բանի համար որ բարկանաս, պարապ տեղը բարկացած կըլլաս. ու դատաստանին պարտական կըլլայ ըսածը այս խօսքն է. Ա.Հա տեսար որ բարկութիւնը ըստ տեղւոյն գործածելը ջնաս չի սար. զոր օրինակ մահադեղը՝ հիւանդ չեղող առողջ մարդը որ ուտէ, անպատճառ կը մեռցնէ, բայց այն մահադեղը (1) վարպետ բժիշկներուն ներդործութեամբ հիւանդը կը բժշկէ։

Հ. Եղբայր Հոգ տուր ալ ձեռք կուտայ այսքան, մինակ ես պիտի երթամ արքայութիւնը որ այսքան կը չանաս դիս համոզելու, այսքան մարդիկ ինչ որ ըլլան, ես ալ նոյնպէս կըլլամ, հասարակութեամբ եղած բանը դիւրին է։

Պ. Չէ եղբայր այդպէս մի ըսեր, ուրիշներըը քեզի օգուտ չունին. դնեմք թէ դուն այս տեղ ծուլութեան պատճառու ստակ չը կրնաս ալ որ շահիր, հօրդ և կամ եղբօրդ շահած ստակովը ժամանակ մը կապրիս, բայց անդիի աշխարհքը արքայութիւնն այդպէս չէ, ամեն մէկը ինքը յափշտակելու կը չանայ, ոչ հայրը որդւոյն, և ոչ որդին հօրը, ոչ եղ-

(1) Մահադեղ գէհը սխալմամբ։

բայր եղբօրը, և ոչ բարեկամ բարեկամի, ոչ կինը իր էրկանը, և ոչ էրիկը կնկանը կողոր-
մին ու օգնութիւն կընեն, հապա ամեն մէկ
կը ինքզ յափշտակելու կը ջանայ, ինչպէս որ
Քրիստոս հրամայեց. «Բռունք յափշտակեն»
այսինքն՝ ուժով կառնուի Աստուծոյ արքա-
յութիւնը ըսաւ։ Եւ ասոր համար Պօղոս մէկ
օրինակ մը կուտայ. «Եւ որք յասպարիզին
ընթանան, ընթանալ ամենեքեան ընթանան,
բայց մին առնու զյաղթութիւնն»։

Թ. Ինչո՞ւ որ ասպարիզին (1) մէջ կը վա-
զեն, վազելը ամենքն ալ կը վազեն, բայց
յաղթութիւնը (2) մէկ մարդ կառնէ կըսէ,
Աստուածաշունչ Թ. Գ. 24 հդ։

Հ. Ասպարիզին մէջ վազելը ի՞նչ օրինակ է
հասկցուր ինծի։

Պ. Առաջի աերութեանց մէջ սովորութիւն
կար որ՝ երբեմն մէկ մեծ հրապարակի (3) մէջ
մէկ ծայրը բարձր տեղ մը յատկացնելով վը-
րան մէկ ծանրագին (4) ապառնանդ քար մը
կը դնէին, որ մարդիկ վազելով կերթային ու

(1) Ասպարէզ (թէաթրօ մէյտան)։
(2) Յաղթութիւն (էննամք)։
(3) Հրապարակ (մէյտան)։
(4) Ծանրագին (պահալը)։

որ աւելի արագընթաց էր, և անիկայ կերթար
կառնէր քարը որ իրեն կըլլար, թէպէտ սահ-
մանեալ ժամանակին բոլոր մարդիկ ոտք կել-
լային կը վազէին քարը առնելու համար, բայց
ով որ արագընթաց էր, այն մէկ մարդը կառ-
նէր յաղթութիւնը, ահա Պօղոսին ըսածը այն
խօսքն է թէ «վազելը բոլորն ալ կը վազեն,
բայց մէկը կառնէ յաղթութիւնը» ըսելէն՝ի
զատ կը պատուիրէ թէ «Այնպէս ընթացա-
րուք զի հասանիցէք»։

Թ. Եաքը մի՞ ինչ, հապա յառաջ վազող
քարը առնող մարդուն պէս վազեցէ՛ք որ
հասնի՛ք կըսէ։ Ըրուիհետեւ Պօղոսին ժամա-
նակի քրիստոնեայք՝ հաւատքը իրենք աշ-
խատանքով ստանալնուն համար շատ յարդի
ըլլալովը, մեծ բաղձանքով բոլորն ալ կը վա-
զէին արքայութիւնը ինքզ յափշտակելու հա-
մար, և Պօղոս հետզհետէ չարունակ յորդո-
րանքներ կը դրէր՝ չերմեռանդութիւն շարժե-
լու համար, որ չըլլայ թէ արքայութեան սի-
րոյ կրակը մարի մարդոց սրտին մէջէն, բայց
մենք հաւատքը հայրենական ժառանգ ինա-
յածի պէս բան մը կարծելով չենք յարդեր,
որուհետեւ աշխատանքով ձեռք բերած
չենք, անոր համար արքայութիւնը ինքզ յա-

փըշտակելու Ջանք ընող քիչ մարդ կայ, հապա բոլորս ալ իրարու գլխէն կտակը յափըշտակելու կը Ջանանք։ Վասն զի կը նայիս ումանք դեռ պառկած խորտալով կը ննջեն մէկ բանի հոգ չունին, և ոմանք արթնցած են ու դեռ մահիճին (1) մէջ թմրած նստեր են, թմրութիւննին պիտի անցնի որ ելլան վազեն, և ոմանք կանուխ արթնցած ու առեւտուրի մէջ ղրկած (2) են ժամանակ չունին վազելու, ոմանք գինետունը (3) և սրճարանները (4) ուտել խմել ուրախութեան տեղէ են, վաղելը անոնց բնաւ միտքը չիկայ, և ոմանք ալ թէպէտ ճամբան են, բայց՝ թուլութեամբ կամաց կամաց քալելով և յետին նայելով, հոգնած տեղերնին նստելով, արտորնօք բան չիկայ երբոր երթանք կը հասնինք, այսօր վաղը պիտի չը մեռնինք ա. ամենքը դնացին ու մենք մնացինք ըսելով կերթան. իսկ ոմանք ալ քղանցքը գօտին պնդելով կը վազեն սուրհանդակի (5) պէս, ոչ ետին և ոչ երկու կողմը նայելով, հապա միշտ անթարթ

(1) Մահիճ եմթախ։ (2) Ղրկած մէղուլ օլմագ։
(3) Գինետուն մէյխանէ։ (4) Սրճարան գահվէ։
(5) Սուրհանդակ փոսթայ թաթար։

աչքով երթալու ճամբան դիտելով կը վազեն արքայութիւնը յափշտակելու համար։ Ցեսայր եղբայր արքայութիւնը ինչպէս կերթայուի եղեր, դուն կարծեմ որ այն խորտալով քընացողներուն և կամ աշխարհի գործերուն մէջ պատաղողներուն նայելով այն խօսքը ինծի գրուցեցիր թէ «Այս աշխարհիս մարդիկը ինչ որ ըլլան, ես ալ անանկ կըլլամ», դուն անոնց նայելուդ՝ յառաջ վազել մարդոց նայէ եղբայր, եթէ ուրիշին նայելով մեղանչես ու մեզաւոր մեռնիս, ալ այն տեղ իրարու օգնութիւն չըլլար։ Դնենք թէ մէկ տան մէջ երկու եղբայր կըլլան, մէկ եղբայրը դործ ունենայ՝ տակ չահոդ՝ և միւսը ծոյլ՝ ամենևին տակ չի չահիր, բայց այն դործ ունեցող եղբօրը վաստակը՝ տան ընտանիքները բաւական կապրեցնէ։ Հապա այն դործ ունեցող եղբայրն ալ ծոյլ եղբօրը սրդողելով ինչ կուզէ ըլլայ ըսէ ու երբ իր վաստակովը ըրած ծախքերը դադրեցնէ, յայտնի է որ աղքատութեան մէջ կիյնան, և տան ընտանիքները բոլորն ալ խեղճ վիճակ մը կունենան։ Ցես որ մարդս ընելիք ծախքերէն հրաժարելուն համար բոլոր ընտանեացդ ջնաս հասաւ, բայց անդիր աշխարհը այդպէս

չէ՝ մեկին մեղացը համար միւս չպիտի պատ-
ժուի. «Անձն որ մեղիցէ զնոյն և մեռցի»։

Թ. Ով որ մեղանչէ անիկայ դժոխքը պիտի երթայ կըսե. Եզեկ. ԺԸ Գ. 4 հդ. Անիկայ աղեկ միտք ած, քանի որ մարդս կենդանի է իրարմէ օգնութիւն և կամ ձեռս կրնայ կըրել, բայց անդին աշխարհը դատաստանին օրը՝ ոչ մեղաւորները արդարներուն վրնաս կրնան հասցունել և ոչ արդարները մեղաւորներուն օգնութիւն կրնան ընել, վասն զի այն առեն ողորմութեան դուռը գոցուած կըլլայ։



ՇԱԽԻՂ ԼԱ.

Հ. Ուրմէն կրկին ականջնիս բանանք խրատ մուիկ ընենք՝ ալ ուրիշները նայելու չէ, ես

իմ դլուխս ազատելու ջանք ընեմ, ըսէ նայիմ ալ ինչ խրատ պիտի տաս։

Պ. Վերը պարծեցար թէ ես չնութիւն չեմ ըներ, ես ալ լուռ կեցայ խօսքիդ հաւատալով, բայց եաեւ նայեցայ որ ուրիշ պարծեցածներդ սուտ ելաւ՝ վախնամ այս պարծանքդ ալ սուտ կըլլայ։

Հ. Ես սուտ չեմ պարծենար, յիրաւի որ ես ուրիշի քով չնութեան չեմ դնացեր երբէք։

Պ. Չնութիւնը միեսակ ուրիշի քով երթալն է, չը լսեցիր Յակոբոս աշխարհասէր մարդոյ ընացող չըսաւ. նաեւ Քրիստոս չըսաւ թէ, «Ես որ հայի ի կին մարդ առ ի ցանկանալոյ նմա՝ անդէն չնացաւ ընդ նմա ի սրտի իւրում»։

Թ. Ով որ ցանկանալու միտք կին մարդու նայի՝ այն տեղ իր սրտին մէջովը անոր հետ չնութիւն ըրած կըսե. Մ—ԹԷՈՍ Ե. Գ. 28 հդ։

Հ. Այդպէս բաներ շատ կը պատահի ինծի ու շատ նեղութիւն կուտայ. Թէպէտ չնութիւն չեմ ըներ, բայց ցանկութիւնս շատ կը բորբոքի, և ես ամենեւին չեմ ուզեր որ այդպէս ըլլայ, բայց ժամանակ ժամանակ անանկ առաջիկ կը նեղէ զիս որ քիչ կը մնայ չնու-

թեան որոգայթին բռնուելու։ Աթիկայ մէկ դեղ մը չունի՝ եղբայր մեզի հասկցնելիր։

Պ. Աթիկայ ոչ դեղարան (1) ունի և ոչ դեղ (2) մինակ ատոր դեղը պահք է։

Հ. Ես պահք շատ կը պահեմ, բայց օգուտ ըրած չունիմ։

Պ. Ատոր պահքը ուրիշ է դուն չես գիտեր։ Այդ ախտը (3) բորբոքցնող հոլ փչելու երեք դուռ ունի անձդ. այդ դռները գոցելու է որ անկէց հով չը փչէ ու ցանկութեան կրակը չը բորբոքցնէ։

Հ. Այդ դռները որո՞նք են մեզի հասկըցուր որ գոցեմ։

Պ. Նախ՝ աչքերդ. երկրորդ՝ ականջներդ. և երրորդ՝ բերանդ։ Աչքերովդ գեղերուն կը նայիս, ականջովդ գեղերուն խօսքերը և պատիվ պիղծ խաղերը մտիկ կընես, և բերանով կը խօսիս զնոյն զազիր խօսքերը, անշուշտ այն հովերը պիտի երթան ցանկութեան կը բակին դպչին ու բորբոքցնեն, թէպէտ քու միտքդ հոն տեղ չէ. չես ուզեր որ կինմարդոց նայիս, բայց կանանց մէջ կը պատրիս։

(1) Դեղարան (Եզախանէ)։ (2) Դեղ (Եզա իլաճ)։
(3) Ախտ (մարազ)։

չես ուզեր որ դէշ խօսքեր լսես, բայց չնայողներու և դուսաններու (1) հետ կը պատիս. եթէ ըսածիդ պէս չնութեան միտք որ չունիս, այդ վերը պատմած երեք դուռը միշտ գոց պահէ որ հանգիստ ըլլաս։

Հ. Աթիկայ ալ հասկցայ, ու Քրիստոսի կամքերն ալ աղէկ հասկցայ. եթէ իմ չը գիտցած ուրիշ խրատներ ալ կան, անոնց նայէ։

Պ. Ահա խրատ մըն ալ միտքս եկաւ. ո՞րովհետև եթէ Քրիստոսի բոլոր կամքերը հասկցած ես, չըլլայ որ դառնաս, նորէն Քրիստոս չը ճանչցած ատենիդ պէս մեղքեր գործես, որ Քրիստոսի ըսած խօսքը գլխովդ յանդիմանէ։

Հ. Քրիստոսի ըսած խօսքը ի՞նչ է։

Պ. Ծառայ որ գիտէ տիրոջ կամքն ու ոչ պատրաստեցնէ ըստ կամաց նորա արբոյծ դան բաղում։

Թ. Մէկ ծառայ մը իր տէրոջը կամքը հասկցած ըլլայ ու անոր կամացը հակառակ որ շարժի շատ ծեծ կուտէ կըսէ։ Ղ.—Ղ. ԺԲ. Գ.։ 48 հմր։

Հ. Քանի որ առաջ կերթանք պատուէրը

(1) (Դուսան (չալղըճը)։

ները կը սասակացնես, չեմ գիտեր վերջը ուր կը հասնի։

Պ. Այս լսածներս սաստիկ է, հապա Մատթէոսին գրածը երբոր կարդաս, ինչ պիտի



ըսես. «Ծառայ չար և վատ՝ գիտէիր եթէ հնձեմ ուր ոչ սերմանեցի և ժողովեմ ուսկի

ոչ սփռեցի պարտ էր քեզ արկանել դրամատիկ իմ՝ի սեղանաւորս՝ և ես եկեալ առկոսեօք պահանջէի զիմն»։

Թ. Ո՛վ չար և ծոյլ ծառայ, գիտէիր որ ես չը ցանած կը քաղեմ՝ ու չը տարածած կը ժողովեմ, պէտք էր որ դուն իմ արծաթս սեղանաւորներուն քով ձգէիր որ ես հիմայ դայի չահօք ուղէի իմս։ Մ—ՊՂԷ— ԻԵ. Գ. 26 հդ։

Հ. Այս խօսքերը ես չէի կրցեր հասկցեր, սանոյ միտքը ինձի հասկցուր, նայինք ինչ խօսք են, և կամ երբ պիտի ըլլայ։

Պ. Այս խօսքին տակէն ասիկայ կը հասկըցուի, որովհետեւ Քրիստոս աշխարհք որ եկաւ մարդոյմէ գործ չը փնտռեց միայն հաւատք։ «Ով որ հաւատայ ու մկրտուի, կը փրկուի ըսաւ» բայց՝ հաւատքը հաստատելէն ետքը գործք ալ փնտրեց որ կը պատուիրէ ըսէ, «Ձեր բարի գործքերը տեսնան ու ձեր երկնաւոր Հայրը փառաւորեն» ուսոմն յայտնի կերեւնայ թէ հաւատոյ չնորհքները այսինքն՝ մկրտութիւն և հաղորդութիւնը մեզի չնորհելէն ետեւ մեզմէ բարեգործութեան պտուղ կուզէ, ի՛նչ հարկ է պարտականութեամբ նեք, ինչով պիտի վճարենք այն երկնաւոր պարգեւներուն փոխարէն պարտ

քերնիս, ուրիշ բանով չէ միայն բարեգոր-
ծութեան պատուիրեալով և Աստուծոյ պատ-
ուէրները անթերի կատարելով, հապա մենք
այլ պարտքերնիս վճարելու հոգ չը տանինք
մեր կենդանութեան առեներ, դատաստանին
օրը հարկաւ այն հաւատոյ չնորհայ պար-
գեւներուն հաչիւը մեզմէ պիտի պահանջէ
Քրիստոս ու յանդիմանէ։

Հ. Աւելկայ աւելի եւս վախնալու բան է։

Պ. Աւելկայ ալ վախնալիք բան չէ, վախնա-
լիք խօսքը դեռ եւս պիտի լսես եթէ նոյն
անհոգութեան առիճանին մէջ որ դանուիս։
« Աւէք ’ի դմանէ դքանքարդ՝ և տուք այնմ
որ ունիցի տասն քանքար, դի ամենայնի որ
ունիցի տացի և յաւելցի, և որ ոչն ունիցի
և զոր ունիցի բարձցի ’ի նմանէ, և զծառայդ
անպիտան հանէք ’ի խաւարն արտաքին անդ
եղիցի լալ և կրճտել ատամանց »։

Թ. Աստ վրայէն քանքար այսինքն՝ մկըր-
տութեան և հաղորդութեան երկնաւոր պար-
գեւայ չնորհքները առէք ու բարեգործ
մարդոյ տուէք, վասն զի ալ արդար է՝ ա-
նոր վատը պիտի աւելնայ, մէկին հարիւր,
մէկին վեցտասն և մէկին երեսուն, ինչպէս
որ Քրիստոս ըսաւ. և մեղաւորները մինակ ի-

րենց մկրտութիւնը վերստին բաւական
սեպելով թէպէտ բարեգործութեան հոգ չեն
տարեր, անոնց վրայէն մկրտութեան և հա-
ղորդութեան չնորհներն ալ պիտի առնուի
որ ալ բնաւ բանի չըլլան, և ետեւ պիտի ը-
սէ թէ այդ անպիտան ծառային դուրսի մու-
թը հանեցէք որ այն տեղ կըլլայ լալն ու ակ-
ռան կրճտիլը. տեսար վախնալիք բանը։



ՇԱԻԻՂ ԼԲ.

Հ. Բարեգործութիւնը ինչ է, հասկցուր
ինծի։

Պ. Նախ՝ օղորմած ու գթած պիտի ըլլաս,
ու խնդճ ազգաւանները երբ տեսնաս դուրդ-

չարժելով անոնց պակասութիւնը հոդաս որ Քրիստոսի երանութեան մէջ մնեցաս որ կըսէ. «Երանի ողորմածաց զի նոքա ողորմութիւն գտցեն»։

Թ. Երանի ողորմածներուն որ անոնք ալ ողորմութիւն պիտի գտնան։ Եւ երկրորդ՝ պահք պիտի պահես։

Հ. Ի՞նչպէս պահք պիտի պահեմ, ծոմ թէ իւղէ և միսէ զգուշանալն է։

Պ. Ծոմ ալ պիտի պահես ու պահք ալ պիտի պահես, բայց՝ չէ թէ մինակ կերակուրի հապա՝ բոլոր զգայարանքներդ ալ ծոմ պիտի պահեն, զգաստ և զգոյշ պիտի ըլլան, թէպէտ ամեն ժամանակ զգուշանալ պէտք է, բայց՝ ծոմ պահած օրդ աւելի, ամենևին մարմինի կամք պիտի չը կատարուի, ինչպէս որ եսայի կը պատուիրէ։

Պ. «Ձի յաւուրս պահոց ձերոց գտանին կամք ձեր կատարեալք, և կակծեցուցանէք զամենեսին որք ընդ ձեռամբ ձերով են, ի հակառակութիւնս և ի կռիւս պահէք և կռփէք զանաւադան, իսկ զինչ պիտոյ են ինձ այնպիսոյ յաւուր պահք, զալ բողոքել ձեզ առ իս և ինձ ոչ լսել ձեզ, ոչ զայնպիսի պահս ընտրեցի ասէ տէր... այլ լոյծ զկնճիռն ա-

նիրաւութեան և քակեա զխստրդախութիւն ի վաճառաց քոց, և զամենայն մուրհակս անիրաւութեան պատառեա, բրդեա՛ քաղցելոց զհաց քո, և զաղքատս անյարկս տար ի տուն քոյ, և եթէ տեսանիցես զմերկն զգեցուցանիջիր, յայնժամ կարդասցես Աստուած լուիցէ քեզ»։

Թ. Ձեր պահք պահած օրերը մարմինդ կամքն ալ կը կատարէք, ձեր ձեռքին տակ եղած ուժերնիդ հասած խեղճ մարդիկը կը ձեծէք ու սրաերնին կը կսկծցնէք, իրարու հետ քէն կռիւ կունենաք ու խեղճ մարդոց գլխին կը զարնէք, հիմայ ինչ պէտք է ինծի այդպէս պահք պահելով կուգաք ինծի կաչէք որ ես ալ չեմ լսեր, ես այդպէս պահք չեմ ուզեր կըսէ Աստուած, հապա քու մեղադ հանդոյցները քակէ, ու առեւտուրիդ մէջի նեղութիւնները և գողութիւնները քակէ, ու բոլոր մեղադ ձեռադիրները պատռէ, անօթիներուն հաց կերցուր, տուն չունեցող խեղճ աղքատները քու տունդ տար, մերկ աղքատ երբ տեսնաս լաթեր հագուեցուր, այն ատեն որ կանչես Աստուած կը լսէ։ Եսայ ԾԸ. Գը 3 հմ. Եւ երրորդ՝ աղօթք պիտի ընես։

Հ. Աղօթքը ինչպէս ընելու է։

Պ. Սուրբ սիրտ և մաքուր բերան ըլլալու է, ինչպէս որ վերը ըսինք Դ. Շաւիղին մէջ և խնդիրքներդ ալ հոգւոյդ շահաւոր պիտի ըլլայ, ու Աստուծոյ կամացն ալ հաճելի, ոչ թէ մարմինդ օգտակար բան պիտի ուզես որ աստանային կամացը հաճելի ըլլայ։

Հ. Ապրուստի համար բան պիտի չուզեմ։

Պ. Ոչ, մարմինդ պէտք ըլլալու բան պիտի չուզես, որովհետեւ մեր մարմինին պէտք ըլլալու բանը, մեր երկնաւոր Հայրը գիտէ ինչպէս որ Քրիստոս ըսաւ, «Զի գիտէ Հայրն ձեր երկնաւոր զինչ պիտոյ է ձեզ, մինչեւ ձեր խնդրեալ ինչ իցէ ի նմանէ»։

Թ. Ձեզի պէտք ըլլալու բանը ձեր երկնաւոր Հայրը գիտէ, պեռ անօրէն դուք չուզած ալ կըսէ։ Մ—ին— Զ. Գլ. 8 հմ։ Տեսար որ մեզ չուզած ալ գիտէ որ կուտայ, բայց՝ կարծեմ թէ մեզ որ ուզենք չի տար՝ Յայտնին խօսքին որ նայինք. «Խնդրեք և ոչ առնուք վասն զի չարաչար խնդրեք, զի անդէն ի ցանկութիւնս ձեր մաշեսջիք»։

Թ. Կուզէք ու չէք կրնար առնել, վասնզի չար խնդիրներ կընէք, ու ձեր չար ցանկութիւնովը կը հալիք ու կը մաշիք կըսէ։ Դ. Գլ. 3 հմ։

Հ. Չար խնդիրը ինչ է արդեօք։

Պ. Չար խնդիրը ասիկայ է։ Որովհետեւ Քրիստոս հրամայեր է. «Մի հոգայք վասն հոգւոց ձերոց թէ զինչ կերիցուք և կամ զինչ արբցուք, և մի մարմնոյ ձերոց թէ զինչ զգեսցուք»։

Թ. Ձեր կերակուրին ու հագնելիքին համար մի հոգաք ըսելէն ետեւ, մարդոց սիրտը հաստատելու համար երկինքին թռչուններն ու լեռանը ծաղիկները օրինակ կուտայ։ «Հայեցարուք ի թռչունս երկնից, զի ոչ ցանեն և ոչ հնձեն, և ոչ ժողովեն ի շտեմարանս, և Հայրն ձեր երկնաւոր կերակրէ զնոսա»... Հայեցարուք ի շուշանն վայրենի որպէս աճէ, ոչ ջանայ և ոչ նիւթէ։

Թ. Երկինքին ձագերը նայեցէք, ոչ կը ցանեն, և ոչ կը քաղեն, և ոչ ամպարին մէջ ցորեն կը լեցնեն, ու ձեր երկնաւոր Հայրը զանոնք կը կերակրէ... լեռանը շուշան ծաղիկն ալ նայեցէք ինչպէս կը մեծնայ ու կը չառնայ, ոչ կը մանէ և ոչ կը գործէ կըսէ։ Մ—ին— Զ. Գլ. 25 հմ։ Քրիստոս որ այսպէս ըսեր է, դուն անոր հրամանին դէմ մարմնաւոր բաներ ուզելդ չար չէ։ Նաեւ Քրիստոս կը հրամայէ. «Սիրեցէք զթշնամիս ձեր՝ բարի

արարէք ստեղեաց ձերոց, և աղօթս արա-
րէք ՚ի վերայ այնոսիկ որք լինին ձեզ և հա-
լածանն »։

Թ. Ձեր Թշնամին սիրեցէք, ձեզի գէշու-
թիւն ընողներուն աղէկութիւն ըրէք, ու ձե-
զի չարչարող ու փախցնողներուն համար ա-
ղօթք ըրէք ըսելէն ՚ի զատ, մէկ երեսիդ որ
զարնեն միւս երեսդ դարձուր ըսած է։ Մ-ո-
ր-է-ս Ե. Գ. 44 հդ։ Դուն անոր կանացը հա-
կառակ, Աստուծմէ հարստութիւն մեծու-
թիւն և կամ իշխանութիւն կուզես որ Թըշ-
նամիդ յաղթես ու չար կամքդ կատարես,
ասիկայ չար չէ. կը նայիս որ Աստուած ալ
չիտար քու հարստութիւնդ և իշխանութիւնդ
որ յաղթես, կը տեսնաս որ կամքդ չի կա-
տարեր, կը յուսահատիս, ու Աստուծոյ կը
հրամայես, Աստուած Թող վրէժխնդիր ըլ-
լայ իմ Թշնամիիս, աչքերը կուրացնէ, ական-
ջը խլացնէ, ձեռքերը և ոտքերը կոտրէ, և
կամ լեզուն պատառձեղնէ, կամ խելքը ցնո-
րէ և կամ ապրանքը կորնչցնէ, կամ զաւա-
կը մեռցնէ, և այլն, այսպէս շատ բաներ կը
սորվեցնես Աստուծոյ, ու կը հրամայես ալ Թէ
այսպէս ըրէ՝ որ իմ սիրտս պաղշակի, ասիկայ
չար չէ՞, որ Քրիստոս կըսէ Թէ, « Քեզի ա-

նիծողները օրհնէ » դուն ալ չօրհնելէն ՚ի զատ
քեզի չանիծողները կանիծես ասիկայ չար չէ՞,
եւ երբ որ կը նայիս այս քու խնդիրքներուդ
բնաւ մէկն ալ չի տար Աստուած, որ քու
կամքդ կատարի. իրեն ալ կը հրամայես ինքն
ալ չըներ որ սիրտդ պաղըշակի։ Դուն ալ
յոյսդ կը կտրես ու այն քու չար ցանկութիւ-
նովդ կը հալիս ու կը մաշիս։

Հ. Հապա բնաւ բան մը պիտի չուզենք։

Պ. Մեզի հարկաւոր խնդիրքը սորվեցու-
ցեր է Քրիստոս. « խնդրեցէք նախ զարքա-
յութիւնն Աստուծոյ և զարդարութիւն նորա
և այդ ամենայն յաւելցի ձեզ »։

Թ. Նախ և առաջ Աստուծոյ արքայութիւ-
նը ու անոր արդարութիւնը ուզեցէք ատոր
բոլորը կաւելնայ ձեզի։ Եւ մեր մարմնաւոր
պիտոյքը Հայր մերին մէջ սորվեցուցեր է.
« Մեր ամեն աւուր հացը այսօր ալ տուր մե-
զի »։ Ցետոյ որ մեզի պէտք ըլլալիք հար-
կաւոր բանը այս աւուր հացը պիտի ուզենք,
ուշ Թէ վաղեանը, ինչպէս որ Քրիստոս կըսէ.
« Մի՛ այսուհետեւ հոգայցէք վասն վաղիւն,
զի վաղիւն վասն իւր հոգասցի »։

Թ. Ակնթ եւս վաղեան հոգը մի՛ հոգաք
հապա վաղեան հոգը վաղը հոգացէք։ Մ-ո-

Բէտ. Զ. Գլ. 34 հմր.

2. Ասկէց ետեւ վաղեան հոգը մի հոգաք ըսելը ինչ պիտի ըլլայ, ասկէց յառաջ մարմնաւոր ինդիրքը մեղք չէր.

9. Քրիստոս աշխարհք գալէն առաջ, մարմնաւոր ինդիրքներու արդելք չիկար, որովհետեւ անանց թէ փառքը և թէ պատիժը մարմնաւոր էին, ինչպէս որ վէրը պատմեցինք Զ. Հաւատին մէջ, բայց Քրիստոս աշխարհք որ եկաւ, մեղի երկինքին թագաւորութիւնը քարոզեց, և շատ օրինակներով և առակներով մեղի հասկնցուց ետեւ, իրեն հաւատացողներուն և իր պատուէրները պահողներուն, դատաստանին օրը կրկին յարութիւն որ առնեն, այն երկինքին թագաւորութիւնը և անվախճան փառքը խոստացաւ, թէ փառք և թէ պատիժ հոգեւորին մէջ խոստացաւ, մեղի բնաւ մարմնաւոր բան մը չը խոստանալէն 'ի զատ՝ շատ առակներով ալ այս աշխարհիս անցաւոր ըլլալը հասկցուց, որովհետեւ մարմնաւոր ըլլալնուն մահը կը խափանէ ատանց բոլորը. բայց հոգին անմահ ըլլալուն համար, հոգեւոր փառք և պատիւ, թէ ուրախութիւն, թէ պատիժ և տրտմութիւն, յաւիտենական խոստացաւ Քրիստոս, ու ըսեմ

որ այս բաները հասկցանք, ասկէց ետեւ վաղեան համար մարմնի հոգ հոգալ պէտք չէ՝ հապա այս աւուրը որ ուզէք բաւական է կըսէ.

2. Քանի որ ողջ ենք բնաւ բան մը չուզել կըլլայ.

9. Ինչ թերահաւատ մարդ ես եղեր. ատնօթի ձնալուդ համար լզոփդ կը փրթի. հիմայ մարմնաւոր թագաւոր մը քեզի կը խոստանայ թէ, քու մարմնիդ պէտք ըլլալու թէ կերակուրդ և թէ հագուստդ ես կը հոգամ, դուն անհոգ եղիր ու հոգիդ հոգայ ըսէ, դուն այն թագաւորին խոստմունքին հաւատալով անհոգ չէիր ըլլար.

2. Ասիկայ յայտնի բան է, թագաւորը այդքան խոստանալէն ետեւ ես անհոգ կըլլայի մարմնաւոր հոգերէն, ինչու որ թագաւորին խոստմունքը հաստատ կըլլայ.

9. Այդ մահկանացու թագաւորին խոստմունքին հաստատութեանը կը հաւատաս, հապա մեր երկնաւոր հայրը թագաւորաց թագաւոր և տէրը՝ քեզի խոստացեր է թէ, քու մարմնիդ պիտոյքը (1) ես կը հոգամ,

(1) Պիտոյք (պէտք ըլլալիք պակասը).

դուն միայն թէ հոգւոյդ պէտք ըլլալիք ա-
ղբիւրները ուղէ ըսեր է, անոր ինչու չես
հաւատար, այդ քու խոստմունքին հաւա-
տացած թագաւորդ որ մեռնի, անոր խոստ-
մունքն ալ կը մեռնի, բայց մեր տէր Աստ-
ուածը միշտ կենդանի ու յաւիտենական թա-
գաւոր է, պէտք է որ անոր խոստմունքին
ևս աւելի հաւատաս։

Հ. Մեզի ուրիշ ինչ խրատ պիտի տաս բա-
րեգործութեան վրայ։

Պ. Մինչեւ հիմայ քեզի ըրուցածներս բա-
րեգործութեան վրայօք էր, ալ հարկ չէ որ
նորէն կրկնեմ ք, բայց սա տեղ Պօղոս կըսէ
թէ, «Լրումն օրինաց սէր է»։

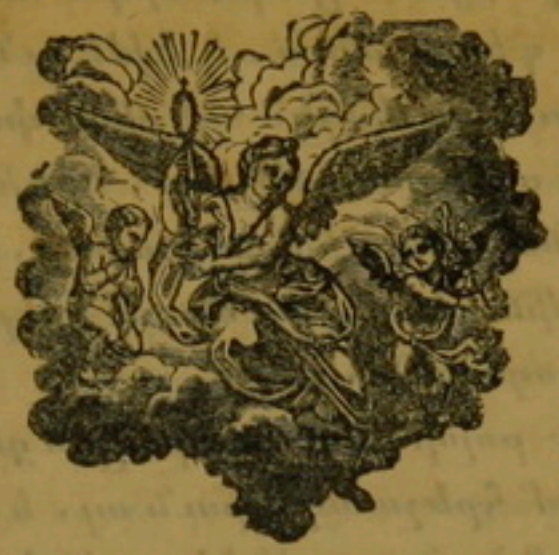
Թ. Բոլոր պատուէրներուն կատարումը սէրն
է կըսէ։ Հռոմայեցւոց ԺԳ. Գլ. 10 հմր։ Ա-
կիկա կիմացուի որ բոլոր բարեգործութիւնները
սիրով կը կատարուին, առանց սիրոյ բարե-
գործութիւնը ոչինչ է, ինչպէս որ Պօղոս ալ
կը վկայէ։ Ա. Կորնթացւոց ԺԳ. Գլ. 1 հմր։

Հ. Պօղոս ինչ կը վկայէ։

Պ. «Եթէ ղևղուս մարդկան խօսիցեմ և
հրեշտակաց, և զսէր ոչ ունիցիմ, եղէ ես
իբրեւ զպղինձ որ հնչէ կամ իբրեւ զծնծղայս
որ զօդանջեն. եթէ ունիցիմ զմարգարէու-

թիւն և գիտիցեմ զխորհուրդս ամենայն և
զամենայն գիտութիւն, և եթէ ունիցիմ զա-
մենայն հաւատս մինչեւ զլերինս փոփոխել, և
զսէր ոչ ունիցիմ ոչինչ եմ, և եթէ չամբո-
ղեմ զամենայն ինչս իմ աղքատաց, և մատնի-
ցեմ զմարմինս իմ յայրուիլ, և զսէր ոչ ունի-
ցիմ ոչինչ օգտիմ»։

Թ. Թէեւ բոլոր լեզուները գրուցեմ, մին-
չեւ անգամ հրեշտակներուն ալ, և սէր չու-
նենամ, իմ ձայնս պղինձի ու ծնծղայի ձայ-
նի պէս կըլլայ. եթէ շատ գիտութիւն ու-
նենամ ու բոլոր խորհուրդները հասկնամ և
մեծ հաւատք ունենամ լեռները տեղայը
շարժելու չափ, սէր որ չունենամ, ոչինչ է.
և եթէ բոլոր ապրանքս աղքատներուն բաշ-
խեմ ու մարմինս ալ կրակին մէջ այրեմ սէր
որ չունենամ, բնաւ օգուտ մը չեմ տեսնար
կըսէ. Տեսար եղբայր, թէպէտ մեզ քեզի
բարեգործութեան պարագաները հասկցու-
ցինք, բայց՝ առանց սիրոյ բարեգործութի-
նը ոչինչ է կըսէ. ուստի ամեն բանէն յառաջ
սէրը պէտք է ունենալ աղօթք, ողորմու-
թիւն, ծոմ պահք և այլն։



ՇԱՒԻՂ ԼԳ.

Հ. Այս պահքը ինչ շատ յիշեցիր եղբայր, այս մարդոյ կերակուրները Աստուած տուաւ, ու բոլորը Աստուծոյ ստեղծած բաներն են, թէ պարարտ և թէ անուժ, ատոնց ուտելէն ինչ վնաս պիտի գայ։

Պ. Ատոնց վնասը քեզի հասկցնեմ, բայց առանց օրինակի չեմ կրնար, օրինակով ալ հաղիւ կը հասկնաս։

Հ. Օրինակը տուր նայիմ ինչ է։

Պ. Օրինակէն յառաջ բան մը հարցնեմ քեզի. բժիշկները հիւանդին նային ու դեղ տալու ըլլան, յառաջ ինչ կը պատուիրեն հիւանդին, չէ որ պահք կը դնեն, պարարտ

և վնասակար կերակուրները կարգիլեն, ու անուժ չեւկաթեանի (1) հրաման կուտան, այն որ մարմինին ուժ չի տար հապա ուժը կը կարէ. որովհետեւ այն բժիշկը հիւանդին յաւուն բորբոքումը (2) և կրակը պիտի մարէ, չէս նայիր, մէկ մարդ մը կրակ մը որ մարելու ըլլայ, պետք է որ այն կրակին մէջ վայտ չը ձգէ որ դիւրաւ մարի կրակը, և թէ շարունակ կրակին մէջ վայտ ձգելու ըլլայ, շատ դժուար կըլլայ այն կրակին մարիլը, նոյնպէս մարդոյ հիւանդութիւնը թէպէտ շատ բաներէ յառաջ կուգայ, թէ պաղէն, թէ տաքէն, թէ արիւնէն և թէ մաղձէն, և կամ պալղամէն, բայց այն բոլոր ցաւերը սաստկացնելուն պատճառը կերակուրն է. վասն զի, թէ արիւնին և թէ մաղձին, և կամ պալղամին ուժ տուողը պարարտ և վնասակար կերակուրներն են. և ատոնցմէ այս երեք բանին ուժէն շատ ցաւեր պատճառելուն համար, բժիշկները յառաջ այս կերակուրները պահք չը դրած հիւանդին ամենեւին դեղ չեն տար։

Հ. Այդ օրինակէդ ես բան մը չը հասկը-

(1) Շեկաթեան (Շօրպա) (2) Բորբոքում (Հարբուխ)։

ցայ, այդկէ երբոր ձկնաս մը գայ մարմինին է, մարմինին ձկնաը լինչ ընեմ, օր մը հիւանդնամ միւս օրն ալ կառողջանամ, եթէ հոգեւոր ձկնաս գալիք օրինակ մը կայ տուր որ խելքս հասնի։

Պ. Այհա՛ քեզի շոգենաւը օրինակ պիտի տամ, ասոր մէջէն աղէկ կը հասկնաս հոգեւոր ձկնաը, բայց յառաջ բան մը հարցնեմ, շոգենաւին մէջ հարիւրաւոր ճախարակներ (1) կան, ու բոլորն ալ կը դառնան, բայց ինչո՞ւ և կամ ինչ կերպ կը դառնան գիտես։

Հ. Շոգենաւը տեսած եմ, բայց՝ ճախարակներուն ինչպէս դառնալը չեմ գիտեր, դուն հասկցուր մեզի։

Պ. Շոգենաւին մէջ մէկ մեծ կաթսայ (2) մը կայ ու մէջը ջրով լեցուն է, և տակէն քանի տեղայ կրակ տալով կսկսի այն կաթսայի մէջի ջուրերը սաստիկ կատաղութեամբ եռալ (3) և եփիլ, և ջուրին բոլոր շոգին (4) մէկ նեղ խողովակէ (5) ճամբայ կուտան, որ այն շոգին խողովակին մէջէն սաստիկ ուժով մը կելլայ ու ճախարակին մէկուն դպչելով կը

(1) Ճախարակ (չարխ)։ (2) Կաթսայ (գազան)։
(3) Եռալ (ղայնամիշ ըլլալ)։ (4) Շոգի (պուղու)։
(5) Խողովակ (պօրու)։

դարձնէ ճախարակը, և այն ճախարակն ալ ուրիշ ճախարակի մը կը դպչի ու զանիկայ ալ կը դարձնէ, այսպէս շոգենաւին մէջի ճախարակները բոլորն ալ իրարու դպչելով զիրար կը դարձնեն. երբոր բոլոր ճախարակները՝ ի միասին դառնալ սկսին, այնատեն շոգենաւը ճամբայ կելլայ կը քալէ ծովուն մէջ, ու ալ մարդ կարող չէ որ անոր դէմ կայնի ու անոր քալելը արգիլէ. բայց ասիկայ պիտի հասկցնեմ քեզի աղէկ միտք մը, այն բոլոր ճախարակները դարձնելուն պատճառը մէկ ճախարակ մըն էր, և այն ճախարակը կը դարձնողն ալ ջուրին շոգին էր, ահա հասկցար շոգենաւին քալելը։

Հ. Աւոնք հասկցայ, բայց ատկէց ալ հոգեւոր ձկնաս մը չը հասկցուեցաւ, ատոր միտքը հասկցուր մեզի նայինք մէջէն ինչ ձկնաս կերեւի։

Պ. Ինչպէս վերը ըսինք թէ բոլոր մարմինին ուժ տուողը պարարտ կերակուրն է, հիմայ քեզի հարցնեմ. մարմինը որ ուժոյնայ, անկէց ինչ կը պատճառի, չէ՞ որ ցանկութիւնը կը բորբոքի, և այն ցանկութեան բորբոքած ջուրին շոգին անշուշտ շնութեան ճախարակին կը դպչի ու զանիկայ կը դարձնէ ինչպէս

որ Յակոբոս կը վկայէ. «Յանկութիւն յղացեալ զմեղս ծնանի, և մեղք կատարեալ զմահ ծնանի»։

Թ. Յանկութիւնը յղանալով մեղքեր կը ծնի, ու մեղքը որ լմննայ, մահը այսինքն՝ դժոխքը երթալը կը ծնի կըսէ։ Յ–Ի–Ք– Ա. Գ. 15 հդ։ Եւ այն չնութեան սէր որ ձգեց, շատ ատակ պէտք է որ այն չնութիւնը քալեցնէ ու միշտ իր չար կամքը կատարէ, և արդար վաստակն ալ չի բաւեր չնութեան ծախքին, անոր համար կը հարկաւորի որ չնութեան ճախարակը՝ ստախօսութեան ճախարակին դնէ ու զանիկայ ալ դարձնէ, և ստախօսութեան ճախարակն ալ՝ գողութեան ճախարակին դնէլ ու զանիկայ դարձնել կերթայ, և վերջապէս գողութեան ճախարակն ալ մարդասպանութեան ճախարակին դնէլ ու դարձընելուն մէկ կասկած մը չիկայ, թէ պրկողութեամբ և թէ իսկ մարդասպանութեամբ, ինչպէս որ Դաւիթ մարգարէին վրայ երեւցաւ, քանի որ Սաուղին ձեռքէն հալածմունք կը կրէր լեռնէ լեռ կը փախչէր շատ նեղութեամբ, ու խեղճութեան վիճակի մէջ էր ու «Ծունկ իմ տկարացան ՚ի պահոց» բառած ժամանակը, իր թշնամի Սաուղին գը-

լխին վերեւ դնաց դիշերով ու խնայեց զանիկայ չը մեռցուց, և երբ հանդստացաւ ու մարմնոյ ցանկութիւնը բորբոքեցաւ, իր հաւատարիմ ծառան՝ Ուրիա քեռացին չը խնայեց ու մեռցուց։ Ցեսաը չոգենաւին օրինակին միտքը, աղէկ մտածէ որ՝ թէ աստխօսութեան, թէ գողութեան և թէ մարդասպանութեան ճախարակները դարձնողը միևնակ չնութեան ճախարակն էր, և չնութեան ճախարակը դարձնողն ցանկութեան բորբոքած չուրին չոգին էր, և ցանկութիւնը բորբոքեցնողն ալ պարարտ կերակուրներն են. տեսաք որ պարարտ կերակուրները մարդոց գլուխը ինչ փորձանքներ կը բերեն եղեր։

Հ. կարծեմ թէ անդին աշխարհքը պիտի հանդիպին փորձանքի, վասն զի այս աշխարհքը կերակուրի համար պատժուողչեմ լսեր։

Պ. Ուրեմն դուն աստուածաշունչ չես դիտեր, անշուշտ այն աշխարհքը պիտի պատժուին, բայց՝ Աստուած ամենաբարին, աշխարհիս սկիզբէն անտի քանի անգամ այս մարդկային բնութեան աստիկ բարկանալով այս աշխարհքն ալ անգամ որ պատժեց, պատճառը կերակուրն էր, ինչպէս որ ըրհե-

ղեղին ժամանակը. «Եւ եռես տէր Աստուած երեք բաղմացան չարիք մարդկան ՚ի վերայ երկրի, և ամենայն ոք խորհէր ՚ի սրտի իւրում լինաքով զչարիս զամենայն աւուրս. ապշացաւ Աստուած զի սրար զմարդն ՚ի վերայ երկրի, և մտախոհ եղեալ ՚ի սրտի իւրում և ասէ տէր Աստուած, ընջեցից զամենայն մարմին զոր արարի յերեսաց երկրի ՚ի մարդոյ մինչև յանասուն, և ՚ի սողնոց մինչև ՚ի թռչունս երկնից, զի բարկացայ զի արարի զնոսա»։

Թ. Աստուած նայեցաւ որ մարդոց չարութիւնը չատցաւ երկրիս վրայ, ամեն մարդ իր սրտին մէջ միշտ չարութիւն կը մտածէին, ղղջայ Աստուած՝ մարդը ստեղծելուն համար ու ըսաւ տէր Աստուած, պիտի ընջնեմ երկրիս վրայէն բոլոր մարդիկներէն մինչև անասունները, ու սողուններէն մինչև երկինքին թռչունները, վասն զի անոնք ստեղծելուս բարկացայ ըսելով ջրհեղեղ հանեց, քառասուն ցորեկ և քառասուն գիշեր շարունակ սաստիկ անձրեւ գալով, և ծովերուն ջուրերը բարձրանալով, գետերուն և աղբիւրներուն ջուրերը յորդառատ բլսելով, բոլոր երկրիս երեսը ջուրով լեցաւ ու բարձրացաւ, մինչև աշխարհիս մէջ որքան բարձր լեռները որ կան, անոնցմէն տասն և հինգ կանգուն ելաւ ջուրը՝ ու կորնչուց բոլոր մարդիկը ու անասունները, սողուններն և երկինքին ծագերը ընջեց ու վերցուց երկրի վրայէն, միայն Նոյ նահապետ իր կիները և զաւակները ու հարսներովը ՚ի միասին ութը հոգի նաւին մէջ մտնալով ապրեցան, նաեւ հետը նաւին մէջ մտնող գազաններէն ու անասուններէն և կամ թռչուններէն և ամեն տեսակ կենդանիներէն ալ մէկ մէկ ջուխտ ապրու և էք ապրեցան աշխարհքը նորէն շատնալու համար։ Ծննդոց Ա. Գլ. 3 հդ։ Տեսար ինչպէս բարկացեր է Աստուած անոնց։

Հ. Հիմայ այս մարդոց մեղայ պատճառը կերթակո՞ւն էր ըսենք։

Պ. Դուն դեռ պիտի ըսես Քրիստոս քեզմէ իբր 1865 տարի յառաջ ըսեր է. «Եւ որպէս եղեւ յաւուրսն Նոյի՝ նոյնպէս եղիցի յաւուրսն որդւոյ մարդոյ, ուտէին ըմպէին կանայս առնէին և արանց լինէին, մինչև յօրն յորում եմուտ Նոյ ՚ի տապանն եկն ջրհեղեղն և կորոյս զամենեսեան»։

Թ. ինչպէս որ Նոյին օրերը եղաւ նոյնպէս պիտի ըլլայ որդւոյ մարդուն օրերն ալ, կու-

ցաւ, մինչև աշխարհիս մէջ որքան բարձր լեռները որ կան, անոնցմէն տասն և հինգ կանգուն ելաւ ջուրը՝ ու կորնչուց բոլոր մարդիկը ու անասունները, սողուններն և երկինքին ծագերը ընջեց ու վերցուց երկրի վրայէն, միայն Նոյ նահապետ իր կիները և զաւակները ու հարսներովը ՚ի միասին ութը հոգի նաւին մէջ մտնալով ապրեցան, նաեւ հետը նաւին մէջ մտնող գազաններէն ու անասուններէն և կամ թռչուններէն և ամեն տեսակ կենդանիներէն ալ մէկ մէկ ջուխտ ապրու և էք ապրեցան աշխարհքը նորէն շատնալու համար։ Ծննդոց Ա. Գլ. 3 հդ։ Տեսար ինչպէս բարկացեր է Աստուած անոնց։

Հ. Հիմայ այս մարդոց մեղայ պատճառը կերթակո՞ւն էր ըսենք։

Պ. Դուն դեռ պիտի ըսես Քրիստոս քեզմէ իբր 1865 տարի յառաջ ըսեր է. «Եւ որպէս եղեւ յաւուրսն Նոյի՝ նոյնպէս եղիցի յաւուրսն որդւոյ մարդոյ, ուտէին ըմպէին կանայս առնէին և արանց լինէին, մինչև յօրն յորում եմուտ Նոյ ՚ի տապանն եկն ջրհեղեղն և կորոյս զամենեսեան»։

Թ. ինչպէս որ Նոյին օրերը եղաւ նոյնպէս պիտի ըլլայ որդւոյ մարդուն օրերն ալ, կու-

տէին կը լամէին, կին կառնէին էրիկ կառնէին, մինչեւ նոյը տապանը մտաւ, ջրհեղեղը եկաւ ու բոլորը կորնչուց կըսէ։ Ղուռ. ժէ. Գ. 26 հդ։ Եւ երկրորդ՝ այսպէս փոխանք մըն ալ Սոդոմացւոց ու Գոմորացւոց դլուխը բերաւ պարարտ կերակուրը, կուզես այս ալ պատմեմ որ հասկնաս։

Հ. Ըսէ նայիմ ինչ փոխանք է։

Պ. Աղաղակ Սոդոմացւոց և Գոմորացւոց յաճախեաց, և մեղք նոցա մեծացան յոյժ, արդ՝ իջեալ տեսից եթէ ըստ աղաղակի նոցա որ յիս հասանէ վճարիցե՞ն ինչ, հապա թէ ոչ՝ գի գիտացից։ Եւ տէր տեղեաց 'ի Սոդոմ և 'ի Գոմոր՝ ծծումբ և հուր 'ի տեառնէ յերկնից, և կործանեաց զքաղաքան զայնոսիկ, և զամենայն կողմանս. և զամենայն բնակիչ քաղաքայն, և զամենայն բոյս երկրին։

Թ. Սոդոմացւոց ու Գոմորացւոց մեղաց ձայնը սաստկացաւ ու շատ մեծցան մինչեւ ինծի հասաւ, հիմայ իջնամ ու տեսնամ իմ լսածիս համեմատ բան մը պիտի վճարեն, հապա թէ ոչ պիտի գտնամ՝ գտնեմ։ Ետը Աստուած Սոդոմին ու Գոմորին վրայ երկինքէն կրակ ու ծծումբ (1) թափեց, այրեց ու

(1) Ծծումբ (քիւքիւրա)։

լափեց այն քաղաքները ու բոլորտիքը գըտնուած բոլոր մարդիկը ու անասունները կորսընցուց, բոլոր տունները ու բոլոր ծառերը և բոլոր կանաչեղէնները այրեց ու լափեց կըսէ։ Ծննդոց ժէ. Գ. 20 հդ։

Հ. Աստոց մեղայ պատճառն ալ կերակուրն էր։

Պ. Այո՛, ահա նախ կը վկայէ Եզեկիէլ «Այս է անօրէնութիւն Սոդոմայ քեռ քո. ամբարտաւանութիւն՝ և լիութիւն հացի և յղբութիւն գինւոյ, փառիկանայր ինքն և դստերք իւր»։

Թ. Սոդոմին անօրէնութիւնը ամկայ է, ամբարտաւանութիւն, և հացին ու գինիին շատութիւնը՝ որ անով կուրախանայր ու կուժոլիար ինքն ալ ու իր աղջիկներն ալ կըսէ։ ժԶ. Գ. 49 հդ։ Եւ երկրորդ՝ Քրիստոս կըսէ. «Եւ որպէս եղեւ յաւուրան Ղովտայ, ուտէին ըմպէին գնէին վաճառէին, տնկէին, շինէին, յորում աւուր եւ Ղովտ 'ի Սոդոմայ՝ տեղեաց հուր և ծծումբ յերկնից և կորուս զամենեսեան»։

Թ. Ինչպէս որ Ղովտին օրերը եղաւ, կուտէին կը լամէին, կառնէին կը ծախէին, տուն կը շինէին ծառեր կը տնկէին, երբոր Ղովտ

Սոդոմէն որ ելաւ, երկինքէն կրակ ու ծծումբ թափեց Աստուած Սոդոմին վրայ ու բոլորը կորնցուց կըսէ։ Հասկցար որ առանց կորսուելուն պատճառն ալ կերակուրը եղեր է, վասն զի Ղրհեղեղի ժամանակի մարդիկը, ուտելու ու խմելու եառեւէ ըլլալով մարմնական ուժովցաւ, ցանկութիւններին բորբոքեցաւ, ու իգասիրութեան մեղայ պատճառը Ղրհեղեղով կորսուեցան, նոյնպէս Սոդոմացիները՝ ուտելու խմելու եառեւ ըլլալով, արուապիտութեան ցանկութիւններին բորբոքելով վերջապէս կրակով ու ծծումբով կորսուեցան, ինչպէս որ Քրիստոս վկայեց որ սուտ չես կրնար ըսել։

Հ. Կերակուրը այդքան ձնասակար է եղեր պէտք է որ առաքեալները մեզի պղուշացընէին որ մեր գլուխն ալ փորձանք մը չի գար։

Պ. Առաքեալը մեզի չէ պղուշացուցեր, ա՛հա Պօղոս Հռովմայեցւոց ԺԴ. գլուխ 18 համար։ Եւ փիլիպեցւոց Գ. գլուխ 19 համար։ «Որովայնամոլ մարդիկը կռապաշտ են. և անոնց Աստուածը իրենց փորերնին է» կըսէ, նաեւ «շատ սղէկ է մին չուտելը և գինի չխմելը» ըսելն եառեւ, «Մի լմէ ոչ ունիմք իշխանութիւն ուտել և ըմպել» ըսելէն՝ի զատ

«Այլ ոչ՝ի գործ ինչ արկաք զիշխանութիւնս զայս, բայց՝ յամենայնի համբերեմք զի մի խափան ինչ լինիցիմք աւետարանին Քրիստոսի»։

Թ. Բայց՝ այս իշխանութիւնը մենք գործ չածեցինք, հապա ամեն բանի կը համբերենք, որ չըլլայ թէ Քրիստոսի աւետարանին արգելք ըլլանք կըսէ։ Ա—ջն կ—ն—ց—ց Թ. Գ. 14 հդ. Ցեսար եղբայր, գուցէ իրեն քարոզութեան արգելք կըլլայ ուտել խմելը որքան կը վանայ կերակուրէն, ինչպէս որ վարը 27 համար կը յայտնէ ինքը կերակուրէն վանելը։ «Այլ ճնշեմ զմարմինս իմ և հնազանդեցուցանեմ, զի գուցէ որ այլոցն քարոզեցի և ես ինքն անպիտան գտանիցիմ»։

Թ. Հապա իմ մարմինս կը նեղեմ ու կը մաշեցնեմ որ չըլլայ թէ ես ուրիշներուն քարոզեցի ես բանի մը չըլլամ։ Հիմայ հասկցար կերակուրին ձնասը, աշխարհքէն հրաժարուղ ու Քրիստոսի հետեւող, և անոր համար մեռնիլը յանձնառու եղող, և Քրիստոսի հետը խօսակցութիւն ընող Պօղոսը ինչպէս կը վախնայ կերակուրներէն որ իր անձը կը մաշեցնէ, որ չըլլայ թէ մարմինս ուժոյնայ ու Աստուծոյ չը հնազանդի, ինչպէս որ ինքը վկայեց,

Հ. Ի՞նչպէս սկսաւ Պօղոս։

Պ. «Քանզի խորհուրդ մարմնոյ թշնամութիւն է առ Աստուած, զի օրինացն Աստուծոյ ոչ հնազանդի, նաեւ կարէ իսկ ոչ, զի որ մարմնոյնն են՝ Աստուծոյ հաճոյ լինել ոչ կարեն»։

Թ. Մարմինին ուզած բանը՝ Աստուծոյ դէմ թշնամութիւն է, ինչու որ Աստուծոյ օրէնքին չի հնազանդիր, ու չի կրնար ալ, ու մարմինը սիրող մարդը Աստուծոյ հաճոյ չի կրնար ըլլալ կըսէ։ Ճիրաւի որ այդպէս է, Աստուծոյ հաճոյ ըլլամ, ըսող մարդը՝ Աստուծոյ բոլոր պատուէրները պիտի կատարէ, որ Աստուծոյ հաճոյ ըլլայ, և Աստուծոյ բոլոր պատուէրներն ալ մարմինի հակառակ են, մարմինը սիրող մարդը ինչպէս Աստուծոյ հաճոյ պիտի կրնայ ըլլալ՝ պատուէրները որ չի կրնար պահեր։ Հռովմայեցւոց Ը. Գլ. 7 հդ։

Հ. Հապա ինչ ընեմ եղբայր, կերակուր որ չուտեմ անօթի կը մեռնիմ, ու կերակուր որ ուտեմ մարմինս կը զօրանայ ու շատ մեղքերու պատճառ կըլլայ, ինծի ինչ խրատ կուտաս։

Պ. Ես քեզի բան մի՛ ուտեր չեմ կրնար ըսել, վասն զի կերակուր որ չուտես անշուշտ կը մեռնիս, սակայն Աստուծոյ հաճոյ բան չէ, Պօղոսը որ մարմինս կը ճնշեմ որ կըսէ բնաւ բան չքեր ուտեր, անշուշտ կուտէր, բայց՝ շատ ժամանակ ծոմ կը պահէր ու սաստիկ կերակուրներէն կ'ղգուշանար մարմինը չը զօրանալու համար։ Աստի քեզի տալու խրատս սակայն է. եթէ բնաւ ծոմ և պահք չը պահես ու միշտ պարարտ կերակուրներով մարմինդ որ զօրացնես, անշուշտ յանկութիւնդ կը բորբոքի ու վերը պատմած մեղայ ճախարակները բոլորը՝ ի միասին դառնալով՝ մարմինիդ շուրջառը մեղայ ծովուն մէջէն դժոխքը իջնալուն ամենեւին կասկածը չիկայ, բայց՝ եթէ առեն առեն ծոմ և կամ պահք պահելով մարմինդ զսպես ու մաշեցնես շատ մեղքերէ ազատ կը մնաս, ինչպէս որ պետրոս կըսէ. «Նէ որ չարչարի մարմնով դադարէ՝ ի մեղայ»։

Թ. Ուրեմն որ մարմինով կը չարչարուի, մեղայ ետ կը քաշուի կըսէ։ Աւ՜ն կո՜ղկղկեցաւ Գ. Գլ. 1 հդ։ Եւ մեղքէն ձեռքը քաշելուն պէս կակուղ բարեգործութիւն գործել, որովհետեւ ծոմ պահած օրդ կը նայիս որ քեզի մէկ յատուկ օր մըն է. միտքդ Աստուծոյ վրայ կըլլայ, իբր թէ այն օրը քու անձդ Աս-

տաւծոյ նուիրեր պատարագ կընեա Աստուծոյ. թէպէտ երեսք տրտում կըլլայ բայց հոգիդ ուրախ կըլլայ, վասն զի հոգիդ ուզած բանն է այդ ծոմը անոր համար ուրախ կըլլայ. և մարմինդ ուզած բանը՝ միշտ ուտել խմել մարմնաւոր ուրախութիւններ է, երբ որ ծոմի և կամ պահքի օր ըլլայ, մարմնասէրները մարդիկը երեսնին կը տրտմեցնեն, անոր համար Քրիստոս ըսաւ. «Եւ յորժամ պահիցէք՝ մի լինիք երեսք ձկեզծաւորաց տրտմագունք»:

Թ. Երբոր ծոմ պահէք՝ կեղծաւորներուն պէս երեսնիդ մի՛ տրտմեցնէք կըսե։ Մատթ. Զ. Գլ. 16 հմր։ Ծոմ պահած օրերդ մարմնդ որ ախորժայ, վերը պատմած մեղայ ճախարակներդ կը կայնին ալ չեն դառնար, մինչև որ շոգենաւին մէջի, մեծ կամասլի առակին կրակը մարելուս. կամասլին մէջի ջուրը չեփիր որ անոր շոգին ճախարակները դարձնէ, այնպէս անշարժ կը մնան շոգենաւին մէջի գործիքները, ու մարմնիդ շոգենաւը կը կայնի ալ չի քալեր, այն տեսնուն կոկոխ հոգւոյդ սիրոյ կրակը բորբոքիլ, ինչպէս որ ըսինք պատառ ըսաւ. «Հուր եկի արկանել յերկիր և զինչ կամիմ թէ տրգէն իսկ բորբոքիլ»:

Թ. Երկրիս վրայ կրակ ձգել եկայ՝ և հիմակուց կուզեմ որ բորբոքի մարդոց սրտին մէջ սիրոյ կրակը։ Գործ. Ժ. Գլ. 49 հմր։ Բայց մարմնասէր մարդոց սրտին մէջ չի բորբոքիր այդ սիրոյ կրակը, ինչու որ մարմինին կրակը շատ է, մինչև որ այն կրակը չը մարի այդ սիրոյ կրակը չը բորբոքիր, եթէ մարմինդ կրակը քիչ քիչ մարելու չանք ընես մէջի վատաները մէկիկ մէկիկ գուրս քաշելով, որ ըսաւ օրէ կոկոխ մարմինդ տկարանալ, և այն տաեն հոգիդ կը զօրանայ և սիրոյ կրակը բորբոքիլ կսկսի, ու սիրոյ կամասլիդ մէջի ջուրը կսկսի եռիլ, և այն ջուրին շոգին քու հոգւոյդ օգտատարիկ գնդացին (1) ճախարակները դարձնել շուտ շուտ, և վերջապէս դէպի երկինքը թռչելով կերթաս արքայութիւնը։ Տեսա՞ր եղբայր, թանի որ մարմինդ զօրաւոր է՝ անոր շոգենաւին ճախարակները կը դառնան մեղայ ծովուն մէջ՝ ու կերթաս դէպի ժահքը, և եթէ մարմինդ կամքը ասիկա տակ առնես օր ըստ օրէ մարմինդ կը տկարանայ ու հոգիդ կը զօրանայ և անոր օգտատարիկ գնդակը թռչելով կերթաս արքայութիւնը։

(1) Օգտատարիկ գնդակ (Տաքա կիմիան)։

Ա՜հա ասոր համար պօշտս կըսէ . « Եթէ մարմ. նավ կեցչի՛ք մեռանելոց է՛ք , և եթէ հոգ. ւով պղծածն մարմնոյ սպանանիցէ՛ք կեցչի՛ք »։

Թ. Թէ որ մարմինով կենաք , այսինքն՝ մարմինդ կամքը կատարէ՛ք դժոխքը պիտի երթա՛ք , հապա թէ հոգինիդ զօրացնէ՛ք ու մարմնոդ կամքը ատոյց տակ առնէ՛ք արքայութիւն պիտի երթա՛ք։ Հռովմայեցւոց Ը. գլ. 13 հմր։ Հիմայ հասկցար կերպարուրին վը. նասը և ծամին ու պահքին ալ օգուտը , աղէկ մտածէ այս տեղ։ այս գրուածները իմ մարմինիս վրայօք փորձեր եմ ու տեսայ կը պըտըտեմ քեզի , վասն զի մէկ թագաւոր մը մինչեւ չը մեռնի , անոր քովը թագաւոր մըն ալ չեն նստեցներ , ինչու որ մէկ երկրի մը երկու թագաւոր իշխելու ըլլայ , շատ խեղճ վիճակի մէջ կը մնան անոնց հպատակ ժողովուրդը։ որովհետեւ մէկզմէկու հակառակ կը հրամայեն , ինչպէս որ վերը ՃԸ. շաւղին մէջ ըսինք։ Նոյնպէս դուն ալ եթէ երկու թագաւորի ծառայ որ ըլլաս շատ խեղճ վիճակի մէջ կ՚ինկնաս։ ուստի քեզի խրատ մը տամ ականջ դիր։ պէտք է որ դուն երկու թագաւորի ծառայ չըլլաս , հապա թագաւորիդ մէկը մեռցնես ու միւսին հնազանդիս։

կամ հոգիդ մեռցնես ու մարմինիդ հնազանդիս որ անոր շոգենաւովը մեղայ ծովուն մէջէն ատգդ ձեռգդ քարի չը գալչած երթաս դժոխքը , և կամ մարմինդ մեռցնես ու հոգւոյդ հնազանդիս որ անոր օդապարիկ գնդովը երթաս արքայութիւնը։

ՇԱՒԻՂ ԼԴ.

Հ. Կերպարուրին ձեռաը ու ծոմին և պահքին ալ օգուտը աղէկ հասկցայ , կուզեմ որ աղօթքին ալ ինչ ըլլալը և ինչու համար ընելնիս հասկնանք մեզի։

Գ. Եթէ մտածգդ բաց ըլլար , այդ հարցմունքը չըրած դուն քեզմով ալ կրնայիր հասկնալ։

Հ. Ուռանց սորվեցնողի ես ինձմով ինչպէս կրնամ հասկնալ։

Պ. Զօրքերուն յառաջէն զօրագլուխ (1) մը երթայ , ալ այն զօրքը ուրիշին ճամբայ հարցընել հարկ է , և կամ ուրիշ առաջնորդի կարօտ կըլլայ։

Հ. Իմ առաջէս գնացող զօրագլուխ ունիմ։

Պ. Ա՜յ՛ , ահա պօշտս կը գուշնէ քեզի զո-

(1) Զօրագլուխ (սերթակէր)

թագուհի ունենալը, և կամ ով ըլլալն ալ կը հասկնանք. «Հայեցարձակ՝ ի զօրագլուխն հաւատոյ և կատարիչն Յիսուս, որ փոխանակ ուրախութեան որ նմա առաջի կայր՝ յանձն առ զխաչն, արհամարհեաց զամօթի և նստաւ ընդ աջմէ աթոռոյն Աստուծոյ»։



Թ. Մեր հաւատքին զօրագլուխ և կատարող Յիսուսին նայինք, որ ուրախութիւնը իր առաջը կար, խաչը յանձն առաւ ու ամօթը բանի տեղ չը դրաւ ու Աստուծոյ աթոռին աջ կողմը նստեցաւ կըսէ։ Եբր. ԺԲ. Գ. 2 հդ։ Ահա հասկցար զօրագլուխ ունենալը ու ով ըլլալն ալ ճանչցար, ահա գնա՛ քրիստոսի քով ու ապրի՛, ինչ ճամբայ որ գնացեր է նոյն ճամբան բռնէ գնա՛ որ իր քով հասնիս, ինչպէս որ Պետրոս կը գրէ. «Քրիստոս

վասն ձեր մեռաւ և ձեզ եթող զօրինակ, զի զհետ երթայեք զհետոց նորա»։

Թ. Քրիստոս ձեզի համար մեռաւ, ու ձեզի օրինակ ցոյց տուաւ որ անոր ճամբան իյնաք կըսէ։ Ա.—ՔՆ Կ—ՈՒ—ԻՒ—ՅՅ Բ. Գ. 21 հդ։

Հ. Շուտա մը գժուար բանը գիտցայ կը գըսնես, Քրիստոսէն մեռնիլ պիտի սորվինք ուրիշ բան չըրաւ։

Գ. Ահա ուրիշ ըրածներն ալ ըսեմ. նախ՝ 40 օրեկ և 40 գիշեր ծոմ պահեց, նաեւ միշտ գիշերը միանգամ՝ ի լոյս աղօթք կընէր, ինչպէս որ աւետարանը կը վկայէ. «Եւ եղեւ ընդ առաւօտն ընդ այնոսիկ եւ՝ ի լեռնէն կայ յաղօթս և հանէր զգիշերն՝ ի գլուխ յաղօթից Աստուծոյ»։

Թ. Այն օրերը լեռը եղաւ աղօթք ընելու, ու բոլոր գիշերը աղօթք ընելով անցուց կըսէ։ Գ.—ՒԻ. Գ. 12 հդ։ Եւ երկրորդ՝ Մատթէոս կը գրէ. «Եւ իբրեւ արձակեաց զժողովուրդսն՝ ել՝ ի լեռնէն կայ յաղօթս»։

Թ. Երբոր ժողովուրդը լմոզ առաւ լեռը եղաւ աղօթք ընելու կըսէ. ԺԴ. Գ. 23 հդ։ Եւ շատ տեղ կը յիշեն աւետարանիչները Քրիստոսի աղօթք ընելուն համար, բայց՝ բոլորն ալ գրուցել աւելորդ սեպեցինք. սա

կայն ասիկայ պիտի հասկցնեմ քեզի, Քրիս-
տոս ինքը Որդի Աստուծոյ էր և աղօթքի կա-
րօտ չէր, բայց մեզի օրինակ ցոյց տալու հա-
մար աղօթք ըրաւ ու մեզի ալ պատուիրեց
որ աղօթք ընենք։ Ցնծա սրբան օգտակար է
եղեր որ ինքը ընեէլէն՝ի զատ մեզի ալ պատ-
ուիրեց թէ ըրէք, ու սորվեցուց ալ, ինչպէս
որ մէկ վարպետ մը երբ իր արհեստը աշա-
կերտին սորվեցնելու միտք ունենայ, աշա-
կերտին աչքց դիմացը կը շինէ ինչ որ պիտի
սորվեցնէ, ու աշակերտին կըսէ թէ ահա ինչ-
պէս որ տեսար այսպէս պիտի շինես, և ի-
թէ աշակերտին սորվեցնելու միտք չունենայ,
շինած տանը աշակերտին չի ցուցներ որ ա-
շակերտն ալ չի սորվիմար, ու չի սորվելով
յանցաւոր ալ չըլլար։ Ինչու որ վարպետը չը
սորվեցուց որ գործածէր, յանցանքը վար-
պետին վրայ կըլլայ։ Բայց Քրիստոս այդ պէս
չըրաւ, հապա ինքը ինչ որ ըրաւ իր աշա-
կերտներուն սորվեցուց ու պատուիրեց ալ
թէ, «Ձեզի սորվեցուցած բաներս, ինծի
հաւատացողներուն սորվեցուցէք որ պահեն»
ինչպէս որ վերը ըսինք Ը. շաբթին մէջ, Քրի-
ստոս իր չըրած բաները մեզի չը պատ-
ուիրեց, հապա ինչ որ ըրաւ, զանկակոչ սոր-

վեցուց ու պատուիրեց։ Ղոր օրինակ Քրիստոս
մինչև երեսուն տարեկան որ եղաւ երբէք
դրուագք մը չկայ թէ քարոզութիւն ըրաւ,
բայց երբ երեսուն տարին եղաւ սկսաւ ե-



ցաւ ու 40 օր ծոմ պահեց և սատանան յաղ-
թելէն հետև սկսեց ժողովրդոց քարոզել թէ,
«Ապաշխարեցէք երկինքին թագաւորու-

նը մօտեցած է» ինչպես որ բժիշկները հիւանդին դեղ տալու որ ըլլան, առաջ իրենք քիչ մը կը ճաշակեն ու եառեւ կուտան հիւանդին, որ հիւանդը չը դժուարի խմելու. նոյնպէս Քրիստոս ալ մեզի ինչ որ ասրվեցաւ, առաջ ինքը ըրած էր։

Հ. Ա.յս ըսածներդ հասկցայ, բայց աղօթքին համար ինչ ըսաւ Քրիստոս։

Պ. Նախ «ամեն առեն աղօթք ընելու է ձանձրանալու չէ ի'ըսէ». և երկրորդ՝ այսպէս աղօթք ըրէ'ք ըսելով Տէրունական աղօթքը ասրվեցաւ։

Հ. Ե'րբայր ազէկ միտքս ձգեցիր. վերը հայր մերը ինծի ասրվեցաւ ըսի, դեռ ժամանակը չէ ըսիր, կարծեմ' թէ հիմայ ժամանակը եկած է. եթէ կամիս, հայր մերը ինծի ասրվեցո'ւր որ ես ալ Քրիստոսի աշակերտ ըլլամ։

Հ. Նախանձութիւն չեմ ըներ կը ասրվեցնեմ, բայց շատ դժուար է աս աղօթքը կըրսցնել։

Պ. Ինչո՞ւ դժուար է ի'ըսես եղբայր, կը տեսնեմ' որ դուն շատ հեշտ ի'ըսես, ինծի ինչո՞ւ դժուար պիտի ըլլայ, ես ալ բերան չունիմ։

Պ. Ստոյգ է ըսածդ, բերանով կրսցելը շատ հեշտ է, բայց ի՞նչ վախնալիք խօսքեր կան մէջը կը հասկնաս արդեօք,

Հ. Ատոր մէջի ո՞ր խօսքն է վախնալիքը։

Պ. Նախ՝ «Հայր մեր որ յերկինս» ըսելը շատ դժուար է, ինչու որ Աստուծոյ հայր ըսելով մենք ալ անոր զաւակը եղած կըլլանք, ուրեմն անոր պիտի նմանինք, ինչպէս որ Պօղոս կըսէ. «կատարեալ եղէք, ինչպէս որ ձեր երկնաւոր հայրը կատարեալ է» ըսելէն առաջ՝ իր հօրը բնութիւնը մեզի իմացուցեր է թէ, «իր արեւը չարերուն վրայ ալ կը ծագէ ու բարիներուն վրայ ալ. նոյնպէս անձրեւը»։ Նաեւ «գիժած եղէք ինչպէս որ ձեր երկնաւոր հայրը գիժած է» կըսէ. Մենք բարեպաշտութիւնով կատարեալ չըլլանք ու անոր բնութիւնը վրանիս չառնանք ու անոր չընմանինք, ինչպէս պիտի համարձակինք Անոր հայր կանչելու։ Ուստի քեզի հարցնեմ, մեկ բարեպաշտ արդար մարդ մը անառակ զաւակ մը ունենայ, ու բնաւ երբէք հօրը պատուէրը չը պահէ ու միշտ ոտից տակ առնէ, հայրը իր սրտին կսկիծը դուրս չի հաներ, բայց յայտնի է որ մտօքը կայրի ու կը վառի, և երբոր այն անառակ զաւակը դայ

ի՛ր հօրը հայր կանչէ, արդեօք ինչ պատա-
ճան պիտի ըսէ հօրմէն անիկայ, չէ՞ որ «ես
քու հայրդ չեմ, դուն ալ իմ զաւակս չես
պիտի ըսէ» շատ անգամ եղած կայ որ հայ-
րերը իրենց անառակ զաւակները կը վռնտեն
ու հայրենի ժառանգութենէն կը զրկեն, Հի-
մայ այս մարմնաւոր հայրերը որ իրենք ալ
սխալական, և մեղայ ենթակայ մարդիկ են
ու իրենց անառակ զաւակին չեն ներեր ու
չեն համբերեր ու որդիութենէն կը հանեն,
դասա այն ամենասուրբ Աստուծոյ պատուէ-
րը չը պահենք ու միշտ անոր կամացը հա-
կառակ գործ բռնենք, ինչպէս պիտի հա-
մարձակինք անոր հայր կանչելու. վասն զի
սուրբ դիրքերուն խօսքին նայելով ես կը
կարծեմ իմէ երբ որ «Ով հայր մեր որ եր-
կինքն ես» ըսենք, Աստուած մեզի կըսէ
իմէ, «ես քու հայրդ չեմ, դուն մէկ սատա-
նօս մըն ես. սատանաներուն հայրը սատա-
նան է, և անոր բնակարանն ալ դժոխքն է,
դուն երկինքին արքայութիւնը չի պիտի
դառ որ «իմ հայրս երկինքն է» ըսես, հա-
սպա դուն դժոխքը պիտի իջնաս, քու հայրդ
այնտեղ է. վասն զի՝ զիս հայր կը կանչես
ու սատանային կը ծառայես, միշտ անոր կա-

մաքը համեմատ գործեր կը բռնենս, որ յայտ-
նապէս սուտասօս ու խաբեբայ ես, անոր հա-
մար պիտի երթաս սուտասօս ու խաբեբայ հօրդ
սատանային քով. Իմ քովս՝ իմ կամքս կա-
տարողները պիտի գան, դուն ինչ իրաւունք
քով. «Ո՛վ հայր մեր որ երկինքն ես» կրնաս
ըսել. քու հայրդ դժոխքն է կըսէ մեզի.
Ցեսար որ «Հայր մեր որ յերկինս ես» չը
պիտի կրնանք ըսել, եթէ անոր պատուէր-
ները որ չենք պահեր. Եւ երկրորդ՝ «Սուրբ
եղիցի անուն քո» ըսելու ալ դժուարութիւն
կայ, վասն զի Աստուած ինքը՝ի բնէ սուրբ
է, որ Սերովբէք և Քերովբէք՝ միշտ և հանա-
պազ. «Սուրբ Սուրբ Սուրբ տէր զօրութեանց»
կը կանչեն. ուրեմն Աստուած՝ի բնէ սուրբ
է, հապա մենք կրկին, «Սուրբ ըլլայ քու ա-
նունդ» ըսելը ինչ պիտի ըլլայ, Կերեւի որ
«Քու անունդ՝ի բնէ սուրբ է ու միշտ սուրբ
ըլլայ, բնաւ երբէք չաղտոտի անունդ ըսել
կիմացուի». Հիմայ Աստուծոյ անունը ճշմ պի-
տի աղտոտէ՝ եթէ ոչ մենք. զոր օրինակ, մէկ
զաւակ մը անառակութիւն մը բնէ, այն ա-
նարգանքը և ամօթը իր հօրն է, իր հօրը ա-
նունը կաւրէ ու կաղտոտէ, վասն զի տեսնող-
ները և լսողները, «Հօրը անունը աւրեց ու

պատիւը կոտրեց ըսելով անոր հայրը կը մեղ-
քընան, և անոր հայրը իր չար զաւկին անա-
ւակ վարքը լսելով չատ կը ցաւի ու դուրս
ելլալ և մարդոց երես նայիլու կամչէ. իսկ
այն չար զաւակը դայ իր հօրը. «Ով հայր
քու անունդ փառաւոր ըլլայ ըսէ՝ արդեօք
ինչ պատասխան պիտի տէ, չէ որ «դնաւ կոր-
ուէ դիմացէս ալ անօրէն չար զաւակ, իմ
անունս մէկատակի բրիր գետնին տակը ան-
յուսկր, մէկու մը երես նայելու կամչեմ»
ըսելով կը վռնտէ. նոյնպէս, իր հօրը հնա-
զանդ բարի զաւակ մը ըլլայ, անոր բարի
վարքը տեսնող և կամ լսողները անոր հօրը
երանի կուտան որ անանկ բարի զաւակ ու-
նեցեր է, և անոր հայրն ալ իր զաւկին բարի
համբաւը լսելով կուրախանայ ու կը փառա-
ւորի զովհետև իր փառքը և պատիւը կա-
ւելնայ զաւկին բարի համբաւովը, հապա այն
բարի զաւակը դայ իր հօրը ըսէ. «Ով հայր
քու անունդ փառաւոր ըլլայ» արդեօք ինչ
պատասխան կը տէ հօրմէն. չէ որ, «Շատ
ապրիս բարի զաւակ ըսելով» սիրով կ'ընդու
ու կը համբուրէ, և բարի ուսոյուած քներուն
փառաւորդ և տէր կընէ. Այնպէս մենք ալ
հօր Աստուծոյ «Սուրբ ըլլայ քու անունդ»

ըսենք, պէտք է որ անոր պատուէրները ան-
թերի կատարենք որ մեր բարի գործքերը
տեսնելով Աստուծոյ անունը փառաւորուի,
ինչպէս որ Քրիստոս ըսաւ. «Արդէս ձի տես-
ցեն զգործս ձեր բարիս՝ և փառաւորեսցեն
զհայրն ձեր որ յերկինս է»:

Թ. Որ ձեր բարի գործքերը տեսնելով
ձեր երկնաւոր հայրը փառաւորեն. Մ-ԹԻ-
Ե. Գը 19 հմ. եւ երկրորդ՝ Պօղոս ալ կը գը-
րէ «փառաւորարեք զԱստուած ի մար-
մինս ձեր և ի հոգիս»:

Թ. Հոգւով և մարմնով զԱստուած փառա-
ւորելէք կ'ըսէ. Ա-ՔԼ Կ-ՐՆԹՈՑ Ա. Գը 20
հմ. Ցեսաչ որ մեր բարի գործքովը Աստու-
ծոյ անունը կը փառաւորի, ինչպէս որ մեր
չար գործքովը Աստուծոյ անունը կը հայ-
հոյուի, որ նսայի կը գրէ «Ձի անուն Աս-
տուծոյ հայհոյի վասն ձեր ի մէջ հեթանո-
սաց»:

Թ. Ձեր պատճառաւ Աստուծոյ անունը կը
հայհոյուի կուսապաշանեութեան մէջ կ'ըսէ ՃԲ. Գը
3 հմ. Ահա յայտնի կ'երեւնայ որ Աստուծոյ
պատուէրը երէք չը պահելս, «քու անունդ
սուրբ ըլլայ ըսելու կարող չենս. եւ երկրորդ՝
«Եկեսցէ արքայութիւն քո» ըսելն ալ դէժ-

ուար է. վասն զի ես քեզի հպատակ ու հնազանդ ծառայ եմ, ու քու թագաւորութիւանդ և քու կամացդ հնազանդ և քու կամքդ կատարելու պատրաստ եմ, և քու ջրաց տուժարին մէջ դրուած զօրք եմ ըսել է. ուրեմն եթէ թագաւորին զօրք հրաման ես, պէտք է որ կրճուած ըլլաս, թագաւորին կամքը և հանճը հասարակ մարդոցմէ աւելի դիտցած ըլլաս ու կատարելու ալ ջանք ընես. մանաւանդ անոր կամացը հակառակ դործ չը բռնելով «քու թագաւորութիւանդ դայ» ըսելու կարող պիտի ըլլաս. վասն զի եթէ անոր կամացը հակառակ դործ բռներ ես, «քու թագաւորութիւանդ դայ» ըսելու պիտի վախնաս. ինչու որ անիկայ մեղաւորները պատժելու համար պիտի դայ ոչ թէ պիրելու. այն առեն դուն ուր տեղ պիտի երթաս պահուխս որ դքեզ չդանայ. եթէ երկինքը ելլաս՝ այն տեղ է. եթէ դժոխքը իջնաս՝ այն տեղ ալ ծոռ է, ինչպէս որ Դաւիթ կը վկայէ. չորրորդ՝ «Եղիցին կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի» ըսելը արդեօք ուրքան դժուար է. վասն զի՝ ինչպէս որ երկինքին մէջ հրեշտակները, և երկինքին երեսը ա-

րեսը արեդակը լուսինը և աստղերը առեղծուածները ու կարգի դրիր որ նոյն կարգաւ և կանոնիւ կայնած են ու երբէք խոտորած չեն ոչ յաջ և ոչ յահեակ, նաեւ երկրիս վրայ եղած բաներըը, թէ հոդ և թէ ծով, թէ անասուն եւայլն, բոլոր արարած ք ինչպէս որ նոյն կանոնիւ կայնած են, նոյնպէս ես ալ անոնց պէս քու կամքդ կատարելու պատրաստ եմ, քու ըսածիդ պէս թող ըլլայ ըսել է. եթէ անոր կամացը հակառակ դործ բռներ ես, ինչպէս պիտի համարձակիս «քու կամքդ թող ըլլայ, ինչպէս որ երկինքին մէջ ու երկրիս վրայ ըսելու», եւ հինգերորդ՝ «Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր» ըսելը աւելի ես դժուար է. վասն զի եթէ հոգդ միայն այս աւուր ուտելու հացդ է՝ այդպէս ըսելդ ջնաս չունի, բայց թէ որ տարուան մը և կամ երկու տարուան ապրուստներդ ընդունես ու Աստուծմէ այս աւուր հացը ուզես ինչպէս բան կըլլայ քեզի հարցնեմ. եւ մանաւանդ անոնք ներդ ունի և ամպարներդ ցորեն և կամ բրինձ և այլ բերքեր լեցնած մարդ ինչ ալ աւուր հացի կարօտ ապրտանելուն հետ՝ ի միտդ այս աւուր հացը կուդեն անոնց հարցնող մը չըլ-

լալուն համար. բայց այդ ապգատները այս ա-
ւուր հայ չունին ուսելու ու մէկ կտոր դա-
րիւ հայ ձեռքը որ անցնի, պիտի պատկնէ ու
ճակատին դնէ ու Աստուծմէն ալ չնարհակալ
կըլլայ. անոր համար այս աւուր հայը կուզէ
ուրիշ ալ բան չսուզեր, այն հայրով կը բաւա-
կանանայ. հապա դուն ինչու անոր ըսած
խօսքը կլսես, այս աւուր ուսելու հայը կու-
զես, այն անտուկին ակլին ու ամպարին գո-
րծնը ուր դնենք, և մանաւանդ դուն այն
ապգատին կերած հային չես հաւնիր հապա
քու ուղածդ ապուր ճերմակ ցորենի ալիւր
է որ բարակ խմորելէն բաներ շինել տաս
եղով ու շաքարով որ ախորժակով ուտես.
ապգատներուն խնդիրքը անօթի չը մեռնե-
լու համար է, և քու խնդիրքդ ախորժակիդ
համար է. և այն ամպարի տէր եղողներն ալ
որ այս աւուր հայը կուզեն, չը կարծես թէ
իրենց ուսելու հայն է հապա ապգատներուն
ուսելիք հայն ալ ան՛ու մեզի տուր ըսել
է. որովհետև անոնք ամենևին առատու-
թիւն և յոռնթիւն չեն ուզեր, հապա միշտ
թանկութիւն կուզեն որ ապգատներուն ուն-
ցածն ալ ձեռքնուն առնեն. սեասր որ անոնց
ուղածը ապգատներուն ուսելիք հացն է.

Հ. Ուրեմն հարուստները հայր մեր ը-
սեն, այդ մէկ խօսքը ըսելու չե՞ն.

Գ. Ինչո՞ւ պիտի չըսեն, այն որ քրիստոն-
եայ է, պարտական է ըսելու, բայց ասոր
մէջի խօսքերուն պիտի յարմարի ին՛ը ու ա-
նանկ պիտի գրուցէ. վասն զի Քրիստոս այս
աղօթքը աշակերտաց ուրվեցնելէն ետքը,
պատուիրեց լմէ, «երբ որ ճամբայ երթաք
հայ մի առնէք, և երկու լմեր մի ունենաք
ըսելէն՝ ի զատ, մինչեւ անգամ գօտիներդ ըս-
ուսկ մի ունենաք ըսաւ» որ վաղեան հացի
ուսակ չունենալով վաղեան հացին հոգն ալ
այսօր հոգուցած չըլլայ. Նաեւ ասկէց առաջ
ալ ըսելէ Մկրտիչ Յովհաննէս Մկրտիչ Յորդանան գետին ե-
րքը մկրտութիւն ըրած աստեն, հարուստ
մարդիկ կուգային մկրտուելէն ու խոստովա-
նելէն ետեւ կը հարցունէին թէ ասկէց ետեւ
մենք ինչ պիտի ընենք, և Յովհաննէս պա-
տասխան կուտար. «Որ ունիցի երկուս հան-
դերձս, զմինն տայցէ այնմ որ ոչն գոյցէ,
նոյնպէս և կերակուրն».

Թ. Ով որ երկու լմեր ունի՝ մէկը չունե-
ցողին թող տայ, և հացն ալ նոյնպէս թող ը-
նէ կըսէ. Ղ--ւ-- Գ. Գլ. 11 հտ. Ասկէ մտա-
ծէ այս տեղ, հին մեղքերէն և հին օրէնքէն

որ աղաւեցան ու նոր օրէնքին մէջ մտան, հիմը աղքատութիւնով կսկսի. ասիկա որ Քրիստոսի քարոզութեան ատեն ալ կը յարմարի ճշմարիտ



աշակերտներուն ալ, որ երկու հոգ ուներնայ, մէկը այսօր կուտէ և մէկալն ալ միւս աւուր կը պահէ. անոր համար մէկը չունեցողի համար ալ ըսաւ որ վաղուան ուտելու հոգ չունենան, նայելով վաղուան հոգը այսօր հոգացած չըլլայ.

Հիմայ այս խօսքերուն նայինք, և մանաւանդ՝ Քրիստոս աղքատներուն երանի, և հարուստներուն վայ տալը. նաեւ՝ «Եթէ ոք ոչ հրաժարեսցի յամենայն ընչից իւրոց՝ ոչ կարէ իմ աշակերտ լինել»։

Թ. Ով որ իր բոլոր ստացուածքներէն չը հրաժարուի, ինծի աշակերտ չի կրնար ըլլալ։ Ղուկաս ԺԴ. Գլ. 33 համար եւս «Հայր մերին» խօսքերուն վրայ որ նայինք, կերեւի թէ քրիստոնեայն հարուստ պիտի չըլլայ, տանը մէջ վաղուան ուտելու հոգ պիտի չը գտնուի որ, «Հայր մեր» ըսելու կարող ըլլայ, Ուրեմն եւ «Հայր մերին» խօսքերուն պիտի սկսինք մարինք. ինչպէս որ առաքելոց ժամանակ հարուստ մարդիկը նշանը ցոյց տուին, ոչ արհեցած ապրանքնին հասարակաց ըրին ըսէք մէկը չէր ըսեր թէ այս ապրանքս խօսքերուն բաժին ընեն, ինչպէս Մերյան։ Գործ ց Դ. Գլ. 24 համար. որ մենք մեր առաքելոց քարոզութենէն հա՛ ըսելը դժուար պիտի մնայ, մանաւանդ, եթէ քայութեան մէջ, անոր համն ինչպէս պիտի գտնուի. ցերու, որովհետեւ

Ս. Ըսել է թէ բոլոր հարմ ըլլաս։

դժոխքը կերթան ու բոլոր աղքատներն ալ արքայութիւնը։

Պ. Ոչ հարուստներուն բոլորը դժոխքը կերթան և ոչ աղքատներուն բոլորը արքայութիւն. վասն զի երկուքէն ալ պիտի երթան թէ արքայութիւնը և թէ դժոխքը. թէպէտ Քրիստոս ըսաւ թէ, «Հարուստ մարդը դըժուար կը մտնայ արքայութիւնը» բայց չըսաւ թէ բնաւ չի մտնար, հապա դժուար ըսաւ. դժուար որ ըլլայ, անոր դիւրութիւն մըն ալ ...ըլլայ։

...Հարուստներուն դիւրութիւնը ինչ է ...քայութիւն երթալու։

...Ամեն կերպով մեղքէն զգուշանայ, ու ...աղքատներուն կերցնէ ու հագուեցնէ, ...մարդը Աստուծմէ այս մեծ հայրը ու... ...չունի, ինչու որ իրեն համար ու... ...հապա աղքատներուն համար ու... ...այն մարդը միշտ «հայր մերը» ... արքայութիւնն ալ կերթայ. ... Եւ աղքատներուն համար ը... ... «երանի աղքատաց հոգւով ... քայութիւն երկնից»։

...պւով աղքատներուն որ ա... ...ին արքայութիւնը. Մ...

Ե. Գ. 2 հմբ. Բայց եթէ աղքատ մը իր աղքատութեանը դոհ, և Աստուծմէ չնորհակալ չըլլայ ու միշտ դանկատ և դժդոհանք ընէ թէ ես Աստուծոյ ինչ ըրեր եմ որ զիս այսպէս աղքատ թողեր ու այս անուն մարդը հարուստ ըրեր է ըսելով միշտ հարուստներուն նախանձի ու ինքն ալ հարստանալու կը ցանկայ, անիկայ հոգւով աղքատ չէ հապա մարմնով աղքատ է, անիկայ կերթայ դժոխքը։ Հարուստները ուտելով, խմելով, հագուելով ու կատուելով կերթան դժոխքը, և այնպէս աղքատն ալ անօթի ծարաւ և մերկ կերթայ դժոխքը։ Տեսար որ իր վիճակին գոհ չեղող աղքատը դժոխքը կերթայ, ու Աստուծոյ պատուէրը պահող հարուստը արքայութիւն կերթայ։

Հ. Ա յս ալօթքին մէջ ալ վանականք խօսքեր կան։

Պ. Վերջերորդ խօսքը որ կըսէ. «Մերյանցանքները մեզի ներէ ինչպէս որ մենք մեր յանցաւորներուն կը ներենք» ըսելը շատ դժուար ըլլալն ալ գուն գնա՛ մտածէ, եթէ սիրտդ սխակալութիւն կայ, ինչպէս պիտի համաձայնակից այս խօսքը ըրսես, որովհետեւ Աստուած խարտած պիտի ըլլաս։

Հ. Հապա ինչ ընեմ եղբայր, թէոր այդ աղօթքը չը սորվիմ, քրիստոնեայ չեմ ըլլար, եթէ սորվիմ, ըսելու դժուարութիւն կայ. ուստի կը խնդրեմ որ այս աղօթքը սորվելուն և գրուցելուն դիւրին ճամբան մեզի հասկըցընես։

Գ. Այս աղօթքը սորվիլը շատ դիւրին է, և ըսելուն ալ դիւրին ճամբան ալ Քրիստոս ցոյց տուեր է մեզի, եթէ կուզես ըսեմ որ հասկնաս։

Հ. Ըսէ նայիմ ինչպէս ճամբայ է։

Գ. «Եթէ մատուցանիցես պատարագն քո ի վերայ սեղանոյ, և անդ յիշեցցես եթէ եղբայր քո ունի ինչ զխէթ դքէն, թող պատարագն քո առաջի սեղանոյն. և երթ նախ հաշտեաց ընդ եղբօր քո և ապա եկեալ մատուսցես զպատարագն քո»։

Թ. Երբ որ աղօթքի կայնիս, միտքդ դուշ որ քու եղբայրդ քեզի բարկացեր է, և կամ դուն անոր բարկացեր ես, թող քու աղօթքդ ատենայ առաջ քու եղբօրդ հետ հաշտուիլ ու ետեւ եկած քու աղօթքդ ըրէ կըսէ։ Մատթէոս Ե. Գլ. 23 հմր։

Հ. Թէոր եղբօրս հետ խռով ըլլամ, այս աղօթքը չի պիտի կրնամ ըսել։

Գ. Ես քեզի աղօթք մի ըներ չեմ կրնար ըսել, որովհետեւ Քրիստոս պատուիրեց. «Այսպէս աղօթք ըրէք» ըսելէն ետեւ, քանի մը խրատներ տուաւ անոնք ըսեմ որ հասկնաս, նայէ տես խըղճմըտանքիդ եթէ ձեռք կուտայ ու չես վախնար, կայնէ միշտ «Հայր մեր գրուցէ»։

Հ. Ըսէ նայիմ ինչ խրատներ են։

Գ. Նախ՝ Քրիստոս կը հրամայէ. «Եթէ թողուք մարդկան յանցանս նոցա, թողէ և ձեզ Հայրն ձեր որ յերկինս է յանցանս ձեր. ապա թէ ոչ թողուք մարդկան զյանցանս նոցա, և ոչ Հայրն ձեր երկնաւոր թողէ ձեզ զյանցանս ձեր»։

Թ. Թէ որ մարդոց յանցանքները ներէք, ձեր երկնաւոր Հայրն ալ ձեր յանցանքները կը ներէ, հապա թէ դուք մարդոց յանցանքները չը ներէք, ձեր երկնաւոր Հայրն ալ ձեր յանցանքները չի ներեր։ Մատթ. Ե. Գլ. 14 հմր։ Եւ երկրորդ՝ Մարկոս կը պրէ. «Յորժամ կայցէք յաղօթս՝ թողուցուք եթէ ունիցիք ինչ զոմանէ, զի և Հայրն ձեր որ յերկինս է թողցէ ձեզ զյանցանս ձեր»։

Թ. Երբոր աղօթքի կայնիք, որու որ բարկացեր էք ներեցէք որ ձեր երկնաւոր Հայրն

ալ ձեր յանցանքները ներէ կըսէ. ԺԱ. Գլ. 25 հմ. եւ երրորդ՝ Սիրաք կը պրէ. «Զիւսս ընկերի քո թող և ապա թողցին քեզ մեղք քո, եթէ ոնա ընդ ընկերի ունիցիս՝ գիտիդ խնդրեացես թողութիւն ի տեառնէ»։

Թ. Քան ընկերոջդ յանցանքները որ ետես քու մեղայդ թողութիւն ըլլայ, եթէ սրտիդ մէջ ընկերոջդ ոխ ունենաս, ինչպէս պիտի համարձակիս Աստուծմէ քու մեղայդ թողութիւն ուզել ԻԸ. Գլ. 2 հմ. Տեսար դիւրին ճամբան, հիմա դնա՛ մտածէ, եթէ ոխակալութիւն չունիս ու միւս պատուէրներն ալ որ պահեր ես, այն ատեն միշտ ըսէ այս աղօթքը։

2. Աղօթքի համար ալ ուրիշ գրուածք կայ։

Գ. Անա Պօղոս կը գրէ. «Ընդ ամենայնի գոհացարուք զի այս է կամքն Աստուծոյ Քրիստոսիս Յիսուսի»։

Թ. Ընդ ամենայնի աղօթք ըրէք ու ամեն բանի մէջ գոհութիւն տուէք, վասն զի Աստուծոյ կամքը ասիկայ է, Յիսուս Քրիստոսով կըսէ. Ա՛—ՔՆ ԹԷՍԱՂԷՒՑ—Ց Ե. Գլ. 18 հմ. եւ երկրորդ՝ կրկին կը գրէ Պօղոս. «կամիմ զի ար՛ք կայցեն յաղօթս յամենայնի տեղիս, և բառնայցեն զսուրբ ձեռս՝ ի վեր առանց բարկութեան և երկմտութեան»։

Թ. Կուզեմ որ մարդ իկ ամեն տեղ աղօթքի կայնին ու մաքուր ձեռքերնին վեր վերցնեն, առանց բարկանալու և երկմտելու. Ա՛—ՔՆ ՏԻՄՈԹԷՈՍ Բ. Գլ. 8 հմ. Տեսար աղօթքը մեզի ըրքան օգտակար և հարկաւոր բան է եղեր որ Քրիստոս պատուիրելէն ի զատ աշակերտներն ալ գրեր են մէկ աղօթք ըրէք. եւ աղօթքին գօրաւոր ըլլալը ասկէց յայտնի է որ Քրիստոս ըսաւ. «Ա՛յս ազգ ոչ լուիք ելանել եթէ ոչ պահօք և աղօթիւք»։

Թ. Ա՛յս ազգ դեւը ուրիշ բանով չելլար, հապա պահքով ու աղօթքով կըսէ. Մ՛ՈՒՏ Թ. Գլ. 38 հմ. Տեսա որ ծոմն ու աղօթքը դեւերը կը յաղթեն, և մանաւանդ մարդոց լեզուն ի բնէ գրուցելու սովրած է, միշտ կը խօսի չի կայնիր, մէկ բարի և մէկ չար կը խօսի. դուն աղօթք ալ որ չընես, քու լեզուդ լուռ չի կենար. երանի մէկ հոգեւոր խօսքեր ըսէր, և գէշ ու զազիր խօսքեր չի գրուցէր. անոր համար Քրիստոս պատուիրեց մէկ, «Ամեն ատեն աղօթք ըրէք» որպէսզի եթէ բերանդ աղօթքն ասրվեցնես որ միշտ աղօթքի պարապի, մնդք գործելու ատեն չունենար լեզուդ. մանաւանդ որ աղօթքն ընելով

Աստուծոյ հետ կը խօսի ու առանձային պաշտամունք ընելու ժամանակ չունենար։

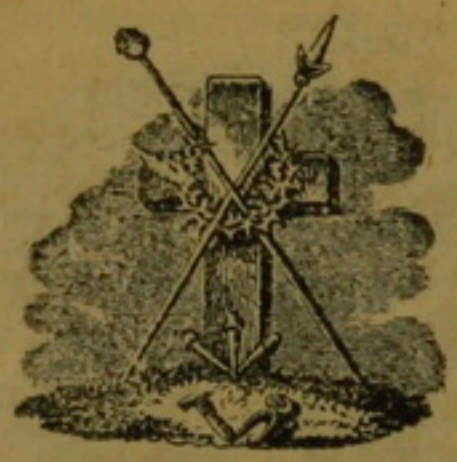
Հ. Աղօթքին ժամանակը երբ է։

Պ. Ժամանակաւոր աղօթքը հասարակ աղօթքն է, որ իրիկուն առաւօտ քահանայիւք և ժողովրդեօք ի միասին կատարելոյ անիկայ ժամանակ ունի. որովհետեւ միաբանութեամբ պիտի ըլլայ, ժամանակ պէտք է որ եկեղեցին հաւաքին, այսինքն եկեղեցին. բայց Քրիստոս որ ըսաւ թէ, «Ամեն առեն աղօթք ընել պարտք է» անիկայ ժամանակ չունի ու չհամակերպեալ տեղ ալ չունի. անիկայ առանձնական աղօթքն է։ Եթէ վերը ժե. շարքին մէջ գրուցած խրատները պահեր ես, ուրանէն ալ ուր տեղ կուզես երթ առանձնական աղօթքդ, Աստուած պիտի լսէ, չէ որ այն խրատները չես պահեր, ու եկեղեցւոյ մէջ ժամատար քահանային քով խորանը երթաս աղօթք ընես, Աստուած չի լսեր. ինչպէս որ վերը պատմած ենք։ Հիմայ հասկցար որ մեր առաջնորդը և ղօրադլուխը Քրիստոս է, և ինքն ինչպէս ճամբայ դնացեր է. բոլոր նեղութիւններուն համբերելէն՝ ի զատ մեզի օրինակ ցոյց տալու համար ծամ ալ պահեց ու միշտ աղօթք կընէր, ու ըսաւ «Ինձմէ սորվեցէք»։ Ասոր համար ալ թէոր Քրիստոսի քովէ երթալու միտք դրեր ես, անոր դնացած ճամբան բռնէ գնա որ անոր քովէ հասնիս,



ինչպէս որ Յովհաննէս կըսէ. «Որ ասիցէ՝ ի նմա բնակիլ, այնպէս պարտ է դնալ որպէս և նայն դնաց»։

Թ. Ով որ անոր քով երթամ կըսէ, անոր ճամբուվը քալելու է ինչպէս անիկայ գնաց կըսէ. Ա—ՔԻՆ Կ—Ր—ԴԻՒ—ՅՑ Բ. Գ. 6 հդ.



ՇԱԻԻՂ ԼԶ.

Ն. Հիմայ աղէկ Հաակցայ Աստուծոյ կամքը ու բարեգործութեան պարագաները, ասկէց ետեւ միտքս դրեր եմ որ բարեգործութիւն գործեմ. ուրիշ պակաս բան ունիմ արդեօք.

Պ. Սորվելէն պակասդ չի մնայ, բայց Յանք ըրէ որ բնութեանդ ալ պակաս չը գտնուի, վասն զի դուն հոգեւոր կրթութիւնները սորվեր ու բարեգործութեան սէր ձգեր ես, շատ բարի. բայց եթէ կամքդ չը զսպես ու կրկին մեղք գործես ու մեղքով որ մեռնիս, այն գործած բարեգործութիւնդ ալ կը կորսուի.

Ն. Ա՛ռ քեզի մէկ խելառի խօսք մըն ալ. մեղքով որ մեռնիմ, ըրած բարեգործութիւնս ինչպէս կը կորսուի.

Պ. Իմ ականջիս մի վախչիր ես չեմ զրուցողը, ահա Եղեկիէլ կը գրէ. «Ի գառնալ արդարոյն յարդարութենէ իւրմէ և առնել զանիրաւութիւն, ամենայն արդարութիւնն նորա զոր արար մի յիշեսցին, այլ ի յանցանս իւրում յորս անկաւ ի մեղան իւրում զոր մեղաւ ի նոսին մեռցի».

Թ. Մէկ արդար մարդ մը գառնայ մեղք գործէ ու մեղքով մեռնի, անոր առաջի արդարութիւնը չի պիտի յիշուի, հապա ետքի գործած մեղքովը դժոխքը պիտի երթայ կըսէ. ԺԸ. Գ. 24 հդ. Եւ երկրորդ՝ Սիրաք կը դրէ. «Մարդ որ ի բաց կայցէ ի մեղայ իւրոց և վերստին զնոյն առնիցէ զինչ օգուտ առնէ խոնարհեցուցանելով զինքն, զաղօթս նորա ո՞վ լսէ».

Թ. Մէկ մարդ մը մեղացը զղջայ ու ապաշխարէ, և յետոյ գառնայ նորէն մեղք գործէ, առաջի զղջումէն ինչ օգուտ կը տեսնայ, այլ անոր ազօթքին ո՛վ ականջ կը դնէ կըսէ. ԼԴ. Գ. 31 հդ. Եւ երրորդ՝ Պօղոս կը գրէ. «Զի կամակոր մնօք եթէ յանցանիցեմք յետ ընդ-

գունելութեան դիտութեան ճշմարտութեան, այնուհետեւ ոչ եւս պիտոյ է վանն մեղայ պատարագ՝ այլ ահեղ ակնկալութիւն դատաստանին՝ եւ նախանձ հրոյն, որ ուտիցէ զնախառատակորդան. արհամարհեալ ուրուք ըօրէնսն Մովսէսի՝ առանց ողորմութեան առ երկուք եւ երիք վկայիւք մեռանիւր, իսկ արդ՝ որչափ առաւել պատժոյ արժանի համարիցիք զայն որ զորդին Աստուծոյ առ ոտն եհար, եւ զարիւնն նորոյ ուխտիս խառնակ համարեցաւ որով եւ սրբեցաւն.

Թ. Մէկ մարդ մը Քրիստոսի հաւատալէն, եւ ճշմարտութիւնը հասկնալէն եւ ընդունելէն ետեւ, նորէն կամաւ եւ ուղեղով մեղանչէ, ալ անկէց ետեւ մեղայ պատարագ պէտքը չէ, այլ՝ քրիստոս անգամ մըն ալ խաչը հելլար որ անգամ մըն ալ մկրտուի ու սրբուի. հապա անկէց ետեւ մեղանչողաց մկրտութիւնը աչաց արցունքով կըլլայ. եթէ արցունքով չը մկրտուած մեռնի, անոր յոյսը եւ ապաւաժը կը ծնայ զարհուրելի դատաստանին ու կրակին բարկութեանը՝ որ պիտի ուտէ մեղաւորները. զոր օրինակ, մէկը Մովսէսեան օրէնքին դէմ բան մը ընէր, չը կակղադալով երկու՝ կամ երէք վկաներով կը մեռ-

ցընէին. հապա որ.քան ասատիկ պատժոյ արժանի կը սեպէք այն մարդը որ Աստուծոյ որդին ոտքի տակ առաւ ու նոր ուխտին արիւնը խառնակ սեպեց որ անով սրբուեցաւ կըսէ. Եբրայեց. ժ. Գ. 26 հմ. վերը քանի տեղ յիշեցինք հին ու նոր ուխտին վրայօք թէ՝ նորը հինին վրայ մեծ է. կարծեմ թէ դուն չէիր հաւատար իմ ըսածիս, հիմայ հասկցար որ նոր օրէնքին դէմ մեղանչողը որ նոր ուխտին արիւնի պատիժի արժանի կը սեպէք լսել կը հարցնէ Պօղոս.

Հ. Հապա ինչո՞ւ Քրիստոս կըսէ թէ, «Ով որ գաւաթով մը պաղ ջուր խմցնէ, անոր վարձքը չի կորսուիր».

Պ. Քրիստոսի ըսածը՝ մարդարէին եւ կամ Պօղոսին խօսքերուն հակառակ չէ. վասն զի մարգարէն կըսէ. «Աղտերը կապրի, եւ մեղաւորը կը մեռնի» ասկէց կիմացուի որ այն կենաց համար կըսէ, որ մեղաւորին բարեգործութիւնը այն կենաց օգուտ պիտի չընէ. բայց Քրիստոսի ըսածը՝ թէպէտ մեղաւոր ալ որ ըլլայ, բարեգործութեան վրայ-բերնը այս աշխարհքը կառնէ, թէ հարստութիւն, թէ մեծ պատիւ եւ կամ յաջողութիւն եւ կամ զաւակներ եւ հանգիստ կեանք, բայց

այն յաւիտենական կենաց օգուտ մը չբներ, ինչպէս որ միւնչեւ հիմա բսածներէս հաս-կըցար։



ՇԱԻԻՂ ԼԶ։

Հ. Եղբայր նորէն միտքս չվոխեցուցիր, ա-մեն բան պարապ է. ասկէց առաջ տուած խրատներդ կը նայիմ որ ինծի օգուտ մը պի-տի չբնեն, ինչու որ ես մէկ բարեգործու-թեան ապաւինելով բերդ մը կը շինեմ, դուն ալ տեսակ տեսակ օրինակներով կը քակես տակն ու վրայ կընես շինած բերդս. ամեն կող-մանդ յոյս կը կարես, կը նայիմ որ ասոր ա-պէկը բնաւ մեղք չը գործելն է բանը, թէսր մեղք չը գործելիք խրատ մը ունիս, զանի-կայ տուր ինծի ու վերջ ըրէ։

Պ. Բոլոր մեղքերէն զգուշացնող խրատ մըն

ալ ունիմ որ անիկայ քեզի չը գրուցեցի, ա-նանկ է նէ այս մէկ խրատս ալ տամ ու վերջ ընեմք։

Հ. Ա.հա իմին վնտռած խրատսատիկայ է, ինչ որ է տուր նայիմ այդ խրատը որ զանի-կայ մտածելով չը մեղանչեմ։

Պ. Մարդոց պատահելիք չորս դիպուած կայ. եթէ այդ չորս բանը միշտ մտքիդ մէջ պահես ու մտածես, բնաւ երբէք չես մե-ղանչեր։

Հ. Այդ չորս բաները որո՞նք են։

Պ. Չորս բաներն մէկը նախ՝ քու մահդ է որ պատկերի պէս միշտ սրտիդ մէջ պիտի նկա-րես ու միշտ զանիկայ պիտի մտածես որ մեղք գործելու ժամանակ չունենաս, ինչպէս որ Սիրաք կըսէ. «Յիշեա՛ զօր վախճանի քո գի յաւիտեան ոչ մեղիցես»։

Թ. Մեռնելիք օրդ մտածէ՛ որ միւնչեւ քը մեղք չը գործես կըսէ. Ժա. Գլ. 5 հդ։ Որովհետեւ մահուան ձեռացը ազատելուն մէկ հնարը չկայ, ինչպէս որ Սաղմոսը կը դրէ. «Մի է մարդ որ կեցցէ եւ ոչ տեսցէ զմահ»։

Թ. Մահը չկ տեսնող ու ապրող մարդ կայ կըսէ. ՁՀ. Գլ. 44 հդ։ Ուրեմն մահէն զօրա-

ուր բան մը չկայ, վասն զի՝ անդամ մը մը-
տածէ՛ սեւ որ աշխարհիս սկիզբէն մինչեւ
ցայսօր որքան զօրեղ թագաւորներ յաղթեր
է մահը, կերեւի որ բոլոր թագաւորներէն
զօրեղ է մահը որ այնքան զօրեղ թագաւոր-
ները յաղթեր է, և այն թագաւորներուն չը
կրցած յաղթածը՝ մահը կը յաղթէ. և երբ որ
մահը քու վրադ տիրէ, բոլոր ունեցած բա-
րիքներդ այս տեղ կը մնան, քու հետդ բան
մը չես կրնար տանիլ. ինչպէս որ Սաղմոսը կը
դրէ. «Մի՛ երկնչիր յորժամ մեծանայ մարդ
և յորժամ բազումք լինին փառք տան նո-
ա, զի ոչ թէ ՚ի մեռանիլն իւրում առցէ
ընդ իւր զամենայն».

Թ. Մեկ մարդ մը որքան մեծնայ և որքան
տանը փառքը և վայելչութիւնը շատ ալ որ
ըլլայ մի՛ վախնար, ինչու որ մեռած ատենը
իր հետը բան չի կրնար տանիլ կըսէ, ես իր
ստացուածքը չի կրնալ տանելէն ՚ի զատ իր
մարմինին վրայի փառքերն ալ պիտի խափա-
նին. Ե. Գ. 17 հդ.

Հ. Մարդոց մարմինին փառքը ինչ է.

Պ. Թէ հարստութիւն, թէ պատիւ, և թէ
գեղեցկութիւն, թէ գիտութիւն, և թէ ար-
հեստ, թէ զօրութիւն, և թէ իշխանութիւն,

և թէ ճարտարախօսութիւն և այլն, ասոնց
բոլորը մարմինին փառքերն են, մանաւանդ
ծաղիկին են. որ երբ մահուն սաստիկ հովը
դպչի, բոլորը կը ցամքեցնէ ու կը չորցնէ.

Հ. Ինչու համար մարմինի փառքը խոտի
ծաղիկի կը նմանցնես եղբայր.

Պ. Ես չեմ ըսողը, ահա ակա՛նջ դիր. Նախ՝
Եսայի կըսէ. «Ամենայն մարմին խոտ է, և
ամենայն փառք մարդոյ իբրեւ զծաղիկ խո-
տոյ, ցամաքեցաւ խոտն և թօթափեցաւ ծա-
ղիկն նորա».



Թ. Ամեն մարմինը խոտ է, ու մարդոց բո-
լոր փառքերը խոտին ծաղիկին պէս է, խո-
տը ցամքեցաւ ու անոր ծաղիկն ալ թափե-
ցաւ կըսէ. Ե. Գ. 6 հդ. Եւ երկրորդ՝ Յակո-
բոս կը գրէ. «Եւ որ մեծատունն իջէ ՚ի խո-
նարհութիւն իւր պարծեցի, քանզի իբրեւ

պծաղիկ խոտոյ անցցէ, զի ծադեցաւ արեւն հանդերձ խորշակաւ և ցամաքեցոյց զխոտն և թօթափեցաւ ծաղիկն նորա, և կորեաւ վայելչութիւն երեսաց նորա. նոյնպէս և մեծատունն հանդերձ շահիւքն իւրովք թառչամեսցին»։

Թ. Չարուստ մարդը իր խոնարհութեան վրայ թող պարծենայ, ինչու որ իր հարստութիւնը խոտին ծաղիկին պէս պիտի անցնի. որ երբ արեւը ծագէ ու տաք հովը փըչէ, խոտը կը ցամքի ու անոր ծաղիկն ալ կը թափի ու երեսի գեղեցիկ գոյնը կը կորսուի, նոյնպէս ալ հարուստները իրենց վաստակովն ու շահերովը պիտի չորնան կըսէ. Ա. Գլ. 10 հմ։ Եւ երրորդ՝ Պետրոս կը գրէ եւսայիին պէս. «Քանզի ամենայն մարմին իբրեւ զխոտ է և ամենայն փառք մարդոյ իբրեւ զծաղիկ խոտոյ, խոտն ցամաքեցաւ՝ և ծաղիկն թօթափեցաւ». Ա—ՔՆ Կ—ՐՒ—ՂՒՆ—ՅՑ Ա. Գլ. 24 հմ։ Եւ չորրորդ՝ Սիրաք կը գրէ. «Ամենայն մսեղի իբրեւ զխոտ հնասցի, և որպէս զտերեւ պտղաբերի՝ զի ծառոյ դալարէ, այլք բուսանին և այլք թօթափին, այսպէս է և լինելութիւն մսոյ արեան, ոմն վախճանի և ոմն ծնանի»։

Թ. Ամեն մարդ խոտի պէս պիտի հիննայ, պտուղ տուող ծառերուն տերեւներուն պէս, որը կը բուսանի և որն ալ կը թափի, մարդն ալ այնպէս է. որը կը մեռնի ու որն ալ կը ծնի. ԺԲ. Գլ 18 հմ։ Եւ մեռնելէն ետքը վերը պատմած փառքերը կը խափանին, ինչպէս որ Պօղոս կը գրէ. «Եթէ մարգարէութիւնք իցեն՝ խափանեսցին, եթէ լեզուք՝ լռեսցեն, և եթէ գիտութիւնք՝ խափանեսցին, քանզի վոքր՝ի չատէ գիտեմք և վոքր՝ի չատէ մարգարէանամք, և յորժամ եկեսցէ՝ի կատարումն վոքր՝ի չատէս խափանեսցին»։

Թ. Թէ գիտութիւն և թէ մարգարէութիւն բոլորն ալ պիտի խափանին, լեզուները պիտի լռեն, քանզի մենք ալ շատէն քիչ գիտենք, ու շատէն քիչ մարգարէութիւն կընենք, բայց երբոր մահը գայ, բոլորը կը խափանէ կըսէ։ Ա—ՔՆ Կ—ՐՒ—ՅՑ ԺԳ. Գլ 8 հմ։ Եւ մանաւանդ զաւակներէդ, և ծնողքէդ և կամ եղբայրներէդ և կամ կնոջմէդ, և կամ բարեկամներէդ ալ կը զրկէ ու կատօտ կը թողու քեզի։ Եթէ ասիկայ աղէկ մտածելու ըլլաս, ոչ ապրանքիդ կապաւինիս ոչ գիտութեանդ և ոչ գեղեցկութեանդ, ոչ ճարտարախօսութեանդ և ոչ արուեստիդ, և ոչ զաւակներուդ, և ոչ

բարեկամներուդ, ինչու որ մահը եկած ա-
ւետն ասոնց բոլորէն պիտի քաժանէ ու կարօտ
պիտի թողու քեզի։

Հ. Իրաւի որ մարդը խոտի ու ծաղիկի կը
նմանի։

Պ. Խոտէն ալ շուտ կը չորնայ ու ծաղիկէն
ալ շուտ կը թառամի. վասն զի խոտին ծաղիկը
թափելէն քանի օր ետեւ խոտը կը չամքի,
բայց մարդը առաջ կը մեռնի ու ետեւ փտե-
քերը կը խափանին և մանաւանդ խոտը մար-
դոցմէ աւելի յարգի է. չես տեսնար որ խո-
տը երբեք չորնայ շատ պղուշխեանք կը
պահեմ որ անասուններուն կերցնեն. բայց
մարդը որ չորնայ շուտ մը հողին տակը կան-
ցուներն ու կը կրանցնեն. Ցեսար որ մարդոյ
մարմինը շոր խոտի չափ ալ պատիւ չունի, ու
դուն ատոր պատիւ տալովդ յաւիտենական
կրակին կը մատնուիս եղբայր։

Հ. Հասկցայ որ այս աշխարհիս բոլոր բա-
ներըը մահը կը խափանէ, մահը չը կրնալ խա-
փանելիք բան մը չիկայ։

Պ. Մահը չի կրնալ խափանելիք մեկ բան
մը կայ որ Յովհաննէս կըսէ. «Իսկ որ առ-
նէ զկամս Աստուծոյ Ցնոյ յաւիտեան։

Թ. Ով որ Աստուծոյ կամքը կը կատարէ,

յաւիտեան կը մնայ, որ է բարեգործութիւ-
նը. Ա--ջն կ-ը--դ-ե-յ Ե. Գ. 17 ՀՀ. Աստ
համար արթուն կենալու է, ինչպէս որ Մար-
կոս աւետարանիչ կը գրէ. «Արթո՛ւն կայեք
դուք ալ գիտէք երբ տէր տանն գայցէ»։



դի ոչ գիտէք երբ տէր տանն գայցէ»։
Թ. Արթո՛ւն կեցէք ինչու որ չը գիտէք թէ
ձեր մահը երբ կուգայ. Մ--ւ-- Ժ. Գ. 35

հդ. եւ երկրորդ՝ եղիցին գօտիք ձեր պնդեալք ընդ մէջս և ճրագունք լուցեալք»։

Թ. Հաւատոյ գօտինիդ առնուր կապեցէ՛ք ու բարեգործութեան ճրագնիդ ալ միշտ վառուած թող ըլլայ որ մահը գայ նէ մեղայ մարթին մէջ չը բռնուիք կըսէ. Ղ–ւ– ԺԲ. Գլ. 35 հդ։

Հ. Ես պիտի մեռնիմ ու փտիմ հող պիտի ըլլամ. այդքան գուշանալ ինչ պէտք է։

Պ. Երանի թէ մեղաւորները փտէին հող դառնային ու կորսուէին, յարութիւն չառնէին։

Հ. Յարութիւն առնելը ինչ է։

Պ. Հիմայ կը մեռնիս կերթաս հողին տակը ու մարմինդ կը փտի հողին կը խառնուի, ու անունդ կը մոռցուի ժամանակ մը, ինչպէս որ Սողոմոն կըսէ։ «Եւ անունս մեր մոռացի ժամանակաւ, և ոչ ոք յիշատակեսցէ զգործս մեր, զի անցք ստուերի են կեանք մեր, և չիք խափան վախճանի մարդկան զի կնքեցաւ և ոչ ոք դարձուցանէ»։

Թ. Մեր անունը ժամանակ մը պիտի մոռցուի, բնաւ մէկը չի պիտի յիշէ մեր գործքերը, մեր կեանքը շուքի անցնելու պէս է, մարդոց մահուան արդեօք ըլլալու բան չի

կայ, ինչու որ Աստուծմէ վճռուեցաւ մարդ չի կրնար ետ դարձնել կըսէ. Ա–ի Իմաստ– ըեան Ե. Գլ. 4 հդ։

Հ. Ժամանակէ մը ետեւ ինչ պիտի ըլլանք։

Պ. Երբոր Աստուծոյ վճռած ժամանակը լը– բանայ, բոլոր մեռելները յարութիւն պիտի առնեն, մեր նախահօրը Ադամէն մինչեւ ետ– բիստոսի միւս անգամ գալստեան ատենը որ– քան մարդիկ աշխարհք եկեր ու մեռեր են, և կամ ասկէց ետեւ գալիք ու մեռնելիք կան, հրեշտակապետին փողին ձայնը լսելով բոլորը՝ի միասին յարութիւն պիտի առնեն։



Հ. Յարութեան համար վկայ մը ցոյց կըը– նաս տալ։

Պ. Քանի հատ կուզես, ահա նախ Դանիէլ

կը վկայէ. «Եւ բազումք ի ննջեցելոց ի հողի երկրի յարիցեն, ոմանք ի կեանս յաւիտենից, և ոմանք ի նախատինս և յամօթ յաւիտենական»։

Թ. Հողին տակը պառկող մեռելներէն շատերը յարութիւն պիտի առնեն, որը արքայութիւն երթալու համար, և որն ալ դժոխքը կրսէ. ԺԲ. Գլ. 2 հդ. Եւ երկրորդ՝ Քրիստոս կը վկայէ. «Զի եկեսցեն ժամանակք յորում ամենեքեան որք ի գերեզմանս կայցեն լսիցեն ձայնի նորա և եկեսցեն արտաքս, որոց բարիս գործեալ իցէ ի յարութիւն կենաց, և որոց գէշ արարեալ ի յարութիւն դատաստանաց»։

Թ. Ժամանակ պիտի գայ որ անոր ձայնը լսելով գերեզմանին մէջի մեռելներուն բոլորը դուրս պիտի գան, բարեգործները արքայութիւն երթալու համար, և չարագործները ալ դատաստանի համար։ Յովհաննէս Ե. Գլ. 28 հդ. Եւ երրորդ՝ Եսայի կը վկայէ. «Յարիցեն մեռեալք և կենդանասցին ամենեքեան որք երթեալ են ի գերեզմանս»։

Թ. Գերեզմանին մէջը մեռելներուն բոլորը յարութիւն պիտի առնեն. Ի՛Գ. Գլ 19 հդ. Եւ չորրորդ՝ Պօղոս կը վկայէ. «Յանկարծակի

յական թօթափել ի վողյեաին, քանզի վողհարկանի և մեռեալք յարիցեն առանց ապականութեան»։

Թ. Յանկարծակի աչք դոցել բանալու ատեն վերջի վողը պիտի չալուի ու մեռելները ամբողջ յարութիւն պիտի առնեն կրսէ. Ա՛ԿՈՐ ԺԵ. Գլ 52 հդ։

Հ. Դանիէլ ինչու համար կրսէ թէ, «Մեռելներէն շատերը յարութիւն պիտի առնեն» ուրեմն կերեւի թէ բոլորն ալ յարութիւն պիտի չառնեն։

Գ. Դանիէլին խօսքը դատաստանի կանչը ուածներուն համար է, որովհետեւ դատաստանը միայն քրիստոնէից է, ոչ թէ անհաւատից, ինչպէս որ Դաւիթ կրսէ. «Ոչ յարիցեն ամբարիշտք ի դատաստան»։

Թ. Ամբարիշտները դատաստանի չը պիտի գան կրսէ. Ա՛ՂՈՒ Ա. Գլ 5 հդ։ Ջեռ գիտեր որ մէկ մարդ մը որու ատակ և կամ ապրանք ուանդ տայ հաշիւը անկէց կուզէ։ Աստուած ամենաբարին մեզի անհաւատներուն հատատար մարմնաւոր բարիքներ տալէն ի զատ հոգեւոր պարգեւներ ալ տուաւ, այսինքն՝ Մկրտութիւն և Հաղորդութիւն. ուստի այս հոգեւոր պարգեւներուն հաշիւը պիտի ու-

ղէ մեղմէ, ոչ թէ մարմնաւոր բարիքներուն, վասն զի մարմնաւոր բարիքները անհաւատներն ալ կը վայելէն.



ՇԱՒԻՂ ԼԷ.

Հ. Աղջի մտածելիքս հասկցայ որ մահս է. հապա երկրորդ մտածելիքս ինչ է.

Պ. Յարութեան ետեւ դատաստան պիտի ըլլայ. Քրիստոս արդար դատաւորը նորէն պիտի իջնայ երկինքէն ու դատողական աթոռը նստի ու պիտի դատէ. բոլոր արդարները վարձքը, և մեղաւորներուն պատիժը պիտի տայ.

Հ. Ատոր ալ վկայ կրնաս դանալ տուրը գիրքերէն.

Պ. Որքան վկայ որ կուզես պատրաստ է ականջ դիր. ահա նախ եսայի կը վկայէ. «Զի ահաւասիկ տէր Քրիստոս գՀուր եկեսցէ, և կառք նորա իբրեւ գմրրիկ, հատուցանել սրտմտութեամբ գհատուցումն իւր, և բոցով

հրոյ զարհամարհանս իւր, զի 'ի հուր տեառն դատեսցի ամենայն երկիր».

Թ. Ահա տէրը կրակի պէս պիտի գայ, և անոր կառքերը մրրիկի պէս, ու մեծ բարկութիւնով պիտի դայ իր վրէժը (1) առնելու համար, վասն զի տէրոջը կրակովը դատուի բոլոր աշխարհքը կըսէ. Դ. Գ. 15 հդ. Եւ երկրորդ՝ եսայի կրկին կը վկայէ. «Հասեալ է տէր իւրովք սպառազինօք սատակել զամենայն տիեզերս. ողբացէք զի մերձ է օր տեառն, և բեկումն յԱստուծոյ հասեալ է. վասն այսորիկ ամենայն ձեռք լքցին և ամենայն անձն մարդոյ դողասցէ, խռովեսցին հրեշտակք և երկունք կալցին զնոսա իբրեւ զկանայս ծննդականս. միմեանցն այր ընդ ընկերի և զայրասցին և զդէմս իւրեանց 'ի բոցագոյնս դարձուսցեն, զի ահաւասիկ տէր զօրութեանց հասեալ է անհնարին յի բարկութեամբ, ոխակալութեամբ և սրտմտութեամբ առնել զտիեզերս անապատ, և զմեղաւորս սատակել 'ի նմանէ. զի աստղք հայկին հանդերձ, և ամենայն զարդուն երկնից լոյս մի տայցեն, և խաւարեսցի արե-

(1) Վրէժ (հօմ ինթիգամ).

գանն 'ի ծադել իւրում. և լուսինն ոչ տայցէ զլոյս իւր »։

Թ. Լայէ՛ք ու ողբայէ՛ք տէրոջը օրը մօտեցած է, տէրը հասած է իր զէնքերովը բոլոր աշխարհը կործանելու. այս արտի կոտորումը Աստուծմէ հասած է, անոր համար ամեն մարդոց ձեռքը պիտի թուլնայ ու անոնք պիտի դողայ, և հրեշտակները պիտի խըռովին ու ծննդական կանանց պէս ցաւ պիտի քաշէ զանոնք. ամեն մարդ իր ընկերոջը հետ իրենց տրտին ցաւէն պիտի զօրանան ու զայրանան ու ամաչելնուն երեսնին պիտի կարմըրի կրակի պէս, վասն զի զօրաց տէրը անա հասած է շատ մեծ բարկութիւնով աշխարհքը տակն ու վրայ ընելու ու անոր մէջի մեղաւորները սատկեցնելու համար. ինչու որ՝ երկինքին աստեղները վար պիտի թափին, արեգակը պիտի խաւարի ու լուսինը իր լոյսը պիտի ժամկէ կըսէ. ԺԳ. Գ. 5 հմ։ Եւ երրորդ՝ Յովելիա կը վկայէ. « Եւ ժողովեցից զամենայն ազգս և իջուցից զնոսա 'ի ձորն Յովսաբաթու, և՝անդ դատեցայց զնոսա ասէ տէր »։

Թ. Բոլոր աղջերը պիտի ժողվեմ ու գետնաշէմանի ձորը պիտի իջեցնեմ ու այնտեղ պի-

տի դատեմ զանոնք կըսէ Աստուած. Գ. Գր. 1 հմ։ Եւ չորրորդ՝ Դանիէլ կը վկայէ։ « Ծեսանի ամուռք անկանէին և հին աւուրցն նըստէր 'ի վերայ նորա, հանդերձ նորա սպիտակ իբրեւ զձիւն, և հեր գլխոյ նորա իբրեւ զասր սուրբ, ամուռ նորա իբրեւ զրոց հրոյ, անիւք նորա իբրեւ զհուր բորբոքեալ. գետ հրոյ յորդեալ եբանէր առաջի նորա, հազարք հազարաց պաշտէին զնա, և բիւրք բիւրոց կային առաջի նորա, յատեան նստաւ և գպրութիւնք բացան »։

Թ. Ես Դանիէլս տեսիլքիս մէջ կը տեսնայի որ ամուռներ գըտնեցան ու հին աւուրցը նըստաւ անոր վրայ, անոր լաթերը ձիւնի պէս ճերմակ ու գլուխին մազը բուրթի պէս մաքուր էր, անոր ամուռը կրակի բոցի պէս էր, անիւնները բորբոքած բոցի պէս էր. կրակէ գետ կելլար ու կը վազեր անոր առաջէն, հազարաւոր հրեշտակներ կպատառուէին անոր ու բիւրաւոր հրեշտակներ անոր առաջ կայներ էին, առեանը նստաւ ու գպրութիւնները բացուեցան կըսէ. Ե. Գ. 9 հմ։ Եւ հինգերորդ՝ Մաղաքիա կը վկայէ. « Զի ահա եկեսցէ օր տեառն բորբոքեալ իբրեւ զհնոց՝ և այրեսցէ զնոսա »։

Թ. Ահա տէրոջը օրը բորբոքած հնոցի պէս պիտի գայ ու զանոնք պիտի այրէ կըսէ. Դ. Գլ. 1 հդ. եւ 5 համարն ալ կըսէ. «Եւ ահա ես առաքեմ առ ձեզ զԵղիա Թեզբացի մինչեւ եկեալ իմէ օր տեառն մեծի և երեւելի։ այ»։

Թ. Ահա ես Թեզբացի Եղիան պիտի իրկեմ ձեզի, դեռ տէրոջը մեծ ու երեւելի օրը չեկած կըսէ։ եւ վեցերորդ՝ պօղոս կը վկայէ. «Այլ վասն ժամուց և ժամանակաց ի՛դբարք, չէ՛ հնձ պիտոյ գրել առ ձեզ, զի դուք ինքնին իսկ գիտէք թէ օր տեառն իբրեւ գողոզ գիշերի այնպէս հասանէ. յորժամ ասիցեն թէ խաղաղութիւն և հինութիւն է, յայնժամ յանկարծակի հասցէ նոցա սատակումն»։

Թ. Այն ժամերուն ու ժամանակներուն համար ինձի հարկ չէ որ ձեզի գրեմ, ինչու որ դուք աղէկ գիտէք որ տէրոջը օրը գիշերուան գողի պէս պիտի գայ. որատեն ըսեն թէ խաղաղութիւն և հանդստութիւն է, այն ատեն յանկարծակի կը հասնի անոնց պատիժը կըսէ. Ա-ՈՒՆ ԹԷՍԱԼՈՆԻԿԵՑՈՑ Ե. Գլ. 1 հդ։ եւ ԵՒԲՆԵՐԵՐՈՐԴ՝ ՊԵՏՐՈՍ կը վկայէ. «Եկեսցէ օր տեառն իբրեւ զգող, յորում երկինք ահագնասաւր անցցեն, և բնութիւնք հրով

կիզեալ լուծցին, և երկիր և որ՛ի նմա գործք դատաստանին»։

Թ. Տէրոջը օրը գողի պէս կուգայ, երկինքը մեծ շարժմունքով պիտի անցնի, ու երկրիս մէջ գտնուած բաները կրակով պիտի հալին ու ոչինչ ըլլան կըսէ. ԵՒՍՈՒԹԱՑՈՑ Գ. Գլ. 10 հդ։ Տեսար եղբայր, մարգարէներէն՛ի զատ առաքեալներէն ալ քեզի վկայ ցոյց տուի, դուն կարծեցիր թէ առանց վկայի կը խօսիմ քու հետդ։

Հ. Քրիստոս բան մը չըսաւ իր գալստեան համար։

Գ. Եթէ Քրիստոս չըսէր առաքեալները ուսկէ՞ պիտի գիտնային. Քրիստոս ինքն ալ վկայեց. «Եւ տեսցեն զորդի մարդոյ եկեալ՛ի վերայ ամպոց երկնից զօրութեամբ և փառօք բազմօք, և յայնժամ առաքեսցէ զհրեշտակս իւր փողով մեծաւ և ժողովեսցեն զընտրեալս նորա՛ի չորից հողմոց, ՛ի ծագաց երկնից մինչեւ՛ի ծագս նոցա»։

Թ. Որդի մարդուն գալը պիտի տեսնան, երկինքին ամպերուն վրայէն՝ շատ մեծ փառքերով, ու իր հրեշտակները մեծ փողով պիտի խրկէ որ ընտիրները պիտի ժողվեն, երկինքին մէկ ծայրէն միւս ծայրը կըսէ. Մա-

ըէ»» ԻԴ. Գ.Ը. 30 հմբ։ Եւ ահա այս խօսքին համար Պօղոս կը գրէ. «Զի ինքնին տէր հըրամանաւ՝ ի ձայն հրեշտակապետի և՝ ի փող Աստուծոյ իջանէ յերկինից, և մեռեալք՝ ի Քրիստոս յարիցեն յառաջագոյն»։

Թ. Ցէրը հրամանով ու զօրութիւնով ու հրեշտակապետին ձայնովը և Աստուծոյ փողովը երկինքէն պիտի իջնայ, ու Քրիստոսով մեռնողները յառաջմանէ յարութիւն պիտի առնեն կըսէ. Ա՛ոաջին Թեսաղոնիկեցւոց Դ. Գ.Ը 15 համբ։

Հ. Քրիստոսի միւսանգամ գալստեան համար երկար պատմելով խելքս հասցուցիր, բայց մարդարէները և կամ առաքեալները ամեն խօսքի մէջ «այն օրը» կամ «այն մեծ օրը, և սերոյը օրը» կը յիշեն. արդեօք ինչու համար այդքան մեծ ցոյց տուած են այն օրը։

Պ. Ի՞նչպէս մեծ չը ցուցնեն այն օրը ճշըմարիտ. այնքան տարուան ստեղծուած աշխարհքը «այն օրը» պիտի անյնի. և այնքան տարուան երկինքին զարդերը՝ թէ արեգակ, թէ լուսին և թէ աստեղները «այն օրը» պիտի խաւարին, երկինքին բոլոր աստեղները «այն օրը» վար պիտի թափին, ծովերը դե-

տերը և բոլոր աղբիւրները «այն օրը» պիտի ցամաքին, և բոլոր ծառերը խոտերը և ծաղիկները «այն օրը» պիտի չորնան. կրակէ գետը «այն օրը» պիտի վազէ, ինչպէս որ Դաւիթն ալ կըսէ. «Հուր առաջի նորա բորբոքեսցի»։

Թ. Ա՛նոր առաջը կրակ պիտի բորբոքի. Սոփ»» Թ. Գը 4 հմբ։ Եւ այս աշխարհքիս մէջ գտնուած թէ ոսկի, թէ արծաթ, թէ պղինձ, թէ կապար և թէ երկաթ, «այն օրը» պիտի հալին ոչինչ ըլլան. Եւ բոլոր փայտերը տուները և քարերը և մինչեւ անգամ օդը «այն օրը» պիտի վառին կրակով. և այնքան տարիներէ հետէ ստեղծուած աշխարհքը «այն օրը» կրկին պիտի նորոգի, ինչպէս որ Պետրոս կը վկայէ. «Նորոյ երկնից և նորոյ երկրի ըստ աւետեացն հայեցեալ սպասեմք որոյ արդարութիւնն բնակի»։

Թ. Աւետիսին նայելով նոր երկինքին ու նոր երկրին կապասենք որ անոր մէջ արդարութիւնը կը բնակի կըսէ։ Երէմէ կ»ըէ»» Գ. Գ.Ը. 13 հմբ։ Եւ երկրորդ՝ Յովհաննէս կը գրէ. «Եւ տեսի երկինք նոր և երկիր նոր, քանզի առաջին երկինք և երկիր էանց և ծով ոչ գոյր»։

Թ. Նոր երկինք ու նոր երկիրը տեսայ, քանզի առաջի երկինքն ու երկիրը անցաւ, այն տեղ ծով ալ չիկար կըսէ. Յայտնութիւն Իւ. Գ. 1 հդ։ Եւ երրորդ՝ Եսայի կը վկայէ. «Զոր օրինակ երկինք նոր և երկիր նոր զոր ես առնեմ կալ առաջի իմ ասէ տէր»։

Թ. Ինչպէս որ երկինքն ու երկիրը պիտի նորոգնեմ որ իմ առաջը կենայ կըսէ Աստուած. Եսայէ ԿԶ. Գ. 22 հդ։ Տեսար որ երկինք և երկիր «այն օրը» պիտի նորոգին, և երկինքին բոլոր հրեշտակները «այն օրը» երկինքէն վար պիտի իջնան, այն մեծ փողը «այն օրը» պիտի չալուի, և բոլոր մեռելները «այն օրը» պիտի յարութիւն առնեն, Քրիստոս արդար դատաւորը «այն օրը» երկինքէն վար պիտի իջնայ շատ մեծ փառքերով, և դատողական աթոռը «այն օրը» պիտի նստի, և բոլոր մարդոց գործքերը «այն օրը» պիտի քննուին ու յայտնուին, և բոլոր արդարները երանուն վարձքը, «այն օրը» պիտի տրուի, նոյնպէս բոլոր մեղաւորներուն պատիժը «այն օրը» պիտի տրուի։ Բոլոր արդարները հրեշտակներուն «այն օրը» պիտի խառնուին, նոյնպէս մեղաւորներն ալ սատանային «այն օրը» պիտի խառնուին։ Տեսար ի՛նչ մեծ օր է։

Հ. Քրիստոս դատողական աթոռը նստիլ ու դատելուն վկայ կայ սուրբ գիրքերէն։



Պ. Վկայէն շատ ի՛նչ կայ. ահա նախ Մովսէս կը վկայէ. «Եւ վախճան բանիս զամենայն ինչ լսեր, յԱստուծոյ երկիր և զպատուիրանս նորա պահեա՛, զի այս է մարդն ամենեւին, զի զամենայն տրտրածս ածցէ Աստուած ՚ի դատաստան, յամենայնի անտես արարելոցն եթէ բարի և եթէ չար»։

Թ. Խօսքիս վերջը բոլոր բանը լսէ, Աստուծմէն վախցիր ու անոր պատուէրները պա-

հէ՛ վանդ պի բոլոր մարդոց պարտքը ասիկայ է, ինչու որ Աստուած բոլոր ստեղծածները դատաստանի պիտի բերէ ու յայտնէ, թէ բարի և թէ չար կըսէ։ Ժողովող ԺԲ. Գլ. 13 հդ։ Եւ երկրորդ՝ Քրիստոս կը վկայէ. «Եւ իշխանութիւն եաս նմա դատաստան առնել եւ զի որդի մարդոյ է ընդ այն զի զարմանայք»։

Թ. Անոր իշխանութիւն տուաւ դատաստան ընելու համար, վանդ զի մարդու որդի է, անոր ինչու՞ կը զարմանաք կըսէ. Յովհաննու Ե. Գլ. 27 հդ։ Եւ երրորդ՝ Պօղոս կը վկայէ. «Զայս վկայութիւն դնեմ առաջի Յիսուսի Քրիստոսի որ դատելոց է կենդանիս և մեռեալս ՚ի յայտնութեան իւրում և յարքայութեան»։

Թ. Այս վկայութիւնը կը դնեմ Յիսուս Քրիստոսի առաջ, այն որ պիտի դատէ մարդկանց ու մեղաւորները, իր յայտնութեան ու թագաւորութեան օրը կըսէ։ Երէմեայ ԻԷ. Գլ. 1 հդ։ Եւ չորրորդ՝ Պօղոս կրկին կը վկայէ. «Քանզի ամենեցուն մեղայանդիման լինել կայ առաջի աթոռին Քրիստոսի, զի ընկալցի իւրաքանչիւր իւրով մարմնովը զոր ինչ գործեաց յառաջ եթէ բարի և եթէ չար»։

Թ. Մենք բոլոր ալ Քրիստոսի աթոռին

առաջ պիտի կայնինք, որ ամեն մէկը իր մարմնով յառաջ ինչ որ գործեց թէ բարի և թէ չար, հաշուեցումը պիտի առնեն կըսէ. Եբրայեցւոց Ը. Գլ. 10 հդ։

Հ. Ա՛լ ուրիշ վկայ կայ։

Պ. Թէպէտ շատ վկայութիւններ կան, բայց բոլորն ալ մէկիկ մէկիկ գրուցել ինչ պէտք է, մինակ քեզի սա մէկ բանը հասկնալ պէտք է. որովհետեւ ըսինք թէ Քրիստոս արդար դատաւորը, չը կարծես թէ այս աշխարհիս դատաւորներուն պէս է, հապա շատ տարբեր է. վանդ զի աշխարհիս դատաւորները ուրիշին վկայութիւնովը կրնան հասկնալ բարին և չարը, իրաւն ու սուտը, առանց վկայի չեն կրնար գիտնալ ու դատել, բայց Քրիստոս դատաւորը բնաւ վկայի կարօտ չէ. վանդ զի ոչ թէ գործած մեղքերնիս՝ հապա, մինչեւ անոնք միտքերնիս դրած ու դեռ չը գործած մեղքերնիս ալ գիտէ, ինչպէս որ Դաւիթ կը վկայէ. «Զանգործն իմ տեսանն աչք քո, և՛ ի գիրս քո ամենեքեան գրեցան»։

Թ. Իմ միտքս դրած ու դեռ չը գործած մեղքերս՝ քու աչքերդ տեսան ու գրքիդ մէջն ալ գրուեցան կըսէ. Սաղմ. ԺԱ. Գլ. 14 հդ։ Եւ երկրորդ՝ անանք կաշառ ուտելով

գատաստան կը տեսնան ու իրաւունքը կը ծը-
ուեն, բայց Քրիստոս ինքը կաշառ չառնելէն
՝ի զատ, կաշառ տուողն ալ ու առնողն ալ՝ի
միասին պիտի պատժէ. Ցեսաբ տարբերու-
թիւնը և մանաւանդ մեծ վախնալիք բանը
այս տեղն է, մեղաւորներուն չնորհք չընե-
լէն՝ի զատ, դատախազնին (1) ալ ինքն է, ալ
ով կրնայ ազատիլ անոր ձեռքէն. եթէ մե-
ղաւոր ըլլաս ով կրնայ քեզի օգնութիւն ը-
նել և կամ միսիթարել.

Հ. Ինչո՞ւ համար մեղաւորներուն դատա-
խազ կըլլայ Քրիստոս.

Պ. Ինքը քեզի համար խաչուիլ, ու քեզի
սատանային գերութենէն ազատելուն երախ-
տիքը ուրայեր ես քու չար գործքերուդ,
անոր պատուէրները ատքի տակ առեր ես,
անոր համար իրեն քեզի ըրած բարերարու-
թիւնը յիշելով, և քուկդ ալ անոր բարու-
թեան փոխարէն ըրած չարութիւնդ դիմացդ
դնելով պիտի պատժէ սատկական բարկութեամբ.
նաեւ մարգարէներն ու առաքեալներն ան-
գամ քեզի դատախազ պիտի ըլլան, որով-
հետեւ անոնց գրած խրատներն ալ ատքի

(1) Դատախազ (խոսիմ).

տակ առած ես, և մանաւանդ երկինքին հը-
րեշտակներն ալ քեզի դատախազ պիտի ը-
լլան, որովհետեւ Թագաւորաց Թագաւոր
Աստուած քեզի բարկացեր է, հարկաւ ա-
նոր զօրքերն ալ քեզի դատախազ պիտի ը-
լլան. այն ատեն քու խեղճ հոգիդ ինչ վի-
ճակի և ինչ կրից ենթակայ կըլլայ արդեօք.
երանի թէ այն ատեն անհաւատ դանուէիր
քան թէ այդպէս չարաչար ուրացեալ. երա-
նի թէ Քրիստոսի ճշմարտութիւնը երբէք չէիր
ճանչցեր, ինչպէս որ Պետրոս կըսէ. «Լաւ
էր նոցա եթէ բնաւ իսկ չէր ծանուցեալ նո-
ցա զարդարութեան ճանապարհն քան թէ
ծանեան և յետս կացին՝ի սուրբ պատուի-
րանէն որ նոցա աւանդեցաւ».

Թ. Շատ աղէկ էր անոնց որ արդարութեան
ճամբան բնաւ չէին ճանչցեր՝ քան թէ ճանչ-
ցին ու ետ քաշուեցան այն սուրբ պատուէր-
ներէն որ անոնց պատուիրեցաւ կըսէ. Եբ-
րայեցւոց Բ. Գլ. 21 հդ.

Հ. Ինչո՞ւ քրիստոնէից մեղաւորը անհաւատ-
ներէն գէշ բերեր է Պետրոս.

Պ. Քրիստոնեայ մեղաւորին մեղքը երկպա-
տիկ է. մէկ մը ուրացութեան մեղք՝ մէկ
մըն ալ կռապաշտութեան մեղք, ինչպէս որ

պօղոս կըսէ. «խոստանան դիտել զԱստուած և գործովք իւրեանց ուրանան»։

Թ. Բերանով Աստուած կը խոստովանին ու գործքով ալ կուրանան. Տիտ. Ա. Գլ. 16 հմր։

Հ. Կերեւի թէ քրիստոնեայ մեղաւորին աւելի կը բարկանայ Քրիստոս՝ քան թէ անհաւատին։

Պ. Աւելի բարկանալու իրաւունք ունի, վասն զի քեզի հարցնեմ. երկու մարդ քու դէմ հայհոյութիւն ընեն, մէկը թշնամիդ ըլլայ ու միւսն ալ բարեկամդ և կամ զաւակդ ըլլայ, հիմայ դուն անոնց որմէն աւելի կը բարկանաս, թշնամիիդ հայհոյութեանը թէ բարեկամիդ և կամ զաւակիդ։

Հ. Ամենայն հաբտնել ինչ պէտք է՝ յայտնի բան է որ բարեկամիս և կամ զաւակիս աւելի կը բարկանամ։

Պ. Հապա դիտես որ բարեկամին հայհոյութեանը աւելի կը բարկանայ մարդ, մեր Քրիստոս տէրը սրդեօք ոչ քան պիտի բարկանայ մեզի՝ որ այնքան երախտիք ունի մեր վրայ, որ այնքան չարչարանքներ քաշեց մեզի համար։

Հ. Մինակ մեզի համար չարչարանք քաշելը ինչ դիտես։

Պ. Ահա ասկէց յայտնի է որ վերնատունը հացը և գինին աշակերտներուն տուաւ ու ըսաւ. «Առէ՛ք կերէ՛ք ու խմեցէ՛ք ասիկայ իմ Մարմինս ու Արիւնս է, որ շատերուն համար՝



պիտի բաժնուի» Ղուկ. ԻԲ. Գլ. 19 հմր։ Ձեզ չըսաւ ամենուն համար՝ հապա շատերուն համար ըսաւ, որ կը հասկցուի միայն իրեն հաւատացող քրիստոնէից համար արիւն թափելը։

Հ. Ա.ին առենը քրիստոնեայ չիկար որ ա-
նոնց համար արիւն թափէր։

Պ. Իրաւ ես. հրէից համար աշխարհք ե-
կաւ ինչպէս որ ինքը վկայեց թէ, «Իսրայէ-
լի կորսուած ոչխարներուն համար եկայ»։
բայց անոնք զինքը չընդունեցին, ինչպէս որ
Յովհաննէս կը վկայէ. «Ցիւրան եկն և իւրքն
զնա ոչ ընկալան, իսկ որք ընկալանն զնա՝ ետ
նոցա իշխանութիւն որդիս Աստուծոյ լինել»։

Թ. Իրեններուն եկաւ. ու իրեններըը զինքը
չընդունեցին, և որոնք որ ընդունեցին անոնց
իշխանութիւն տուաւ Աստուծոյ որդի ըլլա-
լու կըսէ. Ա. Գ. 12 հդ։ Ցեսար իրեն հա-
ւատացողներուն որքան բարձր իշխանութիւն
տուեր է որ մինչեւ Աստուծոյ որդի պիտի
կրնանք ըլլալ, մեզ որ այդքան մեծ երախ-
տիքները ուրացեր ենք մեր չար գործքե-
րովը նէ, մեզի աւելի պիտի չը բարկանայ,
ինչպէս որ Պօղոս օրինակով մը կը հասկընէ
մեզի։

Հ. Պօղոս ինչպէս կը հասկընէ։

Պ. «Քանզի անհնար է մի անգամ մկրտե-
լոյն որք ճաշակեցին երկնաւոր պարգեւայն,
և հաղորդք եղեն հոգւոյն սրբոյ, և զգեղե-
ցիկ բանին Աստուծոյ ճաշակս ճաշակեցին,

և զօրութիւն հանդերձելոյ աշխարհին, և
կործանեսցին միւս անգամ նորոգիլ յապաշ-
խարութիւն և վերստին՝ ի խաչ հանել անձանց
ղորդին Աստուծոյ և դարձեալ խայտառակել։
քանզի երկիր որ ըմպէսկ անձրեւ բազում
անգամ եկեալ՝ ի վերայ նորա և ծնանիցի ար-
դիւնս շահեկանս նոցա վասն որոյ գործեցին.
ընդունի զօրհնութիւն յԱստուծոյ, իսկ որ
բերէ փուշ և տատասկ՝ անպիտան է և մերձ
է յանէծս, և վախճան նորա յայրումն»։

Թ. Փրիսկոսի անունով մկրտուող, և անոր
Մարմին և Արիւնը ճաշակող, և սուրբ հոգին
ընդունող, և Աստուծոյ գեղեցիկ խօսքերուն
համը առնող, և երկինքին արքայութեան
զօրութիւնը հասկցող մարդոց հնար չէ որ
նորէն մեղք գործէ ու ապաշխարանքի տակ
իյնայ, որ նորէն անգամ մըն ալ իր գլխուն
Քրիստոսը խաչը հանէ ու նորէն խայտառա-
կէ. վասն զի մէկ արտի մը վրայ շատ աշ-
խատիս, վարելու և մէջի փշասակար խոտե-
րը մաքրելու, և աղէկ ցորեն ցանես մէջը ու
անձրեւ ալ շատ գայ վրան, եթէ առատ ար-
դիւնք տայ տէրոջմէ օրհնութիւն կառնէ, ու
այն արտին տէրը աւելի հոգ կը տանի անոր.
բայց եթէ այդքան բարիքները, աղէկ սերմը,

և առաւտ անձրեւ ընդունելէն ետեւ վուշ և կամ որոմ բուսցնէ, բանի չըլլար, անէծքի կը մօտենայ, և վերջը կրակով կայրեն կըսէ. եբ-րայեցւոց Զ. Գլ. 4 հմր. Ցեսարի լինչ գեղեցիկ օրինակ ցոյց տուեր է Պօղոս, նոյնպէս ահա մենք ալ Աստուծոյ բոլոր բարութիւնները ընդունեցինք, ինչպէս որ վերը պատմեցինք. այն մեր ընդունած Աստուածային պատուէրները ներուն բարեգործութեան պտուղ չի տալէն 'ի զատ մեզմէ փուշեր և որոմներ որ բուսցընենք, մենք ալ պիտի այրինք այն արտին պէս, ինչպէս որ Քրիստոս ըսաւ. «Որպէս ժողովի որոմն և 'ի հուր այրի՝ այնպէս եղիցի 'ի կատարած աշխարհիս, եղեն հրեշտակք և մերկնեսցեն զչարան 'ի միջոյ արդարոց, և արկցեն զնոսա 'ի հնոց հրոյն անդ եղիցի լալ և կրճտել ատամանցն».

Թ. Ինչպէս որ որոմը կը ժողվեն ու կրակին մէջ կայրեն՝ այնպէս պիտի ըլլայ աշխարհիս վերջը. հրեշտակները պիտի ելլան, մեղաւորները արդարներուն մէջէն պիտի որոշեն ու անոնք դժոխքին կրակին մէջ պիտի լեցընեն. որ այն տեղ լան ու ակռանին կրճտցնեն կըսէ. Մատթէոս ԺԳ. Գլ. 40 հմր. Եւ երկրորդ՝ եսայի կը վկայէ. «Եւ հեթանոսք եղիցին խարշեալք իբրեւ զվուշ յատարակի».

Թ. Հեթանոսները արտերուն մէջի փուշերուն պէս պիտի այրին. Ա. Գ. Գլ. 11 հմր.

Հ. Եւ զբայր այդ ինչ վախնալիք բաներ է որ կը գրուչես, ես ուր պիտի երթամ և ինչպէս պիտի ազատիմ այն արդար դատաստանէն.

Պ. Ոչ թէ դուն կը վախնաս, հապա Պօղոսն ալ կը վախնայ որ կըսէ. «Ոչ մեծ է անիանալ 'ի ձեռն Աստուծոյ կենդանւոյ».

Թ. Շատ մեծ վախ է կենդանի Աստուծոյ ձեռքը ինկնալը կըսէ. Եբրայեցւոց Ժ. Գլ. 31 հմր. Ցէս որ այդ-քան կը վախնայ, Աստուծոյ ձեռքը ինկնալը չըլլալը հաստատած է, ինչպէս որ Ամոսայ կը վկայէ. «Զի եթէ ծածկեսցին 'ի դժոխս՝ անտի ձեռն իմ կորզեսցէ զնոսա, և եթէ ելանիցեն յերկինս՝ և անտի իջուցից զնոսա, և եթէ թաղիցեն 'ի բարձունս կարմելոյ՝ և անտի յուզեցից և առից զնոսա, և եթէ ընկերսցին յաչաց իմոց 'ի խոր ծովու, և անդ հրամայեցից վիշապին մեծի խայթել զնոսա, և եթէ գնասցեն 'ի գերութիւն առաջի թշնամեաց իւրեանց՝ և անդ հրամայեցից սուր որոյ սատակել զնոսա».

Թ. Եթէ դժոխքին մէջ պահուին իմ ձեռքս

անկէց կառնէ զանոնք, եթէ երկինքը ելլան՝ անկէց կիջեցնեմ. եթէ կարմելոս քարքը լեռան վրայ պահուին՝ կը փնտռեմ ու կը գտնամ զանոնք, եթէ խորունկ ծովուն տակը իյնան՝ այն տեղ մեծ ձկնապին կը հրամայեմ որ զանոնք խայթէ (1), և եթէ իրենց թշնամիներուն ձեռքը անցնին ու գերի երթան, այն տեղ թուրերուն հրամայեմ կոտորածը զանոնք կը սատկեցնէ կըսէ Աստուած. Թ. Գլ. 2 հմբ։

Հ. Ա՛յս տեղ աւելի վախցուցիր զիս եղբայր։

Պ. Վախնալու խօսքերը դեռ հոգը պիտի ըսես, երբ որ դատաստանդ տեսնուի որ ամէն կողմանց երբ յանցաւոր գտնուիս, այնատեն մէկ գարհուրելիք ձայն մը պիտի լսես, որ երկորդ մահուելիդ այն ահագին ձայնն է։

Հ. Ի՞նչպէս ձայն է արդեօք այն լսելիքս եղբայր, հիմակուց սկսեց ոտքս ձեռքս դող գալ։

Պ. Երկաթոս արդար դատաւորը, այն տեղ մեղաւորներուն պիտի ըսէ. «Երթայ՛ք յինէն անիծեալք՝ ի հուրն յաւիտենական՝ որ պատ-

(1) Խայթել (կծել)։

րաստեալ է սատանայի և հրեշտակացնորա»։

Թ. Գնայէ՛ք կորսուեցէ՛ք իմ առաջէս ով անիծածներ՝ յաւիտենական կրակին մէջ, որ սատանային համար պատրաստուած է ու անոր հրեշտակներուն համար կըսէ. Մատթէոս Գլ. 41 հմբ։

Հ. Երևսաս այդ խօսքը որ ըսէ լինձի ինչ կընեն արդեօք։

Պ. Յանքերդ և ձեռքերդ կապուած կը ձգեն դժոխքին մէջ՝ որ այն տեղ են չը մարելիք կրակը, և օձի ու կարիճի նման անքուն և անմահ խիւնաւոր որդերը, չը կըշտանալու չղճանելը, թանձր մութը, և ահռելի կրճտոցներէդ սառնամանիքը, անվախճան լայ և ողբումը, յաւիտեան անկէց ազատիլ չկայ։ Մէկէ մըն ալ օգնութիւն՝ և կամ վախճարուելիւն մը չի պիտի կրնաս գտնալ, յաւիտեան պիտի տանջուիս այրելով և մրկելով։

Հ. Ա՛յս ինչ տեղ էր որ լինձի առաջարկեցին եղբայր։

Պ. Միանակ քեզի չեմ ըսեր, հապա բոլոր մարդոց համար կըսեմ. վասն զի ով որ Աստուծոյ կամացը հակառակ դործ բռներ է, անշուշտ այդ դիսուածին պիտի հանդիպի։

բուդ պէս պիտանի բան մը ունիս, այսինքն՝ թէ ծնողքդ, թէ եղբայր, և թէ կին, թէ զաւակ, և թէ բարեկամ, և թէ ստացուածք, ինչ և իցէ, երբոր քեզի մեղայ պատճառ կըլլան՝ կարէ բաժանէ զանոնք և կամ դուն բաժնուէ անոնցմէ, ինչու որ շատ աղէկ է քեզի այս պատմածներէս զուրկ և մերկ արքայութիւն երթալդ, քան թէ ատոնց բոլորը ունենալ ու դժոխքը երթալդ. որ ահա երրորդ մուածելիքդ ալ այս ահագին դըժոխքն է, որ Աստուած ամենահանամ հեռի ընէ բոլոր քրիստոնեաներէն։

Հ. Այն ամենաբարին Աստուած չէ՞ պիտի կսկծայ իր ստեղծած ծառաները արդեօք։

Պ. Աստուած մեզի կսկծացեր է որ ստեղծեր է, ու միշտ մեր մարմինին պիտոյքը կը հոգայ, երկինքէն անձրեւ և արեգակ տալով. որովհետեւ մեր մարմինին պիտոյքը՝ թէ ուտելիք թէ հագուելիք՝ բոլորը դեռինը կը բուսանին, բայց արեգակին ու անձրեւին զօրութիւնը կը բուսանին, նաեւ՝ մեր հոգւոյն փրկութեան համար ալ շատ մարգարէներ խրկեց, քարոզելով մեղաց դադրեցնելու համար. և վերջապէս իր միածին որդին աշխարհս խրկեց որ մեզի համար տեսակ տեսակ չար-

անոր համար քրիստոս զգուշացուցեր է մեզի որ այդ մոլութեանքներուն չը պատահինք։

Հ. Ի՞նչպէս զգուշացուցեր է քրիստոս։

Պ. Եթէ գայթակղեցուցանէ զքեզ աչն քո և ձեռն քո և ոտն քո, հատ և ընկեա՛ ի քէն, զի լաւ է քեզ կոյր, կաղ, և խեղ մտանել ի կեանսն յաւիտենից, քան երկուս աչս՝ ձեռս՝ և ոտս ունիլ և անկանիլ ի գեհեն ի հուրն անշէջ, ուր որդն նոցա ոչ մեռանի և հուրն ոչ լիջանի»։

Թ. Թէ որ քու աչքդ և ձեռքդ և կամոտքդ քեզի գայթակղութիւն կուտան, հանէ կարէ ձգէ քեզմէ, վասն զի շատ աղէկ է քեզի մէկ աչքով, և մէկ ձեռքով և մէկ ոտքով արքայութիւնը երթալդ, քան թէ երկու աչք երկու ձեռք և երկու ոտք ունենալ ու դժոխքը երթալդ, որ անոնց որդը չի մեռնիր ու կրակն ալ չի մարիր կըսէ. Մարկ. Թ. Գլ. 42 հմր։

Հ. Ինչու համար քրիստոս աչք, ձեռք, և ոտք հանելու և կտրելու կը հրամայէ։

Պ. Քրիստոսի միտքը՝ աչքդ, ձեռքդ, ոտիդ վրայ չէ, հապա՝ այս երեք անդամը մարդոյ պիտանի և կարեւոր անդամները ըլլալով՝ անոնք օրինակ բերաւ, թէ այդ անդամնե-

չարան քներով խաչին վրայ մարմնով մեռաւ ու մեզի սատանային դերութենէն ազատեց,



ինչպէս որ մերը պատմեցինք։ Եւ եթէ դա-
լիլեացւոյն համար շատ յպատուէրներ գրու-
ցեց որ մեզմով պղտշանուն ու անգամ մըն ալ
սատանային դերի չըլլան. նոյնպէս առաքեալ-
ներն ալ շատ խրատներ գրեցին մեզի երեսը
դէպ ետեր ու, մեզմով պղտշայներու հա-
մար. վերջապէս քեզի համկիներովդ ասիկա
է. Քրիստոս մեզի սրբացուցեաւ ճամբան
դեղցիկ ըլլալը համկցուցեր է, նոյնպէս դը-
ժոխքին դէշութիւն ու սատակումները, ու եր-
կու ճամբան ալ ցոյց տուեր է մեզ, «Սա
նեղ դռնէն մտնողը արքայութիւնը կերթայ,
ու լայն դռնէն մտնողը դժոխքը կերթայ»

ինչպէս որ վերը ժ-Թ. շարքին մէջ Սիրաքին
բաժը պատմած ենք թէ, «Կրակին ու ջուրը
մարդոյ առաջը դրաւ որ իրենց ուզածին
մէջ ձեռք երկնցնէ»։ Հապա դուն այդ-
քան խրատները ատքի տակ առնես, Քրիս-
տոսի խաչը երկրի անպատուշ համես, կրակը
այրող բնութիւն ունենալը գիտնաս ձեռքդ
կրակին մէջ խօթես՝ ալ Աստուած քեզի կը
կակծայ. ինչպէս որ Սողոմոն կը վկայէ.

Հ. Սողոմոն ինչ կը վկայէ.

Պ. «Քանդի դուշխի ես չեմ քեզ, յերկարէլ ըզ
բանս իմ, և ոչ անասնի՛ք, այլ ապահաս առ-
նե՛ք զկարհաւրդս իմ, և յանդիմանութեանց
իմոց ոչ անասնի՛ք, այսուհետեւ ես ծիծաղե-
ցայց ընդ կորստեամբ ձերով»։

Թ. Որովհետեւ կը պօռայի չէիք լսեր, խօս-
քերս կերկարցնէի չէիք մտիկ ըներ, հապա
իմ խրատներս բանի տեղ չէիք դներ, ես ալ
ասկէց ետեւ ձեր կորստելուն վրայ պիտի
խնդամ կըսէ. Ը.—Ի Ա. Գ. 14 հմ.





ՇԱՒԻՂ ԼԸ.

Հ. Ե՞րբայր հասկցանք որ մեր մեռած եղբայրը չորս բան էր՝ որ մեկը մեռ, երկրորդը՝ դառնան և երրորդը՝ դժոխքն է. այդ երեքը երկար պատմելով ամէկ հասկցուցիր՝ հապա չորրորդ մեռած եղբայրն որն է.

Պ. Ահա չորրորդ մեռած եղբայրը թաղած աշխարհս չոյս գրած ու վախճած արքայութիւնն է.

Հ. Դու պէտ որ արքայութիւնը ինչպէս ուել լսածը հասկցնես.

Պ. Արքայութիւնը ճառել և քեզի հասկցընել իմ խելքս բանը չէ, Պօղոսին չը կըրցած ճառած ուզը.

Հ. Պօղոս չի կրնար ճառել.

Պ. Իրեն պրած էն կիսնցուխ չը կրնար ճառելը. «Զոր ակն ոչ եսաւ և ականջն ոչ լսե-

ւաւ, և ի սիրտ մարդոյ ոչ անկաւ՝ զոր պատրաստեաց Աստուած սիրելեաց իւրոց».

Թ. Մարդս աչք չէ տեսած ու ականջը լսած չէ, և սրտին վրէն ալ իմացած չէ, անանկ մեզ մըն է որ Աստուած իր սիրելիներուն համար պատրաստեր է կըսէ. Ա—ՉԸ կ—ԸՆ—Ց—Ց Ե. Գ. 9 հմ. Պօղոս պատէս քանր ձգեր է ես ինչ կարող եմ արքայութիւնը ճառելու.



Հ. Արքայութիւնը ճառող մը չիկայ. միայն մեզի լսելը կը պատճառ է ես ինչ կարող եմ պատմելու համար շորս բան սիտի մտածես, երեքը հասկցայ որ ալ

անանք կը մտածեմ, հապա արքայութիւնը ինչպէս տեղը ըլլալը պիտի չը հասկնամ որ այն ալ մտածեմ։

Գ. Մի՛ արտորար ահա Յովհաննէս առնել քին մէջ տեսնալով արքայութեան ձեւը քիչ մը կը դրէ. «Բոլորի պարիսպին քարերը 12 տեսակ ազատնոդ քարեր են, ու դետնին մէջ գուռ մտքուր ոսկիով ծեփած է, 12 դուռ ունի՝ ամեն մէկ դուռը մինակ մէկ մէկ մարգարիտէ չինուած են, և դռներուն վրայ աւաքելոց անուններըը գրուած են, և ամեն մէկ դուռ՝ մէկ մէկ հրեշտակ պահապան կայնած են, արեւին լոյսին կարօտ չէ՝ ու գիշեր չիկայ միշտ լոյս է, ու մէջի լոյսը՝ աստղակի և կամ լուսնի և կամ աստեղաց լոյս չէ հապա Աստուծոյ փառացը լոյսն է, ինչպէս որ Եսայի կըսէ. «Եւ ոչ եւս եղիցի քեզ արեգակն ի լոյս տուընջեան, և ոչ ծագումն լուսնի տացէ քեզ լոյս ի գիշերի, այլ եղիցի քեզ աեր լոյս յաւիտենական և փառք քո Աստուած»։

Թ. Ալ ասկէց ետեւ քու յորեկուայ լոյսդ արեգակէն՝ և գիշերուայ լոյսդ լուսինէն պիտի չըլլայ, հապա աեր պիտի ըլլայ քեզ յաւիտենական լոյս, և քու փառքդ Աստ-

ուած. Ա. Գ. 19 հր. Անտեղ ոչ գոյ կայ ոչ տրտմութիւն ոչ լայ կայ. հապա միշտ ուրախութիւն և ցնծութիւն է, և մէջի ժողովուրդը, հրեշտակները, մարգարէները, առաքեալները, ու մարտիրոսները, ու ճգնաւորները, և բոլոր արդարները են. և անոնց կոյսերը, և բոլոր արդարներն են. և անոնց



Թագաւորն ալ երկինք և երկիր և բոլոր աբարած.քը ոչինչէն գոյացնող Աստուած ենք

է, այն տեղ ձմեռ ալ չկիսայ միշտ դարուն է. Ցեսար ինչ գեղեցիկ տեղ է եղեր.

Հ. Երանի՛ այն տեղ մնալու արժան եղող մարդոց, իրաւի որ իմ հոգիս շատ կը փափաքի այն տեղ մնալու.

Պ. Ամեն մարդ ալ կը փափաքի երկայր, բոլոր աշխարհքիս յոյսը և փափաքը անոր վրայ է, այն առաքեալները և մարտիրոսները անոր համար տեսակ տեսակ չարչարանքներով արիւն թափեցին, եւ նոյնպէս ճղնաւորները, իրենց տանը և հայրենեացը, ծնողաց և ընտանեաց, զաւակներէն, և կնոջմէ, ու եղբօրմէ, և բարեկամներէ, և ազգականներէն, և բոլոր առաջուած բներէն հրաժարուեցան ու կարօտ մնալով դնացին լեռները և անապատները՝ անօթի ծարաւ, մերկ աբեւին տաքին և ձմեռուան սաստիկ ցրտերուն համբերելով իրենց անձը մաշեցուցին արքայութիւն երթալու համար. բայց կերեւի թէ քիչ մարդ պիտի մնայ այնտեղ, ինչպէս որ Քրիստոս կը վկայէ. «Բազումք են կոչեցեալք բայց սակաւք են ընտրեալք».

Թ. Առաքեալները շատ մարդիկ հրաւիրեցին արքայութեան տեղանին, և շատ մարդիկ կը վկրտուին ու քրիստոնեայ անուն կստա-

նան արքայութիւն երթալու համար. Մ-ոյ-նան արքայութիւն երթալու համար. Մ-ոյ-ԲԽ-ու Ի. Գ. 16 հդ. Բայց իր կամքը գործող ու սատանան յաղթող, և Աստուծոյ բոլոր պատուէրները անթերի կատարող քիչ մարդ կըլլայ, որ Քրիստոս ըսաւ. «Ոչ ամենայն որ ասէ ցիս տէր մտցէ արքայութիւն երկնից՝ այլ որ առնէ զկամս հօր իմոյ որ յերկինս է».



Թ. Ինծի տէր կանչողին բոլորն ալ արքայութիւնը չի պիտի մնանան՝ հապա ան որ իմ երկնաւոր հօրս կամքը կը կատարէ ասիկա կը մնայ կըսէ. Մ-ոյ-ԲԽ-ու Է. Գ. 21 հդ.

Հ. Մէկ բան մը միտքս եկաւ. որովհետեւ Քրիստոս՝ մեղաւորներուն «երթայք յինէն» պիտի ըսէ, արդեօք արդարներուն ինչ պիտի ըսէ։

Պ. Աբդարներուն ալ «եկայք օրհնեալք Հօր իմոյ ժառանգեցէք զպատրաստեալ ձեզ զարքայութիւն՝ ի սկզբանէ աշխարհի»։

Թ. Եկէք իմ հօրս օրհնածները, արքայութիւնը ժառանգեցէք որ ձեզի համար պատրաստուած է աշխարհիս սկիզբէն ասդին. Մատթէոս ԻԵ. Գլ. 34 հդ։ Այսպէս ըսելով անոնց գործած բարեգործութեան փոխարէն վարձքերնին կուտայ, այսինքն՝ անմահաւոր պսակով ու լուսեղէն լաթերով կը զարդարէ ու իրեն հետը՝ ի միասին կառնէ կը տանի երկինքին արքայութիւնը, իրեն խոստացած տեղը որ բան. «ես ուր տեղ ըլլամ, իմ ծառաներս ալ հոն տեղ կըլլան» և միշտ Աստուծոյ երեսը տեսնալով պիտի ուրախանան ու ցնծան յաւիտեանս յաւիտենից, ինչպէս որ Պօղոս կը վկայէ. «Յաւիտականութիւնը ամբողջ ընդ առաջ տեսան յօդս՝ և այնպէս յաւիտենից ժամ ընդ տեսան լինիցիմք»։

Թ. Ամպերով պիտի Քրիստոս ու տէրոջը առաջ ելլանք, և ամեն տառն տէրոջը քով

պիտի ըլլանք կըսէ. Ա—ջն Թես. Գ. Գլ. 16 հդ։

Հ. Արդարներուն փառքը ինչ տեսակ է արդեօք։

Պ. Լեզուով չի ճառուիր, մեր խելքէն ու միտքէն վեր բան է. բայց Պօղոս մեր միտքը հաստատելու համար, արեգակը լուսինը և աստղները օրինակ ցոյց կուտայ, որովհետեւ մեր աչքը անոնցմէ պայծառ բան տեսած չէ. թէպէտ անոնցմէ եօթնապատիկ աւելի է, բայց միշտ մեր տեսած բաներովը պիտի հասկցնէ. «Այլ փառք արեգականն, այլ փառք լուսնին, և այլ փառք աստեղաց, և աստղ քան զաստղ առաւել է փառօք, նոյնպէս և յարութիւն մեռելոց»։

Թ. Արեգակին փառքը ուրիշ է՝ ու լուսնին փառքը ուրիշ է, և աստեղներուն փառքերը ուրիշ են, աստղը աստղին վրայ աւելի է փառքով, մեռելներուն յարութիւնն ալ այնպէս պիտի ըլլայ կըսէ. Ա—ջն Կորնթ. Գլ. 41 հդ։ Եւ երկրորդ՝ յանդիմել կը վկայէ. «Եւ իմաստուն ք ծագեսցին իբրեւ՝ ի լուսաւորութիւն՝ ի հաստատութեան, և բազումք յարդարոց իբրեւ զաստեղս յաւիտեան և եւս»։

Թ. Աղբարները երկինքին լուսատուներուն պէս պիտի ծագին, ու արդարներէն շատերը աստղներուն պէս պիտի ըլլան յաւիտեան կըսէ. ԺԲ. Գլ. 3 հդ. Եւ երրորդ ըլլատաս ալ բան. «Յայնժամ արդարքն ծագեցին իբրեւ զարեգակն յարքայութեան երկնից».

Թ. Այն ատեն արդարները արեւի պէս պիտի ծագեն երկինքին արքայութեան մէջ կըսէ. Մատթէոս ԺԳ. Գլ. 43 հդ. Եւ այն վկաներուն խօսքէն կերեւնայ որ արդարներուն փառքը աստիճան մըն է.

Հ. Արդարներուն այդքան փառաւորութիւնը որ տեսնան նէ, իրենց հակառակորդները ինչ կըսեն արդեօք.

Գ. Ահա Սողոմոն կը գրէ ինչ ըսելին «Յայնժամ արդարն կայցէ բազում համարձակութեամբ հանդէպ նեղչայ իւրոց, և որոց անպատուէին զվաստակս նորա. տեսեալ զնա խռովեսցին անհնարին երկիւղիւ և զարհուրեսցին ի վերայ ականկալի փրկութեան նորա. և ղմղձաւջին ի միտս իւրեանց և առ նեղութեան անձանց հոգւոց հանիցեն և ասասցեն, սա այն այր է զոր երբեմն ունք ծաղր առնէաք և յառակնախատանայ, ունք անմիտք

զվարս դորա մոլորութիւնս համարէաք և վախճան դորա անարգանս, դի ահա համարեցաւ որդիս Աստուծոյ։»

Հ. Ա՛ս մէկ խօսքն ալ թարգմանէ որ հասկընամ ու վերջ ընենք բանը, ալ բան պիտի չը հարցընեմ. վասն զի այսքան հարցուցած ու տրվածներս պահեմ նէ ձեռք կուտայ, Աստուծով արքայութիւնը կերթամ.

Պ. Այն ատեն արդարը շատ համարձակ պիտի կայնի իր հալնամիներուն դիմաց, որ անոր հոգւոյն համար քաշած աշխատանքները կը դատահրէին, անիկայ այնքան փառաւոր տեսնալով շատ պիտի վախնան անոր զարմանալի փրկութեան վրայ. և իրենց սըրտին միջով պիտի զղջան ու հառաչելով պիտի ըսեն. ասիկայ այն մարդն էր, որ երբեմն մեք ծաղր կընէինք. մենք անմիտք ենք և՛ղեր որ աստր բարի վարքը մոլորութիւն կը սեպէինք ու աստր վերջը կորուստ, ու ստքի տակ կիյնայ կըսեինք. հիմա ինչպէս Աստուծոյ որդիներուն կարգը անցաւ պիտի ըսեն։ Ա՛ոակ Նմաստն Ե. Գլ. 1 հդ. Հասկըցար մի եղբայր, որովհետեւ դուն ալ բան պիտի չը հարցընես, ես ալ վերջի խրատս տամ ու վերջ ընեմ հարցմունքը. վասն զի կարծեմ

թէ մինչեւ հիմայ տուած խրատներս որ պահես, բաւական է քեզի փրկութեան. եւ վերջի ըսելիքս ալ ասիկայ է, ասկէց ա- ռաջ գործած մեղքերնիս աչայ արցունքով լուացուելով՝ նորէն մկրտութիւնք ու մաքրու- թիւնք, և ասկէց հետեւ ալ զգուշանանք որ նո- րէն չը մեղանչենք, և Աստուծոյ բոլոր պատ-



ուէրները անխափան կատարենք, որ Քրիստոսի շնորհքը մեզ ալ այն երանաւէտ քաղցր ձայնին, և անխոտոր սրտիկին, և լուսեղէն տեսլատեսին և մանաւանդ Աստուծոյ լու-

սափայլ դէմքը տեսնալու արժանի ըլլանք, ու միշտ և հանապազ այն տուրբ հրեշտակ- ներուն և մարգարէներուն, և առաքեալնե- րուն, և բոլոր արդարներուն հետ՝ ի միասին արքայութեան մէջ ուրախութեամբ և ձըն- ծութեամբ օրհնող ըլլանք զամենատուրը երրորդութիւնը Հայր և Որդի և Սուրբ Հոգին յաւիտեանս ամէն։



ՅԱՆԿ ՆԻՒԹՈՑ

Եր-

Սուրբ Երրորդութիւնը արեւի օրինակ է . . 16
Կոյսին վրայ Հոգին Սուրբ իջնալը ինչպէս որ կանխաւ գրուած է 17
Յիսուսին ծնիլը կանխաւ գրուած ըլլալուն վրայ 18
Երկինքին երեսը մեծ աստղ մը երեւնալ, եւ մոգերուն գալը՝ ինչպէս որ կանխաւ գրուած է 24
Բէթլէհէմի տղայքը կոտորիլը կանխաւ գրուած ըլլալուն վրայ 25
Յիսուսը տաճարը բերել եւ Սիմէոն ուրախութիւնը՝ ինչպէս որ կանխաւ գրուած է . . . 27
Յիսուսին Եգիպտոս երթալը՝ կանխիկ գրուած ըլլալուն վրայ 29
Յովհաննէս Մկրտիչին քարոզելու գալը՝ ինչպէս որ կանխիկ գրուած է 31
Յիսուսին ըրած հրաշքները կանխիկ գրուած է 40
Աշակերտութեան համար կանխիկ գրուած է . 41
Յիսուս էշ հեծնալը կանխիկ գրուած է . . . 43
Ծիծ ձծող տղայոց ողջանալ կանչելը կանխիկ գրուած է 46

— 421 —

Յիսուս 30 դահեկանի ծախուիլը կանխիկ գրուած է 48
Յիսուսին Մարմնոյ եւ Արեան խորհուրդը կանխաւ գրուած է 55
Յուդային հաւատ կանխիկ գրուած է 57
Յիսուսին բռնուիլը կանխիկ գրուած է . . . 59
Յիսուսին չարչարանքը կանխիկ գրուած է . . 60
Խաչափայտը ուսին վրայ առնելը կանխիկ գրուած է 62
Յիսուսը ձեռքը ոտքը ծակած փայտին վրայ գամելնին կանխիկ գրուած է 64
Յիսուսին լաթերը բաժնուիլը կանխիկ գրուած է 65
Յիսուս խաչուած ատեն լուռ կենալը կանխիկ գրուած է 65
Յիսուսին քով գողեր խաչելնին կանխիկ գրուած է 66
Յիսուս ծախուած 30 արծաթը բրուտի արտի առնելնին եւ խաչուած ատեն արեգակը խաւարիլը կանխիկ գրուած է 76
Յիսուսին քացախ խմցունելնին եւ ծաղր ընելնին կանխիկ գրուած է 78
Յիսուս մարմնով մեռնիլը կանխիկ գրուած է . 80
Յիսուսին թաղուիլը կանխիկ գրուած է . . . 82
Յիսուսին յարութիւն առնելը կանխիկ գրուած է 84
Յիսուսի համբառնալը կանխիկ գրուած է . . 88

Հոգին Սուրբ իմնալը կանխիկ գրուած է . . 91
Քրիստոնէութիւնը ըմբիշութեան օրինակ է . 97
Քրիստոնէութիւնը տուն չինելու կը նմանի . 100
Մեր հաւատքը քրիստոնէութեան հիմն է . . 104
Հաւատոյ հիմին վրայ բարեգործութեան տուն
պիտի չինինք 102
Բարեգործութիւն չունեցողը քրիստոնեայ չէ 104
Քրիստոնէութեան արտաքին նշանը Սուրբ
Խաչն է 106
Քրիստոնէութեան ներքին նշանը եղբայրսի-
րութիւնն է 108
Մեր բարեգործութիւնը հրէանիրէն աւելի
ըլլալ պէտք է 111
Աստուծոյ 10 պատուէրները 115
Մեզի գոհ ընել պարտք չէ 116
Մեր անձը պատարագ գոհ պիտի ընենք . . 118
Մեղաւորին ձայնը չի լսեր Աստուած, եւ ըն-
ծան ալ չընդունիր 120
Մեր մեղքը մեզի Աստուծմէ կը հեռացնէ . . 122
Մեղաւորը կարող չէ Աստուծոյ անունը յիշել 128
Աստուծոյ պատուէրին ականջ չը դնողը օձի
կը նմանի 135
Խօսքով զԱստուած չի սիրուիր, գործքով
պէտք է սիրել 138
Բոլոր արտով զԱստուած որ սիրես, հինգ պատ-
ուէրը կը կատարի 140
Ագահութիւնը կռապաշտութիւն է 141

3076

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0030078